

საქართველოს
საბჭოთაო
ენების
სამეცნიერო
ცენტრის
ბიბლიოთეკა

K 204384
3

საქართველოს
საბჭოთაო
ენების
სამეცნიერო
ცენტრის
ბიბლიოთეკა

პეტრე დემეტი

ქართული ენის ენციკლოპედია

საქართველოს
ენციკლოპედია

ქართული ენის ენციკლოპედია

საქართველოს ენციკლოპედია

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“
თბილისი, 1988.

ქართული

ხელმოწევა

წიგნი ეძღვნება V საუკუნის საქვეყნოდ განთქმული ქართველი მეცნიერის პეტრე იბერის ცხოვრებას. ნაწარმოები მრავალმხრივ ფაქტობრივ მასალაზეა აგებული. ავტორი ცდილობს ისტორიული ქეშმარიტება შეინარჩუნოს იქაც, სადაც თავის საკუთარ ფანტაზიას ეყრდნობა, არ დასცილდეს სინამდვილეს.

მეორე გამოცემა

4702170201—104

H _____ ბრძ. № 1/50-88

M 601 (08) 88

ISBN 5 — 529 — 00401 — 6

შალვა ნუცუბიძის ნათელ სსტენას
მიუძღვნის ავტორი ამ შერთავლ ანა-
რეკლს შორეული წარსულისა.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

წ ი ნ ა ს ი ტ ყ ვ ა

„ისტორია ფაქტებია და არა კეშმარიტება.
კეშმარიტება განსხვავდება ფაქტებისაგან, რო-
გორც ღრო სივრცისაგან, როგორც ბედისწე-
რა მიზეზობრიობისაგან“.

შ. ნუცუბიძე

პეტრე იბერის მიმართ ინტერესი განაახლა აკად. შალვა ნუცუ-
ბიძის აღმოჩენამ — იმ თვალსაზრისმა, რომ არეოპაგიტული წიგნე-
ბის ავტორი პეტრე იბერია.

ამ აღმოჩენამ ავტორს გააბედდინა ფრიად საძნელო საქმე: დაე-
წერა წიგნი პეტრე იბერის ცხოვრებაზე. ავტორს გამბედაობა იმა-
ნაც შემატა, რომ ბელგიელი მეცნიერის, ერნესტ ჰონიგმანის გა-
მოკვლევებმაც შალვა ნუცუბიძის მოსაზრება დაადასტურა; მართა-
ლია ეს მოხდა შალვა ნუცუბიძის გამოკვლევების გამოქვეყნები-
დან ათი წლის შემდეგ, მაგრამ მაინც თავისი, დამოუკიდებელი
გზით.

V საუკუნის ბიზანტიას არ ჰყოლია არც პროკოფი კესარიელი
და არც მიქაელ პსელოსი, რომ დაეტოვებინათ იმდროინდელი სა-
სახლის ცოცხალი სურათები, მაგრამ პეტრე იბერის თანამედრო-
ვეებმა, მისმა მოწაფეებმა ზაქარია ქართველმა, იოანე რუფუსმა და
სხვებმა შემოგვინახეს ბიოგრაფიული ცნობები იმ ეპოქის დიდი
მოდეაწის შესახებ. იმ ეპოქის მრავალ გამოჩენილ პიროვნებაზე
ისტორიას არ შეეძლო არ ეთქვა თავისი სიტყვა. ასეთნი იყვნენ:
ნესტორიოსი, პრისკე პანიონელი, რომელთაც თვითონაც ბევრი სა-
ინტერესო ცნობა დაგვიტოვეს; თოფანე ბიზანტიელის ცნობები,
მართალია, ფრაგმენტულად შემორჩენილი, მაგრამ მაინც დიდად

საქართველოს
პარლამენტის
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მნიშვნელოვანია იმ ეპოქის შესასწავლად. ფოტიოს და გრამატიკოსი ცეცე საგანგებოდ შეისწავლიან ჩვენთვის საინტერესო დედოფალ ედოკიას ცხოვრებას. ახალი დროის ისტორიკოსნი — რამბო, ტირი, შარლ დილი და სხვანი შუქს ფენენ პეტრე იბერის ეპოქის ისტორიის ურთულეს საკითხებს. მაგრამ თვით დედოფალ ედოკიას პოემა „აგლაიდა და იუსტინა“, რომელიც მიაჩნდათ შილტონის „დუკარგული სამოთხის“ შთაგონების წყაროდ; ჩვენი ნაწარმოების ერთ-ერთ საყრდენად იქცა. ჩვენთვის უაღრესად ყურადსაღები აღმოჩნდა შარლ დილის აზრი, რომ ეს პოემა დედოფლის აღსარებაა; შარლ დილი დასძენს: „შესაძლოა კიდევ რაიმე ახალი აღმოჩნდეს იმ შორეული ეპოქის დავიწყებული დედოფლის ცხოვრებიდან“—ო. შეძლებისდაგვარად შევეცადეთ დანაკლისი შეგვევსო იმ ეპოქის მახისცემისა და სულისკვეთების შესაბამისად.

დრომ დააშორა ჩვენგან ეპოქა, რომელშიც გამოიზარდა პეტრე იბერი, კაცი, რომელსაც „ცხოვრება მოქმედებისა და შემოქმედების გაერთიანებულ სარბიელად მიაჩნდა“; დრომ უხვად მისცა მას მასალა ფილოსოფიური განზოგადებებისათვის და დრომვე დანისლა ის შორეული ფიქრები, მის თანამედროვეებს რომ ადელვებდნენ; ბევრიც თვით პეტრე იბერმა დაფარა საიდუმლოებით, დევნითა და სასჯელით იძულებულმა, მაგრამ მათი ნახმევი საუკუნეებს გადმოსწვდა და თავისი მაცოცხლებელი ძალა შეინარჩუნა; „ვინც ახალ შესაძლებლობათა ერასა შლიდა კაცობრიობის წინაშე, იგი კაცობრიობის მეხსიერებას კიდევაც შერჩა“.

მოვლენათა გაშუქებისას ყოველთვის ვერ ვენდეთ ბიოგრაფთა განმარტებებს. ასე, მაგალითად, ის თვალსაზრისი, რომ პეტრემ კონსტანტინოპოლი დატოვა ასკეტური ცხოვრების მოწოდებით, საეკვოდ მივიჩნიეთ, რადგან ისტორია საგანგებოდ აღნიშნავს სასახლის მონასტრულ გარემოს, სადაც თვით ბაზილევსიც კი ბერად გამოიყურება; პალესტინაში კი პეტრე საერო-საზოგადო მოღვაწეობით გამოირჩევა; ახალგაზრდა, სათნოებით აღსავსე სარდლის გაქცევის მიზეზის ამოხსნისას უფრო ბუნებრივად მივიჩნიეთ ის მოსაზრება, რომ კარის ინტრიგებისაგან თავის დასაღწევად ის იძულებული გახდა პალესტინას შეჰფარებოდა.

ვენდეთ რა ისტორიას, ვიდრე ფანტაზიას, შევეცადეთ მოვლენების გაშუქებისას ჭეშმარიტება არ ყოფილიყო განსხვავებული ფაქტებისაგან, „როგორც დრო სივრცისაგან, როგორც ბედისწერა მიზეზობრიობისაგან“.

თ ა ვ ი პ ი რ ვ ე ლ ი

უ ვ ლ ი ს ჯ უ ლ ი

ბოსფორსა და ოქროს რქას შორის კონსტანტინეს ქალაქიც კარგად გამოჩნდა. მაგრამ თოთხმეტი წლის მურვანისათვის შეუმჩნეველი რჩებოდა მანიაკივით მოფენილი თეთრი ეკვდერები და უზარმაზარი გუმბათებიანი ტაძრები. იგი ისევ და ისევ იგონებდა როგორ იძირებოდნენ ზღვაში პატარ-პატარა ქედები, მათ მიჰყვებოდნენ კავკასიონის კალთებიც, მწვერვალებიც და მურვანი მათთან ერთად ინთქებოდა შეუცნობელში. ცა გაულწეველ ბურუსში გახვეულიყო, თვალთახედვა საყრდენ წერტილს ვეღარ პოულობდა და მისი ფიქრები გარბოდნენ მზის სხივის ბილიკზე, რომლის საწყისი მამულში იყო, დასასრული კი — ბიზანტიაში.

— კარგს არას უნდა მოასწავებდეს მძევლობა, ესოდენ რომ დააღონა დედ-მამა, სასახლე, მთელი ქვეყანა, — ფიქრობდა იგი, — შესაძლოა, დაჰკარგოს ტახტი, რომლის თანამდებაც იყო, ველარც სამშობლოში დაბრუნდეს, ველარავინ იხილოს...

და მურვანმა ისევ წაართვა თავი მოგონებებს, ზურგი შეაქცია ზღვას და თავის დიდებულ ამაღას მოუბრუნდა. ყმაწვილის ფართოდ

დაღებული თვალები თითქოს სიზმრიდან იცქირებოდნენ. ცხოვრება ისეთი ძალით შემობრუნებულყო, აწყო წარსულს ემიჯნებოდა. ირგვლივ ყველაფერი უცხო იყო, მეზღვაურების ხმაც უცნობი, სხეულს კი ჭერაც ნაცნობი ტყის სურნელება ასდიოდა, მშობლების ცრემლები არ შეშრობოდა, გამზრდელ ზუზოს ხმაც ისევ ესმოდა, სკამფო ამაღაც კი დიდის დიდებით და სიმრავლით რომ ახლდა, უცხო და მღუშარებით გამოიყურებოდა, მაგრამ მათი თანამგზავნი, მარტინიარის სახეები მზესავით გულს უნათებდა, ნუგეშის სცემდა და ყმაწვილი შვეებით სუნთქავდა.

მის გვერდით, ცალფეხაკანჭურებული, მოზუზულ-მოწყენილი ბურგაკასი იდგა. ის ჭერ კიდევ გუშინ დედის, ოთას, კალთას ვერ შორდებოდა, არ ეთმობოდა დედა, ახლა კი ნაღვლიან თვალებს მურვანს რომ შეავლებდა, უნდოდა გაეცინა. მაგრამ მტირალს უფრო ჰგავდა. წამწამებში ჩამოკიდებული ცრემლი გარემოს ამღვრევდა და მცხუნვარე მზის ალერსში სადღაც შორს, ზღვას აცქერდებოდა, ზღვის თევზს თვალს ადევნებდა, თევზი ხან მალლა ამოსხლტებოდა, ხან უცებ სადღაც იძირებოდა და ბურგაკასიც ფიქრებში გაერთობოდა, უკვირდა, ზღვა როგორ ამშვიდებდა, როცა თვალთ მომდგარი ცრემლი დახრჩობას დაუპირებდა. მურვანი და ბურგაკასი ერთად შეზრდილი მეგობრები იყვნენ, მათ საერთო საცინელი და საერთო სატირალი ჰქონდათ.

მითრიდატემ ორივეს თავზე ხელი გადაუსვა მზრუნველად.

განთქმული და წარჩინებული სწავლული მითრიდატე აღმზრდელი იყო მურვანისა. კეთილი რჩევებით, თუ უხვი წახალისებებით ამხნევებდა, საუკეთესო თვისებებს უღვიძებდა თავის ფაქისსა და სიბრძნის მოყვარე მოწაფეს, უმაგრებდა აზროვნების საძირკველს, სულიერი ძლიერებისათვის მოუწოდებდა: „სული უმაღლესია სხეულზე, — დღემუდამ იმეორებდა, — როდესაც ადამიანი თავისი თავის მბრძანებელია, ეს უმაღლესია, რისი მიღწევაც მას შეუძლია“. მითრიდატეს ბედნიერება პირადულით არ განისაზღვრებოდა, უფლისწულის წარმატებებით ხარობდა. წარმოსადეგი ბრგე კაცი, თავისი აზოვანი შეხედულებებითაც შთამაგონებელ გავლენას ახდენდა. სამშობლო ქვეყნის მწარე ხვედრით იტანჯებოდა, მით უფრო ახლა, როცა ბიზანტიის უღელი მთელი თავისი სიმძიმით დასწოლოდა ქედზე მის ქვეყანას. გრძნობდა, რომ ამის თავიდან აცილება შეუძლებელი იყო. სპარსელებთან მოხერხდა სიტყვიერი შეთანხმება, მართლმადიდებელი ბიზანტია კი მართლმადიდებელ იბერიას ფიცითაც აღარ ენდობოდა, მიყვალს

ითხოვდა. „ჩანს, — ფიქრობდა მითრიდატე, — ქრისტიანობა არა კმარა იმისათვის, რომ სამეფო სამეფოს დაენდოს“. ყრმათ კი ღიმილით ეუბნებოდა:

✓ — ვითარცა ზღვას არ დააკნინებს წარდინებანი წყალთანი და არცა მოაკლდებიან შედინებანი მდინარეთაგანი, იბერიასაც არ დააკნინებს მოსახლვრეთა შემოტევა-გატაცებანი.

მაშინ მოლივლივე ლურჯი ზღვა მარადისობისა და უსასრულობის წიალად გადაეშლებოდათ ყმაწვილებს, თვალთახედვას გაიტაცებდა სხივების ფერთა თამაში და მურვანს სახე უნათღებოდა, ამ შეუცნობელ გარემოში საწუთრო მარადიულზე აფიქრებდა, უკიდევანო სივრცე ცას ერწყმოდა და მეგობრებს თავი ზღაპრულ გმირებად მოქონდათ.

მაგრამ აი, ისევ დესპანის გაყვითლებული სახე აღიმართებოდა მათ წინაშე, ცივი ღიმილი რომ ჩამოჰყინვოდა, თითქოს მბრძანებელს სიტყვასთან ერთად ეს ღიმილიც გამოეყოლებინა, თვალები შივშავი ჰქონდა და მის ენამზეობას არ ემოწმებოდა: მშვიდობის მოსურნე დამპყრობელის ძლიერებაც ის იყო, რომ ვერავინ იტყოდა მტრად მოვიდა იგი, თუ მოყვრად? მაგრამ ახლა მურვანს თავისი გულისძგერა უფრო ესმოდა, ვიდრე დესპანის არაფრის მთქმელი სიტყვები.

— ალბათ, — ეუბნებოდა მურვანი მითრიდატეს, — კეისარი თოდოსიც მასავით ხისა ან ქვისა იქნება, ჯუჯა უსათუოდ, მუდამ დაბლა მაქტერალი განგებასაც დაავიწყდებოდა.

მითრიდატეს ელიმებოდა და მურვანისათვის საფიქრალი რომ შეეცვალა, დაანახა ვინმე ახალგაზრდა ვარჯი ყმაწვილი, გემბანზე ხალხში გამოსაძვრენს რომ ეძებდა და ვერ მოენახა. ჩაუქი მურვანს თვალს არ აცილებდა, მალ-მალ წინ გამოიჭრებოდა, რომ მურვანის თვალის სარბიელს მოხვედროდა. ერთი უწვერ-ულვაშო ყმაწვილი იყო, სხაბასხუპით ხმამაღლა იზრახებოდა, ისე კი მშვიდობიანად და კეთილად გამოიყურებოდა; ნათესავით პართენოკელი აღმოჩნდა.

განზე მეზღვაურები მღეროდნენ.

— იცით ვის უმღერიან მეზღვაურები? — მურვანს უცქერდა და ბურგაკასს მიმართავდა პართენოკელი.

ბურგაკასმა უარის ნიშნად თავი გაიქნია.

— ისინი უმღერიან წმინდა ფოკას, მეზღვაურთა მფარველს. არ გაგიგონიათ სინოპელი ფოკა? არც ასტარი ამასიელის „შესხმანი ფოკასი“ არ წაგიკითხავთ? — ჩაცხებით ეკითხებოდა პართენოკელი და

რა დარწმუნდა მათ ეს ამბავი არ იციანო, შეღერებულმა თავმომწონედ დაიწყო:

— დიოკლეტიანე მეფის დროს იყო ერთი ღარიბი მებოსტნი. ფოკა, რომელმაც სახელი გაითქვა ქველმოქმედებითა და ქრისტიანობის გავრცელებით. დიოკლეტიანემ მის შესაპყრობად ლექტორები წარმოგზავნა. ლექტორები შემთხვევით ღამის სათევად ფოკასთან შეხვდნენ. ფოკა მათ კარგად გაუმასპინძლდა და რა გამრიფერდნენ, ღვინოც შეუჯდათ, ლექტორებმა თავისი მიზანი გაუმხილეს. ფოკამ არაფერი თქვა, გავიდა თავის საკანში, გათხარა საფლავი და რომ შემობრუნდა, განუცხადა თავის ვინაობა, სთხოვა მისსავე სახლში მოეკლათ. ლექტორები სახტად დარჩნენ, ასეთი კარგი მასპინძლობის შემდეგ როგორ უნდა მოეკლათ, მაგრამ ფოკა იმდენად იყო შეპყრობილი მოწამემობრივი სიკვდილის სურვილით, ევედრა შესრულებას მისი თხოვნისა, რადგან მისი სიკვდილისათვის პასუხს განგება მათ არ მოსთხოვდა, მისი ცოდო მათს მბრძანებელზე იქნებოდა. არწმუნა მუდართით და ჯალათებმაც აღარ დააყოვნეს, მოჰკვეთეს თავი და მიიბარეს საფლავს. დიოკლეტიანემ, მოღლილმა ქრისტიანობის შეუპოვრობით, უარი თქვა ტახტზე და თავის სამშობლოში მობრუნებულმა მებადედ გაათავა სიცოცხლე. ფოკა კი ასი წლის შემდეგ გადმოსვენეს კონსტანტინეპოლს ისეთი დიდებით, რომ ყველაზე დიდმა პატრიარქმა, იოანემ ორჯერ წარმოსთქვა სიტყვა მისთვის, — ისევ თავმომწონედ გადახედა ყველას პართენოკელმა, უშურველი შური რომ ამოიკითხა მათ თვალბში.

— ასეა, ჩვენისთანა განათლებულნი უცხოსაგან გავიგებთ ჩვენებური, სინოპელი კაცის ამბავს, — უბნო მითრიდატემ.

ფოკამ ერთხანს თავისი განცდები დააფიქსათ, მის გმირობასთან მათი უბედობა აღარად გამოჩნდა. მურვანს თითქოს სევდის ისარი ამოუღეს, კნინ ოდენ შეებაც იგრძნო, ფიქრებმა მცხეთისაკენ უფრო მშვიდად გასწიეს და როგორც მკრთალდებოდნენ სამშობლოს მთები და ველები, ფიქრებიც ჰკარგავდნენ სიმძაფრეს, და თუ მთები ბურუსში ეხვეოდნენ და იმალებოდნენ, ქვეყანას ემატებოდა მიმზიდველობა, ზეობა და სიახლოვისას უმნიშვნელო ადამიანებიც კი ახლა დიდებულად გამოიყურებოდნენ.

— მე მიყვარს ჩემი სამშობლო შორიდან კიდევ უფრო მეტად, სიხარულით მოვკვდებოდი მისთვის, თუმც სიცოცხლე ძალიან მიყვარს, მისთვის სასჯელსაც მივიღებდი, თუმცა თავისუფლების მოტრფიალე ვარ, — ამბობდა პართენოკელი, — მე ვგრძნობ, ვილაც მარადის მით-

ვალთვალებს და ამიტომ ფიქრადაც კი განველტვი ბოროტს... იცი, შენ, რა არის ბოროტება? — უცებ შეეკითხა ბურგაკასს პართენოკელი.

ბურგაკასმა მხრები აიჩეჩა, გაიღიმა და მურვანს გახედა მიშველელს.

— ბოროტებაა ყოველივე ის, რაც გვაშორებს მარტვილელს, სამშობლოსაგან, — თქვა მურვანმა და ისევ ზღვას ფიქრად დაეძინა. ნათქვამს ჩაუკვირდა: ახლა რომ ეკითხათ — რა არის ის, რაც გვაშორებს მარადიულისაგან, თუნდა ეკითხათ — რა გვაახლოვებს მასთან? იტყოდა: მხოლოდ სამშობლოში შეიძლება ამაზე სიტყვის თქმა, ტყვეობაში კი მაშინც არ ვალობს.

მაგრამ პართენოკელმა აღარაფერი იკითხა და განაგრძო:

— მე მოგზაურობა ავირჩიე ცხოვრების გზად მხოლოდ იმიტომ, რომ ჩემს სამშობლოში დავბრუნდე გამდიდრებული, რაც რამ საუკეთესოა, ჩემს ქვეყანას მივეუტანო. თქრო არა, თქრო აღარიბებს ადამიანს... მე ვეტყვი ჩემს თანამემამულეებს: ვიხილე ქართლის უფლისწული, სამშობლოსთან გაყრით დაღონებული, ფიქრად ქცეული, სევდით პყრობილი, მაშინ, როდესაც მას ელოდა ბევრი რამ ახალი.

მურვანს თითქოს მზემ შიგ გულში ჩააწვდინა შუქი, გააღლო გულის მიყინული სარქველი, თითქოს ცხოვრებას მაჯისცემა მოუსინჯა, შენიშნა როგორ მძლავრად მიაპობდა ხომალდი ტალღებს, ჩარხის შეუწყნარებელი ხმაურიც პირველად გაიგონა, თითქოს შერცხვა კიდევ, რომ უცნობის გასამხნევებელი გამხდარიყო.

პართენოკელმა შეამჩნია მურვანს გამოცოცხლება და სიხარულისაგან აცმუცდა.

— ეს ტერაპიაა, — არ დაახანა, — იმ დაქცეულ ბურჯს კი „ბურჯი მედეასი“ ჰქვია. აქ დასტოვა თქვენმა მედეამ სკივრი, სავსე სამკურნალო ბალახებით, მიაძინა მძვინვარე ასპიტი და დაიხსნა თავისი მიჯნური...

მურვანმა კამარა შეიკრა, არ ეამა მედეას ხსენება.

— ...ეს — ყურეა არგონავტთა, ის — აკიმიტების მონასტრებია. იცით, ვინ არიან აკიმიტები? — არ ცხრებოდა პართენოკელი.

მურვანს აღარ უნდოდა მისთვის ესმინა, განზრახ მალლა იყურებოდა, ფრინველთა ფრენას თვალს ვადევნებო, ბურგაკასს კი მისი ენა ძნელად ესმოდა და პართენოკელი ხელებს იშველიებდა, სახეს მანქავდა, სხეულს ათასნაირად ამოძრავებდა, ყველანაირად ცდილობდა მიეპყრო მურვანის ყურადღება.

მურვანს გაეღიმა და ბურგაკასს უთარგმნა:

— აკიმიტები, ანუ დაუძინებლები, გაურბიან ყოველგვარ მოღვაწეობას, შრომას, განუწყვეტლივ ლოცულობენ და საღიღებელ საგალობლებს ეძლევიან.

განუწყვეტელი ლოცვა-გალობის ხსენებაზე ბურგაკასს ღრუბელი ჩამოაწვა. მას ყოველდღე „მამაო ჩვენოს“ წარმოთქმას უწყვეტობდა; არც მურვანს ჩაუთვლია ეს დიდ ბედნიერებას — დაქრისწორის ზღვის კიდეს გახედა, ცის იმ კუთხეს მიაჩერდა, საითაც მცხეთა ეგულებოდა.

— ხმა გაეცი, მურვან, — უბნო მითრიდატემ, — თორემ პართენოკელია და სიმღერას დაიწყებს.

მურვანს სევდიანმა ღიმილმა გადაურბინა. ფიქრებით მეტად დამძიმებულს, მოსმენაც კი უჭირდა.

პართენოკელი კი ენად ქცეულიყო და ახლა მითრიდატეს მიადგა:

— დიდი ამბებია ქვეყანაზე, დიდი...

— აბა, წარმოიდგინე, შენ, — გაუსწორა მხარი მითრიდატემ, — გრიგალი ინდოეთში, მიწისძვრა საბერძნეთში, ნიაღვარი თქვენს პართენოკში.

— ზეავი ჩამოწვა თქვენს ტავრში... — მრავალმნიშვნელოვნად ჩაურთო პართენოკელმა, — მე კი სულ სხვას ვამბობ: აი, სპარსეთში რა ამბებია? იეზდიგერდმა ქრისტიანობის დევნა განაახლა, დევნილი შაჰის მოხელეებისა და მოგვებისაგან თავის დასაცავად ბიზანტიას ეხიზნებოდა. იეზდიგერდი უთვლის კეისარ თეოდოსის: „ჩვენი ქვეშევრდომნი ქრისტიანნი თავიანთ ქვეყანაში გამორეკეო“, მაგრამ თეოდოსი დიდი ღვთისმოსავია და ქრისტიანებს არ გასცემს, ამიტომ სპარსელები ომით იმუქრებიან.

მითრიდატეს თეოდოსის ღვთისმოსაობაზე გაელიმა და პართენოკელს არ აპყვა საუბარში. როგორც კი ადგომა დააპირა, პართენოკელმა ისევ შეკითხვა შეაგება:

— თქვენ მორწმუნე ხართ?

— შენ გინდა გაიგო, ჩვენ ცხოველები ვართ თუ ადამიანები, არა? — ღიმილით გახედა მითრიდატემ.

— ნამდვილ კაბადოკიელებს კი ჰგავხართ! კაბადოკიელს ასპიტმა უტბინა და ასპიტი მოკვდაო, — თვითონვე გადაიხარხარა პართენოკელმა, რაკი მურვანსაც გაეცინა.

— რატომ ჰქვია მოსხებისა და ტიბარენების ქვეყანას კაბადოკია — ლამაზი ცხენების ქვეყანა?

— ათი საუკუნის წინ, როდესაც სპარსელებმა იგი დაიპყრეს, პირველი, რამაც დამპყრობლები ვაიოცა, იყო საუკეთესო ჯიშის ცხენები, რომელთაც სპარსელები ყველაზე მეტად საჭიროებდნენ და ქვეყანასაც შეარქვეს ლამაზი ცხენების ქვეყანა, — განუმარტა მითრიდატემ.

— სპარსელები ცხენებმა მოხიბლეს, ბიზანტია კი ~~კიკეპედიულებმა~~ — თქვა მურვანმა და პართენოკელს თანაგრძნობით დაუწყო ყველა რება, აოცებდა მისი დაუშრეტელი ცნობისმოყვარეობა. ჩანდა ბევრი რამ სცოდნოდა, ბევრიც აინტერესებდა, მაგრამ ყველაზე საინტერესო ის იყო, რომ აზროვნების უნარს იჩენდა.

— მაინც, სარწმუნოებით ვინა ხართ? — თავისას არ იშლიდა.

— შენ როგორ ფიქრობ? — უბნო მურვანმა.

— პართენოკელმა მხრები აიჩეჩა.

— სჯობია უპირველეს აღიარო შენი მრწამსი, — თქვა მითრიდატემ.

— ინებეთ, — ხალისიანად დათანხმდა პართენოკელი და ჩამოჯდა იქვე. — მწამს, ღმერთი ერთია, მწამს ისიც, რომ ავის მქნელს სამაგიერო მიეზღვება, სიკეთე არ დაიკარგება; ქრისტიანობასაც მივიღებდი, მაგრამ ბევრი რამ დაუჯერებელია. აი თუნდაც „მოვიდა იესო სვლით ზღვასა მას ზედა“. შეიძლება მართლაც მოვიდა ზღვაზე სიარულით, მაგრამ რომ იქ ზღვა ღრმა იყო, ამის დაჯერება შეუძლებელია. წარმოვიდგენ იმასაც, რომ ხუთი პური და ორი თევზი გაუყო ათას მამათ, თვინიერ ყრმათა და დედათა, მაგრამ ისინი რომ გაძლნენ, ეს, მე მგონი, არც თქვენა გჯერათ... დიახ, კიდევ. წმინდა მოციქულების გამოსახულების თაყვანისცემა იგივე კერპთთაყვანისცემად მიმაჩნია და აი, კიდევ რა, — უფრო ახლოს მიიწია, — მღვდლისათვის საიდუმლოდ განდობილი აღსარება არ მიმაჩნია სწორ გზად ხსნისათვის; აქ ქრისტეს სიტყვა უფრო მართებულად მიმაჩნია: „ერთმანეთის წინაშე აღიარეთ შეცოდებანი თქვენნი“. კიდევ ერთი რამ — თუკი მამაზეციერი ერთი ვაშლის გამო განრისხდა, რატომ არ შემიძლია მე თავხედობისათვის ვინმე მივბეგვო?

პართენოკელმა კამათის ხასიათზე დააყენა ყველა, რადგან სადღაც ყველა უთანაგრძნობდა; მითრიდატეს კი წმინდა წიგნებზე ასეთი მსჯელობა ღვთისმგმობელობად მიაჩნდა და სიტყვა მოუქრა:

— გეტყობა, უქმელი ხარ, მაძლარი უკეთ იმსჯელებ, — და ანიშნა მსახურთ, საზრდელი მოერთმიათ.

— შენ ალბათ ცოდვათაგან ისე განხერტყილხარ, ყმაწვილო, საიქიოსიც აღარ გეშინია, — იზრახა მითრიდატემ.

— საიქიოს უშიშარი ან ბრყვია, ან წმინდანი და რაკე მე არც ერთი ვარ და არც მეორე, რა თქმა უნდა, მეშინია, — თქვა პართენოკელმა.

საზრდელს მურვანი უხალისოდ შეეჭკეოდა, პართენოკელი კი მაღიანად ილუკმებოდა.

ერქინენუნი

— აღამიანს თავისი ბედი არ ასცდებია... — თქვა მურვანმა და იყო საუბარი გაეგრძელებინა, რომ საერთო ხმაურმა ყველაფერი დაფარა: კონსტანტინეს ქალაქს უახლოვდებოდნენ.

დიდ და მშვენიერ მათა შორის მიკლაკნილ-მოკლაკნილი ბოლაზი ბაღებად ქცეულ სერებს შორის წარმტაცად გამოიყურებოდა. ვერ ასწრებდნენ აღქვით ერთი სანახაობა, რომ იშლებოდა უკეთესი, მეორე. ათასნაირ მცენარეებში ცაცხვები გამოირჩეოდნენ. ეს ცაცხვები კი ამ საიდუმლოებით მოცულ სივრცეში ნაცნობ ადგილებისაყენ მოუხმობდნენ. მტერთათვის შეუვალი ბოლაზი მთებზე გადმომდგარი ციხე-სიმაგრეებით მრისხანებით გამოიყურებოდა და მის შემხედვარეს მხოლოდ მასზე აფიქრებდა. ზღვის მძლავრი სუნთქვა და ჩარხის დაუწყნარებელი ხმაური სინამდვილესთან მოსარიგებლად მოუწოდებდა — რაკი გარდაუვალი იყო იგი.

მყუდრო ბაღების ხასხასა, ფაფუკ მწვანეში ჩაფლული ფერად-ფერადი სახლები მატულობდნენ.

— ეს აგარაკებია, — ისმოდა ისევ პართენოკელის ხმა.

— ეს ქალკედონია, — თქვა მითრიდატემ, — აქ მოუხდა ფარსმანი ბერძნებს დიდი ჯარით და მთლად შემუსრა. ფარსმანი ტახტზე ასვლამდე სპასალარად იყო კეისარ არკადისთან, თეოდოსის მამასთან. დიდი მორწმუნე და დიდი ნდობით აღჭურვილი ფარსმანი, დედოფალთან სიახლოვის გამო რომ ამხილეს, კარის რისხვისაგან თავის დასალწევად სამშობლოში გამოიქცა. ბედმა ისე გაუღიმა, მყის გამეფდა იბერიაში და ცოდვების მონანიების ნაცვლად მტრობა დაუწყო რომაელებს. გადმოიყვანა თეთრი ჰუნები და რომაელების ქვეშევრდომებს მიუსია. ახსოვს ეს თეოდოსის, დიდი ხანი არ არის მას აქეთ და ახლა ალბათ იმასაც ამბობს, სიფრთხილეს თავი არ ასტკივავო, მძევალი სამშვიდობოდ მინდაო.

მურვანს ფარსმანის თავგადასავალი არ ეკაშნიკა, სასიყვარულო ამბებისათვის გაქცევით თავის შველა და შემდეგ თავის დასაცავად ქვეყნის გაწირვა, ფარსმანს დიდ ღირსებად არ ჩაუთვალა და იდუმალ შესთხოვდა კლდეებსა და ზღვას შთაენერგათ მისთვის თავისი მრისხანება, რომ დაუძლეველ კლდედ და გარდაუვალ ზღვად წარმდგარი-

ყო თეოდოსის წინაშე, უღელქვეშ მგმინავი სამშობლო უძღვევლად დაენახებინა. ერთხელ კიდევ მოუხედა სამშობლოს, ერთხელ კიდევ დაემშვიდობა და კონსტანტინეს ქალაქისაკენ შემობრუნდა. პართენოკელის თვალებს შეაჩერდა, უნდოდა ეთქვა, რომ მას აქვს უდიდესი სიმდიდრე, თავისუფლება, მაგრამ პართენოკელი უეცრად მის წინაშე დგოვილიდან ვილაციის ძახილზე და გაუჩინარდა.

— პატარა დაბა ბიზანტია კონსტანტინე დიდმა სატახტო ქალაქად აქცია, მას ოქროს ხიდსაც ეძახიან. აქ ყველა ჯურის ხალხი იყრის თავს, — ამბობდა მითრიდატე და ხომალდიც ჩერდებოდა, მშვენიერი ნავთსაყუდელი აფრაგაშლილ ხომალდს ეგებებოდა, უფლისწულს სამეფო ღირსებით ხვდებოდა.

დიდ ხომალდებს შორის ასობით ნავეები დასრიალებდნენ. ამ წარმოუდგენელ სივიწროვეში პატარა ნავეები ერთმანეთს ეჯახებოდნენ, ათასნაირი აღმებით შემკობილნი, აჭრელებულნი სხვადასხვა ჯურის, სხვადასხვა ფერის ხალხით; ისმოდა მენავეთა ხმამაღალი ლაპარაკი, ყვირილი. ნაპირთან იალქნიანი ხომალდები ირწეოდნენ, სასახლესთან კი უძრავად იდგნენ საომარი ხომალდები და მათი ბათქიცი რომ წარმოიდგინა, ეგონა შეგრძნების უნარს დაჰკარგავდა.

სამეფო სასახლე გაშლილიყო ზღვისკენ დაქანებულ უსწორმასწორო ფერდობზე ლიმონის ქალასა და ვეება ბადებს შორის. ვრცელი გალავანი სასახლისა ქანდაკებებით შემკულ მარმარის საოცარ ნაგებობებს მოიცავდა, რომლებიც კიბეებიან და სვეტებიან ტალანებით ბოსფორთან ეშვებოდნენ. მოჩანდა ეკლესიები, იპოდრომი. ბუნებრივ მშვენიებას ამ საკვირველი ქალაქისა ადამიანის ხელოვნებაც არ დაჰკლებოდა. ბოსფორის მშვიდი წყალი კი ისე ნაზად სჩქედდა სასახლის კიბეებთან, თითქოს ეალერსებოდა; ირგვლივ ყველაფერი სილამაზით, სიწყნარით და დიდებულებით სუნთქავდა.

ჩამავალ მზის სხივებზე ზღვა ფირუზის ფერად ელავდა, ღრუბელს მოფარებული მზის გული, თითქოს ცეცხლმოკიდებული რამ, ზღვაში იძირებოდა.

კეისრის რწმუნებულნი თანმხლებებითურთ ბრწყინავდნენ აღკაზმულობით და უფლისწულს მისი დიდებული ამალით მეფურის პატივით სასახლეში მიაცილებდნენ. ბურგაკასს ესახელებოდა უფლისწულის ბედის გაზიარება და ყველას ზვიადად გადახედავდა.

ქალაქში შესასვლელად გრძელ უბეზე უნდა გაევლოთ ხიდი. ხიდზე ისეთი დიდი სიმრავლე იყო ხალხისა, იფიქრეს უბედურება რამ მომხდარიყო. გამოიკითხეს და გაიგეს: რომ იმპერატორ გონორეას გარ-

დაცვლების გამო მგლოვიარე კონსტანტინეს ქალაქი, შვიდი დღით ჩა-
კეტილი, დღეს პირველად აღებდა კარს, ამიტომ ჩვეულებრივსავე მე-
ტად მოსწყდომოდა მომსვლელ-წამსვლელი ნავსადგურსაც და ქალაქ-
საც. მშვიდად წარიმართნენ, გარემოს ცნობისმოყვარე კმაყოფილე-
ბით დაუწყეს თვალიერება.

ქალაქის სახელი

როგორც ყოველ ადამიანს, ამ ქალაქსაც ჰქონდა მისი სახელი, განუმეორებელი. ყველა ფერისა და ელფერის სახე, ტანსაცმე-
ლი, ათასი ჯურის ადამიანების ნაკადები, მრავალხმიანობით და ფერ-
თა ფესანგოვანებით უდიდეს საფარდულეებს მეტოქეობას რომ გაუ-
წევდა. ძეგლებით შემკული მოედნები თვალს იტაცებდნენ.

ბურგაკასი მდუმარედ მისდევდა მათ: პატარა ტანისა იყო, ხან
ერთსა და ხან მეორე ფეხზე შედგებოდა, თითის წვერებზე დგებოდა,
მთელი ტანით იჭიმებოდა, მაინც ბევრს ვერას ხედავდა.

დიდ მოედანს ავგუსტეონისას შემორტყმოდა ზევკსიპის კოშკები,
იბოდრომი, მაგნავრის სასახლე და კონსისტორიუმი. ტალანებიდან გა-
სასვლელად ბრინჯაოს მძიმე კარები მურვანს გულის სარქველად ექცა,
დილეგში მყოფის გრძნობა გაუჩინა და ნაბიჯს უჩქარა.

მაგრამ რაოდენ განცვიფრდა მურვანი, კეისარ თეოდოსის წინაშე
რომ წარსდგა: კეისარი იყო ლამაზი, სულ ახალგაზრდა, ოცდაოთხი
წლისა, ტანადი, ქერა, გულლია გარეგნობისა და მურვანს უნებურად
გაელიმა:

„სანდომიანი სახე აქვს, უნდო კი არის! განგებასაც ჰყვარებია ბას-
რობა“, — გაიფიქრა.

თეოდოსიმ კი ამ ღიმილში გამომწვევი, გმირული თავდადება ამო-
იკითხა.

მურვანმა ცალი მუხლის მოყრით სალამი მისცა და მყის შეიმართა.

— მე მას შვილად მივიღებ, — ეუბნებოდა თეოდოსი გვერდში
მყოფ დედოფალს, რომელსაც თვალი ვერ მოეცილებინა მშვენიებით
აღსავსე უფლისწულისათვის, რომლის ხელმწიფური გამომეტყველება
ცნობითა ზემხედველითა ბრწყინავდა. დიდრონი თაფლისფერი თვა-
ლები, ღიმილის დროსაც რომ სევდიანად გამოიყურებოდნენ, მნახ-
ველს ერთი შეხედვით მრავალსა ჰპირდებოდნენ.

დედოფალიც კეისარის სიტყვებს იმეორებდა და ქებას შეასხამდა,
განათლების ყოველ პირობას აღუთქვამდა, თვით უხელმძღვანელებდა.

მურვანი მონუსხულივით იღგა ფერთა სიუხვით მოკაშკაშე მეფე-
დედოფლის წინაშე. შვილად აღიარება გულში ისარივით ხვდებოდა,
ცერად გახედავდა ხოლმე, როტვად ესმოდა, რაც მის საქებრად ით-

ქმოდა. გულის სიმები წყდებოდა, მათს შვილობას ერჩია სამშობლო-სათვის სახრჩობელაზე ასულიყო, მრისხანება ერჩია ამ ალერსს; მზად იყო აეტანა ყოველგვარი ტკივილი, მაგრამ რაღა იქნებოდა იმაზე უფრო მტკივნეული, რასაც განიცდიდა — მშობლისა და სამშობლოს გაცვლა! თავის ამაღას გულისწყრომით, გულისტკივნეული განცდიდა: მათ თავი ისე უნდა სჭეროდათ, როგორც რომაელმა უსახსრმა დათ და არა ისე, რომ სამშობლოს ღირსება დაეცვათ. მაგრამ ხომ უფრო დამშვენდებოდათ მათ ხმლები რომ ეშიშვლათ; ბედნიერია ის, ვინც ბრძოლაში კვდება. მორჩილი კრძალულება ამდენი მკერდშედერილი ვაჟკაცისა გულს უღადრავდა.

ამ ფიქრებით შეძრწუნებულმა მურვანმა იგრძნო გამსჭვალავი მზერა, რომელმაც თვალთახედვა გადაანაცვლებინა. ხშირ წამწამებ ქვემოდან მას დასცქეროდა ავგუსტა პულქერია, კეისარ თეოდოსის და, რომლის ჭარბად ალერსიანმა სიტყვამ, გულუხვმა ღიმილმა და სახის მოუსვენარმა მოძრაობამ აფიქრებინა, რომ იგი შეიძლება საშინელიც ყოფილიყო, და რამდენადაც ალერსიანი იყვნენ, იმდენად კაეშანი უძლიერდებოდა, სახე ექუფრებოდა, ქარქაშს ხელს წაავლებდა და შემართებული, გამომწვევად გამოიხედავდა. „როდის შესწყვეტო რიტორიკული სიტყვების ელარუნს“-ო, — თითქოს უნდოდა ეთქვა; თუ ბიზანტიის კეისარი ქართლის მეფეს არ ენდობოდა, არც უფლისწული გაიზიარებდა მათ მშობლიურ მოქცევას. მაგრამ მას ბაგენიც არ შერხევია, მხოლოდ თავი დახარა დასამშვიდებლად.

თავდახრილმა მურვანმა დედოფლის დაღმატიკას მოჰკრა თვალი: მას ისეთივე თორაკია უქანავებდა, როგორც დედამისს, დედოფალ ბაკურდუხტს და ეგონა ხედავდა დედას. აცქერდებოდა გარშემო ზოლებს მარგალიტებისა, შუა არეზე გაფანტულ პატიოსან ქვებს, მაგრამ რა თავი ისევ ასწია და დედოფლის უცხო სახეს შეაჩერდა, მისი მშვენება მისთვის ისევე შეუმჩნეველი დარჩა. აღიდებულ არაგვივით აღშფოთებული გრძნობა გულის კედლებს ასკდებოდა: ამ უზარმაზარ ქალებს პატრუქის შუქი ერჩია, ამ ვერცხლისა და სპილოს ძვლის ნაქდევე კარებებს — ხის ფულუროში შემალვა, ამ უცხო ალერსს — ზღვის ხმაური, სადაც სამშობლოს ნახმევი ესმოდა.

აკროპოლისის სასახლეში განწყვენენ იბერიელნი. ყველას გულში ერთნაირი ცეცხლი ტრიალებდა და ყველა ერთნაირად სდუმდა, გავარვარებული მზეც ასე უხმოდ ეშვებოდა ზღვაში, მის გულში კი ღრუბელი იწვოდა.

მყუდრო ბინამ გულმკრთალს სიმყუდროვე ვერ მოუტანა, გამო-

უნელებელი სევდა აჰკიდებოდა და ფიქრად ქცეულს ძილი არ ეკარებოდა. დახუჭავდა თვალებს და ხედავდა მთების გალავან შემოჭობილ მცხეთას; მთების დიდებული სიმყუდროვე, საყვარელ ტყე-ვარდების სილალე, მუდამ ბრწყინვალე სასახლე, მშვენებით რომ შერწყმოდა ბუნებას, ახლა პირქუშად გამოიყურებოდა. აჩრდილეთან ქვეყნად ქცეულიყო ძაძით მოსილი მცხეთა. სასახლის უწყვეტ-ცაქურთვად შემდგარ არწივსა ჰგავდა. ჩაფიქრებული იყო მიდამო, არმური დაუფლებოდა, სიცარიელე იყო თითქოს ირგვლივ, იადონიც სმენად ქცეულიყო, მთვარეც ღრუბელს ამოჰფარებოდა, საუკუნოვანი ცაცხვეები გარინდებულ იყვნენ და აზრიც შეჩერებულიყო. გუშინ კი იქ ყველაფერს სიცოცხლის ნაპერწყალი სცვიოდა. უბედნიერესი დღე იყო ქართლის მეფე ბუზმარისა. სპარსელების მძევლობისაგან თავის დასაღწევად მთაში გახიზნული მურვანი დაებრუნებინა და მასთან ერთად პირველად სანადიროდ გასულიყო. გალალებული სამეფო კარიც ამ დღეს ნადიმით აღნიშნავდა. გოდოლებიდან გადმოცევენაზე იყვნენ მეციხოვნენი, მინდატურნი, მეულუფენი. ნადირობიდან მობრუნებული მურვანი სასახლის გალავანს უახლოვდებოდა, მას უკან მოსდევდა პატარა ბურგაკასი, დაკრილ ქურციკს ძლივს რომ ეზიდებოდა.

— სიკეთეს მიგიძღვნიტ ნანადირევით, — მისკენ მომავალ მითრიდატეს სიტყვა შეაგება და თავმომწონედ ბურგაკასზე ანიშნა.

— უკეთ — ნასიკეთარს, — ღიმილით აზრახა მითრიდატემ, — ქურციკისათვის ეს სიკეთე არ იქნებოდა.

— მაშ, არც ჩვენთვის იქნება სიკეთე, რადგან ერთისათვის ბოროტება არ შეიძლება იყოს მეორისათვის სიკეთე, — უნდოდა ეთქვა მურვანს, მაგრამ მითრიდატე აღარ უსმენდა. უჯერო იყო მსჯელობა, ფიქრიც კი შეუძლებელი, მას კი აზრი ვერ გამოენასკვა. უახლოვდებოდათ მეფის ამაღა და სასახლიდანაც გაისმა საზეიმო სიმღერა-შეძახილები:

— ვაშა მეფესა და უფლისწულსა, დიდება მალალთაშინა.
ეგებებოდნენ დიდებულნი.

— შეენის უფლისწულს ქარქაშოსანი, — დინჯად შემოხვდათ არჩილი და გადაეხვია მამა-შვილს ერთად.

ბუზმარმა ბედნიერი მამისა და ამაყი მეფის თვალით გახედა სისხლით შეფრქვეულ მემკვიდრეს:

— ჰაი, ჰაი და მეფეა ქართლისა! რას ვაქნევ მე ტახტისათვის ხანდაზმულობას! რომ შეგახედა, რა მტყორცნელია ისრისა!

— სიტყვაში მჯობნი, მიზნის მწვდომია, — მითრიდატემაც დაუ-
მოწმა.

— შთამომავალია დიდი ბაკურისა, — თავი მოიწონა არჩილმა.

— ჰო და, ჩემო არჩილ, მალე, სულ მალე, დავეუფლებ ტახტსა და
როგორღა მომთხოვენ მაშინ მძევალსა! ვერ მოიხდენს საჭიფო გვირ-
გვინს? — გახედა დიდებულთ ბუზმარმა.

— ღირსია დიადემისა! — თითქოს ერთხმად შესძახა ყველამ.

მურვანი კი სიკეთესა და ბოროტებას დაეფიქრებინა.

დედოფალი ბაკურდუხტი სიხარულის ცრემლებით შვილს თვა-
ლებს უკოცნიდა და ჩანდა აოცებდა მისი დაღონება, თითქოს უნდო-
და ეთქვა: რა უძლურნი ვართ ბედნიერების დასაუფლებლად და უბე-
დურებას კი ვურიდგებით რა რიგ ადვილადო. დედის მიხვრა-მოხვ-
რაში მორჩილი ხასიათი გამოსჭვიოდა, თვალები მეტყველებდნენ
უმალღესისაკენ მისწრაფებას და სიტყვა ბრწყინავდა თავმდაბლობით.
მურვანს უნდოდა მაშინ ეთქვა, „ძალიან მიყვარხარ, დედა“, უნდოდა,
მაგრამ ვერა თქვა. ხალხი ირგვლივ ირეოდა, ოქროსა და ვერცხლის
ბანგარების ელვარება, სიმღერა და შეძახილები, საღალღობოდ გა-
ნაწყობდა ყველას და ნადირობის ყიჟინა სასამისში ქიშპობით გრძელ-
ებოდა. მეწიდეთა, მერიქიფეთა და მესასმისეთა მკვირცხლ ხელებში
ტრიალებდნენ ოქრო-ვერცხლის სურები და ცალყურა ხელადები თა-
სებთან ერთად.

ის იყო მურვანმაც ასწია ჯიხვის რქა და მაცნეც შემოვიდა. ბიზან-
ტიის დესპანი კარს მოსდგომოდა. მკმუნეარებამ დარბაზს შურდულის
ქვასავით გადაუხრიალა, მამის სადღეგრძელოდ აწეული სასამისი მურ-
ვანს შეუსმელი დარჩა და სათქმელიც უთქმელი. სიჩუმე ჩამოვარდა.
ბუზმარმა ერთი თქვა მხოლოდ:

— ბიზანტიისათვის ფიცი გვაქვს მიცემული, რომ არ შევუერთდე-
ბით ქართველნი სპარსთ ბიზანტიის საწინააღმდეგოდ და რაღას უნდა
გვემართლებოდნენ, — და მიძიმედ წამოდგა. მურვანიც უკან გაჰყვა
უსიტყვოდ.

— მზად ვართ შევრაცხოთ ყოველი თქვენი მტერი მტრად ჩვენ-
და, — ეუბნებოდა ბუზმარი დესპანს.

დესპანი თითქოს მშვიდად იტყოდა, მაგრამ მის კილოში ბრძანება
ისმოდა:

— კეისარი თხოულობს მძევალს.

მაშინ ბიზანტიის დესპანს კონსტანტინე დიდის წერილი წაუკით-
ხეს, მირიან მეფეს რომ გამოუგზავნა:

„მე, კონსტანტინე მეფე, გწერ ჩემისთანავე ახალ ნერვს იყავნ შენთან მშვიდობა და სიხარული, აღარ მსაჭიროებს შენგან მძევალი, საკმარისია ჩვენს შორის შუამდგომად ქრისტე, ძე ღმრთისა. ვიყვნეთ ჩვენ სიყვარულითა ძმებრივ და შვილი შენი შენადვე მომინიჭებდეს. იხილე და ვაიხარე, განდევნენ ღმერთმან დამბადებელშენს უშუალო მაცდური საზღვართაგან შენთა“.

— თეოდოსიე დააბრუნებს მძევალს, როდესაც აღარ იქნება სა-
შისროება სასაზღვრო ქვეყნებში, — ცივი ღიმილით თქვა დესპანმა.

„ფიციც ხომ ამ დღისათვის იღებოდა, — უნდოდა ეთქვა მურვანს, ხედავდა გულწრფელი იყო ბუზმარი, სამტროს არას ეძებდა, თავის ბედნიერებითა და ქვეყნის სიმშვიდით უნდოდა ეცხოვრა, უნდოდა დაენახვებინა ქვეყნისათვის, რომ ქართლს უფრო დიდი მიზნები ჰქონ-
და, ვიდრე მეზობლებთან ქიშპობა.“

— კაბადოკია იბერიაზე დიდი იყო და ძლიერი, ბიზანტიამ რომ თავის კლანჭებში მოიქცია, — ამბობდა მითრიდატე, — არ გავცეთ მძევალი, ომი უნდა მივიღოთ, ომით კი ვინ იცის რა დღეში ჩავცვივ-
დეთ ერიც და ქვეყანაც!

მურვანს მაშინაც გული გადაუქანდა: თუ ერის გადარჩენა მასზეა, იგი მზად იყო ზვარაკად შესაწირავად.

ბუზმარმა ბოლთის ცემას მოუხშირა, მითრიდატე მოიხმო და ეს-
მოდა მურვანს, როგორ უბარებდა:

„გაჰყვები მურვანს, დარჩები მასთან, არ დაავიწყებ ქართულ ენას, ვინ იცის ამ კეთილმოსურნე მეზობელთაგან კიდევ რა არ მეწიოს და მამობასაც შენ გავალებ“.

მურვანმა კი მაშინვე ხელი ჩაჰკიდა გამზრდელი ზუზოს შვილი-
შვილს, პატარა ბურგაკასს, შენც ჩვენთან წამოხვალო.

გამზრდელ ზუზოს, თავდავიწყებისა და სათნოების განსახიერებას, იმ ღამეს არ სძინებია, წარამარა წამოიჭრებოდა, „უფალო შეგვიწყა-
ლეს“ წარმოსთქვამდა და ცრემლმორეული დუდუნებდა თავისთვის:

„მამამან შვილი შვას ესრეთი, მზრდელმან აღზარდოს მსგავსი ამისა, სიმდაბლით თხოვილი, წყალობით შოვილი ძე და ჩვენებით ნა-
ხული, სიბრძნით დასახული...“ და ბოლოს რომ ვეღარ გაუძლო მარ-
ტომ სევდას, მურვანს ჩამოუჯდა და მოჰყვა:

„ჯერ კიდევ უშვილო ბუზმარს სიზმრად ანგელოზი გამოეცხადა და უთხრა: შეისმინა ღმერთმან ლოცვანი თქვენნი და დედოფალმა გიშვას ძე, რომელი იყოს დიდ და სრულ წინაშე ღმრთისა და კაცთა და იქმს იგი დიდთა და განსაკრთომულთა... ამის შემდეგ კი სულ მალე დაიბა-

დე შენ... არ უღალატებს ღმერთი თავის სიტყვას. ვინ იცის, გვიხის სჯობდეს კიდევ გასვლა ბიზანტიას, დიდ სახელს დიდი სარბიელი ტენდა.. ესაა, ზუზო ველარაფერს მოესწრება.

და ეს სიტყვები მურვანს ნალვერდალივით გულზე ედევნებოდა, ფიქრების ხლართი ყელს ეჭიდებოდა და თვალთავს უფრთხილად ედევნებოდა.

არც მეფე-დედოფალს ეძინებოდათ, მათ სამყოფელიდანაც ესმოდა მურვანს, როგორ ეუბნებოდა ბუზმარი დედოფალს.

„ესეც შენი ქრისტიანი კეისარი! შეევედრე აბა ერთი შენს ღმერთს, თუ დაგვიტოვებს ერთადერთ იმედს, ბურჯს ქვეყნისა, ბრძენ მემკვიდრეს... ვირწმუნებ, ვირწმუნებ, კეშმარიტად ვირწმუნებ ჯვარცმულ ღმერთს, რომელსაც არ ღებულობს გონება, თუ მიჩვენებს სასწაულს და მურვანს დამიტოვებს.“

„სასწაული არ შევლის რწმენას, სასწაულს ბოროტი და მემრუშე ეძიებს, — ამბობდა დედოფალი, — იმაზე დიდი სასწაული რაღა იქნებოდა, როცა უშვილოთ წინასწარ გამოცხადებით შეგვეძინა მურვანი? მაგრამ უყამოა სასწაულით რწმენა, ადამიანს რწმენა სჭირია მუდამ უამს, როგორც სუნთქვა.“

იცოდა მურვანმაც, ბუზმარი მართლაც ურწმუნო იყო, ხშირად თავის იქვებს გაუზიარებდა, დედის სარწმუნეობრივ გულმოდგინებას ვაბასრავდა, მაგრამ კაცი, ყოვლად ღირსეული თავისი სულიერი თვისებებით, ვერ იკადრებდა ერის წინაშე სჯულის სიძულვილის განცხადებას, რადგან მოქცეული იყო ქართლი და აზნაურნიც და უაზნონიც ქრისტეს სჯულს აღიარებდნენ.

თითქოს ზეცაში გლოვის ზარი ჩამოჰკრეს, როდესაც მითრიდატემ წარმოთქვა:

„გვიხსენ ვნებითა კვეთებისაგან და მოგვაქციენ კვალადცა“.

ცხენები საზღვრისაკენ გამოიშალნენ.

— ხმალი შენი ლოცვა იყოს, ფარად გქონდეს მოთმინება, — განშორების კაეშანით შეჭირვებული ეუბნებოდა ზუზო და აცახცახებული ხელებით გულზე ჯვარს ჰკიდებდა, — ატარე მუდამ და მომიგონებდე კეთილად. — ზუზოს ჩათენთილ სახეში, თითქოს ჩაცვენილ თვალბეში უკანასკნელი გზა მშვიდობისა კიაფობდა.

დიდ გზაზე გამოფენილიყვენენ მკვიდრნი ქართლის სოფლებისა, დიდსა და ბატარას, მოხუცსა და ყრმას, ყველას უნდოდა თავისი მეფე დაენახა, უფლისწულისათვის შეეხედა, რომელიც ქვეყნის მშვიდობას ეწირებოდა. მურვანი ხალხის სულისთქმას ჰგრძნობდა, ყოველივე

ეს აღეშენებდა და თითქოს ამხნევებდა კიდევ. ხანში შესულნი გულზე ხელს იცემდნენ, ქულებს მიწაზე ანარცხებდნენ, ახალგაზრდები კი გულმკერდ შეღერილნი, პირმოკუმულნი, გაფითრებულნი გასტკე-როდნენ; მანდილოსანი ფიცს სდებდნენ: სათუთად შეინახავდნენ ტახტის მემკვიდრის ერთგულებას, კეისრის წყევლას არ მოელოდნენ, რომ იგიც, ასე უწყალოდ, დაეღონებინოს ბედს.

სახლვარზე ბუზმარს მუზარადის ლითამი ჩამოეფარებინა, შვილს ცრემლებით მხრებს ულტობდა და გულში იკრავდა. ფერმიხდილი, ამაყი და მხნე დედოფალი ქანდაკს დამსგავსებოდა, ნაძალადევი ღიმი-ლი უნუგეშო მწუხარებას ამხელდა. მურვანს სიტყვა ვერ მოენახა დე-დისათვის სათქმელად, თვალეში ჩახედეს ერთმანეთს, ცრემლიან ღი-მილში მარადიულზე გაიფიქრეს და ეს განშორება წუთიერს მიაწერეს.

„ველარასოდეს, ველარასოდეს, ვიხილავ მე მათ, ვერ შემოვირბენ ჩემს მთათ და ველებს, ვერ შევისუნთქავ ტყის სურნელებას, ველარ ვიფიქრებ, ვერც ვიოცნებებ მშვიდად, ესოდენ მახლობელნი დღეს მიუწვდომელნი გამხდარან“.

უმიედობა გულს საფლავის ლოდივით შემოაწვა, განუკვრეტელ წყვილიადში საზარელი უაზრობა ელავდა, გონება ბედს ეჭიდებოდა, გზაგაუღებელი საწუთროების ფიქრები შებმოდნენ უკვდავებისას.

„ახლავე, ახლავე, გავბრუნდეთ უკან, მთაში, მიუვალ ადგილს, ზუ-ზოსთან ერთად“... — და მთრთოლვარე ხელებით, ზეწამოჭრილი ბრმად მიიწევდა მითრიდატესაკენ, მითრიდატე კი უკვე მის სარეცელ-თან იღვა.

— ასე მგონია შავი კლდე აღიმართება ჩვენსა და სამშობლოს შო-რის, დაბნელდა ზეცა ირგვლივ, ველარას ვხედავ, — სასომიხდილი იტყოდა.

— როგორც მზის განკვრეტა თვალთ დაგვიბნელებს, უმაღლეს ნა-თელში შესვლა გონებას აბნელებს, — სცადა მითრიდატემ აზრის სამ-ყაროში გადაეტანა გრძნობა.

— ვით შევეწყობით უცხო ქვეყანას? — იკითხავდა ისევ.

— შევეგუებით მათ ცხოვრების წესს, მხნეობით დავძლევთ ვა-რამს, სევდა გულისა მოგვიტანს შეებას, სევდით მხოლოდ და არა ლხენით ვეზიარებით ზენაარსს, იგი წყაროა სიკეთისა, — ირწმუნებო-და მითრიდატე და მით თავსაც ინუგეშებდა.

— თუ ღმერთი წყაროა სიკეთისა, საიდანღაა ბოროტება და განა ჩვენი ხვედრი ბოროტისაგან არაა?

— მზეც დროდადრო მცხუნვარეა და მწველი. სიკეთისაგან კი

ისევე არ შეიძლება წარმოიქმნას ბოროტება, როგორც ცეცხლისაგან ყინვა, — ამბობდა მითრიდატე და თან კელაპტრებს ანთებდა.

— ყინვა კი წარმოიქმნება სითბოს ნაკლებობით, — ლამობდა მკრვანი ჩასწვდომოდა ჯურღმულს სიბრძნისას. თვალეში რაღაც ნათელმა აზრმა გაიბრწყინა, — პართენოკელის სახე არასოდეს დამავიწყდება, არც მისი ხმა. იქნებ იმ თავისი სიფიცხით რისიმე ჩინოვნი შევხვდებ, იქნებ მასაც აღონებდა რამ, მაგრამ იგი მაინც ბედნიერია, რადგან თავისუფალია. მას უბრალოდაც სწამს, არ ეძიებს როგორ გახდა ღმერთი ადამიანად, როგორ აიკიდა ქვეყნის ცოდვა, აღსდგა მკვდრეთით და ჩვენც თავისი თანაზიარი გაგვხადა; მას არ აწუხებს სამების ერთარსება, მე კი სულ იმის საგონებელში ვარ, როგორ არის ერთი იმავე დროს სამიცი?!

მითრიდატემ დაიწყო იმ გრძელ და საინტერესო ამბების თხრობა ნისელისა, ნაზიანზელისა თუ ბასილი დიდის ცხოვრებიდან, რომელსაც მკრვანი მუსიკასავით უსმენდა, თან შუქმოციავე ვარსკვლავებს გაჰყურებდა და ფიქრობდა:

„ესეც ხომ იგივე ცაა, რომელიც ჩვენს ქვეყანასაც დაჰყურებს, განუკვეთელია იგი; იგივე ზღვაა, ჩვენი ქვეყნის ნაპირებს რომ ელაშენება, ხმაც მითრიდატესია, ისევე ნისელის ცხოვრების გზებზე დაედღივართ. შეშის ნაპობივით მიაქვს ნისელი ცხოვრების ტალღებს, მაგრამ მას აქვს მიზანი და გულს არ აღრღნევენებს სევდას... ნაზიანზელი, განმარტოვებული არიანზას მყუდრო მამულში, თავს ინუგეშებს ბუნების იღუმალ ხმებში მარადიულის გამოძახილით და ადამიანის აზროვნების საუკეთესო ნიმუშებსა ჰქმნის, რომელთაც უკვდავება მოაქვთ. შორით ელვასავით ანათებდა ორიგენ ადამანტი, ეს ბერძენი მისტიკოსი, ქრისტიანებს რომ თავის წინასწარმეტყველად მიაჩნდათ და ფილოსოფოსებს თავის მასწავლებლად ელიარებინათ. ადამანტის ცხოვრება ერთ განუწყვეტელ ლოცვად ისმოდა, უსასრულოდ კეთილისა და უსასრულოდ სამართლიანისა. ორიგენი ქრისტიეში სრულყოფილ ღვთაებასა და სრულყოფილ ადამიანს ხედავდა და ღმერთს სიკეთისა და ჭეშმარიტების წყაროდ სახავდა. ორიგენის მრავალფეროვან ყვავილნარის სურნელებას შეიგრძნობდა. მას თვლელმა მოერიო, სანთლები ქრებოდნენ, აღარ ესმოდა მითრიდატეს ხმა, რადგან სიჩუმე უფრო ხმამაღლა კარნახობდა.

ზღვის სუფთა ჰაერის ნაკადმა კარგანხმულ სამყოფელში თითქოს სიმხნევე შემოიტანა. მკრთალი აისის შუქი დააჩნდა ტატნობს.

პ ა მ ბ ო

სასახლე საკმაოდ უცნაურ სანახაობას წარმოადგენდა: კარის წარჩინებულთა ნაცვლად უმეტეს შავსამოსიან ბერთა ლანდებზე მოსჩანდნენ, მრისხანე ხმათა ნაცვლად ფსალმუნთა გალობა ისმრდა. კეისარი თითქოს აქ არც იყო. თავის საქმიან სიტყვას ყველა ავგუსტათი იწყებდა და ეს ავგუსტაც არ ნიშნავდა დედოფალს; ეს იყო კეისარ ფეოდოსის უფროსი და, ავგუსტა პულქერია, რომელსაც სახელმწიფო სადავეები ხელთ ჩაეგდო და უმაღლეს სიტყვას განასახიერებდა.

მურვანს საგანგებო მეკრე, საჭურისი პამბო მიუჩინეს. პამბოს ხელში გამოზრდილიყო თეოდოსის მამის, კეისარ არკადის მთელი შთამომავლობა. თავისი დანაოჭებული, ტანჯული სახით, გაცრიატებული სახის ფერით და სევდიანი ღიმილით იგი სასახლის ცოცხალი მატრიანე იყო. ერთ დროს თავადაც იძულებით ჩამოყვანილს კარგად ესმოდა იბერიელთა საწუხარი და მთელი თავისი ერთგულებით, სიკეთითა და მონდომებით ცდილობდა მათთვის პირველი დღეების სიმძიმე შეემსუბუქებინა. ცხოვრებას ბევრი უსამართლობა ეჩვენებინა მისთვის, მაინც ბედნიერს უშურველი შურით შესცქეროდა და თვით შესაშურად უშფოთველი, ყველას უყვარდა. მან იცოდა თავისი ადგილი, გონებით მყუდრო, ცხოვრებას არ ებრძოდა და მონა იყო დედით და მონური ცხოვრებაც ვერ ასცდა, მას იმანაც არ უშველა, რომ მამისი იყო თეოდოს დიდი.

პამბო მხოლოდ მაშინ იღიმებოდა, როდესაც ვისმე გაახარებდა, მხოლოდ მაშინ აღელდებოდა, როდესაც ვისიმე მწარე ხვედრს იზიარებდა. უმეტეს იჭდა ჩუმად, თავის ამბებით არავის მოაწყენდა, გარკვეულ დროს კი ვერ დააბამდით — სალოცავად გარბოდა. ვერც გზის სიშორე, უამინდობა, ვერ აკავებდა. ღვთის წინაშე ქედს იხრიადა, მაგრამ არაფერს სთხოვდა; არც ვისმე ხოტბას შეასხამდა, ქება მიაჩნდა ლიქნად, უკეთ — ბასრობად, ამიტომ ძუნწი იყო ქათინაურებზე. ერთი კი იყო, პამბოს ძალიან იზიდავდა თერმები. უყვარდა ყურება როგორ დარბოდნენ მონები სუნამოებით სავსე ჭურჭლების გასახსნელად, როგორ უსვამდნენ ზეთს შიშველი მექისეები და ყურს უგდებდა ხმამალა მომუსაიფეთ, გამოელაპარაკებოდა მონებს. თერმები იყო საუკეთესო ადგილი, სადაც მოდიოდნენ ქალაქის უკანასკნელი ამბების გასაგებად და ამიტომაც პამბოსთანაც ყოველთვის საინტერესო იყო საუბარი.

პამბოს ის უცნაური სუნი სდიოდა, რომელიც საოსტიგნოებიდან და სენაკებიდან შემოჰყვებოდათ ზოლმე და ახლა ხელში მოწიწებით ეკავა მურვანისათვის, როგორც სამეფო ოჯახის წევრისათვის, ვიაცინტინას ტანსაბურავი, ვარდების სურნელებას რომ აფრქვევდა.

პამბო დიდხანს იდგა მურვანის წინაშე, აღმოსავლური მთებმანებით ელოდა როდის მოხვდავდა და სიტყვას ვერ ძრავდა, ბოლოს მურვანმა სთხოვა დამჯდარიყო და ჰკითხა, რას შეეწუხებინა, რაზე გარჯილიყო, მაგრამ სამოსს ზედაც არ შეხედა.

მაშინ პამბო საოცარი გულწრფელობით ამეტყველდა, აუწერა მონების რა თავდადება და გულმოდგინება იყო ჩაქსოვილი ამ სამოსში, მონა ქალების რა ხელოვნება და გემოვნება იხატებოდა ქსოვილზე ნაქარგ გამოსახულებებში; მურვანმაც უნებლიეთ დახედა სამოსს, გახარებულმა პამბომ ისიც დაურთო, თუ როგორ აამებდა თეოდოსისს მისი დანახვა ბიზანტიურ სამოსში. და მურვანმა მაშინვე პირი იბრუნა, თვალი აარიდა სამოსს, წარბიც შეიკრა.

პამბოს სახის ნაოჭები ჩაუღრმავდა, თავი კიდევ უფრო დაბლა დახარა, ქვევიდან შეანათა თვალები სინანულითა და სიბრალულით და სთხოვა მიეღო იგი როგორც საჩუქარი ტყვე მონებისა, რომელთაც ნაქარგს სამშობლოს სიყვარული ჩააქსოვეს.

პამბოს გულისხმისყოფელობით გაკვირვებულმა მურვანმა მას ისევ ღიმილით და თანაგრძნობით გახედა.

ბურგაკასი სურვილს ვერ მალავდა მურვანი ბიზანტიურ სამოსში დაენახა.

ბოლოს პამბომ მოჰკიდა ხელი სამოსს და პათეტიკურად წარმოთქვა:

— განა ყველაფერი არ იცვლება ქვეყანაზე? განა დღისით და ღამით, ზატხულსა და ზამთარში, ქექა-ქუხილსა და სიმყუდროვეში, ბუნება ერთნაირად იმოსება? განა მას შემდეგ, რაც ფოთლებით იფარვიდა ადამიანი სხეულს, სამოსელს მრავალნაირად არ გამოიცვლიდა? თუ ტერტულიანემ ტოგა გასცვალა ლაბადაზე, რომ ემცნო ჩვენთვის თავისი აზრის განსხვავებულობა, შენ შეგიძლია ამ სამოსელით მისი დაფარვა.

მურვანს გულზე მოხვდა პამბოს სიტყვა და მორჩილად, ღიმილითაც დანებდა შესამოსელად.

გახარებულ პამბოს ცრემლები აუკიაფდა თვალებში და გაფაციცებით რომ აწვდიდა შემოსავთ სამოსს, თან ახალ ამბებსაც ჰყვებოდა:

— დასავლეთის ტახტის მემკვიდრეს, აწ განსვენებულ გონორეას

შვილიშვილს, ალექსისს, უარი უთქვამს ტახტზე და ქორწინების ღამეს გაუჩინარებულა. ამბობენ, ღვთის სამსახურისათვის ამას ადრეც ფიქრობდაო. ზეპირად სცოდნია საღმრთო წერილი, თურმე უმანკოა ხორციით და სულით, სამოთხეს დაიმკვიდრებსო...

პამბოს გამომცდელ გამოხედვაში ბრწყინავდა ფარული კარგი თქმის უნდოდა ეთქვა, — ტახტს ჩვენში თავისი ნებელია, მტრები კი, მაგრამ მან არ იცოდა, რომ ტახტი იყო ერთადერთი, რაც მურვანს ყველაზე ნაკლებად ალონებდა და ღვთის სამსახურისათვისაც დედამისა და საცოლის მიტოვება მისთვის გაუგებარი რჩებოდა.

იგრძნო პამბომ, რომ მისი ამბავი დიდად არაფრად ჩააგდეს და უფრო ყურადსაღებად განაგრძო:

— ზვალ თეოდოსი ღებულობს გონორეას დას, თავის დეიდას, ცნობილ ვალა პლაციდიას ქალიშვილითა და ხუთი წლის ვალენტინიანით, რომელიც გამოცხადებულია დასავლეთის ტახტის მემკვიდრედ ალექსისს ნაცვლად. დედოფლის სურვილით კი სასახლეში სასწრაფოდ ეწყობა ახლადშობილ თეოდოსის ქალიშვილის, ვედოქსიას და ხუთი წლის ვალენტინიანის ნიშნობა. თეოდოსის ყოველი ღონე უხმარია რომში ელიარებიანთ მისი მომავალი სიძის — ვალენტინიანის ძალაუფლება ვალა პლაციდიას მეურვეობით. აღმოსავლეთი და დასავლეთი ნათესაური კავშირით ერთიანდებიან.

ამ ამბავმა ყველა გაახალისა მოსალოდნელი სანახაობით. ბურგაკასი თვალს ვერ აცილებდა მურვანს: ახალ სამოსში თითქოს იერი შესცვლოდა უფლისწულს, ბრძოლაში გამარჯვებულივით გამოიყურებოდა.

მეორე დილას სასახლემ მართლაც ფერი იცვალა. ბრწყინავდნენ დიდებულნი პატიოსანი ქვებით ნაქარგ სამოსში, განათდნენ ჭაღებით დარბაზები. ყველა საგანგებოდ აგრძნობინებდნენ ხელისუფალთ, რომ სასახლეს შვენის ეს ზეიმი.

პამბომ შენიშნა მურვანი მალ-მალ ავგუსტას რომ გახედავდა ხოლმე და სახე ექუფრებოდა.

— ძალაუფლებით გატაცებულს ბოროტი აზრი მუდამ თან ახლავს, — ხმადაბლა ეტყოდა.

პამბოს გარეგნობაში მურვანმა პირველად შენიშნა მეფური მედიდურება, ადრე იგი ასეთად არ ეჩვენებოდა და ახლა თეოდოს დიდის სურათს რომ დააქვერდებოდა, უნებლიეთ პამბოსაც ვახედავდა. მსგავსება აოცებდა.

თეოდოსის გვერდით ყურადღებას იპყრობდა ერთი წარმოსადეგი

კაცი. მას ისეთი წითელი ენა ჰქონდა, თითქოს პირში ცეცხლი უკიდიაო. მის სიტყვასა და სალამში თითქოს რაღაც უკედური ედებოდა.

— ეს არის თეოდოსის მეკრე, ხრიზანფი, — ამბობდა ბაბბო და მის სიტყვაშიც მეფური ხმა ედებოდა, — წარმოშობით ბარბაროსია. ბიზანტიელებს ტყვედ რომ ჩაუვარდა, თეოდოსი მოხიზნა მისი და მისი მხარეებულმა ნაბიჯმა, მისმა მგლის თვალებმა, რომელნიც სანდო მხარეებში იქნა; ავგუსტამ კი, თუ რამ საწყენი ახსოვდა ბავშვობიდან ჩემგან, ერთ დღეს გადამიხადა და ხრიზანფით შემცვალა. ხრიზანფი სულ მალე კარვის მცველიდან სასახლის მცველთა უფროსი გახდა, ახლა ის არის დიდი სპოფარია. ხედავ, როგორი ზარზეიმით მიაქვს თეოდოსის წინ მახვილი იმპერიისა. კაცი კი არა, ჭურია ყოვლისა უკეთურებისა. მისი ურვა მხოლოდ საფასეს მორეწვია. უძილობა სჭირს მრავალი საგონებლისაგან; მას სხვისი უძილობაც არ აძინებს: უნდა იცოდეს, რისთვის არ სძინავს სხვას, რადგან ყველაში მტერსა ხედავს. არ უნახავს მზე არც ამოსვლისას და არც ჩასვლისას, არც როდის გაუტაცია მალალ იდეებს, მაგრამ ყველაზე ნაკლებ ღირსეული, ყველაზე მეტად ფასდება. არ მოეწონები, თუ მის გარეგნობას არ შეაქებ, არ გაიკვირვებ მის სიტყვაშევერობას; თუ მისი თანდასწრებით გაიცინებ ისე, რომ მას მიზეზი არ ეცოდინება — შეგიძულებს, დამცინისო... ავგუსტას ეგონა ჩემი ჩამოცილებით მშვიდობას ჰპოვებდა, სახელმწიფო საქმეებში ველარავინ ჩაერეოდა, მაგრამ მას შემდეგ, რაც დედოფალი ტახტზე ავიდა, თუმცა მისივე შერჩეულია, მასთან მშვიდობა ვერ მორიგდება. დედოფალი ათინელია, ცნობილი რიტორის, ლეონტის ქალიშვილი, მწიგნობარი და მგოსანი, სახელად ათენაის, ახლა კი სამეფო კარის საყვარელ სახელს — ევდოკიას უხმობენ. ავგუსტას საკუთარ შეურაცხყოფად მიაჩნია, რომ მისი ძმისწული, რომელიც ჯერ კიდევ ხელში ასაყვანია, დასავლეთის ტახტზე ადის და ეს იმიტომ მხოლოდ, რომ ასეთია დედოფალის სურვილი. ის მოხდენილი ყმაწვილი კარის მზრუნველის შვილია, პავლინი, თეოდოსის ბავშვობის მეგობარი, მას შემდეგ, რაც თეოდოსიმ იგი მეჭვარედაც ირჩია, პავლინს წყალობანი აცვივა; სკოლის მაგისტრისა და დომესტიკის წოდებიდან კურაპალატია დღეს.

მურვანს ერთფეროვნად და მოსაწყენად ეჩვენება ბრწყინვალე ცერემონიალი. ამიტომ არჩია განშორებოდა ყველას და პამბოსთან ერთად ნელის ნაბიჯით ხეივანს ჩაუყვა.

ფართოტერასებიანი დაფნას ტაძართან შეჩერდნენ. ეს ტაძარი იზიდავდა მურვანს თავისი სიდიადითა და გარემოს სურნელებით.

პამპო კი კარგი ზღაპარივით ჰყვებოდა სასახლის ამბებს. მურვანს ეს არ აინტერესებდა, მაგრამ ვერ უკრძალავდა, ატყობდა იგი უფრო გულს იოხებდა, ვიდრე მის გათვითცნობიერებას ცდილობდა.

პამპოს ჰუმორის წყალობით კი მურვანს ზოგი რამ კიდევაც დაახსომდებოდა; ავგუსტა სულ ორი წლითა ყოფილა უფროსი სიზე და ოჯახის მეთაობაც მას რგებია. 15 წლის, გულჭირისე ვეგუსტობა რომ მიეღო, ფიცი დაედო უქორწინებისა, ძალაუფლებაში მოზიარე არ გასჩენოდა. უქორწინების ფიცი დაადებინა თავის ჯერ კიდევ მცირეწლოვან დებს, არკადიასა და მარინას. ავგუსტა შთააგონებდა მათ არა მხოლოდ მას, რაზე უნდა ეფიქრათ, რა მოსწონებოდათ, არამედ მასაც, თუ რაზე არ უნდა ეფიქრათ, არ მოსწონებოდათ და პამპო განასახიერებდა, როგორ ასწავლიდა ავგუსტა თეოდოსის მეფურ ნაბიჯით სვლას, სამოსის ტარებას, თავის დაჭერას მოსმენისას, როგორ გაეღიმა, როგორ შეეკავებინა სიცილი და — პამპო და მურვანი სიცილს ველარ იკავებდნენ.

მურვანის ყურადღება პანთეონმა მიიპყრო. აქ მოეყარათ თავი კონსტანტინე დიდის მიერ დამორჩილებული ერების დამზობილი ღმერთებისათვის, რომელთაც შეენარჩუნებინათ თავისი დიდება, მაგრამ ეს თავყრილობა თავისთავად უკვე ცხადპყოფდა, რომ არც ერთი მათგანი არ იყო ჰეშმარტად ღმერთი. მურვანს სწორედ ამ შთამაგონებელ გარემოში აფიქრებდა ჯვარის საიდუმლოებაც: ჯვარი, სიმბოლო სიკვდილზე გამარჯვებისა, არ იყო მხოლოდ მოგონება გოლგოთაზე; ჯვარი თავის ოთხი დაბოლოვებით ოთხ სტრიქონს მოასწავებდა, პირველ სახეს მატერიალურ სამყაროსი და ღმერთი ყოვლის შემცველობას იუწყებოდა; ჯვარი კიბეთ წარმოესახა ცათა შინა აღსასვლელად... „თუ ჯვარი გვაგონებს ქრისტეს, მაშინ ჩვენ უნდა ვემთხვეოდეთ უბრალო ხის ჯვარს, ჩვენ კი ვემთხვევით ოქროთი და თვალმარგალიტით მოქედილს, ალბათ ეს სურვილია წარმოვიდგინოთ იგი, როგორც ბრწყინვალე საწყისი სამყაროს გარდაქმნისა, როგორც მანათობელი უკვდავებისა“, და პამპოსათვის მოულოდნელად იკითხა:

— რატომ ვახდა ღმერთი ადამიანი?

— იმიტომ, რომ უცნობის არც მიგნება შეიძლება და მით უფრო სიყვარული. ადამიანის სახით კი ყველასათვის მისაწვდომია იგი, — თან პამპო გაოცებული შესცქეროდა მურვანს, რომლისთვისაც ასევე მოულოდნელი იყო ეს შეკითხვა.

მურვანს ახლა თავისი კითხვა უფრო აფიქრებდა, ვიდრე პასუხი.

განა სწამდა, რომ ღმერთი ადამიანად გადაიქცა, შემოქმედი — შემოქმედებად იქცა, რომ ეკითხა რატომ მოხდა ესო?

— შენ, მე ვიცი, — ღიმილით უბნო პამპომ, — მალე იმასაც იკითხავ, თუ როგორ იქცა ღმერთი ადამიანად. მაგრამ დაიხსომე ჩემგან — ეს ის საიდუმლოებაა, რომელიც ჩვეულებრივი ადამიანის მით უფრო ჭაბუკის, საძიებელი არ არის. ჩვენ ვიფიქრებთ, რომ ჩვენნი გასაკეთებელია. სამების საიდუმლოებას ადამიანი ვერ ჩასწვდება.

მურვანი ისევ დადუმდა, ფიქრობდა: „ღმერთი გახდა ადამიანი იმისათვის, რომ ადამიანი გამხდარიყო ღმერთად“.

აკროპოლისის სასახლემდე ისე მივიდნენ, პამპოსაც სიტყვა არ დაუძრავს.

მურვანისათვის ზუზოს იმდენი რამ ეამბნა ქრისტეზე და ისეთი რწმენითა და გატაცებით, რომ მურვანს ცოცხლად, ხელშესახებად წარმოუდგებოდა ხოლმე მაცხოვრის სახე. გრძნობდა, პამპოსაც ასევე მიეჩნია და თავის რწმენაში ექვის შეტანასაც არავის გააბედვინებდა. უნდოდა, მურვანსაც ჰქონოდა მკვდრეთით აღდგომის, მარადიული ცხოვრების მტკიცე რწმენა, მით უმეტეს ახლა, უცხო ქვეყანაში, მაგრამ ყოველივე ამის საფუძველი იყო სამების ერთარსება, რომელიც მისთვის ამოუცნობი რჩებოდა და პამპო კი ეუბნებოდა, მისი ჩაწვდომა არ უნდა სცადო.

მაგრამ მურვანის გონება ხნოვანებას წინ უსწრებდა, ყველას აკვირებდა მისი წარმატებანი ბერძნულსა და ლათინურ მეტყველებაში; პამპოც გრძნობდა, რომ ეს ჩვეულებრივი კი არა, საოცარი ბავშვი იყო, რომელსაც შეეძლო დაენახა და გაეგო იღუმალი და ამოუცნობელი.

თ ა ვ ი მ ე ს ა მ ი

სამუოზლოს კახილი

იქ, სადაც მარმარის კიბეებიანი ტერასები ზღვაში ეშვებოდა, მხიარული საფარდულები იდგა. ვაჭრები, უმეტეს სირიელები და სომხები იყვნენ, არაბებიც გამოერეოდნენ და ქართველებსაც ედგათ ქარავნები. მათი მიმყოლ-მომყოლნი ლაყობასა და წვრილმან ვაჭრობაში იქცევდნენ თავს. ხის ძირს გამხლართულნი ქილიკობდნენ, იცინოდნენ.

მურვანს უყვარდა აქ გავლა, გაიხარებდა ხოლმე იბერიელთა ხილ-
ვით: ქუდებს მოიგლეჯდნენ, დაბალ სალამს მისცემდნენ. ყველას გა-
მოელაპარაკებოდა, დიდხანს ტრიალებდა მათ შორის, რომ მათი ხმა
სმენოდა, ქართული ბასრობა გაეგონა, თავადაც ებასრა, მათ ხმებში
ნაცნობი ხმები ამოეცნო და სამშობლოს სურნალებს შეეგებნენო.
უცხოთაც აკვირდებოდა ხოლმე, სურდა პართენოკლასიკური სტილი
მოეკრა: ახლა თვითონ ჩასჭიდებდა ხელს და მეგობრობას შესთავა-
ზებდა, მაგრამ პართენოკელი არსადა ჩანდა. ზუზოსა და დედისათვის
უცხო რამ ნივთს შეათვალთვალდა: ჩუქურთმებიან ზარდახშს სპი-
ლოს ძვლისა, ხატებს მოზაიკისა, ოქრომკედლით ნაქარგ სამოსს ძო-
წეულისა. აქ დამზადებული ფუფუნების ნატიფი საგნებით ხომ მთელს
ქვეყანაზე თავს იწონებდა ზიზანტია.

კონსტანტინოპოლი ჰგავდა ვეებერთელა ქარვასლას, სადაც ყო-
ველი მხრიდან რაღა არ მოედინებოდა. აქ იყიდებოდა ყველაფერი,
იყიდებოდა მონებიც, როგორც ოჯახისათვის ფრიად საჭირო პირუტ-
ყვი, მონა კი პირუტყვზე იაფად ფასობდა და ხომალდებიდან გადმო-
ტვირთვისას ტვირთს მეტი ყურადღება ეთმობოდა, ვიდრე ადამიანებს,
მოკრუნჩხულები კუთხეებში რომ ეყუნტნენ. უმოწყალო მცხუნვარე
მზე მთელი დღის განმავლობაში სწავდა ოფლშეუშრობელთ, მოთ-
მინებით რომ უცდიდნენ თავიანთ მყიდველებს.

მურვანი ხედავდა, ბურგაკასი როგორი სიბრაღულით, გულდამძი-
მებული შესცქეროდა მონებს თავის გაფაციცებული დიდრონი თვა-
ლებით. გრძელსა და შავ წამწამებს შინაგანი სხივი ვერ დაეფარათ,
მისი მეტყველი სახის პატრონს ბევრი ლაპარაკი არა სჭიროდა.

— შენ ახლა იმას ოცნებობ, — უთხრა მურვანმა, — ეს მონები
გაყიდინა და გაგანთავისუფლებინა. — ხელი გადახვია, ამ საზარელ სა-
ნახაობას მოაშორა.

ბურგაკასი ხალისიანი აღმსრულებელი იყო, მაგრამ სწავლა მაინცა
და მაინც არ ეხალისებოდა. თვალი ნადირობასა და დოღზე ეჭირა.
სცადა კიდევ მოჯირითებთან დაახლოვება, ცირკში მონაწილეობის
მიღება, მაგრამ სულ მალე დარწმუნდა — წარმატებისათვის მოწადი-
ნებისა და უნარის გარდა, კიდევ ბევრი რამ ისეთი იყო საჭირო, რაც
მის მართალსა და ფაქიზ ბუნებას არ ეგუებოდა. ნადირობას დას-
ჯერდა, ისიც მურვანთან ერთად.

ბურგაკასი ფიქრით თავს არ იწუხებდა, მოვლენების მიზეზებს
მუდამ მარტივად ხსნიდა. ტაძარს რომ მოხედა, რომელსაც მონები
გალავანს უშენებდნენ, თქვა:

— რა საჭიროა ტაძრების აგება? ღვთის ყოვლისშემძლეობას ბუნების კალთაში უფრო ვგრძნობ, ჩამობნელებულ ტაძარში დანაშაულებს კი მხოლოდ სევდა მეუფლება.

— კიდევაც იმიტომ გამოიყურება ხოლმე ტაძარში ვითარცა ისააკ, ზვარაკად შესაწირავი, — თქვა ღიმილით მურვანმა.

— განა მზე უფრო არ შვენის ღმერთს სანათებელს, ვიდრე მთაბრუნებელი ტაძარი ბატრუქი, გინდ სამეფო კელაბტარი?

— ტაძარი ჩვენთვის არის საჭირო, ღვთისათვის კი არა, — განუმარტავდა მურვანი, — ბუნებაში ყოველთვის ღმერთზე ვერ იფიქრებ ისე, რომ რაიმემ არ გაგიტაცოს, ხან უამინდობაც არ შეგეწყობს ხელს. ტაძარში კი მხოლოდ ღვთის სადიდებლად მოვდივართ. ტაძარი ვითარცა მინდორი უთქვიათ, სადაც ითვისება თესლი მარადიული სიბრძნისა, სად სიტყვა ღვთისა იგივეა სულისათვის, რაც მიწისათვის წვიმა; ტაძარი იღუმალი სალოცავია, სადაც თვით სული ღვთისა შუამდგომლობს ყველასათვის გამოუთქმელ მეტყველებითა, სად ხატნიც მღუმარებით მეტყველებენ მასზე. ანთებული სანთელი გვასწავებს აღნთებას სიყვარულითა, საკმეველი გვამცნობს სურნელებას შეურევებულ ლოცვისა და არა არის რა ტაძარში, რაიც აღაშფოთებს საუბარს ღმერთთან. ერთობლივი ლოცვა კი უძლიერესია განმარტოვებულის ლოცვაზე და „როდესაც სამნიც კი შეიყრებით ჩემს მოსაგონებლად, მეც თქვენს შორის ვარ“ — თქმულ არს ქრისტესაგან. ტაძარში იქმნება ერთობა სულთა, შეგნება ურთიერთსიყვარულის გრძნობისა. აღარ გახსოვს ბებია ზუზოს ნაუბარი: ვითარცა დღე და ღამე არ დასცხრებიან მიმოვლობასა, ისე კეთილმორწმუნენი არ დასცხრებიან ეკლესიასა შინა სიარულსა, — ბრძენი დამრიგებლის სიღარბაისლით გახედა და ერთნაირი გულუბრყვილობით კი გაეცინათ.

ამ საუბარში იყენენ, როცა მაცნე შემოხვდათ და უსტარი დედისა გადასცა.

მურვანს მღელვარებისაგან თითქოს დასცხა კიდევ, ხელები აუცახცახდა და უცბად რომ თვალი გადაავლო, ავის მაუწყებელი ხომ არაფერი იყო, მხოლოდ თავის სავანეში მისულმა დამშვიდებით წაიკითხა:

„შვილსა ჩემსა და მემკვიდრესა, იმელსა და ნუგეშსა,
ღეღა მოგიკითხავ!“

„შენმა წერილმა გაგვახარა. ისეთი ხატოვანი იყო შენი სიტყვა, თითქოს გხედავდით კიდევ, შენი ხმაც გვესმოდა. შენს სამოსს მივეალერსეთ და შენს ნატერფალზე ფიქრი დაგქანცეთ.“

„ვიწროება გონებისა და უღონობა ენისა ჩემისა უწყობდებოდა.“

„ჩანს ქვეყნის ყურის მიმგდებლაც ბედნიერება არ მიუჩნდება მიზნის მისაღწევ გზად და ამიტომაც უბედობასთან მორიგება არ გვალონებს. უბედობაში უკეთა ვფლობთ თავს, ღვთის სიახლოვესაც მეტად შევიცნობთ. გვწამს ღვთის ხელშია ჩვენი ბედი და არა ჩვენი ძალა.“

„ქეშმარიტი სიხარული შესაძლებელი ყოფილა მხოლოდ წარსულის მოგონებით, ან მომავალზე ოცნებით: აწმყოს უმეტეს ზომიერება შევინს, რათა არ ვიციტო იგი რისი მაუწყებელია. და თუ ის დაუძლეველი სიხარული მწუხარების მაუწყებელი იყო, იქნებ დღევანდელი გოდება სიხარულად გვექცეს.“

„და თუ საზარელია ადამიანი, რომელიც ფიცით არ ენდობა ადამიანს, რაოდენ შემზარავი უნდა იყოს ის, ვინც ღმერთს არ ენდობა ამაში მაშინაც კი, როდესაც უფალი თავის ნება-სურვილს წინასწარმეტყველებით გვამცნობს. მე მწამს, შენ მძევლობით კარი გააღე დიდების გზაზე.“

„მამაშენს, ბუზმარს, სევდა ერევა და ბოლმა უტევს, მაგრამ ზუზო სიყვარულით ლოცულობს ყველასათვის და ნუგეშინსა გვცემს. არჩილს ეშინია არ გაგიტყბეთ მანდ და არ დაგვივიწყოთ. ბურგაკასმა რომ სწავლას უმარჯვა, დედამისის, ოთას, სიხარულს საზღვარი არა აქვს, აღარ იცრემლდება.“

„რამეთუ მზე ერთნაირად აღმოვალს ბოროტთა და კეთილთა ზედა და ერთნაირად წვიმს მართალთა და ცრუთა ზედა, ამისათვის კეთილს უყოფდეთ მოძულეთა თქვენთა. უკეთუ გიყვარდეს მხოლოდ მოყვასი შენი, რა სასყიდელი გაქვს?“

„გახსოვდეს სიგრძე ქამისა ყოველსავე დავიწყებად მიიღებს, ხოლო წინაშე უფლისა მარადის ბრწყინავენ, რომელთა სათნოდ აღასრულებს თავისი ცხოვრება.“

უსტარს მოჰყვა მოსაკითხი, სპარსეთს წამებულთა წმინდა ნაწილები, რომელნიც იქაურ ქრისტიანებს წარმოეგზავნათ ბუზმარისათვის.

უტკნობ და წარუხოცელ მოგონებათა ნიაზემა სევდა გულისა მოგვარა ყმაწვილს, წარსულის მოგონებანი თავის იერსა ჰგუნდა ყოველივეს, იქ პოულობდა ფერებს, იქ შეიგრძნობდა ხმას და მით კაზმავდა სიტყვას. ხელავდა აცრემლებულ ვენახს, გადათეთრებულ ხეხილის ბაღებს, ატმისა და ვაშლის ყვავილის ნაზი ვარდისფერი რომ შერთვოდა და მათ სურნელებას იყნოსავდა.

წმინდანთა წამება იმდენად განიცადა, მოწამენი სიზმრად ეჩვენე-

ბოდნენ, ნუგეშინს სცემდნენ, შვების მომტან დაუსრულებელ ცხოვრებას აღუთქვამდნენ.

ნათლისღების წინა დღე იყო. საღამოს ლოცვაზე მურვანი მეფეს ტაძარში არ გაჰყვა, დადგომა უნდოდა ლოცვად მუწამეთა ჩველების სამადლობელად.

კანდელების დანთება რომ მოინდომა, მსახურმა უპირი თქვა: „შენის მოტანაზე და დააყვედრა:

— მეფის ძე ხარ და არა გსურს სამეფოთათვის ასეთ დიდ დღესასწაულზე ყველა ქრისტიანენი იხარებდნენ, ხოლო შენ, ვითარცა მონაზონი, მშვიერ იმყოფები და არც ჩვენ გვაძლევ უფლებას გახარებისაო.

მურვანმა მსახურის ყურადღება არად ჩააგდო, კიდევაც გაუხარდა, რომ მასაც წასვლა უნდოდა და გაანთავისუფლა, კანდელები კი წყლით შეავსო და ხატებს სინათლე მოჰფინა.

შევრდომილი ჰმადლობდა და ევედრებოდა უფალს:

„სამებაო, ზეშთა არსებისაო, წარმიმართე ზეშთაუცნაურისა დაზე ზეშთაბრწყინვალისა მიმართ უმწვერვალესისა თხემისა საიდუმლოთა სიტყვათასა, სადა წრფელნი და უქცეველნი ღმრთისმეტყველებისა საიდუმლონი ნათლითა უზეშთაესითა დაფარულ არიან საიდუმლოსა დუმილისა არმურითა და ბნელსა შინა უმეტეს საჩინოებით უფროის ბრწყინავენ და შეუხებელისა და უხილველისა ზეშთასიკეთისა მშვენიერებით აღავსებენ უთვალთოთა გონებათა“.

მაგრამ გონება რწმენას არ ჯერდებოდა, სამების საიდუმლოებას იძიებდა: რატომ ვალიარებთ ერთ ღმერთსა და, ამავე დროს, გვწამს სამება იმავე არსებისა, მარადიულისა და უსაწყისოსი? როგორაა სამება თანაბარი, სამიცაა და ერთი? ის, ვინც განკაცდა ჩვენთვის, როგორ არის ერთი სამებათაგანი?

მიზეზთა მიზეზი სამების მიღმა ეგულებოდა. ბურუსით იყო მოცული იგი, გონების თვალით ვერა სწვდებოდა. მურვანი საღმრთო ნისლს მოეცვა, უხილავ ნათელს, რომლისა შინა მკვიდრობა ღმრთისა იგულვებოდა, რომელი უხილავ არს ზეშთაგარდამეტებულისა საჩინოებისაგან და თავის უსუსურობის შეგრძნებით სევდიანს ჩასთვლიმა.

ძილის შორისში ხედავს პეტრე მოციქულს; მან გამოიყვანა ბორცვზე და ზეცაში დაანახა დიდი სხივი, რომელიც მალა მიმავალ გზას ჰგავდა, მიუწვდომელსა და შეუცნობელს. წრისებური იყო იგი მზის მსგავსად. მოციქულმა თქვა: „ეს არის მამა ღმერთი“. შემდეგ აჩვენა

მეორე სხივი, რომელიც პირველს მისდევდა და პირველის მსგავსი იყო, მხოლოდ შუაში იმყოფებოდა ნაზარეველი, ის, ვინც ვერას ეცვა, ერთი სამებათაგანი. „ეს ძეა,“ — განუმარტა ისევ მოცულმა და ბოლოს დაანახა მესამე სხივი, მსგავსი პირველი ორისა: „ეს კი სული წმიდაა“ — თქვა და გაუჩინარდა კიდევ.

მურვანმა თვალები გაახილა, მიიხედ-მოიხედა, ჩვეულებრივად უყაროთა სამეული — ერთისა და მრავლის შეერთებით, რომელიც იმავე დროს შეურეველია, უსასრულობა და სასრული, უსაზღვრობა და საზღვრული, ცა და ქვეყანა გამთლიანებული მზის ნათელში...

თრთოლვით იბარებდა პერგამენტი ზეშთაგონებას:

„თუ შენობაში რამდენიმე სანთელია, ჩვენ ვხედავთ რამდენიმე სანთელის მონათენს, სინათლის მთლიანობას, ყველა სინათლის შეერთებას ერთ ნათელში და ვერავინ შესძლოს მის გარემომცველ ჰაერში გაარჩიოს სინათლე რომელიმე ერთი სანთლისა სხვა დანარჩენებისაგან, ვერავინ თქვას, რა ნაწილი რომელი სანთლისაა, თუმცა ისინი შეერთებული არიან შეურწყმელად. მაგრამ თუ ოთახიდან გავიტანთ ერთ სანთელს, მას თან ვაჰყვება მისი ნათელი და ოთახს სინათლე მოაკლდება, თუმცა ეს სინათლე ვრცელდება ჰაერის სივრცეში და წარმოიქმნება ნივთიერ ცეცხლისაგან“...

კანდელებზე სინათლე ოდნავლა კრთოდა, მასთან თეოდოსი რომ შემოვიდა.

თეოდოსიმ შეუქო მურვანს გულმოდგინება, ამბორის ყოფით დააჯილდოვა.

მითრიდატე ხარობდა მურვანის წარმატებებით, ამბობდა:

— ასე ხდება ხშირად, ასე დაემართა ნისელსაც, ზოგი წლები ცხოვრებისა სიზმარივით გაქრება და ერთი ღამის სიზმარი კი სინამდვილედ დარჩება.

თუ პირველი დღეები გულისგასაწყალებლად მიიზღაზნებოდნენ, თვეები უკვე ერთმანეთს დინჯად მისდევდნენ, გადიოდა წლებიც და დროს თავისი გაჰქონდა — აეწყვნენ იბერიელნი ბიზანტიის ცხოვრების ძალუმ ჩქეფას. მითრიდატე, როგორც სახელმოხვეჭილი სწავლული, დედოფალმა მიიწვია თავის დაარსებულ სკოლებში. დროზე ადრე დაბრძენებული უფლისწული მეცნიერებათა წყაროებს ეწაფებოდა. მწიგნობარი დედოფალი განსაკუთრებული მზრუნველობით თავს ევლებოდა საკვირველ ყმაწვილს.

უფლისწული მოშორებული ქალაქის ხმაურს, მოსაწყენსა და ჭარბ

ცერემონიალს, სად ყვაილოვან ბღებში შადრევნების შხეფები და წყაროთა ჩხრიალი თუ დაარღვევდა სიწყნარეს, მურვანის გონების თვალსაწიერი იზრდებოდა და უხვად ხარობდა, ღამეები კითხვაზე, თუ წერაზე ათენდებოდა. რამდენადაც დამოუკიდებელი იყო გონებით, იმდენად მიმნდობი გულით; რამდენადაც რთულს იყუფებდა, უსიყუფიერი სამყარო, იმდენად სადა იყო ურთიერთობაში. რამდენადაც მოკრძალებული განგების წინაშე, იმდენად მოურიდებელი ამა სოფლის ძლიერთა მიმართ.

თ ა ვ ი მ ი ო თ ხ ი

ი კ ო ღ რ ო მ ი

აღმოსავლეთისა და დასავლეთის დანათესავებას მოჰყვა სპარსელებზე გამარჯვება. ავგუსტა ჩამოსულებს დიდის პატივით დახვდა. ყველაფერს ეტყობოდა მისი შორსმჭვრეტელი თვალი. შთამაგონებელი იყო და განსაცვიფრებელი ხალხის სიმრავლე, იარაღის სრულყოფა და ქალაქის კედლების სიმაღლეზე გამახვილებული ყურადღება; ყველაფერი ეს კი იმისათვის, რომ სტუმრები მეზობელ ქვეყნებიდან იყვნენ და გამარჯვებას მშვიდობით უზრუნველყოფა ესაჭიროებოდა.

ბრძოლის ველზე გამარჯვებულ მხედარმთავართა შორის მარკიანე გამოირჩეოდა თავისი თავმდაბლობით და მოკრძალებით, მაგრამ ის, რომ იგი უპირველეს თეოდოსის წინაშე წარსდგა და არა ავგუსტასი, საკმარისი აღმოჩნდა მისი ღვაწლის მისაჩქმალავად.

წარმატებებით აღფრთოვანებული დედოფალი ტრიუმფალურ პოემასა სწერს. უკეთესს ვერას მოიფიქრებდა მწიგნობარი თანამეცხედრის საამებლად, და თუ ქალიშვილის დაბადებით ავგუსტობა მიეღო, რაც მას პულქერიას თანაბარს ხდიდა, ახლა სავსებით მოიგო კეისრის გული, ეს კი პულქერიაზე მაღლა აყენებდა და აქ კედლების სიმაღლე, ხალხის სიმრავლე და იარაღის სრულყოფა აღარაფერს ნიშნავდა. პოეზიით გაციკროვნებულ შავი თვალების ელვარებისაგან ავგუსტას გულში ცეცხლი ინთებოდა, დედოფლის ოქროსფერი კულულები თითქოს ავგუსტას საბედისწეროდ ირხეოდა, მის ძლიერების პორი-

ზონტზე ღრუბელს თავს უყრიდა, დაწვთა ელფერის გამოუთქმელი იერი ავგუსტას სახეს ჩრდილს აყენებდა, ზომიერ და ელვრად ხმაში დედოფლისა, შორეულ ქუხილის გრგვინვა ისმოდა.

პავლინი დედოფალს ფუტკარივით თავს დასტრიალებდა.

გამარჯვებულმა თეოდოსიმ პავლინი პატრიცად აღუწყო.

მურვანი ხედავდა, რა უყოყმანოდ და თავმოქმედდებოდა უმაღლეს ღირსებას პავლინი და ფიქრობდა, ნამდვილად არ უნდა ყოფილიყო მისი ღირსი. მის ფერად-ფერად ფრაზეებში ფუჭი იყო აზრების ძიება, მისი მოზომილი ნაბიჯი და უზომო ზომიერება კი მის ზომიერ გონიერებაზე უფრო მეტყველებდა, ვიდრე გონიერ ზომიერებაზე, როგორც ეს თეოდოსის მიაჩნდა. მისი ლალი ჩაცმულობაც არ მოწმობდა მის სიმაღლეზე, ისევე როგორც თავის უფლებებით უფრო თავი მოჰქონდა, ვიდრე შეეძლო მათი გამოყენება.

ათასნაირი ხმები დადიოდა პავლინისა და ავგუსტას ურთიერთობაზე.

— ღიქმაქელას ფოთლებს უნდა სკამდეს ავგუსტა და ეგ კი ჩიტის რძესაც არ იკლებს, — აზრახა პამპომ.

— ღიქმაქელას!? — მისკენ მიუხედავად გაიმეორა მურვანმა.

— ხო, ავზორცობისაგან იცავსო, ამბობენ, — განუმარტა პამპომ.

„უდავოდ არის რაღაც დაუძლეველი უმაღლესი ძალაუფლების სიყვარულში, რომელიც ავგუსტას მთელ სულიერ ძალებსა ნთქავს“, — გაიფიქრა მურვანმა.

კანონმდებელი და მაგალითი ყველასათვის, „ცოცხალ კანონად“ აღიარებული, ავგუსტა პულქერია ნაკლებად ზრუნავდა სიწმინდეზე. მისთვის მთავარი იყო წესრიგი. შიშს ჰგვრიდა ყველას, რადგან მასში ყველა ხედავდა მმართველ ხელს. ლათინურსა და ბერძნულ ენასთან ერთად თავის მშობლიურ ენას, ესპანურს, ბრწყინვალედ ფლობდა, მეზობელ ქვეყნებთან ურთიერთობაშიც მოენეს არ საჭიროებდა და ეს ნიჭი იმ მოქნილობასთან ერთად, რომლითაც იგი ყველასთან საერთო ენას პოულობდა, ბრწყინვალე შარავანდედით ჰმოსავდა მას.

მორიელივით შეეძლო დაფარვა რისხვისა, შეეძლო სიხარულით აღფრთოვანება გამოეხატა, როდესაც გული ღვარძლით ევსებოდა, შეეძლო ცრემლი ეღვარა მწუხარებისა, როდესაც ვისმე დასჯით ზეიმობდა. მტერი მისი მეგობარი ვერასოდეს გახდებოდა, მეგობარს კი სულ აღვილად მტრად გადაექცეოდა და მაშინ ყველაზე საშიში ხდებოდა. გულმარხიანი, დაუშრომელი იყო. არც თუ ისე ლამაზი, შთამბეჭდავი თავისი უჭრობი ცეცხლით, სხეულს, როგორც დასაყრდენს,

იმაზე მეტად უვლიდა, ვიდრე საჭირო იყო და იმაზე ნაკლებად, ვიდრე ეს უნდოდა.

დღეს პავლინი უპირატესობას აშკარად დედოფალს ხეობდა, აღარც დიდებულნი მალავდნენ, რომ დედოფლის გვერდით მისი მბრძანებლობა უხერხულობას იწვევდა და კარგად გრძობდა, რომ ერთი დღეც დადგებოდა და დედოფალი თავის უფლებებს მოითხოვდა.

პავლინი ხელიდან უსხლტებოდა, მასთან მოსულს ერთავად თან შემოჰყვებოდა დედოფლის ქება-დიდება, დედოფლის მიერ დაარსებულ სკოლებში დღე მუდამ დაიარებოდა, — „სწავლულთა მცდელობისა და მოსწავლეთა წასახალისებლად“—ო, — ამბობდა.

ავგუსტას შორსმჭვრეტელი გონება დამარცხების საშიშროებას ამცნობდა და თავდასხმა ახლა საუკეთესო თავდაცვად მიიჩნია.

პავლინმა ავგუსტას ერთ გამოხედვაში ყველაფერი ამოიკითხა და იგრძნო, დიდი სიფრთხილე მართებდა, მაგრამ იმდენს იზრახებოდა თავისი გრძნობების სიღრმეზე ავგუსტასადმი, ისეთი კორიანტელი დაეყენებინა ქათინაურებისა, რომ იქვეებით დაბურულ ავგუსტასათვის მისი გრძნობათა სიღრმე უკვე საექვო აღარ იყო. პავლინი გათანგა სულში ჩახედვის მოსურნე თვალებმა და უმწეო არსებად აქცია. ავგუსტას დაქადებულმა ღიმილმა პავლინს წყალგადასხმულ მუგუზალივით უსიამო შიშინი აადინა, ავგუსტას კი დახშული ცეცხლის ბოლი აღრჩობდა. მართალია, ავგუსტას პავლინი უკვე სათადარიგოდ შემოენახა, მაინც უნდოდა თვით ყოფილიყო მისი უარისმყოფელი და არა პავლინს უკუეგდო იგი.

ხარირემივით დაჰქროდა ავგუსტა ზეიმზე.

— პავლინის ჭარბი დაინტერესება სკოლებით, ვფიქრობ, კარგს არას უნდა მოასწავებდეს, — ჩაურთო ლაპარაკში.

თეოდოსიმ გაოცებულმა შეხედა:

— მე კი სასიხარულოდ მიმაჩნდა დედოფლის წამოწყება.

ავგუსტამ მრავალმნიშვნელოვნად გაიცინა:

— მინდოდა მეთქვა, ეს დაინტერესება იქნებ საფარი იყოს უფრო დიდი დაინტერესებისა.

უსაზღვროდ შეყვარებული მეუღლე და მეგობრის ერთგულებაში დარწმუნებული თეოდოსი, ასე იოლად მისადგომი არ აღმოჩნდა, თუმც სიტყვამ ზედ გულზე უკბინა. თეოდოსიმ ახლოს ჩახედა თვალებში და თქვა ის, რისი თქმაც დიდი ხანია ეწადა და საბაბი ვერ მოენახა:

— შენ ისეთი შეუსაბამობის წინაშე დამდგარხარ, მე შემძლია ვთქვა მხოლოდ, რომ ეს ყველაფერი ზედმეტი იქვიანობის პრაქტიკაა. მე ამაზე ლაპარაკიც კი შეურაცხებად მიმაჩნდა უქორწინებელი ალექსანდრეებულთან, შენ კი რაში გინდა მე ახლა დამაეჭვო? ასეთი ბრალდება დიდ დაფიქრებას მოითხოვს, რომ მოუფიქრებელი წინაშე არ აღმოვჩნდე.

ავგუსტა მართლაც მოულოდნელობამ დააბნია, წყალში ჩაშვებულ ივით აიძურწა, არ ელოდა თავისი გამოზრდილისაგან ასეთ შეპასუხებას: „ნუთუ იგი მას ვერ სცნობდა? უფრო კი ათინელი მოაჯადოვებდა“.

— მე ჩემს აზრს არ გამოვთქვამ, — მეტი დამაჯერებლობისათვის დასძინა, — არამედ...

— მით უფრო, მით უფრო, — აღარ აცალა თეოდოსიმ, — რაშიც თვით არ ხარ დარწმუნებული, გინდა მე დამარწმუნო?!

— ხრიზანფის მცდელობა და დედოფლის თვალთმაქცობა არ დარჩენილა უკვალოდ, წარმართნი უძლიერესნი არიან ჯადოქრობაში, მაგრამ თუ ჩემს სამყაროშიც შეეძლოთ გათარეშება...

გადააქარბა ავგუსტამ მით, რომ დედოფალი გარია და სცადა სხვისი გამტყუნებით თავის მართლება, მაგრამ თეოდოსიმ შეურხვევლად განაცხადა:

— აღარ მსურს მსგავსი რამის მოსმენა, რადგან ეს უკვე შეურაცხოფს ჩემს თავმოყვარეობას.

თავი ოდნავ დახარა და დიდებულთ მიუბრუნდა.

როგორც ყოველთვის, მტრებზე გამარჯვების დღე ახლაც ეტლების ჯირითით აღინიშნებოდა.

იპოდრომის ვეებერთელა შენობა, ქანდაკებებით შემკულ სპინათი, საკვირველებას წარმოადგენდა. აქ ჯირითი ეწყობოდა ხოლმე: 11 მაისს — კონსტანტინოპოლის დაარსების დღეს, იმპერატორის დაბადების დღეს, აღდგომას, კორონაციის დღეს, მტერზე გამარჯვების დღეს.

ყოველი ბიზანტიელი თავის ღირსებად თვლიდა, ყოფილიყო ჩარიცხული რომელიმე პარტიაში, ეტარებინა მისი ფერის ნიშანი მკლავზე.

ფერებს სიმბოლური მნიშვნელობაც ჰქონდათ: მწვანე ნიშნავდა მიწას, ლურჯი — ცას, წითელი — ცეცხლს, თეთრი — ჰაერს. წამყვანი ფერები: მწვანე ანუ პრასინები მიძღვნილი იყო აფროდიტესადმი, ცისფერი ანუ ვენეტები — პოსეიდონისადმი.

იპოდრომი! ეს იყო ღერძი, რომლის ირგვლივ ტრიალებდა სამყარო ბიზანტიური, სარკე, რომლის წინაშე შიშვლდებოდა მისი ხაზო-გადოება, ქვეყნიური შურით მგზნებარე ფორუმი ბიზანტიური, ქურა, სადაც ღვიოდა ხალხთა ვნებები.

იპოდრომზე პირისპირ ხვდებოდნენ ერთმანეთს ^{მედიკოსი} მედიკოსი და ^{მედიკოსი} მედიკოსი, მათი სიმრავლით. ხალხი, რომელიც თავის უბნებში ფუსფუსისას მშვიდობიანად გამოიყურებოდა, აქ, იპოდრომზე, გრძნობდა თავისი ერთიანობის ძალას, შეუპოვარი და მომთხოვნი ხდებოდა.

ხმაურიანი, ფუფუნებით აღსავსე დღესასწაულისაგან ქალაქს თავბრუ ესხმოდა, წარსული შეჯიბრის დამთავრებისთანავე მოუთმენლად ელოდნენ ახალ შეჯიბრს, თვალყურს ადევნებდნენ მის სამზადისს. განსაკუთრებულ ყურადღებას ცხენებს აქცევდნენ, მსჯელობდნენ მათ ღირსებებსა და ნაკლოვანებებზე, ამა თუ იმ მეეტლის ხერხსა თუ უნარზე.

მეეტლეები, განთავისუფლებულნი ყოველგვარი გადასახადებისაგან, კანონიერებაზე მაღლა მდგომნი, პოეტებისა და მოქანდაკეთა შთავგონების წყაროდ ქცეულიყვნენ. მათი ქანდაკებანი მოედნებზე აღიმართებოდნენ ბაზილევსის ქანდაკების გვერდით. ქალაქის მოლაყბენი ყველანაირად ადიდებდნენ მათ დამსახურებას, მათ მეტი ტაში ხვდებოდათ წილად, ვიდრე გამარჯვებულ მხედართმთავრებსა და ტრიუმფატორებს.

ჯერ კიდევ წინა დღით აღელდა ქალაქი.

შეჯიბრის ციებ-ცხელება არ იყო მხოლოდ მეტოქეობა პრასინებისა და ვენეტებისა, ამ ბრძოლაში მონოფიზიტებისა და დიოფიზიტების შუღლიც იგრძნობოდა.

მწვანეებს მუდამ ჰყავდათ მხურვალე მომხრეები და მათ შორის უბირველესად — კალიგულა და ნერონი. ახლაც მწვანეებს ეკავათ სპატიო ადგილი. როგორც ბაზილევსის პარტია, ოფიციალური მრწამსის დროშით გამოდიოდნენ, ამიტომაც სარგებლობდნენ ყოველგვარი პრივილეგიით. გათამამებულნი ათასგვარ ჩაცმულობას იგონებდნენ — სპარსელებივით იპარსებოდნენ. გრძელ წვერს ატარებდნენ. მათი მოწინააღმდეგე ვენეტები კი ახალი ქრისტიანული მოძღვრების — მონოფიზიტების მხარეზე იყვნენ.

მურვანი ყოველივე ამას მშვიდად გასცქეროდა. მისთვის არ არსებობდა არც პარტიები, არც განსაკუთრებული ფერები, მაგრამ მაინც ჩათქმული ჰქონდა ვენეტების გამარჯვება, რადგან ბურგაკისი მათ

თანაუგრძნობდა, მეეტლე ანაცელოსი თავის გმირად აერხია და ღელავდა, ანაცელოსი კი ვენეტი იყო. მურვანს ერთი საფიქრალი ჰქონდა, რომელიც ყველაფერს ნთქავდა — რამენაირად ესარგებლო სპარსელებზე გამარჯვებით და გამოეთხოვა თეოდოსისაგან ტყვეობის დებრუნების უფლება. ამ შესაძლებელი ბედნიერებისგან საერყოთუ ქვერულისა და აღტაცების თანაზიარად გამოიყურებოდა.

ყველა უცდიდა, როდის შემოვიდოდა ბაზილევსი სავალ გზაზე. მწკრივად გაწყობილი პარტიები გალობდნენ. გაისმოდა წამომწყების „ალიმართე, ღვთაებრივო მეუფევე“ და ხალხი სამჯერ იმეორებდა, სამჯერვე „დიდება მეფესა და დედოფალსა“ გაისმოდა.

ბაზილევსი უცხოელებს მთელი თავისი დიდებით წარუდგა.

კენარი დედოფალი კარის მანდილოსნებით გამობრწყინდა წმინდა სტეფანეს დერეფანში; გაისმა „ღვთივ კურთხეულნო, წარსდექით თქვენის ავგუსტებით, გააბედნიერეთ თქვენი მონები“.

მურვანი დააქჳრდა დედოფალს, ყრუ სინანული იგრძნო, რომ სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ შესაძლოა ველარც იხილავდა და ვით განშორების უკანასკნელ დღეს ღრმად ჩახედა მის მომხიბვლელ სახეს. დედოფალმა მის გამსჭვალავ მზერას თვალი გაუსწორა, მოკრძალებით თავი დახარა დაბალი სალამის ნიშნად და იგრძნო, მის სხეულში უცხო რამ სიამე ჩაიღვარა.

დააგუგუნეს ჰიმი და თეოდოსიმ პროკურატორს ანიშნა ეთქვა:

— ვინც მე მიყვარს, მას მიხდა ვხედავდე ჩემს წინ.

პრასინებმაც დასძახეს:

„შენნი შენთაგან“.

ის იყო, უნდა დაწყებულყო სანახაობა, რომ ხალხის ხმაურმა, ტაშის გრიალმა ყველაფერი დაახშო.

თეოდოსიმ მოიხედა და მოკრძალებით თავდახრილი კირი იხილა, კირი, რომელსაც ფეხზე წამომდგარი ხალხი შეძახილებით ხვდებოდა: — კონსტანტინემ ააშენა, კირმა დაამშენა.

პრეფექტის ასეთმა პოპულარობამ მეფეს გულზე გაჰკაწრა, მაგრამ ღიმილით შეხედა, ხოლო დედოფლის განსაკუთრებული აღფრთოვანებაც რომ შენიშნა, ქათინაურის თქმა ველარ მოახერხა და ფიქრების თავიდან მოსაცილებლად პრეპოზიტს მოსწრაფებულად ანიშნა, სანახაობა დაეწყო.

კირმა იგრძნო უხერხულობა და გამობრუნებულმა მურვანს უთხრა:

— მე მაშინებს ჩემი ბედნიერება, მეტად დიდია იგი.

— თქვენ ღირსეულად იმსახურებთ მას. ქალაქს თქვენ მიანიჭეთ

მრისხანება მეკობრეთაგან დასაცავად სანგრებისა და გოგოლების შემოვლებით, ალექსანდრიას უპირატესობა თქვენ წაართვით ლამის განათებით, — ამბობდა მურვანი და გრძნობდა დედოფლის კბილოვან ხედვასაც.

დროშა აღიმართა.

საჯინბოში დასძახეს:

— გამარჯვება მწვანეებს!

— გამარჯვება ცისფერებს!

— მწვანეები გავატარებთ საუცხოო დღეს!

— ცისფერები გავატარებთ საუცხოო დღეს!

გაისმა „ჩვენ ვუგალობთ სამებას“... ბაზილევსმა ისროლა ენჭერი და დაიწყო ბრწყინვალე და მძვინვარე დოლი კაშკაშა მზის ქვეშ.

იპოდრომი გაინაბა. გაიღო ოთხი ჭიშკარი. „ნიკა“ მოედანზე გამოვარდა ოთხი სხვადასხვა ფერის, ოთხ-ოთხი ცხენიანი ეტლი. მეეტლეების სიშმაგით, ბრბოს ღრიალით, გრიგალივით მიჰქროდნენ ეტლები სპინას მოსახვევში, ხალხი ეკვროდა ერთიმეორეს. მეეტლეებს დამსხვრევის შიში გაჰქრობოდათ, ისმოდა მათრახის ძლიერი დარტყმის ხმა.

თუ მოქიშპე პარტია ზეიმობდა მოპირისპირის ჩამორჩენით ან მეეტლის გადმოვარდნით, ხმაური შიშისა და სიხარულისაგან ღრიალცულად იქცეოდა.

მურვანს ესმოდა ბურგაკასის ვედრება: „ღმერთო, მიიღე შენს მფარველობის ქვეშ ოლიმპია ანნაცელონი“. ესმოდა მწვანეების ვედრებაც: „ღვთისმშობელო, მიეცი პრასინებს გამარჯვება“. ატყობდა, ყოველი ბიზანტიელი მზად იყო თავის პარტიის გამარჯვებისათვის დაეთმო თავისი ქონება, სიცოცხლე, ადგზნებული გადაშვებულყო მოედანზე.

ამ დროს მოულოდნელად იქექა მეხმა. თეოდოსი წამოდგა და სანახაობაც შეწყდა. ცეცხლიდან გამოღებულ დაფერფლილ ნაღვერდალს დაემსგავსა იპოდრომი. გაისმა ფსალმუნი. ბრბო შფოთით დაღრენილი პირით დავითის ქნარს სწვდებოდა, შეღერილი მჯიღი სავედრებლად იშლებოდა. მქისი სიტყვა „უფალო შეგვიწყალე“-თი იცვლებოდა.

წამოდგა მურვანიც, მაგრამ შუბლზე მიდებულ სამი თითი შუბლზევე შერჩა, პირჯვარი ვერ გადაესახა, ქვემოდან გამოიხედავდა, ხალხის სულისთქმას გრძნობდა, მის გულისწყრომას იზიარებდა, მართლაც. — ფიქრობდა, — რა დროს ფსალმუნი იყო, ამ გახურებულ ქუჩას ქექა-ქუხილი უფრო შვენიოდა.

ერკონუსი
ბიზანტიონეკს

გადიყარა ღრუბელმა და სანახაობაც ისეთის ძალით განახლდა, დემარქებს დაცვის გასაძლიერებლად წარჩინებულნი მიემგებლნენ, კურსორები გარბი-გამორბოდნენ, დარაჯები ბარელიეტებთან იღვინენ, ზედამხედველნი სამოსსაცავეებთან გაძლიერებულიყვნენ, მეთვლითაოქროს გვირგვინების დასაცავეად.

და აი, გამარჯვებულმა ვენეტებმა ააფრიალეს ^{ბენედიქტო} ცინფერი ალმენი. ამაყად გახედეს მბრძანებელს. მურვანი არაფრით გამოხატავდა, მხოლოდ შინაგანად ზეიმობდა ჩათქმულის გამარჯვებას.

სასოწარკვეთილი დამარცხებულნი კი გამომწვევე სარკაზმებითა იბრძოდნენ. სარკაზმებს გამარჯვებული ვერ უთმენდა, ბრბოც იყოფოდა ორად და ზეიმი დიდ ჩხუბში გადადიოდა. მცველები განურჩევლად ურტყამდნენ მოჩხუბრებს, რომელთაც ერთმანეთი სასიკვდილოდ აღარ ენანებოდათ.

ბურგაკასი ხარობდა, ჩამოეფხატა ფრიგიული თექის ქუდი და დაფნის გვირგვინით გამარჯვებულ ანნაცელონს თვალეში შესციცინებდა.

ავგუსტასთან წარმატებებით გათამამებული პავლინი დამშვიდობებისას იმაზე მეტი თანაგრძნობით შეეხო დედოფლის ხელს, ვიდრე ამას მდგომარეობა მოითხოვდა და მეგობრის უფლებები ნებას რთავდა. მისი აფერადებული სიტყვები უფერულ განცდებს ვერა ფარავდა, მაგრამ სჩანს, დედოფალს ქალურის თავმოყვარეობით თუ ავგუსტაზე უპირატესობის მოპოვებით, კიდევაც ეამა, მაგრამ როდესაც პავლინმა თვალიც უტიფრად გაუსწორა, წინასწარ დარწმუნებით, თითქოს ყველა ზღუდე გადაელახა, დედოფალი უსიამო გრძნობამ დასერა, პავლინისათვის ეს შეუცნობელი დარჩა და ოცნების იალქანი აუშვა.

— ვშიშობ, კირმა ხალხის გულთან ერთად დედოფალიც არ დაიპყროს, — დაბალი ხმით წასჩურჩულა თეოდოსიმ.

დედოფალს გაელიმა, თუმცა პავლინის მზერით გამოწვეული უსიამო გრძნობა ჯერაც არ მოეცილებინა.

— კირი მუდამ კეისრის ქება-დიდებაშია, — თქვა დედოფალმა.

— ო, ქეშმარიტად, ჰკუიან ქალებს ქმრებს უქებენ და უგუნურებზე კი ნადირობენ.

დედოფალმა დამაჯერებელი გულწრფელობით იცინა და თქვა:

— როგორც ერთია ღმერთი, ისე ერთია დედოფლისათვისაც სათაყვანებელი.

ჩვეულის პატივით მიაცილა დედოფალი თავის სამყოფელში. ჯირითის მარცხი ამ დიდი გამარჯვების დღეს არაფრად ჩათვალა, დაე, დღეს ყველას უხაროდესო, პრასინები ისედაც მუდმივ პატივში არიანო.

თეოდოსი შეუვალ კლდესავით დახვდა აგუსტას, მაგრამ მისი სიტყვების შხამი გულის სიღრმეში შეგუბებულყო და იქიდან შეუცნობლად დაღაჲდა. თავისდა უნებურად პავლინს უფრო დაკვირვებით აცქერდებოდა. ვაიციანებდა ვინმე მორიდებით და ფუფუნებით არ ეცოდინებოდა, იფიქრებდა, მას დასცინოდა, ხმას აუღებდნენ და ფიქრობდა, რალაცის დაფარვას ცდილობდნენ. მხოლოდ დედოფლის გულთა სახე, მოსიყვარულე უშუალობა და სანდომიანობა მზესავით უფანტავდა ნისლს. თეოდოსის ყველაზე უფრო აშინებდა ადამიანში რწმენის დაკარგვა, რაც საკუთარ რწმენასაც ურყევდა.

მურვანს თვალი აედევნებინა მისთვის, მოხდენილად მოუჭრა ვხა: — გთხოვთ განტევენას, სამშობლოში დაბრუნებას, — წინასწარ დარწმუნებულმა თანხმობაში, გაბრწყინებული თვალები შეანათა.

დედოფალიც შეჩერებულყო. მოუხედა და ღიმილითა თქვა:

— ციდან გამოვარდნილ ქერუბიმსა ჰგავს.

თეოდოსიმ თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია. მურვანს კი ხელი მოხვია, შექირვებულმა ფიქრებით, და უბნო:

— მე შვილად მიგიღე და შვილადაც შეგიყვარე, ისედაც ვერ შეგელეოდი და ახლა კი შენ უფრო საჭირო ხარ. გამარჯვებაზე უძნელესი მონაბოვარის შენარჩუნებაა.

მურვანმა მეორედ დაჰკარგა ღღეს სამშობლო, მეორედ შეხედა ღღეს მტრულად თეოდოსის და მასში სულიერი უბადრუტობა შეიცნო, ეჭვის თვალთ რომ უცქერდა კეთილგანზრახულს.

თეოდოსიმ მურვანს მხარზე ხელი დაადო მამა-შვილურად დამორჩილების ნიშნად და, რა მოსცილდა, პავლინს მოუხმო.

გარეშე ყოველგვარ შესავალისა, მოულოდნელად აზრახა:

— ამბობენ, შენ მეტად დაინტერესებულხარ სკოლებით და ეს რას მივაწეროთ: განათლებას თუ ქალების პატივს?

გამომცდელ თვალს არ აშორებდა, იცოდა, მოულოდნელი შეკითხვით მოუფიქრებელ პასუხს მიიღებდა, რაც სინამდვილეს ვერ დაფარავდა, თუნდ გამომეტყველებით.

პავლინი გაფითრდა, თითქოს დაიბნა კიდევ. უეცრად ვერაფერი თქვა და ისევ თეოდოსიმ განაგრძო:

— ვშიშობ, მეგობრები არ წაგვაჩხუბონ...

— მაშინ მიიღე ჩემი აღსარება, — სახე შეცვლილმა მიწას დაუწყო ცქერა, იფიქრა, ერთი ჭირისაგან მაინც გავნთავისუფლდებით.

თეოდოსის გული გადაუქანდა, სიტყვა ველარ დასძრა და ჩაცხებილი მზერით, თავის ქნევით ანიშნა თანხმობა. იგი უკეთეს შემთხვე-

ვაში უარისყოფას ელოდა, უარესში—გაჩუმებას, აქი წუთიერად შე-
იგრძნო კიდევ იგი. მაგრამ ახლა პავლინი რის თქმას აპირებდა? და-
ნაშაულის აღიარებას, თუ მის შერცხვენას უნდობლობაში? ორივე
შემთხვევაში დამარცხდებოდა და ეს წუთიერი შეყფებაც კეთსასწუ-
ლოდ მოეჩვენა.

— დიდი ხანია მალონებს, რომ ჩვენს შორის არის ისეთი რამ, რა-
ზეც ჩვეულის გულახდილობით არ შეგვიძლია ვისაუბროთ...

სხეულის კარნახით გამოწვეული შიშის გრძნობა უბადრუკად გა-
მოიყურებოდა, მაგრამ თეოდოსის უკვე მიწის ფერი ედო, პავლინმაც
ველარ გააგრძელა და გმირულის გამბედაობით მოუჭრა:

— დიაღაც, პულქერიასთან სიახლოვე შენს რისხვას იმსახურებს...
თეოდოსი მოფერიანდა.

პავლინის თვალისათვის არ დარჩა ეს შეუმჩნეველი.

— და როდესაც ვხედავ შენს ჩვეულ სიკეთით აღსავსე სახეს, ვბე-
დავ აღიარებას, რომ ჩვენმა ურთიერთობამ ფიცით დადებული საზღ-
ვარი შელახა და ცოდვა რის ცოდვაა, თუ კი სატანჯველს არ გააჩენს.
ალარ ვიცი, რისთვის და სად დავეხეტები, რა საქმეს ალარ ვეპოტი-
ნები. გამოგიტყდები, თუ პულქერიასაც აგრძნობინებ, რომ შენ ამის
შესახებ იცი, იგი იმდენადაა დამძიმებული მომხდარით, შენი პატი-
ვებით დღეიდან მხოლოდ ცოდვის გამოსყიდვაზე იფიქრებს.

შევებით ამოისუნთქა თეოდოსიმ.

შევებით ამოისუნთქა პავლინმაც.

იმ ღამეს კი ავგუსტას სიყვარულის პირველი დღეები გაახსენდა.
პავლინი დამშვიდობებისასაც რომ ამბორით უფარავდა ავგუსტას ხელ-
ფეხს, მის იკვებსაც ფანტავდა. ავგუსტა თავის უძლეველობაში რწმუნ-
დებოდა, მაშინ, როდესაც პავლინისათვის ეს იყო მხოლოდ ნაყური
გრძნობისა, რომლის სათავე დამშრალიყო და რომელსაც მხოლოდ
ყოვლის მამხილებელი დრო ამხელდა.

გულდამშვიდებულ თეოდოსის მონასტრისაკენ გადაეხვია. მეფის
პატივით ბერებიც გაიხარებდნენ, მის საამებლად ბევრს რასმე იტყოდ-
ნენ და მარტო დარჩენილნი კი მაინც გაჰკენწლავდნენ:

— ღმერთმა ღარიბობა რომ დაბადა, მოსვენება სიღარიბეს უამ-
ხანავა. პატივი ხელმწიფეს იმად დასდო, რომ ქვეყნის მცველია, ხალ-
ხის მომსვენებელი. პატივი და მოსვენება კი ერთ ალაგას არ შეიყრე-
ბის, უნადვლობა და ხელმწიფება არ გაეწყობის. ხელმწიფემ მოს-
ვენება გლეხს დაანებოს და თვითონ დარჯელი დაიმკვიდროს, თუ ამას
არ იქმს, ვერც სახელს მოიხვეჭს და ვერც მამულს დაიმკვიდრებს.

მურვანი და თეოდოსი ერეკლესული
ბიზლიოთეკა

მურვანმა გაუგო თეოდოსის. თუ რამ უბედურება სჭირდა, კარბი სიკეთისაგან მოსდიოდა. უსაზღვროდ კეთილი, თავმდაბალი, ყველას მიმართ თავაზიანი, სიბოროტის თანამზრახველი არც როდის გახდებოდა. მას სიავის მოსმენაც კი ემძიმებოდა და წინასწარ ყველას აფრთხილებდა: „ცუდი არაფერი მითხრათო“. თეოდოსის ბევრი რამ ამოეკითხა წმინდა წერილიდან. ბევრს ბერებთან საუბარშიც ჩასწვდომოდა, მაგრამ ის მთავარი, რომ აღამიანს სიკეთეში უმეტეს ჰმართებს სიბრძნე, ვერ შეეთვისებინა. ბოროტი ენები კი რაღას არ შეარქმევდნენ: „კალიგრაფს“ — იმისათვის, რომ უყვარდა ხელნაწერების გადაწერა, მათი მინიატურებით მოფერადება; „შინჯდომიას“ — რაკი წიგნებში ჩაეფლობოდა და სანთლის საჩრდილობელიც თავად გამოეგონა; „მალე მჯერს“ — ყველას რომ ენდობოდა. ის კი კეისარი იყო და რაც საქმბარი იქნებოდა ჩვეულებრივი მოკვდავისათვის, მას ზადად ეთვლებოდა. ჭეშმარიტად ბერად დაბადებული. ერთობ საშუალო ნიჰის პატრონი სწავლული, სახელმწიფოს მმართველობას გაუბოდა.

თეოდოსის ყოველდღიური მიღებები არ უყვარდა. ახლა იმ მოსაბეზრებელ საჩივრების თავიდან აცილებაც მოინდომა, რომელნიც თხოულობდნენ მის, როგორც კანონმდებლის და მართლმსაჯულის ჩარევას და უნდოდა შემოეღო ერთხელ და სამუდამოდ გარკვეული კანონმდებლობა და რადგან ერთადერთი სახე კანონმდებლობისა იყო ბრძანებულებები, ვასცა განკარგულება: „შევროვდეს ყველა ბრძანება, მოყოლებული კონსტანტინე დიდიდან მისი მეფობის ჩათვლით და ერთი კოდექსი ჩამოყალიბდეს“.

ამუშავდნენ სასახლის მწერლები, გამოცოცხდნენ არქივები, ამოტივიცდნენ წარსულის საქმეები, გაიყვინთა სასახლე პერგამენტის, სიძველის სურნელებით, თეოდოსი კი სამეფო კარის თვალთაგან თითქმის გაუჩინარდა. ეს მაშინ, როდესაც მოვლენები სახიფათო საზღვართან შეჩერებულიყვნენ.

თეოდოსის არც საომარი ვარჯიში იზიდავდა და არც ომისაკენ ეჭირა თვალი. ნადირობა დიანას საჩუქრად მიიჩნდა და ღვთაებრივ ვარჯიშად სთვლიდა.

— ნადირობისას, — ამბობდა, — სწავლობ უკეთ დანახვას, გაგებ-
ბას, იწრთობი სითამამესა და მოქნილობაში, იმაგრებ ჯანსაღობა-
ბას...

პავლინს ნადირობა საერთოდ არ იტაცებდა, მაგრამ უნდა მი-
ნაც მოიწადინა. მოხდა ისე, რომ მურვანის გვერდით აღმოჩნდა

მურვანს უყვარდა სანადიროდ გასვლა, ცხოვრების „გარედან“ და-
ნახვა. ფართოდ გაშლილ მინდვრებსა და ტყეებში პირისპირ ბუნე-
ბასთან შეხვედრა. აქ ივიწყებდა დროსა და ადგილს, აქ სამშობლოს
მინდვრები და ტყეები აგონდებოდა. ნადირობისას კი მთელი მისი
მცდელობა იყო დამიზნებული ისრის აცდენა.

პავლინმა შენიშნა, რომ მურვანი ნადირს განზრახ არ ესროდა, გაუ-
კვირდა და ჰკითხა:

— ბევრს საოცარს ამბობენ შენზე, — თქვა პავლინმა, — და მართ-
ლაც, ვასაოცარი ყოფილხარ, თუ არ მოჰკლავ, აბა, რისთვის დადინხარ
სანადიროდ?

— რომელი ერთი გითხრა, — უბნო მურვანმა, — ნადირობაში ბევ-
რი რამ არის საინტერესო, თუნდაც ის, რომ მე თქვენ უკეთ გაგიც-
ნობთ.

პავლინმა გამკენწლავი ღიმილით გახედა, წასასვლელად იბრუნა
პირი, ისე გადაიხარხარა, რომ მისი სიცილი ცასა სწვდებოდა და
ღრუბლებს მიერეკებოდა.

„ნუ იცინი, რამეთუ ჭეშმარიტ არს, — უნდოდა ეთქვა მურვანს, —
ზევითზევით მაქერალს უფსკრულში ფეხი არ მოგიცდესო“. —
უსწავლელობასა თანა შექუსული სიმაღლე ცნობისა, მოგება სილა-
დესა ცნობისასა — საბრალობელ არს, — თავისთვისა თქვა.

პავლინი კი თეოდოსის კვალს გამოუდგა გაჭენებული ცხენით და
თან ფიქრებსაც მიაჭენებდა: „თეოდოსისაც და მასაც უჩინარი ფრთე-
ბი უნდა ჰქონდეთ, ორივე ცაში უნდა დაფრინავდეს, ესენი მხოლოდ
სარბენად გამოდიან ტყეში. ერთმაც და მეორემაც ნებით თუ უნებ-
ლით ტახტი გაუშვა ხელიდან. მეფობა უნდა მრგებოდა მე და დედო-
ფალიც იდედოფლებდა“.

მურვანი კი მიწაზე გაწოლილიყო. ბუნებისათვის განდობილი იქვე-
ბი და იმედები დაუშრეტელ განცდებს იწვევდნენ. ტყის ბატების გნი-
ასსა და ვასაკების კრიახს მუსიკასავით ისმენდა, თვალის ხარობდა
კორდებზე მოფენილი ყვავილებით, ქართლის გარემოს აგონებდა.
წვეთს აცქერდებოდა, მზე წვეთში მთლიანად მოსჩანდა, ანდამატივით
ყველა ფერით რომ ელავდა, უდიდესს უმცირესში ხედავდა და როდე-

საც მზეს თვალს ვერ უსწორებდა, წვეთში მისი ანარეკლის ბრწყინვალებით ტკბებოდა; ისე გაეტაცა ფიქრთა დენას, ვერ შენიშნა თერდოსი როგორ წამოსდგომოდა. მყის წამოიჭრა და წარუდგა.

თეოდოსის ახლადნაჩუქარი ცხენი წამოეყვანა, ვერაფრით დაეურვებინა, პირგამზიდავი ლავამსა და სადავეს ეურჩებოდა. ხსლმ ვი გჰქქცა კიდევ. ქამანდი ესროლეს, ვერა და ვერა. მურვანს უმსლ სჰჰჰჰჰჰ ცხენით დაედევნა, გადმოუხტა, სწრაფად რახტსა სწვდა, ელვის სისწრაფით შემოახტა, შემოაქენა ირგვლივ და თეოდოსის სრულიად მორჩილი მიჰგვარა.

თეოდოსიმ, აღტაცებულმა ამ საოცარი სისწრაფით, მურვანს იქვე გადაუწყვიტა:

— შენ იქნები სარდალი სამეფო ჯარებისა.

მურვანი სახტად დარჩა. მეტად მოულოდნელი იყო მეფის გადაწყვეტილება.

იქ მყოფთ რომ უკანაც დაიხიეს საპატიო მანძილის დასაკავებლად, სარდლის შესაფერი სალამი მისცეს და თვითონაც შესაფერი ხელის აწვეით, შემდეგ გულზე ხელის დადებით მიიღო მისალმება და შეფიქრინდა — სარდლობა მყუდროებასთან გაყრას ნიშნავდა, ყოველდღიური საურავით ცხოვრებას.

სასახლე სასწრაფოდ ემზადებოდა სარდლად კურთხევის ცერემონიალისათვის.

ახალმა ამბავმა უცებ შემოირბინა ქვეყანა. მურვანის მოსვლამდე გაეგო ბურგაკას მეგობრის აღზევება და ხარობდა. მითრიდატე ჩაფიქრინდა, ასეთი მოულოდნელი შემოტრიალება სასიკეთოდ არ მიაჩნდა, მას სულ სხვა ფიქრები ჰქონდა მურვანის მომავალზე, სულ სხვა გზა განეჭვრიტა მისთვის.

ავგუსტას არაფერი ჰქონდა საწინააღმდეგო მურვანის სარდლობისა, ოღონდ ეს უკვე მეორე შემთხვევა იყო — მეფე და დედოფალი საკითხს უმისოდ სწყვეტდნენ. გუნება ემღვრეოდა, ათასნაირი ფიქრი ეჯარვოდა, მაგრამ ისეთი ცეცხლოვანი გამოხედვით და მრავალმნიშვნელოვანი ღიმილით დააჯილდოვა სკარამანგიანი მურვანი, რომ დედოფალმა ყველა მისი რჩევა დაიხსომა, დაიხსომა ისიც, რომ მურვანმა თავი ჩვეულებრივზე დაბლა დახარა და უხერხულად გაიღიმა.

თორმეტი წლის ვედოქსიაც სულ მურვანის ირგვლივ ტრიალებდა, ერთავად რაღაცას ეკითხებოდა, სახეში შესცინოდა. დედოფალს ესეც არ ეამა. უნდოდა დაჰკვირვებოდა და თავის თავს გამოტყდომოდა... უცნაური აზრები უელავდა და ფიქრების თავის ასარიდებლად სამზა-

დისით ვართობას არჩევდა. მაგრამ დედოფალს უჩვეულო გრძობა ეუფლებოდა — ყოველი უმნიშვნელო მნიშვნელოვანი ხდებოდა, რატომღაც კრთებოდა. მურვანიც დროდადრო უნებურად დედოფალს გახედავდა, მასში მაშველს ხედავდა. მეტ სავსეობას გრძობდა, მეტ სიმხნევეს და აურაცხელ მოლოცვებს სამძიმარედაც სწავლობდა. და ეთხოვებოდა რა შეჩვეულ სიმყუდრეებს, — ხასრწყვეთ მომავალს ღიმილით ეგებებოდა და დედოფალს თვალს ვერ ამორებდა.

მშვენებით აღსავსე ახალგაზრდა სარდალი სიახლისა და შინაგანი ცეცხლის ბრწყინვალეობით თვალს სჭრიდა მანდილოსნებს და მხოლოდ მას, ვისაც არ აოცებდა და არ აცდუნებდა მისი გარეგნობა, შეეძლო დაენახა მასში სადა და წმინდა ბუნება.

ყველას მომხიბვლელი თვით მოუხიბლავი რჩებოდა. იგი მხიარული იყო მხოლოდ ვიწრო წრეში თავისი მეგობრებისა.

თეოდოსის თავი მოსწონდა თავისი არჩევანით და დიდებულნიც კმაძლობდნენ წყალობისათვის.

ხალკიდან დიშების გალობით წმინდა სოფიოს ტაძარში კურთხევისათვის მიაცილებდნენ, შემდეგ სალოცავად წმინდა სტეფანეს ტაძარში, იქიდან სასახლეში მთელის ბრწყინვალეობით საზეიმოდ.

დედოფალმა უცებ მოიწყინა ზეიმზე. შეიძლება იმიტომაც, რომ ავგუსტამ გადააჭარბა სითამამეს, თავის უპირატესობის გამოჩენით, მურვანის ყურადღების მისაქცევი ქილიკაობით. პავლინმაც, სასმელმა რომ საღერღელი აუშალა, ვითომ ხუმრობით, რამდენიმეჯერ გაიმეორა:

— ამიერიდან სახიფათო მდგომარეობა ექმნებათ როგორც მანდილოსნებს, ასევე მის მფარველებს და როგორ უშველის სასახლეს ჯარი, თუ მოსაგერიებელი გვეყოლება თვით სარდალი?!

ეს კი იმ საიდუმლოების გაცხადებას ნიშნავდა, რასაც დედოფალი თავის თავსაც ვერ გამოტყდომოდა; მურვანიც შეშფოთდა, თუმცა არაფრით იმჩნევდა და კირთან ძალიან ხალისიანად საუბრობდა.

კირი პენტოპოლისელი იყო. თავისი გონებრივი კულტურით, ნატიფი გემოვნებით და მოხდენილობით, ერთი შეხედვით გამცნობდათ თავის სისადავეს. პრეფექტის მაღალი თანამდებობა რომ მიიღო, მალე პრეტორიაც შემოიერთა და ახლა საპატიო კონსული და პატრიცია გამხდარიყო. თეოდოსი მასში ძველი აღთქმის კირს ხედავდა, დედოფალი — ბრწყინვალე სწავლულს, შესანიშნავ პოეტს, მურვანი კი — უბრალოდ კარგ მოსაუბრეს.

კირმა სასიხარულო ამბავი ამცნო — ფილოსოფიურ ცაზე ახალ ვარსკვლავს გაებრწყინა. დედოფალს თავის დაარსებულ სკოლებში მოეწვია და სულ მალე კონსტანტინოპოლს ეწვეოდა ათინელი ფილოსოფოსი პროკლე, ხმობილი დიოდოხოსად. მურვანმა იკრძო, უკვე საოცნებოდ რჩებოდა ბევრი რამ ისეთი, რაც ჯერ კიდევ გუშინ ასე ადვილად ხელმისაწვდომი იყო. სამაგიეროდ მითრადღებენ გარდა, იმედი მოეცა პროკლესთან უშუალოდ დაახლოვებისა. მურვანი კი ახლა მხოლოდ იმას ცდილობდა, დედოფალი მხედველობის არედან არ გასცლოდა, მას მფარველ ღვთაებად სახაედა, თუ მისი გარეგანი ბრწყინვალება თვალს აამებდა, შიგნით ჩახედვით გულს უნათებდა, მის წინაშე ქედს იხრიდა. ავგუსტას მხერა აღელვებდა, სასამისიც თავის ძალას იჩენდა და გრძნობდა, როგორ სტოვებდნენ ფიქრები მარადიულზე. უცხო გრძნობები აღგზნებოდათ მის შემხედვარე მანდილოსანთ — მათი სანდომიანი და გამომწვევი ღიმილიც შეუმჩნეველი არა რჩებოდა, მანდილოსანთა შემოსევა შემოტევაზე გადადიოდა. მურვანმა მოზიდა სადავენი, მაგრამ უხედნავი ვნებანი თავის ნებაზე წარიტაცებდნენ. ავგუსტას სუნთქვა ბანჯივით ათრობდა, ცდუნებით აღაგზნებდა, ყოველივე ეს კი აზნევედა, ვერ უძლებდა ვერც დახვეწილობას ეთიკეტისა.

რა ბედნიერი იყო ჯერ კიდევ გუშინ, ცის თალებს რომ ელამუნებოდა, სიმსუბუქესა და სილაღეს გრძნობდა. დღეს კი ყველაფერი და ყველა ასე შეუბრალებლად ეზიდებოდა მიწისაკენ. აღმოდებული ჯანჩი ერთყმოდა და რით უშველიდა თავს, სად გაექცეოდა და ან ვის გაექცეოდა? ნდობით და ნდომით მისკენ რომ იწევდა, ვისაც სუსტ არსებად აღიარებდა! წლების მანძილზე ვერ შეენიშნა დედოფლის ნაკეთთა უზადობა, დღეს კი მისი ხმაც რომ აღელვებდა, თეოდოსის მნათი თვალები აკრთობდა.

თ ა ვ ი მ ე მ ქ ვ ს ი

ღ ა ა გ ა კ ი ტ ი

ბურგაკასი კარგად იცნობდა მამა პასარიონს. ეს იყო ერთი ბედის მძებნელი, უხეირო ნარევი ჯახირი ერისკაცისა და თვალთმაქცი ქრისტიანისა. მასზე ამბობდნენ, მუწუკია ეკლესიისაო. მოწოდებით დალაქს, ხელობად მაინც მღვდლობა ერჩია, პატივიც უნდა დაემსახურე-

ბინა, მაგრამ არც ისე რეგვენი იყო, ეფიქრა, სამყაროს კანონზომიერება თავისთავად წარმოქმნილიყოს, კემშარიტად სწამდა, რომ ქვეყნიერებას უმაღლესი გონება განაგებდა, ეპვი მხოლოდ იმას ებრებოდა, რომ მისი არსებობა, როგორც უმნიშვნელო ცხოვრების მდილისა, შესამჩნევი, მით უფრო მნიშვნელოვანი ყოფილა უმნიშვნელო სათვის და მოყუჩებული, თავისი პირადი სიამოვნებების განხორციელებად; მუცლის ბოძის გასამაგრებლად საუკეთესო საქმელებზე ხელოვნდებოდა, მშვენიერ თეოდულასათვის და-ძმობა შეეფიცა და მარადიული გვირგვინის მოსაპოვებლად ვიღვწითო, ამბობდა.

წაბლათმიანი თეოდულა საკრებულო ტაძარში მგალობლად იღგა. ბურგაკას მისი თვალთახედვა მზესავით ელამუნებოდა გულზე, მის მცხუნვარე ალერსს გრძნობდა, ალი ღვიარა ეშხისა სწვდებოდა, ჯერ მორცხვად ხრიდა თავს, ქვემოდან გახედავდა ხოლმე, ერთ დღეს კი ნაპერწკლებიც მოხვდა გულზე. თეოდულამ მის მზერას ღიმილი შეაგება და ბურგაკას უკვე ცეცხლი წაეკიდა. აღარ იღგა ბურგაკას ტაძარში სალოცავად, ვითარცა ისააკ ზვარაკად შესაწირავი, როგორც მურვანი ეტყოდა ხოლმე, იგი მოწყურებული ირემივით მიიჩქაროდა ტაძარში და ხარბად ეწაფებოდა გალობას, ტოლს არ უდებდა მგალობლებს, მისი მოძახილი ყველაში გამოიჩინებოდა, ყველას ყურადღებას იპყრობდა.

ქალი კი მართლაც შემკული ყოვლითა კეთილითა, ნდობისა და ნდომის აღმძვრელი, სიყვარულის აღმურში გახვეული კაბას აშარიშურებდა, მისი მიხვრა-მოხვრაც მაღალ წარმოშობაზე მეტყველებდა. ის გრძნობდა თავის ღირსებებს და სამართლიანადაც ამაყობდა. ირგვლივ მისი სილამაზის დარი ქალი არ დაიარებოდა და, თეოდულას რომ ღაწვები შეუფაკლდებოდა, აღარ იცოდა ბურგაკასმა, რისთვის დაედარებინა ეს სიწითლე, ბადახშს — მოელვარეს თუ ბისონს — მღელვარეს.

ბურგაკასმა ერთ დღეს ცდუნებას ველარ გაუძლო და პასარიონს გამოეცხადა სახლში.

— მამა პასარიონს უშოვნელის შოვნას აბრალებდნენ, ამ საკვირველს არაფერი ემალება, ათირთან მინდა მიმასწავლოს. მეც თქვენსავით ლამაზი დაწინდული მყავს დატოვებული ჩემს ქვეყანაში და ნელსაცხებელი რამ საუკეთესო უნდა გაუგზავნო.

ახსოვს ბურგაკასს, სწორედ ამ სიტყვებით დაიწყო მათი ნაცნობობა, ამ სიტყვამ მოუტანა მას გამარჯვება, რაზეც ოცნებობდა და იმედი კი არა ჰქონდა, რადგან იცოდა, გულლია მამაკაცი ხშირად თავმომ-

წონე მანდილოსნებში საბურთაოდ ქცეულა; მაგრამ დღესაც, როდესაც ასე ჩაკვირვებით და უკვე გონების თვალთ ყველაფერს გადახედვდა, უკვირდა, რამ ათქმევინა ასეთი სიცრუე. თეოდულას კი „ლამაზი დაწინდულის“ ხსენებამ ყველაფერი დაავიწყა, არ გავიდოდა დღე, მისი „ლამაზი დაწინდული“ არ გაეხსენებინა. არ იყო ჩვეულებრივად მისი თანდასწრებით ვისიმე სილამაზის აღიარებას, არც უფროსებს მხოლოდ თავის თავს აძლევდა, ისიც იმიტომ, რომ კიდევ ერთხელ მისი შეუდარებელი სილამაზე აღენიშნათ და მისი სათნოებაც არ დაევიწყათ, რისთვისაც იღვწოდა.

მაშინ სახეზე წყენა არ გამოუმხეურებია, მხოლოდ დაკვირვებით ჩახედა ბურგაკასს სახეში და იზრახა:

— და ალბათ, შორიდან კიდევ უფრო ლამაზად გეჩვენებათ.

მხოლოდ მერე მიხვდა ბურგაკას, რომ ამას იმ რწმენით ამბობდა, რომ ვაჟი აუცილებლად იტყოდა: „თქვენზე ლამაზი ქალი ხომ მაინც ვერავინ იქნება“-ო, რადგან თეოდულამ ბურგაკასისაგან პასუხი ვერ მიიღო, ისევ გაუმეორა: „ალბათ, თქვენს დაწინდულზე უფრო ლამაზი არავინ შეგხვედრიათ“-ო. მაშინდა მიხვდა ბურგაკას, რომ თეოდულას გულს ბავთად მოხვედრილიყო „ლამაზი დაწინდული“ და პასუხად დუმილი არჩია, ამ დუმილმა კი თეოდულა საბოლოოდ დაამარცხა.

ერთხელ კინალამ გაბრიყვდა ბურგაკასი და გადასწყვიტა თეოდულასათვის ეღიარებინა, რომ „ლამაზი დაწინდული“ მოგონილი იყო. მაგრამ როგორც კი შეემზადა აღსარებისათვის, თეოდულამ სმენად არ იღო. ხოლო როდესაც ბურგაკასმა თქვა: „ჩემი დაწინდული მორწმუნე არ არის და შესაძლოა აღარც ვახსოვარ“-ო, თეოდულა კმაყოფილი დარჩა მორწმუნეობრივი უპირატესობით, თავის თავისადმი პატივისცემით განიმსჯვალა. ბურგაკასმა ისიც დასძინა, რომ უცხო ხილს ის თავისებური სურნელება და გემოვნება აქვს, რასაც ვერაფრით ვერ შესცვლი და ამ დღიდან კი დაიხსომა, რომ საჭიროების დროს „ლამაზი დაწინდული“ არ დავიწყებოდა.

იცოდა ბურგაკასმა, რომ თეოდულა და ავაპიტი მამა პასარიონისა იყო, მაგრამ ერთ საკანში რა ნახა მღვდელი და ქალწული, მაინც ეჩოთირა. კედლებზე ქალების ქამრები, მოსახვევები, კუთხეებში საბეჭდავი, სართავი ჭარა, თითისტარები, საფეიქრო დაზგა, კალათები მატყლისა და სელის მარაგით, სავარცხლები, საჩეჩლები და მხოლოდ სადღაც კუნჭულში თვალი მოჰკრა ღვთისმშობლის ხატს.

მეზობლები მორბოდნენ დიასახლისთან სამუშაოდ ან სალალობოდ, გაისმოდა ყურს ასარიდებელი სიტყვები, მას მოჰყვებოდა ახი-

რებული სიცილი, მღვდელი მონაწილე იყო მათი მხიარულების, ის ყველაზე მეტს იცინოდა, ყველაზე ყურებდაცქვეტილი იყო, ყველაზე უკეთ მსჯელობდა მატყლის ხარისხზე, ნართის ღირსებაზე. ბენედიქტ და აგაპიტს კი ყველაფერი ეს ნაკლებად აინტერესებდა. მას უცხო ყრმა უფრო იპყრობდა, მღვდელს თითქმის ველარც ამხნველმა, რომელიც ციმციმ გარბი-გამორბოდა.

ყველაფერი ეს დიდად ვერაფრით შეუწყობდა ხელს ხსნის საქმეს, მაგრამ ბენედიქტი იყო მამა პასარიონი და რამდენად მყარი იყო მისი ბენედიქტობა, ამაშიც ბურგაკასი მალე დარწმუნდა, როდესაც პირველად შეეხო თეოდულას თბილსა და რბილ ხელს და თანაგრძნობა, განუმეორებელი სიამე, სითბო და სურნელება აგრძნობინა.

ახსოვს მათი საუბარიც როგორ აეწყო:

— თქვენც თუ ისეთი სანაქებო ხართ, როგორც თქვენი უფლისწული?! — აზრახა გამომწვევი სიკეკლუციით თეოდულამ.

— უფლისწულივით სანაქებო ვერ ვიქნები და თავის ქებითაც არა მგონია, რომ მოგეწონებით.

— ლოცვისას კი წმინდანისვით გამოიყურებით, — ისევ თქვა თეოდულამ.

— ლოცვა მიყვარს, არც მარხვას გაუბრძობარ, მაგრამ მუდამ იმას ვფიქრობ, ერთხელ ვცხოვრობთ და რატომ უნდა ვთქვათ უარი ქვეყნიურ სიამეზე. ლოცვისას ჩემი ფიქრები სადღაც შორს გარბიან ტაძრიდან. მაინც ვერ გამიგია, რისთვისაა საჭირო ყოვლის შემქმნელისათვის, რომ მე უარი ვთქვა მაგალითად ლამაზ ქალთან მეგობრობაზე...

— თქვენ არ გითქვამთ უარი, ლამაზი დაწინდული გყოლიათ, — შენიშნა თეოდულამ.

— ო, დიახ, მაგრამ.. — ახსოვს, აქ დაება ენა, მაგრამ მამა პასარიონი ჩაერთო საუბარში და მან იხსნა. გრძნობდა ბურგაკას, რომ პასარიონს ცალი თვალი და ყური მათკენ ეჭირა, ამჩნევდა თეოდულა, ჩვეული თავდაჭერილობით არ ემუსაიფებოდა ბურგაკასს.

— ყველაფერ ამას ჩვენთვის აქვს მნიშვნელობა და არა განგებისათვის; მარხვაც და სიამოვნებათაგან თავის შეკავება ჩვენ ცოდვათაგან გვიფარავს. მამათა განმარტებებს არ ჩაჰკვირვებინარ...

— თუ ღმერთმა მოისურვა შეედგინა წიგნი ჰემმარტების შემეცნებისა, იგი ამ წიგნში მოათავსებდა ყველაფერს, სულის ხსნისათვის რაც საჭიროა, ხოლო მისი გაგება ღვთის ბოძებული გონების საქმეა, რომელიც თავის საკმარისი ყველას გაგვაჩნია, — ასე თამამად შეება-

სუხა მაშინ ბურგაკასი პასარიონს და თეოდულის კრიალა თვალების ბრწყინვალეობაში მოწონება ხვდა წილად.

პასარიონმა კი არ მოუწონა:

— ეს განმარტებები პაიპარად კი არ არის შედგენილი, არამედ დიდის რუდუნებით, ბრძნულის მოსაზრებით... ერქონესული

მაგრამ აქ თეოდულამ, სიყმაწვილის ჯანსაღი ნუფელის ნუფელი პფენოდა, სიტყვა აუკრა:

— მე იმის ძალაც კი არ შემწევს, რომ ვსთქვა, არის ღმერთი და ვერ გავბედავ იმის თქმასაც, რომ ღმერთი არ არის...

— ვშიშობ, თუ მის უსაზღვრო სრულყოფის სიღრმეს გამოვუდგებით, — წაეხმარა ბურგაკასი, — არ გვეყოფა ადამიანური ღონე და ვერ გადავცურავთ მის მაღალ ტალღებს.

— მე ხშირად ისიც მიფიქრია, — აეწყო თეოდულა, — რამდენია ჩემისთანა და რომელი ერთს უნდა მიხედოს ღმერთმა...

— კაცისათვის შეუძლებელი, ღვთისათვის შესაძლებელია, — განმარტავდა პასარიონი, — ვით წიღოვან დედაკაცს, უნდა გჭეროდეს, რომ გისმენს უფალი.

— უნდა მჭეროდეს, მაგრამ არა მჭერა. რამდენი ღირსეული ადამიანია ამ დროს მავედრებელი და რაღა მაინცა და მაინც მე მისმენდეს. რამდენი რამ მითხოვია კიდევ და არ შემსრულებია.

თეოდულამ თავისი გულუბრყვილობით, სითამამით, საბოლოოდ მოაჯადოვა ბურგაკასი. პასარიონი კი თავს ველარ იკავებდა, უკმაყოფილებას თვალების ტრიალითა რომ ამხელდა, ახლა ხმაც აუწია:

— ეს იმიტომ, რომ გვაკლია მედგრობა, ცოდვილნი ცოდვის შენდობას კი არ ვეძიებთ, სხვა რამ წყალობას გამოვითხოვთ. მოვალისათვის ვალი თუ არ გადაგვიბღია და კვლავ მივსულვართ სასესხებლად, რა მიგვიღია? უარი. ჭერ გული გავწმინდოთ ცოდვათაგან, შემდეგ ვითხოვთ მოწყალეობა. შეიძლება შენ ისეთ რასმე ითხოვ, რაც შემდეგ სანანებლად დაგრჩება, ეს იცის განგებამ და არ შეგისრულებს უნსავე სასარგებლოდ, არა გვაქვს სასოება, ქანანელი დედაკაცი არ გვახსოვს...

სჩანდა, თეოდულას მობეზრებოდა მისი ქადაგება და ნიშნის მოგებით წარმოთქვა:

— მე კი მიყვარს ფრინველები და არა ნაკლებ მათი ჭამა, მიყვარს ლოცვა და არა ნაკლებ მლოცველი, — და ახლა პასარიონსაც რომ სიმორცხვით გახედა, მადლიერმა მღვდელმა შევებით ამოისუნთქა.

თეოდულამ კი თავი ვერ შეიკავა და ბურგაკასს მაინცა პკითხა:

— ტაძრებიც ალბათ თქვენი სჯობია, როგორც თქვენი ლამაზი ქალები ჩვენი ვეჯობიან.

ბურგაკასს მართლაც ერჩინა თავისი პატარა ტაძარი, თავის სიმშვიდითა და მყუდროებით, მათ ვეებერთელა ნაგებობას — მხოლოდ რომ ხმაურით ავსებდა და ისევ ძლიერმა გრძნობამ მარტო მარტო მოაფიქრებინა — მდუმარე ღიმილით თავი დახარა... სულ მალე კი ბურგაკასისათვის თეოდულა თეოდ იქცა. არწივის მართვესავეით გალალეული, ფრთაშემართული, მსუბუქად მიჰქროდა გულის სწორისაკენ. თითქოს განძი ებოვა უჩვეულო და კიდევ და კიდევ ყველაფერს თავიდან დაუყვებოდა მოგონებით.

ბედშავი მღვდელი კი რას არ იღონებდა, რომ თეოდულას გული მოეგო! როგორის სიფრთხილით ზრუნავდა თეოდულას სამკაულისა თუ ჭურჭლისათვის, მთელ დღეს გარბი-გამორბოდა, დაძროდა: ოქრომჭედლიდან — ათირთან, ათირიდან — ქსოვილების გამყიდველთან, მეწაღესთან. ვაჭრობაში ყოველგვარ ხრიკებზე მიდიოდა, როგორც ყველაზე გამოქნილი მყიდველი; დუქნიდან დუქანში, ფარდულებში ტრიალებდა მისი სული. მასაც, ალბათ, ნაპოვნად მიაჩნდა ეს ძვირფასი განძი და სულ იმის შიშში იყო, პატრონი არ გამოსჩენოდა; თეოდულასაც ხშირად გამოუტყდებოდა: „ვეშიშობ, არ დაგკარგო, უშენოდ ჩემი არსებობა წარმოუდგენელია“ და აი სწორედ მაშინ აფიქრებინებდა თეოდულას, რომ გარდაუვალი იყო იგი პასარიონისათვის, მაგრამ მასთან განშორებაზე და, მით უფრო, მის არყოფნაზე ვერ იფიქრებდა თეოდულა. ღმერთს პასარიონისათვის დღეგრძელობას ვევედრებოდა, ღმერთიც პირმოთნე ლოცვას პირნათლად უსრულებდა და პასარიონი უკვდავად გამოიყურებოდა. თეოდულას სიძულვილი კი დღითიდღე იზრდებოდა და მის ლამაზ თვალებში მუქარა გაანათებდა ხოლმე, როცა მონაზვნად აღკვეციის სურვილს გააცხადებდა.

ბურგაკასი ამჩნევდა, მამა პასარიონი მის დანახვაზე როგორ წამოიწყევლიდა ხოლმე, მაგრამ მაინც ებრალოდა სახეგადაწირული მღვდელი, თეოდულას მოლოდინში ეკლესიის შესასვლელთან რომ ყიპობდა, თეოდულას წინ გაუძღვებოდა, რომ გზა მიეცა ბრბოში. ხედავდა ბურგაკასი, როგორ იწვევდა მღვდელი საერთო ჩუმ ღიმილს და თვითონაც ეღიმებოდა, სირაქლემას რომ აღარებდა კამილავკასა და ანათორაში თავმომწონედ გამომზერალს.

ბურგაკასი კლიროსთან იდგა, რომ თეოდულა უკეთ დაეწყა. ისე გაწაფულიყვნენ მუნჯ საუბარში, უბრალოდ წარბის აწევა. ბაგითა ოდნავ შერხევა თუ შემართება, მთელ საუბარს გადააბამდა. თეოდულას საოცრად შეენოდა ვალობა და იმ წუთებში ბურგაკასის ფიქრები კედევ უფრო ბიწიერი ხდებოდნენ. მოახლოვდებოდა! იმ წუთში საიდუმლო ზიარებისა, პასარიონი ბარძიმ-ფეშხუმს მალევე უბრუნდა. მიაპყრობდა, თვალთახედვა კი თეოდულასაკენ იყო გულხარბისა. ბურგაკასს კი თავი უღირსად მიაჩნდა, თვალი გაესწორებინა წმინდა სანაწილესათვის, ვერც ღვთისმშობელს უმაგრებდა თვალს, თითქოს ყოვლადწმინდა ქალწულის მიმართ აღძროდა ვნებათა ღელვა, მალეით ქრისტე მაცხოვარი დაპყურებდა და ვერც მის ნათელ სხივს უმართავდა მზერას.

პასარიონსაც ეწადა თვალებით გამოსაუბრება თავის ქალბატონთან, სახე მისკენ მიექცია, მაგრამ იღუშებოდა, ვერ იჭერდა თეოდულას თვალთახედვას, მღვდელს სიბრაზე ყელში ეჩრებოდა, ბარძიმით ხელში ნაბიჯს ვერ სძრავდა.

თეოდულა პასარიონს სახლში მოსვლას ასწრებდა, ტაბლას ვამლილს დაახვედრებდა, ჭარბად ყურადღებიანი ამბორს უყოფდა, კმაყოფილი იყო თავისი გონიერების — ცოდვისათვის ძილის გატეხა არ ღირდა, ამასთან, ღამე მეტ სიფრთხილეს მოითხოვდა, დღე თავის მართლების მეტ საბაბს იძლეოდა, პასარიონის დარწმუნებაც არ გაუჭირდებოდა, რომ მარხვისა და ზიარების მსხვერპლისათვის სიწმინდის დაცვა ვის, თუ არა სასულიერო დას, დაშვენდებოდა!

პასარიონი კი თეძოვდამტვრეული პირუტყვივით ღონდილებდა. გულისა რომ შეეშინდებოდა, თვალს უჯერიდა, ზედმეტ შეკითხვასაც ვერ გაუბედავდა, თავმოყვარე იყო გრძნეული და იკვის გამოთქმა აჯანყებას უღრიდა. არა და, გათავდა კაცი სევდისაგან, ამკარა იყო, ქალი ის აღარ იყო, რაც იყო, მისი ყურადღება და უყურადღებობა ერთნაირ საგონებელში ავდებდა.

ბურგაკასი ყველაფერ ამას ცხადლივ ხედავდა და თეოდულასაგანაც ბევრი სმენოდა. მიზეზს თავის თავში ხედავდა, ფიქრობდა, პასარიონის ცოდვით ის ხეც ვახმებოდა, რომლის ჩრდილშიაც მოისვენებდა. ფიქრობდა: როგორც ხელი კაცისა პირს არ უმტყუნებს და ნაცვლად პურისა ქვას არ მოაწვდის, ასე ერთი კაცი მეორეს არ უნდა უმუხთლებდეს. „რამეთუ ვართ ურთიერთარს ასოებ“. გრძნობდა იმასაც, რომ ეს არ იყო იმ წარმავალ გრძნობათაგანი, რომელსაც ისევე მალე ივიწყებენ, როგორც ადვილად მიენდობიან. შთაბეჭდილებები

არ ქრებოდნენ, კრილობები არ ხორცდებოდნენ და მას სხვა ახალი არ იზიდავდა.

დამძიმებული ფიქრებით თუ განცდილით ისევ მურვანთან ეძებდა შვებას, იგი ადამიანის აზრების გამართლებას პირად კხოვრებაში ხედავდა, მისი პირადი ცხოვრება კი მის აზრებსა და შეხედულებებს არ ამართლებდა. მურვანს თავის ამბავს სხვათა შორისად, სხვისგან გაგონილს, სხვის ამბად მოუყვებოდა, მურვანიც ასე პასუხობდა:

— ის საცოდავი მღვდელი ყოფილა ლომი — ფაფარდაჭრილი, კბილებდაცვენილი, ბრწყალებდამძვრალი, რომელიც უკვე არ არის ლომი.

თ ა ვ ი მ ე ზ ვ ი დ ე

ნ ე ს ტ ო რ ი ო ს ი

გარდაიცვალა პატრიარქი სისინი, რომელზედაც იტყოდნენ თევზის მრავალსიტყვაობას და ბაყაყის მხურვალეობას ორატორულ ხელოვნებაში. სნეული იყო ძველი ჭირკი. დიდად არ უგლოვია პამბოს. მისგან კარგი რა გაახსენდებოდა — სისინი იყო პამბოს მონასტერში რომ უპირებდა გაწესებას, სისინის წყალობა იყო სამეფო ქალწულთა მონაზვნებად აღკვეცა.

სისინის ერთადერთი დამსახურება იყო პროკლეს ეპისკოპოსად კურთხევა. პროკლე სისინის მაგივრად წარმოსთქვამდა ქადაგებებს, მიჰყავდა წირვა და იოანე ოქროპირის ისედაც სახელოვანმა მოწაფემ კიდევ უფრო დიდი სახელი მოიპოვა.

სისინმა როგორც კი დახუჭა თვალები, მრავლად წამოიჭრნენ უღირსი პრეტენდენტები: მისი შემყურე ბევრი გათამამდა, საპატრიარქო ტახტის დასაუფლებლად ღირსებებზე აღარ ზრუნავდნენ, არ თაკილობდნენ ამომრჩეველთა მოსყიდვას, ოქროს უხვად აბნევდნენ და არჩევნებს სამარცხვინო პირი უჩანდა. სამეფო კარი შეფიქრიანებული იყო, საიმედოს მათში ვერაფერს ხედავდა. გადახედეს წარსულს — წინამორბედთ ასეთ შემთხვევაში საპატრიარქოდ იოანე ოქროპირი ანტიოქიიდან გამოეხმოთ. მათაც გახედეს ქვეყანას და რა გაუსწორეს თვა-

ლი ანტიოქიას, დააცქერდნენ ნესტორიოსს, რომელიც იმ დროს მკვერ-
მეტყველებით სვექდა და ქუხდა. მართალია, ნესტორიოსის გამოხმო-
ბა საპატრიარქო ტახტზე სახელმწიფო გადატრიალებას უღრძოდა. მაგ-
რამ ორი ბოროტებიდან: არჩევა კანონიერად და უღირსისა, თუ არ-
ჩევა უკანონოდ და ღირსეულისა, უკანასკნელი აიჩევეს უფროსი
ფრთხილი იყო და ვიდრე თავის საბოლოო სიტყვას ეტყობოდა, ამჯერედ
ნა რჩევა მიედო ღვაწლმოსილი სასულიერო პირისაგან, მხოლოდ ისე,
ავგუსტას არა სცოდნოდა. არ უყვარდა ავგუსტას სხვისი და, განსა-
კუთრებით, ბერების რჩევები, როდესაც საკითხს თვითონა სწყვეტდა.

ლამით, ქალაქის კარიბჭესთან, მონასტერში თეოდოსი არქიმანდრიტ
ავგასთან მივიდა.

ავგა ბერების იმ მცირე რიცხვს ეკუთვნოდა, რომელნიც შედი-
ოდნენ რა მონასტერში, ფიცსა სდებდნენ, არ გამოვიდოდნენ იქიდან
სიკვდილამდე. თეოდოსი, ყოფილი დიდი მხედართმთავარი, ერთ დღეს,
გაუბედურებული მიწისძვრითა და ცოლ-შვილის დაღუპვით, უკვე ორ-
მოცი წელია ღვთის სამსახურში იდგა. სწავლული და გამჭრიახი, ბრძე-
ნი მრჩეველი, საყოფაცხოვრებო საკითხებშიც შორსმჭვრეტელად ითვ-
ლებოდა, მისი რჩევები ლამის განგების განცხადებად მიაჩნდათ.

ავგა თეოდოსის დანახვამ უზომოდ გაახარა, სიხარულისა და სევ-
დიანი მოგონებების ცრემლი აღინა. მიხვდა, თეოდოსის მხოლოდ გა-
ჭირვება მოიყვანდა; მზად იყო ყოველგვარი სამსახურისათვის და რა
გაიგო მოსვლის მიზეზი, შედრკა:

— უარი, გადაჭრით უარი უნდა თქვას არჩევანზე. ნესტორიოსი
ისეთ ქარიშხალს გამოიწვევს, დიდხანს არ დაცხრება. შორს წასვლა
რად გვჭირია, განა ჩვენს გვერდით არ იმყოფება არქიმანდრიტი
პროკლე — მოწაფე იოანესი, განა პროკლე ყველა ღირსებით არ არის
შემკვული?

თეოდოსი გააოცა თავისმა სიბეცემ, მართლაც და, როგორ გამორ-
ჩა ყველას პროკლე, როგორ არავის გაახსენდა.

— ეს იმიტომ, — ამბობდა ავგა, — რომ მან თვითონ არ გაგახსენათ
თავისი თავი და მისი სიმდაბლე კიდევ მეტ სიმაღლედ უნდა დავაფა-
სოთ.

თეოდოსიმ გაიხარა საქმის ასე მარტივად მოგვარებით. ახლა მხო-
ლოდ ისლა აღონებდა, როგორ გაეცხადებინა ეს მოსაზრება. ჭერ კი-
დეგ ფიქრების ხლართში იყო გაბმული, რომ სასახლეში დაბრუნე-
ბულს პულქერია ეწვია ხელმოსაწერად გამზადებული სიგელებით.

თეოდოსიმ სცადა სრულუფლებიანი ბაზილევსის სახე მიეღო:

— ეგზომ დიდი საკითხის ასე ნაჩქარევად გადაწყვეტა კარგს არას მოგვიტანს, — დინჯად თქვა.

— მგონი, საკმაოდ დიდ ხანს ვიმსჯელოთ, — არ აცალა პულქერია, — აწმყო გადავსინჯეთ, წარსულიც დავიმოწმეთ, **საქმე მსჯელობა** საიდან?

— მამაჩვენის დრო სხვა იყო და იოანესაც სულ სხვა სახელი მოეხვეჭა. ნესტორიოსი არც ისე საიმედოდ გამოიყურება, ამასთან უცხოს, მოსულს მაინც ყველა მტრულად დახვდება, ყველა მის საწინააღმდეგოდ გაერთიანდება და ჩვენივე თავშისაცემი გახდება.

— ეს შენი აზრი არ არის, — აილეწა ავგუსტა.

— შენ არც კი გრძნობ, რომ შეურაცხყოფას მაყენებ, — გაბედა თეოდოსიმ.

— თუ ეს შენი აზრია, — დაუწია ხმას ავგუსტამ, — მაშინ უნდა თქვა კიდევაც ვინ შეიძლება ავირჩიოთ.

— უბრალოდ, არც შენ გაგახსენდა, არც მე, ბერების ყოყინმა ყველა დაგვაბნია. აბა გაიხსენე, ვინ გამოგვრჩა, უკვე დაძმური თანაგრძნობით გახედა თეოდოსიმ.

— არც იმდენნი არიან ღირსშესანიშნავნი, რომ ვინმე გამოგვრჩენოდა, — მაინც გულარძნით თქვა ავგუსტამ.

თეოდოსიმ თავი ვეღარ შეიკავა და წასჩურჩულა:

— პროკლე, არქიმანდრიტი პროკლე, იოანეს ღირსეული მემკვიდრე! წარმოიდგინე, რა შესანიშნავი იქნება, — ეს წარსულსაც ამართლებს, აწმყოში მას ბადალი არა ჰყავს და მომავალიც უზრუნველყოფილი იქნება კანონიერებით, — ამბობდა თეოდოსი და ხმას დაბლა სწევდა, ავგუსტას სახეს რომ ხედავდა. დაეჭვდა საკუთარ თავში, პროკლეს ღირსებებშიც, ავგას წინასწარმეტყველებაშიც.

ავგუსტა სწორედ იმიტომ ჩქარობდა, რომ არავის გახსენებოდა პროკლე. პროკლეს — იოანესნაირ სალ კლდეს, იგი თავის ჭკუაზე ვერ ატარებდა, ვერ აიძულებდა გაჩუმებულყოფილ იქ, სადაც პროკლე მხილებას გადაწყვეტდა, იგრძნო, რა თავისი გავლენა თეოდოსიზე, მრავალმნიშვნელოვანი ღიმილით, გაკვირვებულმა თქვა:

— რამ მოგაფიქრებინა, ან ვინ გირჩია? სჯობს, ხელს მოაწერდე დროზე, თორემ თუ გაიგეს, ვისიმე აზრს ანგარიშს ვუწვევთ, ისეთს ავგარჩევიან, რომ სისინი სანატრული ვაგვიხდება, — და ამდენ ხანს ფეხზე მდგომი, სავარძელში ჩაესვენა.

მაშინ კი თეოდოსიმ პირდაპირ უთხრა:

— ავეა დალმატიმ გვირჩია, ავეამ. ავეა წინააღმდეგია ნესტორიოსისა.

ავეას ხსენებაზე ავეუსტა წამოვარდა. სახე მძულვარებით ავესო. მზად იყო, იქვე ეთქვა უარი საერთო მმართველობაზე, რაც იმავე დროს სიცოცხლეზე უარის თქმასაც ნიშნავდა მისთვის! დალმატიმ მას სძულდა. სძულდა იმისათვის, რომ ავეამ ოდესღაც ანხილს უთხრა: „სჯობდა, უქორწინების ფიცი არ დაგედო, ნაკლებს შესცოდავდიო“. როგორც სინათლე ავადმყოფ თვალთათვის, მტკივნეული იყო დალმატის სიტყვა, მით უფრო, რომ მისი სიტყვისა ყველას სჯეროდა.

— ჩვენ დღე და ღამ თვალს არ ვაშორებთ ქვეყნის ვითარებას, — დაიწყო ავეუსტამ, — და გვიჭირს მაინც მისი გაძლოა. ბნელ საკანში გამოკეტილმა რანაირად უნდა გვიკარნახოს? მას დიდი ხანია ქვეყანასთან გასწორებული აქვს ანგარიშები და ჩვენ დაგვეხსნას. ცოცხალი თუ იყო, არც ვიცოდით. იქნებ მას თვითონ სურს პატრიარქობა სამარის კართან მდგომს. შევეხებეწოთ, რა ენაღვლება, ტვირთი ხომ მაინც მე უნდა ვზიდო! — შეატყო რა, რომ თეოდოსის სახეზე წუხილი აღიბეჭდებოდა, ვიდრე მოსალოდნელი უგულვებელყოფა, თავის მრავალ ნაცად ხერხს მიმართა. ხმას დაუწია, სატანისებური ღიმილი აიკრა და თქვა:

— მე უარს ვამბობ საერთოდ მმართველობაზე. მეუდაბნოეს მიანდვეთ ეკლესიაც და სახელმწიფოც, ის ხომ წინასწარმეტყველია! იქნებ დედოფალმაც თქვას თავისი სიტყვა, ანგარიში მასაც ხომ უნდა გავუწიოთ!

თეოდოსი მზად იყო, თვით აეღო ხელი ყველაფერზე, ოღონდ ეს ჯანყი მის სახეს ჩამოსცილებოდა; ვერ წარმოედგინა, თუ პატივმოყვარეობისა და წვრილმანი ანგარიშებისათვის ავეუსტა ყველაფერზე ხელს აიღებდა. მის მმართველობას ისე იყო მიჩვეული, რომ საქმეებიდან მისი ჩამოშორება უფსკრულში ჩავარდნად მიაჩნდა. მუდარით ხელი გაუწოდა, არ გაეწირა ქვეყანა, და ხელიც მოუწერა.

— შენს პასუხისმგებლობაზე იყოს, — თქვა და დარბაზიდან პირველი გავიდა.

დიდ ვაჟაკობად ჩაეთვალა ეს თეოდოსის. ავეუსტა არ იყო ჩვეული ასეთ უპატივცემლობას და სხვა დროს ასეთი კილო თეოდოსის ადვილად არც ჩაუვლიდა, მაგრამ ახლა ეს გამარჯვებასაც ნიშნავდა. მაცნენი აფრინა ნესტორიოსის მოსაწვევად. შეუთვალა, რაც შეიძლე-

ბა სასწრაფოდ ჩამოსულიყო. სასახლე და საპატრიარქო კი შესაფერი ცერემონიალის მომზადებას შეუდგა.

მოულოდნელი იყო ნესტორიოსისათვის პატრიარქობა, მაგრამ თავის თავში დარწმუნებულმა უმაღლესი შეიფერა. ამასთან, საჭიროდ სცნო, თავის მეტად დასაფასებლად ეცდევინებინა ქალაქისათვის და უკანონო კვირის სავალს სამი თვე მოანდომა. გზად მაპსუქებს „განცხადება“ ოდორესთან — დიდად სახელგანთქმულ, უკვე ღრმა მოხუცებულთან, რათა მიეღო მისი რჩევა-დარიგება.

თეოდორე დამოუკიდებელი გონების ადამიანი იყო, იგი გაბედულად ედავებოდა ხორცშესხმის დოგმატს და ამბობდა:

„...უგუნურებაა მტკიცება იმისა, რომ ღმერთი იშვა ქალწულისაგან. არა ღმერთი, არამედ ტაძარი, რომელშიაც იმყოფებოდა ღმერთი...“ გონება ცოდნის იმ სიმაღლეზე აზიდულიყო, რომ ცოდნა არცოდნად ეღიარებინა.

მაგრამ ნესტორიოსს, გატაცებულს თავბრუდამხვევი წარმატებებით, უნდოდა გაეოცებინა მთელი ქვეყანა ახალი სიტყვით. და თუ ყველაზე გაბედულ პატრიარქს იოანეს, რომლის სიმაღლე მას ადაბლებდა, ჭეშმარიტების სისადავეს უჭებდნენ, ნესტორიოსს უნდოდა გაეშვიშვლებინა საიდუმლოება, რომელიც რწმენას მოეცვა.

„ვინ შვა ქალწულმა მარიამმა: ღმერთი თუ კაცი?“ — ფიქრად ჰქცეოდა ნესტორიოსს და ისე მოედწია სატახტო ქალაქისათვის, ვერ შეემჩნია. ქალაქი კი მოუთმენლობით ელოდა, ყველაფერი საგანგებოდ იყო მორთული.

კეისრის დიდ ბაზილიკაში იკურთხა ნესტორიოსი პატრიარქად. ნესტორიოსი არ იყო უფერული ატიკი, არც სწეული სისინი, მაგრამ რით იყო მათზე უკეთესი? — ახლა მოქიშპე პრეტენდენტები თანაგრძნობით გაერთიანებულიყვნენ და ნესტორიოსის ყოველ მოძრაობაზე ერთმანეთს უცქერდნენ, მოუთმენლად ელოდნენ ახალი პატრიარქის საკორონაციო სიტყვას, რომელსაც გასაკიცხს უსათუოდ გამოუნახავდნენ.

მეფური შეხედულება, ფერმკრთალი სახე, ნათელი და ღრმა გამოხედვა, ხმის თეატრალური დიდებულება, სავსე ქლერადი ხმა და ბუნებრივი ნიჭი სიტყვისა, ყველაფერი ის, რაც ყველა ღრმში აღიარებული იყო ორატორის კუთვნილებად, ნესტორიოსისათვის ბუნებას არ დაეშურებინა. მჭიდროდ ჩამჯდარი თავსაბურავში და კვერთხით ხელში, ნაპერწკლებს აბნევდა. ამ ნაპერწკლებმა კი ავგუსტას გულში მყისვე ვნების სახმილი შეანთო. ცოცხალი, მოძრავი პატრიარქი დაუძ-

ლეველი ნდომის სურვილს იწვევდა. აგუსტა გამარჯვებას ჩინასწარ
ზეიმობდა, ეს პავლინზე შურისძიებაც იქნებოდა.

„იმპერატორო, — მიმართა ნესტორიოსმა თეოდოსის, — მომეცი
მიწა, განწმენდილი ერეტიკოსებისაგან და მე მოვანუგე კაცთა მოწყბ-
მარე ერეტიკოსების განადგურებაში და მე მოგვხმარებდი პარტიკულარ-
ბისაგან თავის დაღწევაში...“

უმრავლესობამ უბრალო ადამიანებისა მისი სიტყვა მიიღო აღფრ-
თოვანებით, იფიქრა, ძირფესვიანად აღმოპფხვრიდა მწვალელობის
ღვარძლს, მაგრამ ისინი, ვისაც შეეძლო სიტყვის მიღმაც გადაეხედა,
გაკვირვებულნი დარჩნენ.

მონასტრის კედლებში გამოზრდილი ნესტორიოსი ქედმოუხრელი
და გამბედავი, ჭიქურ შედიოდა ცხოვრების ბარდებში და საზღვარს
ვერ უღებდა თავის რწმენასა და უფლებებს.

წესტორიოსმა შორიდან დაუწყო თეოდოსის. იზრახა წინაპართა
დანაშაულზე, სასჯელზე, გამოსყიდვის აუცილებლობაზე და სამების
მეორე პირს რომ დედა ჰყოლოდა — ეს მხოლოდ წარმართების უგუ-
ნურებას გაამართლებდა, დედა წარმართების ღმერთებსა ჰყავდათ,
ესეც არ იყო, ქმნილება შემქმნელს როგორ დაბადებდა? მარიამმა
შვა ადამიანი, იარალი ხსნისა. ვინ წარიმატებოდა სიბრძნეში მაღლი-
თა და ასაკითა? — ადამიანი, რათა ღმერთი სრულქმნილია უკუნი-
გან. როგორ იტანჯებოდა ქრისტე? — ღვთაებრიობით თუ ადამიანო-
ბით? — ადამიანობით, რადგან ღვთაება ტანჯვაზე უმაღლესია... ქრის-
ტეს მოსვლამდე როგორ სწამდა ხალხს ღმერთი, იესო ღმერთთან
უშუალობას რით აღწევდა. დავითის ქნარი როგორ აქლერდებოდა,
რით მოიპოვებდა იობ ღვთის წყალობას? ✓

და გაოგნებული თეოდოსი ფიქრობდა:

„მართლაცდა, ამდენ ხანს როგორ არაინ დაფიქრდა, ვინ იყო ის,
ვინც ცხოვრობდა მოკრძალებით, ლოცულობდა გოდებითა და ცრემ-
ლითა, ვეცდრებოდა ყოვლის შემძლეს ხსნად სიკვდილისაგან და შეს-
წევდა ძალა თავი გამოეხსნა? თუ ქალწულმა მარიამმა შვა უბრალო
კაცი, წმინდა სულით განათლებული, მაშინ ქრისტეანობას ენგრევა
საფუძველი, რათა ესეთნი შეიძლება ვიყოთ ჩვენ ყველანი. თუ ქრის-
ტე იყო ჭეშმარიტად ღმერთი, არც ეს არყვეს ნაკლებად საფუძველს
რწმენისა. ცოდვის გამოსყიდვისათვის საჭიროა ღმერთიც და კაციც
ერთდროულად და თუ ქრისტეში ერთიც იყო და მეორეც, მაშინ უნდა
გარკვეულიყო, რა ურთიერთობაში იყო ღვთაებრივი ადამიანურთან.
ეს კი იყო ის მრისხანე კითხვა, რომელიც ყველას აწვალებდა. და რად-

გან მხოლოდ ნესტორიოსთან საუბარში გრძნობდა თავს ერთგულად, ნესტორიოსს ვერ იცილებდა და ნესტორიოსმაც თავისას მიიღწია, თეოდოსი მისი მგზნებარე მიმდევარი გახდა.

აღტაცებული დედოფალი ხან გულწრფელად, ხან კერძოებით ნესტორიოსს ადარებდა ბრწყინვალე რიტორებსა და სოფისტებს. პავლინი რელიგიას უცქერდა ხელისუფალის თვალთ, — რა საარგებლობას მოუტანდა იგი სახელმწიფოს. სიახლეზე არ იჩქარებდა აზრის გამოთქმას, მაგრამ თავის ორაზროვნებასაც არ ფარავდა.

მკაცრ ავგუსტას ნესტორიოსის მოძღვრება მითაც აღაზნებდა, რომ იგი სამარადისოს მოსაპოვებლად სხეულის მოკვდინებას არ სცნობდა დიდ საჭიროებად. ამბობდნენ — მის სამზარეულოში საზრდელი ფარშევანგის ტვინისა და ბულბულის ენისაგან მზადდებოდაო. მაგრამ ნესტორიოსს ავგუსტას მზერა მაინც აფრთხობდა, საბატიო მანძილი ეკავა. „არც ისე ახლოს უნდა იყო ზღვასთან, — ფიქრობდა, — რომ მისი სიძვე განიცადო და არც ისე შორს, რომ მისი სიკეთით ვერ ისარგებლო“.

დაიწყო ერეტიკოსების დევნა. ქალაქის კედლებთან სამლოცველოებში განაბული არიანელები ნესტორიოსის ბრძანების აღმსრულებელთა მოლოდინში ვედრებად იყვნენ ქცეულნი. ბრძანება მკაცრი იყო — ყველას განურჩევლად უნდა დაეტოვებინა სამლოცველო, ისინი კი უძრავად იდგნენ. მაშინ გამოვიდა მეორე ბრძანება — დანგრეულიყო სამლოცველოები. ასეთი ურჩობისათვის კი ყველას დილეგებში ჰყრიდნენ, სდევნიდნენ, ართმევდნენ ქონებას, სამოქალაქო უფლებებს.

ერეტიკოსებზე გამარჯვებულმა ნესტორიოსმა მართლმადიდებლებისაკენ მოიხედა და უპირველეს ავგუსტას დააცქერდა.

აღდგომის საზეიმო დღე იყო. ავგუსტა, როგორც არასოდეს, მოუთმენლობით ელოდა საიდუმლო ზიარებას თეოდოსისთან ერთად, მუტატორიაში დგომა ერთგვარ მორჩილებასაც ნიშნავდა ეკლესიის წინაშე, მაგრამ ავგუსტას ეს მხოლოდ სასიამოვნოდ მიაჩნდა, რადგან ხალხში დგომის უხერხულობას აცდენდა. თავდახრილი პირდაპირ საკურთხევისაკენ მიიწევდა, მაგრამ აღსავლის კართან შემართებული ნესტორიოსი გამოუდგა.

— საკურთხეველში შესვლა მხოლოდ მამათ შეუძლიათ, — ძლივს გასაგონად თქვა, — ის გრძნობები, რომელსაც გულში ატარებ, არ შეჭმერის ქრისტეს საცოლეს, ისინი შეურაცხყოფენ ღვთაებრივ საქმროს, — გაბედა და ხალხის წინაშე მიაღებინა ზიარება.

თითქოს სილა გააწნეს, აზავებულ-ატორტმანებულ ავგუსტას კი-
რის ოფლმა დაასხა.

— ავგუსტას შესაფერი პატივით უნდა მიმართავდნენ. — მთავარი
თეოდოსი დიდის ამაყმა შვილიშვილმა და ზურგის შეაბრუნა.

ქრისტეს სისხლს მისი გამშრალი ბაგენიც კი ვერ მძვინვარებდა. — დღე
პატიებისა და სიყვარულისა შურისძიების და სტრატეგისა და სტრატეგისა
იქცა. ბოროტი ღიმილით აღანძული წელში გასწორდა და უმალ ტა-
ძარი დასტოვა, ეს კი რისხვაზე მეტს იუწყებოდა.

— არ იცნობს ნესტორიოსი ავგუსტას, — თავისთვის იტყოდა, —
არ ახსოვს, ვისი ქალიშვილია. თუ ავგუსტა ვისიმე მტრად გადაიქცე-
ვა, მისი ბრალდება არ იქნება პირადი შეურაცხებისათვის... მას არ
გაუჭირდებოდა გამოენახა მისთვის საბაბი, რომ სამართლიანობის სახე-
ლით წაეყენებინა კანონიერების წინაშე და თავიც დაეხრევივნებინა, და
თუ ავგუსტა ვისმე თავს დაახრევინებდა, ის ველარც გაიმართებოდა.

მაგრამ დღეს ნესტორიოსი ქედმოუხრელი იდგა. ნესტორიოსს ჯერ
კიდევ ახალგაზრდობიდან ახსოვდა და — აგაპიტისთან სულიერი და-
ცემა და ფიცი დაედო, არასოდეს ქალს არ გააკარებოდა. მეორე და-
ცემა პირველზე უარესი იქნებოდა, იცოდა და ამბობდა:

— როდესაც ღვთის წინაშე დადებული ფიცის გატეხისა არ ერი-
დებათ, აღარაფერი უნდა გვაოცებდეს.

საშური იყო ავგუსტას ძალაუფლებიდან ჩამოცილება და თეოდო-
სიც არწმუნა, რომ კანონიერება ვერ ითმენს დედოფლის გვერდით
ავგუსტას მბრძანებლობას. ამას ხრიზანფის გამუდმებული შთაგონე-
ბაც ერთვოდა და გადაწყდა ავგუსტას ჩამოცილება.

სულ მალე ავგუსტა მართლაც მმართველობის მწვერვალიდან გან-
ზე აღმოჩნდა და ეს მაშინ, როდესაც ყველაზე უფრო სჭირდებოდა
ძალაუფლება მას.

მოქმედს, მბრძანებელს, უმოქმედობის ბორკილები დაედო. წარბ-
შეყრილი, ლოყებდაბერილი ტირანი ევდომის სარკმელიდან იყურებო-
და. სწყევლიდა იმ დღეს, როდესაც ნესტორიოსის სასარგებლოდ ნა-
ბიჯსა სდგამდა, სწყევლიდა დედოფლის მოსვლის დღეს, როდესაც
მის ბედსა სწყვეტდა; მაგრამ რა იყო ნესტორიოსის უმადურობა, რო-
დესაც ძმა ამდენი წლის ამაგს წყალში უყრიდა. ღვარძლი ფიქრებს
ხუთავდა და მუქარა შურისძიებისა საზარლად გამოიყურებოდა. უზო-
მო პატივმოყვარეობის საფარი კი ახლა კაცთმოყვარეობა იყო. სა-
ხელმწიფო საქმეებს ჩამოშორებული მართლმადიდებლობის მფარვე-
ლად იქცა.

ნესტორიოსმა შეადგინა სიტყვა, რომელიც პრესვიტერ ანასტასის უნდა წაეკითხა საჯაროდ საკრებულო ეკლესიაში მისი თანდასწრებით.

ტაძარში უამრავ ხალხს მოეყარა თავი. ქადაგებოს სულგანახელი უსმენდნენ. უეცრად ანასტასი შეჩერდა და უცნაური გაფრთხილება მისცა:

ქაქუცუნჴ

— ერიდეთ ამიერიდან, ძმანო და დანო, ქალწულ ქაქუცუნჴებს-მშობლად წოდებას. მარიაში ადამიანი იყო და ადამიანისაგან კი არ შეიძლება ღმერთი შობილიყო.

კრებული სამარისებურმა სიჩუმემ მოიცვა, თითქოს რაღაც მოსჩვენებოდა, რომლის სიცხადის დაჯერება არ უნდოდა, თითქოს კიდევ ერთხელ განმეორებას უცდიდა, რომ გავიწიოს უარყოფა სმენოდა. ერთმანეთს უსიტყვოდ გადახედეს, გაიწიეს ამბიონისაკენ. ანასტასის იქვე ჩაქოლვა არ ასცდებოდა, რომ ნესტორიოსი არ წამომდგარიყო. მის დანახვაზე ხალხმა უკან დაიხია, მაგრამ თავები წინ წაეწიათ. ავის მაუწყებელი სიჩუმე ჩამოდგა, აცალეს პატრიარქს სიტყვის თქმა მხოლოდ იმ რწმენით, რომ იგი თავის კატეხიზატორს შეაჩვენებდა, მათვე გადასცემდა, მაგრამ მოხდა უარესი. პატრიარქი მოუბრუნდა ღვთისმშობლის ხატს და განუცხადა:

„ო, მარიაო, ნუ ამაყობ, რომ შობე ღმერთი, ადამიანი ხარ და შობე ადამიანი“.

კრებული გონს ველარ მოდიოდა და პატრიარქი განაგრძნობდა:

„...დიახ, აღარ არის საჭირო, ამიერიდან მარიაშ ვუწოდოთ ღვთისმშობელი, იგი დედაა მხოლოდ ადამიანისა და ჩვენ მას ვუწოდებთ მხოლოდ ქრისტესმშობელს. მე პატივს ვცემ მარიაშ, როგორც ტაძარს მასში მყოფისათვის, თაყვანს ვცემ ხილულ ადამიანს, მასში მყოფ უხილავ ღმერთისათვის, მაგრამ მე არასოდეს არ ვცემ თაყვანს ბავშვს, როგორც ღმერთს, რომელიც თავისი დედის ძუძუსა სწოვს და გარბის ეგვიპტეში თავისი სიცოცხლის გადასარჩენად“...

პამპო აცქერდებოდა მარიაშ ხატს, საოცარი იყო იგი, ქალწულება და დედობა, ღვთაებრიობა და მიწიერება ერთმანეთს შერწყმოდა: „რისთვის, რისთვის ართმევდნენ ამ ნუგეშს, რა უფლების ძალით უნდა აპყროდა მარიაშ ეს მაღალი ღირსება, რას უნდა აეძულებინა გონება, რომ შეჭრილიყო რწმენის საიდუმლოებაში, იმ საიდუმლოებაში, რომელსაც წარმართთა სიბრძნე ვერ ჩასწვდომოდა. ჩვეულებრივი გონება რას ვახდებოდა?“ და პამპო მზად იყო, ნესტორიოსი ამბიონიდან საკუთარი ხელით გადმოეგდო და დაიძახა:

— ის, რაც ჩვენ გვესმის, ღვთის მგმობელობაა.

— შეაჩვენოს ზეციერმა, ვინც ნესტორიოსის სიტყვებზე გაიმეოროს, — ვილაცამ დაიძახა და კრებული აიღესა მრისხანებით ერთხმად დასძინა: „შეაჩვენოს“, და პატრიარქს სამეფო დაცვა ამოუღდა გვერდში.

— მე ვამჩნევ სარწმუნოების დიდ ერთგულებას დაწინააღმდეგებელ მოდგინებას კეთილმსახურებისათვის, მაგრამ ნაკლებად სარწმუნოების სიღრმეში. უმეცრებაში თქვენ არ გადანაშაულებთ, სიხანს, თქვენს მწყემსებს არ ჰქონდათ დრო კრებულის გაცნობიერებისათვის...

აღზნებული, აღშფოთებული, უმეცრებაში საჯაროდ ბრალდებული ბრბოს სუნთქვა და გმინვა ცეცხლივით გუგუნებდა. მოხდა აღრევა, ატყდა ხმაური, ჩოჩქოლი, ითხოვდნენ ნესტორიოსის გასამართლებას, რომ უეცრად ამბიონზე დაინახეს საპატის ეპისკოპოზი პროკლე, რომელიც ხალხს სმენად მოუწოდებდა და კრებული ისევ სმენად იქცა.

— ჩვენ აქ თავი მოგვიყარა წმინდა ღვთისმშობელმა, — დაიწყო პროკლემ, — ქალწულმა მარიამმა, სასახლემ, რომელშიაც სიტყვამ ხორცი შეისხა. მონა და დედა ღვთისა, ქალწული და ცა. ვის უნახავს, ვის გაუგონია, რომ წიაღში იმყოფებოდეს უსასრულო ღმერთი, რომელსაც ცანი ვერ იტყვენ? ადამიანის მოდგმა დიდ ვალში იყო თავისი ცოდვებით. არავის ძალუძდა ამ ვალის გადახდა, საჭირო იყო თვით ღმერთს გამოესყიდა კაცობრიობა, ღმერთი ქცეულიყო ადამიანად, უცოდველს თავის სიკვდილით ეხსნა ცოდვილნი სიკვდილისაგან. იგი მსხვერპლი იყო შეწირული ჩვენი ცოდვებისათვის, ჩვენი პირველი მღვდელმთავარი, ემანუილ, რომელსაც შეეძლო ეშუამდგომლა ჩვენთვის წინაშე მამის... ჩვენ გვწამს, რომ იესო ქრისტე თანდათანობით კი არ გახდა ღმერთი, არამედ უკვე ღმერთი, თავისი მოწყალებით გახდა კაცი. მან თავისი მონა აირჩია დედათ და იცოდეთ, რომ ჩვენი მხსნელი იესო ქრისტე, დაბადებული ქალწულ მარიამისაგან, არ იყო მხოლოდ უბრალო ადამიანი და არც ღმერთი მხოლოდ, როგორც გინდა შენ, მანიქეი! იგი იყო ემანუილ, ღმერთი და კაცი ერთად და ვაღიარებთ რა მასში ორ ბუნებას, არ უნდა გაყო მისი ბუნება, რომ თვით არ აღმოჩნდეს განყოფილი ღვთისაგან.

იკრიალა ღვთისმშობლის ერთსულოვანმა სადიდებელმა.

შორიდან პამპოს ხმა გაისმოდა:

„ყოველი სული, რომელიც განაცალკევებს ქრისტეს ღვთისაგან, არ არის ღვთისაგან“.

წმინდა წერილის დარღვევა არღვევდა ქვეყნის მშვიდობას და ომმა თვით საკურთხეველში იფეთქა.

— ზღვაში არქიეპისკოპოსი, — ვილაცამ დაიძაბა და ხალხის ტალღა ამბიონს მოაწყდა. ნესტორიოსი სასწრაფოდ უკანა კარით გაიყვანეს, ხალხი ხმაურით ტაძრიდან ქალაქში გამოიშალა. მას შემდეგ იყო სარწმუნოების საძირკვლის რყევა. ქალაქი დაქუცმაცდა. ყველგან დაობდნენ: ეკლესიებში, სახლებში, ქუჩებში, ხან ისე ამბობდნენ, ხან ასე, ყველაზე საბრალოც კი საშიშად გამოიყურებოდა, ყველას უნდოდა თავის გაგების ფარგლებში გარკვეულიყო, გაეგო, რას მოასწავებდა ნესტორიოსის სიტყვა.

საერთოდ კი გაიხარეს მრავალთ, ნესტორიოსი ნოვატორად და მოაზროვნედ აღიარეს. ზერელე გონება მოიხიბლა. — გამოუთქმელი გამოითქვა: „შემოქმედი არ დაიბადება ქმნილებისაგან. სული არ წარმოიქმნება ხორცისაგან, უსასრულო — სასრულისაგან...“ აღფრთოვანებით ერთმანეთს უმეორებდნენ, თითქოს ეს ჭეშმარიტება პირველად გაეგონათ. დარბაისელნი კი უფრო ზომიერად გამოხატავდნენ თავიანთ აზრს: „მას აქვს საკმარისი მჭევრმეტყველება, — ამბობდნენ, — და ნაკლები გონიერება. ის, რაც ჩვენ გვწამს და გვესმის, არ არის სავალდებულო ესმოდეს ქვეყანას. რა აუცილებლობაა, შევთავაზოთ ყველას ესოდენ იდუმალებით მოცული რამ? მაშინ, როდესაც მთელი ქვეყანა ჩასაფრებულა მრწამსის ხელშეუხებლობის დასაცავად!“

ახლა ჭეშმარიტად ზეიმობდა ავგუსტა. კარგად ესმოდა, ნესტორიოსს ეს დაუსჯელად არ ჩაუვლიდა. კონსტანტინეპოლი თუ ვერას გახდებოდა, ალექსანდრია არ აპატიებდა. ლოცვად დამზობილი თანამოაზრეთ გულმოდგინებით აღაგზნებდა და ღვთისმშობლის ღირსების დასაცავად მოუწოდებდა.

მსჯელობდნენ საიმპერატორო სასახლეშიც. ნესტორიოსის კეთილმოსურნენი შეშფოთებულნიყვნენ. ამ დღიდან ნესტორიოსი, აღარ იყო მხოლოდ ერეტიკოსი, იგი აღარ იყო ქრისტიანი და თავადაც შეფიქრიანებული ეტყოდა:

— ეს იყო მხოლოდ ვარჯიში კამათში.

მაგრამ უკვე გვიან იყო, მისი სიტყვა მახვილად ქცეულიყო, ნესტორიოსს თითქოს დავიწყებოდა, რომ პატრიარქია, რომლის ყოველი სიტყვა ხალხის გულისთქმით უნდა ყოფილიყო გაზომილი და აწონილი და ასე საჯაროდ ღვთისმშობლისათვის ღირსების აყრა ქარიშხლის მეტ შემოტევას იუწყებოდა.

დედოფალი უთანაგრძნობდა ნესტორიოსს, ყოველივე ამაში წარმართობის უძლეველობას ხედავდა.

წარჩინებულნი იმეორებდნენ მას, რასაც იტყოდა ბაზილიუსი, მიუხედავად იმისა, იზიარებდნენ თუ არა.

გარეუბნებში არიანელების ეკლესიებს ეკედლებუფნენ მართლმადიდებელნი, რომელთაც გაეწყვიტათ ურთიერთობა და ეკლესიების კოპოსთან და ქადაგებდნენ ღია ცის ქვეშ, ნათლავდნენ გუბეებში, სწირავდნენ და ლოცულობდნენ გამოქვაბულებსა და ტყეებში. განსჯასა და განქიქებას საღმრთო წერილისა, ნელ ცეცხლზე დაწვას არჩევდნენ.

მათი რწმენა იყო უბრალო და ყველას ეუბნებოდნენ:

— ნუ გაირჯებით ტყუილუბრალოდ, გამონახოთ მტკიცება იმისა, რასაც რწმენით მიაღწევთ.

თ ა ვ ი მ ი რ ვ ი

კ ი რ ი ლ ე

ნესტორიოსის მოძღვრებით გამოწვეული შფოთი კონსტანტინოპოლის კედლებს სცილდებოდა, მთელ აღმოსავლეთს ედებოდა და ეგვიპტის უდაბნოს მონასტრებს რომ აღწევდა, მეუდაბნოეთ თავზარსა სცემდა.

ალექსანდრიის პატრიარქი, მეუფე კირილე, თეთრ სამოსში მორთული, ზღვაზე გადამდგარ აივანზე ბოლთასა სცემდა. წარბები შეპყროდა, შუბლი დაღაროდა და ფიქრებში წასულს, უნებლიედ, მჯიღი ეკვროდა.

ალექსანდრიისა და ანტიოქიის ეკლესიებს პირველობისათვის დიდი ხნის მეტოქეობა ჰქონდათ. ანტიოქია წინ აყენებდა თავის ორმაგ სამოციქულო წარმოშობას პეტრესა და პავლესაგან, სიტყვა „ქრისტეანის“ მის წიაღში დაბადებას. ალექსანდრია უპირისპირებდა დიდებას თავისი სკოლებისა, უპირატესობას თავისი პატრიარქებისა რელიგიურ კამათებში, ამიტომ ალექსანდრიის დიდების გამოსაჩინად საჭირო იყო მსოფლიო კრება და დოგმატური დავა.

ნესტორიოსი სირიელი იყო და ამ შემთხვევაში კირილე ერთ და იმავე დროს ანგარიშს გაუსწორებდა კონსტანტინოპოლსაც და ანტიოქიასაც.

კირილე, მიმდევარი ათანასესი და ბასილი დიდისა, კონსტანტინოპოლს უდებდა და რწმენას უმორჩილებდა. გამოზრდილი ეფესოსელი ეპისკოპოსი ალექსანდრიის პატრიარქის ყველა ვნებით და კონსტანტინოპოლში, როგორც თეოფილეს, მასაც უბრალოდ „ეგვიპტელად“ მოიხსენიებდნენ, რაც ნიშნავდა: ფიცხს, მშფოთვარეს, ძალაუფლების მოყვარეს და დიდების მწყურვალეს. გონებით ძლიერი, მკაცრი და მბრძანებელი ხელით მართავდა კირილე თავის ცოცხალ და მღელვარე სამწყსოს, რითაც შიშმერეულ პატივისცემასა და ერთსულოვან აღიარებას იმსახურებდა.

კირილე დაძაბული ყურადღებით ადევნებდა თვალყურს ეკლესიის აღრევას და ნესტორიოსის შეჩვენებაზე ოცნებობდა. ანაზხად თავს ვერ დაესხმოდა, ქომაგად ბაზილევსი უდგა, მაგრამ აი, გამოჩნდა საესებით კანონიერი, ზნეობრივად გამართლებული საბაბი: ზემო ეგვიპტის მონასტრების წინამძღვარნი ჩამოცვივდნენ თავის მეუფესთან — შეშფოთებულნი ნესტორიოსის სიტყვის გამო რწმენის ცა ჩამონგრეოდათ, გამოხსნის იმედი აღარ იყო და ლამის ჭკუიდან იშლებოდნენ.

კირილემ მშვიდად მოუსმინა მათ, მშვიდადაც დაარწმუნა, რომ ეს მხოლოდ გამოცდა იქნება თქვენი სარწმუნოების სიმტკიცისთვის.

კირილესათვის ეს იყო, ერთდამივე დროს, უბედური და ბედნიერი შემთხვევა. უბედური იმიტომ, რომ მართლაც აწუხებდა ეპარქიაში შფოთის აღძვრა, ბედნიერი კი იმიტომ, რომ ნესტორიოსთან ბრძოლის საშუალება ეძლეოდა.

სააღდგომოდ კირილემ დაგზავნა — „ეპისტოლენი ეგვიპტის მეუღაბნოეთ“. ეპისტოლენი განმარტავდნენ ხორცმცემის საიდუმლოებას, აფრთხილებდნენ, შეაგონებდნენ, არ გატაცებულიყვნენ ერეტიკული ნაწერებით.

ასეთი ეპისტოლე ნესტორიოსის ხელშიც მოხვდა და შეურაცხყოფილმა კირილეს შეუთვალა: „ეს უსაფუძვლო თავდასხმაა, რომელიც მე არ დამიძახებია“, რაზეც კირილემ უპასუხა: „შეგვეძლო განა ჩვენ დავრჩენილიყავით უმოქმედო, როცა ვხედავთ, რომ ჩვენი წმინდა სარწმუნოება უკუღმართდება? და თუ ეკლესიაში შფოთის მიზეზი თქვენი უწმინდესობაა, სამართლიანია განა ამაში სხვისი გამტყუნება?“

ნესტორიოსი სიტყვებით ასე ადვილად არ ტყუვდებოდა და აღარაფერი შემოუთვლია.

უპასუხობას კირილე დიდად არ დაულონებია. მთავარი იყო ჩართვა დავაში და თანამოაზრედ მარტო რომის პაპი (ეფესოსელი) ეფესოდა.

ხანი გადიოდა და ნესტორიოსს უფრო და უფრო აფიქრებდა კირილე. ალექსანდრია არც ისე ხელწამოსაკრავი იყო, მისთვის ანგარიში არ გაეწიათ. ალექსანდრია ისეთივე მნიშვნელოვანი იყო კონსტანტინოპოლისათვის, როგორც ერთ დროს რომისათვის კართაგენი. ხორბლის მოიჭარადრენი და გადაშლიდი ფლოტილია ალექსანდრიას ემორჩილებოდა, ამიტომ საკმარისი იყო სანოვაგის ერთი კვირით დაგვიანება, რომ ბაზილევსის რეზიდენციის შიმშილი გამოეწვია. გადაწყვიტა, ისევ მიეწერა კირილესათვის წერილი, რომელშიაც მტკიცების ლოგიკურ ძალას დაეყრდნო.

კირილემ ამაში თავისი ძლიერების დასტური იგრძნო და ახლა დუმილი არჩია. ამ დუმილით კი ნესტორმა იგრძნო მძლავრი კლანჭები ალექსანდრიის მეუფისა და სცადა ვერაგული დარტყმით ხელიდან გასწლტომა.

კონსტანტინოპოლს თავს აფარებდნენ ეგვიპტიდან გამოქცეული უკმაყოფილო ბერები, რომელნიც ვერ უძლებდნენ თავიანთი მეუფის ტირანიას. ამიტომაც ალექსანდრიის პატრიარქი არ იშურებდა ხოლმე დიმილს კონსტანტინოპოლის პატრიარქისათვის, რომ მისი მტრებისათვის მხარი არ დაეჭირა. მაგრამ ახლა, როცა კირილეს აღარ ელიმებოდა, ნესტორიოსმა მოუხმო ეგვიპტიდან ლტოლვილ ბერებს, გამოიკითხა მათი გასაჭირი, გულისყურით მოუსმინა, ურჩია ეჩივლათ ბაზილევსთან და ყოველგვარი დახმარება აღუთქვა.

თეოდოსი აღაშფოთა კირილეს ტირანიამ. ბრძანა მისი გამოძახება და გასამართლება.

კირილემაც არ დაავიანა ჩამოსვლა, ეგონა, შესარიგებლად იხმობდნენ, გულიც სწყუდებოდა, რომ ასე ადვილად, უფერულად უნდა ჩაეგლო მთელი ბრწყინვალეობით თავის გამოჩენის ამოდენა შესაძლებლობას.

გამოძახების მიზეზი მხოლოდ კონსტანტინოპოლს გაიგო და კმაყოფილი დარჩა, რომ ჯერ კიდევ ყველაფერი წინ იყო. ეს გამოძახებაც უკანონო იყო, რადგან წესით ყოველი მეუფის საქმენი უნდა განხილულიყო მხოლოდ მის ეპარქიაში და ამან უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენა თეოდოსი. საქმე საბოდიშოდ გაუხდათ და კირილე პა-

ტივითაც გამოუშვეს. კირილემ არ მოინახულა ნესტორიოსი, რაზედაც ნესტორიოსმა თქვა: „კირილე გამირბის, ეშინია არ მოვაქცეო“.

კონსტანტინოპოლს ყოფნით კირილემ მაინც ისარგებლა მოსინჯა ნესტორიოსის ძლიერების საყრდენი. ავგუსტაში საიმედო შემწე დაინახა და თავისი უკმაყოფილო ბერებიც ეგვიპტეში წაასრულა. უიკველი შემოტევა რომ ასე აღვილად მოიგერია, ალექსანდრიაში დაბრუნებულმა, წერილები გამოგზავნა კონსტანტინოპოლს.

თეოდოსს წერილში სთხოვდა, დაეცვა ჭეშმარიტი სარწმუნოება. — შარიაშისათვის ღვთისმშობელის წოდებაზე უარის თქმა არყვეს მიწას, ანგრევს სარწმუნოების მთელ შენობას და ცას ეპოტინება ჩამოსაქცევადო. ავგუსტას კი ჭარბ ქება-დიდებას ასხამდა, აფასებდა მის ღვთისმეტყველურ ცოდნას.

თეოდოსიმ ითაკილა ბრძანების კილო, განსხვავებაც წერილებში ამკარა იყო. „ტყუილად კი არ ეძახიან მას ეგვიპტელს!“ — თქვა და მისწერა კიდევ:

„ყველასათვის ცნობილია, რომ ჭეშმარიტი მოძღვრება კეთილმსახურებისა ღებულობს სიმტკიცეს არა ბრძანებებისაგან, არამედ გონიერებისაგან, არა მუქარით რომელიმე მეუფისა ან მეუფების მოსურნისა, არამედ თათბირებითა და მსჯელობით წმინდა მამებისა და წმინდა კრებისა.

იცოდე, რომ შენ ბრალად გედება საეკლესიო აღრევები. შენი დაუდგრომელი ზნე არა სთესავს განა უთანხმოებას ძმასა და დას შორის? რატომ? გეკითხები მე შენ, რატომ ერთსა გეწერ ჩვენ, მე და ჩემს მეუღლეს, უკეთილშობილეს ავგუსტას და მეორეს — ჩვენს დას, ავგუსტა პულქერიას?

მაგრამ ჩვენ მაინც პატიებით დაგასაჩუქრებთ.

საქმეს რწმენისა ჩვენ მივანდობთ წმინდა კრებას და რასაც იგი გადასწყვეტს, მას ებრძანებთ აღსასრულებლად. შენც კეთილგონიერად მოიქცევი, თუ გამოცხადდები კრებაზე, ჩვენის სიგელის თანახმად“.

ეს პატიება რისხვაზე მეტი იყო, მაგრამ შედეგმაც მოლოდინს გადააჭარბა, მსოფლიო კრებას ლოდინი აღარ დასჭირდებოდა და მყის მისწერა პაპა ცელესტინს, რითაც ნესტორიოსის წინააღმდეგ ყველაზე მძინვარე მტერი აღძრა. წერილს რომ არ დაეყოვნებინა, ლათინური თარგმანითურთ აახლა.

ნესტორიოსი კი არასოდეს ყოფილა ისე დამშვიდებული, როგორც იმ დროს, როდესაც ალექსანდრია და რომი გაერთიანდა.

ცელესტინმა მოიწვია კრება, რომ დაედო ზღვარი ნესტორიოსის თავგასულობისათვის. კირილემ ამას ოცნებობდა.

რომის მხარდაჭერამ კირილემ მეტად გაათამამა, თვის თვის უკვე მსოფლიო მოსამართლედ სთვლიდა. ახალი ძალ-ღონის მოკრებით მეტად ამოქმედდა და გაათამამებული მეორე უკიდურესედაც გადავიდა.

კონსტანტინოპოლს მოვიდა პაპა ცელესტინის წერილიც:

„მიეცეს წინადადება ნესტორიოსს, ათი დღის ვადაში უარპყოს თავისი მოძღვრება წერილობით, თუ არა და, აეყაროს ეპისკოპოსობის ღირსება. დაჟინების შემთხვევაში კი განიკვეთოს ეკლესიისაგან“.

სასახლე შეფიქრიანდა. ნესტორიოსს მომხრეები არწმუნებდნენ, დაეთმო და თავი არ დაეღუპა. თეოდოსიცი, უკვე გაბეზრებული გაუთავებელი დავით, ამბობდა:

— თუკი ერთი სიტყვა ხალხს დააშოშმინებს, რატომ არ უნდა თქმულიყო ეს სიტყვა?!

მაგრამ არც ისე ადვილი აღმოჩნდა ამ ერთი სიტყვის წარმოთქმა. ეს ნიშნავდა ალექსანდრიის პატრიარქის წინაშე ქედის მოხრას, საქვეყნოდ თავის დამარცხების აღიარებას.

ამიტომ გადაწყდა მსოფლიო კრების მოწვევა. კრება ეფესოში დაინიშნა.

თ ა ვ ი მ ე ც ხ რ ა

დიდი ღამე

დედოფლისათვის ეს რელიგიური ომი სანახაობად ქცეულიყო. მის ჭკვიან და ღამაზ თვალებში წარმართს გამოეხედა, რწმენაზე გონების უპირატესობა ნესტორიოსის გულშემატკივარს ხდიდა. დღესაც, წარმართობის სამახსოვრო დღეს — ბრუმალს, წელიწადის ყველაზე მოკლე დღეს ზეიმობდა. — აცილებდნენ შემოდგომას და ასაფლავებდნენ ღმერთ დიონისეს — ბახუსს.

ბრწყინავდა მეწამული დარბაზი, ბრწყინავდნენ დიდებულნი, ანთებული სანთლებით ხელში ფერხულს უვლიდნენ, გალობდნენ ბრუმალისათვის მიძღვნილ საგალობელს. დედოფალს, მემუსიკეებთან ერ-

თად, მგოსნები აღაფრთოვანებდნენ, დიდების ვლფერით მოსავდნენ და მის ბრწყინვალეობას ავლენდნენ.

აქ იყო კირი, საზოგადოების სული და გული; ბრისკე პანორენელი — სინიდისი და პატოსნება იმპერიისა, პროკლე დიოდინოსი — ახლად გაბრწყინებული ვარსკვლავი ფილოსოფოსისა; მურვანი — სამეფოს მშვენება, სიბრძნისმოყვარულთა, [რეკლამა] [რეკლამა] მშვენილოსანთა ხორცმესხმული ოცნება. ყველანი გულწრფელად თანაუგრძნობდნენ დედოფალს წარსულის პატივისცემისათვის. პავლინი უხვად იხარჯებოდა უზომო გამოხატვით გაკვირვებისა, აღფრთოვანებისა. თავისი მოუსვენრობით და ხარბი გამოხედვით კი ამხელდა ადამიანს, რომელიც უჩვეულო გარემოში გასართობს ეძიებდა.

დედოფალი ფესანგოვანი ქსოვილებით ასაჩუქრებდა მანდილოსნებს, ოქროსა და ვერცხლით — წარჩინებულთ.

თეოდოსიმ მურვანს მიუთითა თავისი დედისა და დედოფლის სურათზე:

— რომელი სჯობნის სილამაზით? — შეეკითხა.

— რომელიც უფრო კეთილია, — არ დაახანა პასუხი მურვანმა.

აღფრთოვანებულმა თეოდოსიმ ყველას გასაგონად გაიმეორა, რამაც მიიპყრო ყურადღება ათინელი ფილოსოფოსისა, რომელიც მითრიდატესთან საუბრობდა.

— ჩვენ გაუფებთ ერთმანეთს, — უბნო პროკლემ მითრიდატეს.

საერთო ხმაურში პავლინის ხმა გამოირჩეოდა. დიდებისა და ქონების მიმდევარს ჭეშმარიტება საძიებელი არა ჰქონდა. ქვეყანას თუ აქამომდე უმისოდ მოელწია, არც მომავალში გაუჭირდებოდა. „ერთხელ ვცხოვრობთ“, — ამბობდა და სიამოვნებას ხარბდებოდა. მისი ნასროლი სიტყვები მსჯელობის საგნად იქცეოდა:

„ადამიანის დანიშნულება სიამოვნებაა“, — მოხვდა მურვანს სმენად და შორიდანვე შეაგება:

— სიამოვნება რომ დანიშნულება იყოს, უდიდესი მეთავისე სამაგალითო იქნებოდა, მოქეიფე შემოქმედზე მალა იდგომებოდა, უხნეობა სათნოებას დასჩრდილავდა. სიამოვნება შედეგია და არა დანიშნულება.

თეოდოსიმ დასტურის ნიშნად კმაყოფილებით თავი დაუქნია.

მურვანს ხიბლავდა დედოფლის სახის საოცარი ჰაეროვნება ვარდისფერში რეული სითეთრისა, ოქროსფერი ზილფი კავების რხევა, სანდომიანი მეტყველი თვალები და ღიმილით შეკრული ბაგენი, მრავალი სათქმელი რომ შეემწყვდიათ.

დედოფალი ქალწულებრივი გატაცებით სიხარულს ნებდებოდა. ხან მჭევრმეტყველებით იპყრობდა ყურადღებას, ხან მზრუნველ მფარველად ევლინებოდა მურვანს, რომლის თავისუფალი სიტყვა-გება, ფიცხელი შეუპოვრობა, მის გარეგნულ მშვენიებას ბრწყინვალეობას აძლევდა, დიდებული მიხვრა-მოხვრა თავისთავად დაფიქრებელ მეტყველებდა. მომზიბლელი იყო და საოცარი შეხამება დედასთან. საიმპვირცხლესთან. ამ ქრიაშულსა და საგალობელთა ჰანგებში მისი სმენა მხოლოდ მურვანის ხმას სწვდებოდა.

თეოდოსიმ მალე ინება წასვლა. ნესტორიოსის ბედი აღონებდა, ეფესოდან მაცნეს ელოდა, ბრძანებების კოდექსი აღლვებდა.

მურვანმა თეოდოსი მიაცილა და მობრუნებულმა ერთხანს ბაღში შეიკადა. ბაღი სურნელებას აფრქვევდა, უჩვეულო გრძნობა ეუფლებოდა, აკრთობდა კიდევ, მთელ სხეულს რომ სიამით ავსებდა. შორიდან გასცქეროდა, როგორ მოემართებოდა ბაღში წელი და ზომიერი ცეკვით, მსუბუქი ფერხულით, ჩირაღდნებით ნიმფების მომღერალი გუნდი.

„ნიმფები ხარობენ, როდესაც ხეებს წვიმა ასაზრდოვებს“,

„ნიმფები სტირიან, როდესაც ხეებს აღარა აქვთ ფოთლები...“

მთელი გუნდი მანდილოსნებისა ბაღს ეფინებოდა, ვისაც ვისკენ უწევდა გული, იქით მიილტვოდა. დედოფალს ჩამოეცილებინა მხლებელი, საჭურისნი და თავდავიწყებით მისდევდა ფერხულს. სიხარულს სიტყვად ექცია მურვანიც მოხდენილად რომ აეწყო ფერხულს. წარსულის ამ თავყანისცემის დღეს დედოფალს ეწადა თავისი წარსულის ფურცელიც გადაეშალა.

მზესავით ნათელ ელინურ მეტყველებაში, სახის უზადო ნაკეთებში სიბრძნე და სილამაზე ერთად გამოსჭვიოდა. დედოფალს აღერსისა და სინაზის ალი ასდიოდა, მის გვერდს მყოფი გულგრილი ვერ დარჩებოდა. მურვანი მუსიკასავით უსმენდა, უსმენდა და თან ფიქრობდა; ასე ცოცხლად ბავშვობის წარმოსახვა მხოლოდ სიყვარულისა და სიკვდილის დღემ იცოდა, დღემ პირველმა და დღემ უკანასკნელმა.

„ამ დღეს ათენში, ცეკვა-ცეკვით, სახლიდან სახლში გადავბოდივით ვაშლებით ხელში, ვერცხლის მონეტებს ვაგროვებდით. ცა იყო ჩვენი დარბაზი და ვარსკვლავთა გუნდი — მომლზინებელი. დღეს კი, ბრწყინვალე სასახლის დარბაზში, თვით ვარიგებ საჩუქრებს, ისიც ოქროთი...“

„ჩემს დაბადებას მამაჩემი სიხარულით შეხვედრია, უმალ ხელში აუყუყვანივარ, ეს ჩვენში ნიშნავს აღიარებას ოჯახის წევრად, მაგრამ

იტყოდა, როგორ აღმოჩნდა მურვანის მკლავებში, როგორ გადაეხვია ახალგაზრდობა სიბრძნეს, როგორ გადააბიჯეს შეუცნობელში. მერწყმოდან სუნთქვა და ჩაუწვდომელის ჩაწვდომას ლამობდნენ. ეს მოხდა თავისთავად, როგორც ხდება ყოველი მნიშვნელოვანი. ამოუცნობი იყო იგი, როგორც სიცოცხლის ჩასახვა, როგორც სიცოცხლის სიცოცხლის განსკვრეტა. იგი სინამდვილის აღქმას აღემატებოდა და შეუძლებელი შესაძლებელი ხდებოდა. ეს იყო კურთხევა სიყვარულის საიდუმლოებაში, თითქოს შემოქმედი გამოეხმოთ თავის უსაზღვრო წიაღიდან. შეუცნობელის წინაშე იდგნენ და მისი ბრწყინვალეობით დაბნელებულთ წუთიერი მარადიულს განაცდევინებდათ. ამ ნეტარების ამოსაწურავად საუკუნეც არ ეყოფოდათ.

ბაღმაც შეითქვა სურნელება ზეციით მონაბერისა და თრთოლვით შეირხა ფოთლები სავარდისა, ვარსკვლავებმა კი ეს დაიხსომეს. არ სთვლემდა დარბაზ-ქალბატონიც, ავგუსტას თვალისა და ყურის ნაცვალი, „პატრიციელი ქამრით“, რომლის სამოსის შრიალმა მეხვივით გასთიშა წყვილი. დიდ განცდას დიდი საფარიც სჭიროდა. უსიტყვოდ ანიშნა დედოფალმა „პატრიციელს ქამრით“ — საპატიო მანძილზე გააყოლოდა და თვით მურვანთან ერთად დარბაზს დაუბრუნდა.

მურვანი არ ცდილა გარკვევას მომხდარში. აოცებდა მხოლოდ, რა საიდუმლოებით იყო მოცული გულგაღებელი ბუნება, როდესაც ეხებოდა მას სულიერი ქვეყნის მიზიდულობის ძალით. როდესაც გიყვარს, გრძნობ, რომ უყვარხარ, ცხოვრების აზრიც ნაპოვნია, სიცოცხლის ფერხულში ხარ ჩამბული და ყოველი ხის შრიალს, ფრინველთ გალობას, ყვავილთა ღიმილს, მათ სურნელებას ნიავეთან ერთად მარადიულის ფიქრებიც მოაქვს.

და მურვანი ვერ გრძნობდა, როგორ უჭრებოდა თვალს მისი ბრწყინვალეობა მანდილოსნებს.

პროკლემ აღნიშნა იბერიელის გარეგნობის მშვენიება და გააყოლა რა თვალი, მითრიდატეს უთხრა:

— არა მგონია, მანდილოსნებმა გაიმეტონ უფლისწული აზრის კოცონზე დასაწვავად.

ახალი სარდლის ქება-დიდება გაისმოდა ყველგან და ყოველ წუთს. მაშინ მურვანმა სიცილით თქვა:

— ვშიშობ, ქების წყარო ნიაღვრად არ გექცეოთ და არ წამლეკოს, მოდით, მაგინეთ, ისა სჯობს.

პროკლემ ისევ მოხედა მურვანს:

— უარყოფის ძალას ჩასწვდომია სარდალი, თორემ ფილოსო-

ფოსს არ უნდა რცხვენოდეს ქების, ფილოსოფოსს რცხვენია მლიქვნე-
ლობის.

მურვანი ამ დროს მეომრების სადღეგრძელოს ამთავრებდა:

— კაცო ფილოსოფოსნო! ფილოსოფოსთ უფრო გიწოდებთ, ვიდრე მეომრებს, რადგან თქვენი მუდმივი მეცადინეობე ~~სეცეფუუს-სეცეფ-
ხლის~~ ქიდილია.

ბიბლიკონთეკა

ფრთაშესხმულ მურვანს დარბაზი აღარ ყოფნიდა და პროკლესა და მითრიდატეს შესთავაზა ზღვის პირად გავლა.

დააგდეს დარბაზი და ხეივანს გაუყვინ. მთვარე დაჰქათქათებდათ. მურვანი სუნთქავდა დედოფლის სუნამოთა სურნელებით, მის სამოსს რომ თან გამოჰყოლოდა, ზღვის სუფთა ჰაერს ბაღების სურნელება შერთვოდა, მის გრძნობასა და გონებას კი ცეცხლი ეკიდებოდა: „ათენაის, ათენაის, — იმეორებდა, — მე შენ გიწოდე ათანაზია — უკვდავება.“

აზრებს მიწიდან აეტაცათ, ზღვა ტაშს უკრავდა, ცა უცინოდა, ვარსკვლავების ბრწყინვალეებაში დედოფლის ბრწყინვალეებას ხედავდა. გრძნობებს აზრები აწყდებოდა. პროკლეს სიტყვას აღმოჩენასავით ისმენდა და ეს იმიტომ, რომ წარმართისაგან ესმოდა:

„იბრძვიან სხეულის კანონები გონების კანონებთან და ვიდრე არ დავთრგუნავთ სხეულის ვნებათ, ვიდრე არ განვიწმინდებით, მარადიულს ვერ ვეზიარებით... ჩვენ ვცხოვრობთ სხეულში, მაგრამ არა სხეულით, მოკვდავ სხეულში უკვდავი სულია, ზეციური მოქალაქენი მიწაზე დავიარებით მოგზაურებად და ყველაფერს, რასაც ჩვენ ვაკეთებთ, ამას მხოლოდ ჩვენთვის აქვს მნიშვნელობა, ყოვლი შემქმნელს ჩვენგან არა ესაჭიროება რა. მე ღვთაებას ვუწოდებ სიცოცხლეს ან სიკეთეს და არა ცეცხლს ან ქვას.“

წარმართი წარმართობას მაღლიდან დასცქეროდა.

— ...ქრისტე მე მივიღე უდიდეს ადამიანად, იმდენად დიდად, რომ მისი ქომაგნიც ვერ ჩასწვდებიან ჯურღმულსა მის სიბრძნისასა და კნინ ბუჩქებად მოსჩანან საუკუნოვან ჩინართან. ქრისტეს უნდა ვბაძვიდეთ, და მოკრძალებით ქედს ვიხრი მის წინაშე. უმაღლესი ერთიანობა ყველაფერშია თავისი გამოსხივებით და ჩვენთვის, ელინთათვის, ღმერთების პანთეონი შუამავალია უმაღლესი ერთიანობისა და გარე სამყაროსი. სულის ასვლა უმაღლეს ერთიანობასთან ნიშნავს უმაღლესი ერთიანობის შეცნობას. უმაღლეს ერთიანობამდე კი აღწევს მხოლოდ უმაღლესი სიკეთე, რაც გულისხმობს უარყოფას ყოველივე გრძნობადისა, მიწიერისა, ბოროტისა.

მურვანი კი ისევ გრძობდა, როგორ ეძიებდა განსაზღვრული სხე-
ული განუსაზღვრელ სულთან ერთიანობას, რაც ასევე უმადღესის
მიღწევას ნიშნავდა და მხოლოდ ნაწყვეტებად ესმოდა ბროკლეს სიტ-
ყვა:

— ... შეიძლება ისე წახვიდე ამ ქვეყნიდან, ვერც ჯანჯან, ნუნან, მარ
შენ. თავი ამოუცნობი დარჩება მით უფრო მას, ვინც შეტყუნებდა
საკენ მიისწრაფვის.

— ... არა მჯერა, რომ ღმერთი მიწაზე დაიარებოდეს, არ ვიზიარებ,
რომ იგი სახელიდებოდეს, ყველასათვის მისაწვდომი ხდებოდეს. მე
კარგად მესმის ნესტორიოსის, რომ მას არ შეუძლია იწამოს ღმერ-
თად ბავშვი — ქალწულისაგან შობილი არსება. იგი ცამდე მართალია,
მაგრამ მაინც განწირულია. იგი ხალხს ყველაფერს ართმევს, მიცემა
კი არაფრისა შეუძლია. ჩვენ ყველა ვისწრაფვით ღვთაებრივი ნათლი-
საკენ და ვცდილობთ მასთან საიდუმლო შეერთებას და, რადგან ღვთა-
ება უკვდავია, ჩვენც ვეზიარებით უკვდავებას...

მურვანი მათ ნაბიჯს ველარ უწყობდა. უკვე გარბოდა. მის წინ
გადაშლილიყო გონების სხივით დაუსერავი მიდამოები, თითქოს ჭეჭა-
ქუხილი ესმოდა პირველი გაზაფხულისა, მალ-მალ აზრი გაიფრებდა
და უხილავს ნათელსა ჰფენდა, მიუწვდომელს სწვდებოდა; იმ სი-
მალღებზე აზიდულიყო, საიდანაც აზრისა და არსის განუყოფლობა
იხილებოდა. უარყოფაში დადებითი დაინახა, რელიგიის დოგმებს
მიღმა გადაიხედა და დაფარული გაცხადდა.

გარბოდა მურვანი. აზრის ღრუბელს წვიმად აქცევდა პერგამენტი—
ნაოშ მიწაში მოხვედრილ თესლს ააღორძინებდა:

„ბნელი უჩინო იქნება სინათლით, უმეცრება — მეცნიერებით, მაგ-
რამ ღმერთი, უმაღლესი გონებასა და არსებობაზე, გადამეტებული
ბრწყინვალეებისაგან უხილავი რჩება. საღმრთო ნისლია ის უხილავი
სინათლე, რომელშიაც ღვთაება იმყოფება, გზები მისი გაურკვეველია
და წყალობა მისი გამოუთქმელი.

„რამდენადაც მეტად მივისწრაფი უმაღლესისაკენ, მით უფრო ჩე-
მი სიტყვა მოკლდება და როდესაც შევდივარ იმ ნისლში, რომელიც
ყოველ გონიერებას აღმატება, ღუმილი მეუფლება, რადგან იგი
არ არის ის, რაც არსებობს — იგი არ არის არც სული, არც სიტყვა,
არც გონება, იგი უმაღლესია ყოველ განსაზღვრებაზე.

„უზენაესს მიზეზს, ღვთაებას, უწოდებენ სიტყვას, გონებას, სი-
ცოცხლეს, უჩინარს, უსასრულოს, მას უგალობენ ვითარცა სახიერსა,
ბრძენსა, წმიდათა წმიდასა, მიზეზთა მიზეზს, მზესა, მიწასა, ცეცხლსა,

წყალსა, ჰაერსა, კლდესა, მე კი მას ვუწოდებ საკვირველსა. იგი გან-
ფენილია მოვლენათა შორის სიკეთით, საიღუმლოდ ვაძვლებ გო-
ნიერ არსებაში, რაოდენ მზადყოფნაშია იგი ღვთაებრივის მისაღებად,
რაოდენ დასატევნებელ არს მისთვის.

„მზის სხივი გამჭვირვალე საგანში ძლიერად ბრწყინებს. კუთხილი
მეტად ათბობს მას, ვინც ახლოა მასთან. ხმა ერთნაირად ვეძვება მაგ-
რამ ყველას ერთნაირად არ ესმის — ერთნი მიიღებენ მარადიული
ათვისებით, მეორენი — დროებით. მიმღები ცვალებადია, ამიტომ ცვა-
ლებადობს ათვისებულიც. ეამიერი მყარი და უძრავია, დროებითი —
ცვალებადი და მოძრავი. ეამიერი დროის უზენაესია, დროებითი კი
დროს დაქვემდებარებული. საგანი, რომელიც მარადიულობას ექვემ-
დებარება, ჰეშმარიტი ყოფიერებაა, საგანი, რომელიც დროს ექვემდ-
ებარება — წარმავალია და ისპობა.

ღვთაებას უარყოფის ცნება მიუყენა და ხელშეუხებელს ხელი
შეაზო:

„ვთქვათ არა რა იგი არს, არამედ რა იგი არა არს და მაშინ ოდენ
ექვემდებარებდეთ, რათა უკუთქმანი უქვემდებარებდეს არიან საღმრთოთა
ხედა. არსთა შემქმნელი არა არს. მიზეზი ყოველთა არცა სულ არს, არ-
ცა გონება, არც ძალ, არც ნათელ, არცა მეუფება. იგი გამოუთქმელ
და უცნაურ არს.

„ვთქვათ რას არ ვიზიარებთ, არ შევიყვარებთ, არ ვეგუებით, ვერ
მოვითმენდით — უკეთ გავგივებენ. და როდესაც ვალიარებთ, რასა
ესცემთ თაყვანს, რას ვიზიარებთ — ეს ყველაფერი მხოლოდ აბნევს“ —
უნდოდა პროკლესათვის ეთქვა.

თ ა ვ ი მ ი ა თ ე

ა ვ ვ ა ღ ა ლ მ ა ტ ი

როდესაც თეოდოსი და ნესტორიოსი კრების ადგილად ეფესოს
ირჩევდნენ, ფიქრობდნენ მხოლოდ იმაზე, რომ ეფესო სტუმრებისათ-
ვის მისაღებად ერთნაირად ადგილი მისაღვამი იქნებოდა როგორც
ზღვით, ისე ხმელეთით, ამასთან, ეფესო კეთილმოწყობილიც იყო. მაგ-
რამ მათ გამოჩნათ ის გარემოება, რომ მარიამი თავის სიცოცხლის

უკანასკნელ წლებში ცხოვრობდა სწორედ ეფესოში, აქ იყო მისი საფლავიც და მის სახელზე ერთადერთი ტაძარი მაშინდელ საქრისტიანოში.

ეფესოელნი მარიამს სთვლიდნენ არა მარტო მფარველად, არამედ ეფესოს მკვებავადაც. „ისაა მარიამი, რომ ქალაქს ყოველივე სიკეთეს მოუვლენს, ისაა, რომ იცავს მეკობრეთაგან, ისაა, მცნაველებს ქადაგადაარჩენს ქარიშხალისაგან“ და მარიამისათვის ღვთისმშობლებს ქახელწოდების შემდავებელი, ყოველი კეთილი ეფესოელის თვალში ქალაქის მტრადაც გამოიყურებოდა.

ბაბა ცელესტინი ასე სწერდა ეფესოელებს:

„ამ შინაგან ომში რწმენა ჩვენთვის უნდა იყოს კედელი ჟრწმუნოებისაგან თავის დასაცავად. დავიცვათ იგი, რადგან იგი ჩვენ გვიცავს.

„უმაღლესი საგნების გარკვევისას შიში უნდა გვქონდეს, ჭკუას კი არ უნდა ვატანდეთ ძალას!

„ვინ გაბედავს გამოსცადოს ღმერთი?“

„ხორცშესხმის საიდუმლოებას უნდა ვუცქერდეთ როგორც სასწაულს, სასწაულის დანახვაზე კი უნდა დადუმდეს გონება. ნუ იკითხავთ, როგორ რჩება ღმერთი ღმერთად და იქცევა ადამიანად. ასეთი გამოკვლევები ხელს უწყობს სულის დაღუპვას და არა მის ხსნას“.

მაცნენიც ეფესოდან სანუგეშოს არას იტყოდნენ: ეფესოს მაგისტრატმა და დასმა ნესტორიოსს არავითარი პატივი არ მიუზღო. მთელი თავის ამალითა და პარაბოლანებით ჩამოსულ კირილეს შესახვედრად კი მთელი საეკლესიო ფლოტილია მოიკაზმა. კირილეში მეორე მფარველს ხედავდნენ. მთელი ქალაქი ფეხზე იდგა. ტაძარს, სადაც კრება შესდგებოდა, გარს ეხვია გროვა ბერებისა, საერო ხალხისა, მთელი გუნდი აღმსარებლებისა და მოყვარულნი საეკლესიო ფალავანთა ჭიდილისა. ეფესოელები თუ ქრისტიანთა მშვიდი სახით მიდიოდნენ სიკვდილის მისაღებად, არც მწყემსმთავარს დაინდობდნენ ქრისტიანთა ვანსაგმირად. რაკი ნესტორიოსს ღვთის ხმა აღარ ესმოდა, ერის ხმა უნდა გაეგონა.

ომიანობის გამო დასავლეთიდან ლეგატებს აგვიანდებოდათ, აფრიკიდანაც მძიმედ იძვროდნენ, ერთდროულად თავს ვერ იყრიდნენ, ერთმანეთსაც ვერ უცდიდნენ და ნაცვლად მსოფლიო კრებისა რამდენიმე კრება ეწყობოდა — იმდენი, რამდენ ქვეყანასაც დააგვიანდებოდა.

ერთი კრება რომ გამოაცხადებდა: „აეყაროს ნესტორიოსს საეპისკოპოზო ღირსება და ჯანიკვეთოს ეკლესიისაგან“, ხალხი დასცემდა ყიფინას: „ახალ იუდას შეჩვენება!“ და მთელ ღამეს განათებულ ეფესოს საყვირებით უტახადებდნენ, განაჩენს მოედნებზე აკრავდნენ; მე-

ორე კრება ნესტორიოსს მოარიგებდა ხალხთან, კირილეს განკვეთდნენ აბოლინარიზმში ბრალდებით; შემდეგ ისევ ნესტორიოსს შენჯინებდნენ, კირილეს ამართლებდნენ. გაბეზრებული ბერობა უცხო ქალაქში ყოფნით, აურხაურით, უთავბოლო დავიდარაბით, ძველი ანგარიშების სწორებით, თავიანთ მონასტრებში დაბრუნებას ითხოვდა. სწორედ ამ ითხოვდა ბაზილევსს მოესმინა მათთვის და კონსტანტინოპოლს სწავლებოდა დაუსრულებელი საჩივრები. ყველა ერთი მეორის საწინააღმდეგოს ითხოვდა. ბაზილევსი და მრჩეველი თავს ველარ ართმევდნენ ამდენ საჩივრებს. ბოლოს გადაწყვიტეს, დაეპატიმრებინათ კირილეცა და ნესტორიოსი. შეეწყვიტათ ყოველგვარი მიწერ-მოწერა. გამოსცეს ბრძანება, ყველა მოგზაური გაესინჯათ საზღვარზე, რათა არავის ჰქონოდა წერილების გატან-გამოტანის საშუალება.

ამას უარესი არეულობა მოჰყვა. შეურაცხყოფილი ეფესოელი აღარ უსმენდნენ შემრიგებლებს, არც მუქარა აშინებდათ, ჩამოსულნიც თუ მანამდე ითხოვდნენ წასვლას, ახლა, როდესაც ცდილობდნენ კრების დაშლას, სამეფო რწმუნებულნი ყველას თავ-თავის ეკლესიებში დაბრუნებას სთავაზობდნენ, გადაჭრით უარზე იდგნენ:

„აი, ჩვენი სხეული, რაც გინდათ, უქენით, — გაიძახოდნენ, — აი, ჩვენი ეკლესიები, წაგვართვით ისინიც, აი ქალაქები, აქედანაც გაგვდევენთ, ვიდრე არ აღიარებთ მართლმადიდებლურ სარწმუნოებას, აღმოსავლეთელებთან ჩვენი ურთიერთობა შეუძლებელია“.

ჩხრეკა მკაცრი იყო საზღვარზე, სასჯელი — მძიმე, მაგრამ ეფესოელის წარმოსახვის უნარიც — დაუშრეტელი. მათხოვარი კომბალით ეფესოდან ბოსფორში მიმავალ ხომალდზე სამოწყალოდ მიიღეს.

მათხოვარი კომბლით კონსტანტინოპოლს სწრაფად გაუჩინარდა. ქალაქის კარიბჭესთან მონასტერს მიაღდა.

დალმატიმ იცნო ვასიანე, დიდად სახელმოხვეჭილი ეფესოელი ქველმოქმედი და, რა გაიხსნა კომბალი, კირილეს წერილთან ერთად კრების ოქმი წაიკითხეს. ავვამ კურთხევა მოიღო და ვასიანე ისევ გაუჩინარდა.

„რა წყევლას იმზადებს ნესტორიოსი!“ — ესა თქვა მხოლოდ და დადგა ლოცვად, შეწევნითა ღვთისათა ელოდა გამოსავალს.

გამოსავალი კი ერთი იყო — უნდა თვით წარმდგარიყო თეოდოსის წინაშე და მოეთხოვა კირილეს დებუტაციის მიღება, მაგრამ როგორ დაერღვია წმინდა ფიცი მონასტრიდან არგამოსვლისა, თუნდაც ასეთი კეთილშობილი მიზნისათვის?

მოუსვენარი დღე, უძილო ღამე, შვერდომილი ავეა ღვთისაგან
ითხოვს შველას და ძილ-ღვიძილში ესმის:

„გამოდი, დალმატ, გამოდი აქედან“.

და აჰა, კარგანმული მონასტრის ზღურბლთან სდგას დალმატი და
თავის ბერ-მონაზვნებს მოუწოდებს ჯვაროსნული სულისათვის. უნის
ამოსვლას კი ავეა კონსტანტინოპოლის სავალ გზაზე ხედება. მორბიან
მასთან ყველა მონასტრიდან, ეკლესიიდან, სასოებით, შიშით შესცქე-
რიან ერთმანეთს. გროვდებიან მოხეტიალე ბერები. ბრბო სასახლისა-
კენ მიემართება. გზა და გზა კიდევ და კიდევ ემატება ხალხი ხალხს.
სასახლესთან ავეამ ხელის აწევით მოითხოვა შეჩერებულყვენენ,
ფსალმები კი არ შეეწყვიტათ.

ვასიანეს გმირობის ამბავი მთელ კონსტანტინოპოლს მოედო, არა
ნაკლებ აღმგზნები იყო ავეას თავგანწირულობაც.

ავგუსტამ რა შენიშნა ავეა სარკმლიდან, ფიცხლად გამოეგება, შე-
ვრდომილმა კურთხევა მოსთხოვა, მზად იყო მონანიებისათვის, მაგრამ
გამბედაობაც არ აღმოაჩნდა ელიარებინა დანაშაული.

ავგამ მიიღო კურთხევა და თქვა:

„ღმერთი შეუდნობს მონანულს უსიტყვოდაც. ახლა სარწმუნოების
დაცვა უმაღლესია“.

დალმატის უეცარმა გამოცხადებამ თეოდოსი განაცვიფრა და შე-
აშინა კიდევ; თითქოს თვალთაც არ უჭერიდა. ახლა კი ველარავინ გა-
დაათქმევინებდა, თუ კი რასმე მოსთხოვდა.

ავგამ მაინც იქიდან დაიწყო, რომ ეს დღე სამი წლის წინ ვიწინა-
სწარმეტყველო. ახლა უპირველეს ურჩევდა ავეუსტას დაბრუნებას
თავის უფლებებში, რაც იქვე განხორციელდა და თეოდოსის ყველაზე
მტკივნეულ იარას მალამო დაედო, გაახსენდა თავისი უზრუნველი ბა-
ვშვობა, თვალები ცრემლებით ავესო:

„მე მინდოდა სიწყნარე ღამეყარებინა მღვლვარე ეკლესიაში,
ვფიქრობდი, უპატიოსნება იქნებოდა არ მეძებნა განკურნება ბორო-
ტებისაგან და მსოფლიო კრებაც მოვაწვევინე... მეუფეთ რომ მოენ-
დომებინათ მშვიდობა, მე მზად ვიყავი მიმელო მათი წინადადებანი. მე
არა ვარ მიზეზი განხეთქილებისა, ღმერთმა იცის, ვინც არის იგი“.

მაშინ დალმატიმ გადასცა კირილეს ეპისტოლე და მოსთხოვა დე-
პუტაციის მიღება, ნესტორიოსი კი, როგორც ღვთისმგმობელი, უნდა
განედევნათ.

— მე გავცემ ამის შესახებ ბრძანებას, — თქვა თეოდოსიმ.

ავვას უნდობლობის ღიმილმა გადაურბინა და გაბედა:

— გთხოვთ, სიტყვა ჩემი თანდასწრებით შეასრულო.

თეოდოსის მოეწონა ავევს მამაცობა და იქვე დაწერა ბრძანება, ავე-
ვას კი სთხოვა:

— ევედრე ღმერთსა ჩემთვის.

ხალსსაც მიმართა:

— მამანო, ილოცეთ ჩემთვის.

და ვალობით „აქებდეთ უფალსა...“, ანთებული სანთლებით, მო-
კიას ტაძარს შემოეხვივნენ თეოდოსის ბრძანების წასაკითხად.

ანათემა და კირილეისონ ერთად მიჰქროდნენ თაღებისაკენ. ქუჩებს
მოედვნენ მყვირალა ბერები და ყოველ შემხვედრს სალამის ნაცვლად
„ანათემა ნესტორიოსს“ დასძახებდნენ.

სახლებშიც ველარ ჩერდებოდნენ, ქუჩებს ეფინებოდნენ, თავისი
ერთსულოვნებითა და სიმრავლით მრისხანედ გამოიყურებოდნენ.

ბაზილევსის აზრის შეცვლამ არ დააყოვნა კარის დიდებულთა აზ-
რის შეცვლა. კირილე გაანთავისუფლეს და ალექსანდრიამ იზეიმა გა-
მარჯვება.

კონსტანტინოპოლის ქუჩებისა და მოედნების კედლებზე დადგენი-
ლება გააკრეს:

„აიკრძალოს წერა, შედგენა და წარმოთქმა სხვა რომელიმე სიმბო-
ლოსა, გარდა ნიკეისა. სიმბოლოში რაიმე შესწორებისა, დამატებისა
თუ გამოკლებისათვის, სამღვდელთ მიესჯება დამხობა, საერთო —
ანათემა“.

ცეცხლს მიჰქონდა ნესტორიოსის ნაწერები, იწვოდა მაფსუეტე-
ლიც, არც დიოდორე ტარსელი ავიწყდებოდათ.

მაგრამ ნესტორიოსი განდევნას უდრტვინველად შესვდა:

— მე არასოდეს არ მქონია პატივმოყვარეობა, ჩემი მხურვალე
სურვილი იყო მუდამ განმარტოვება მონასტერში.

ამან კი თეოდოსის გაუქრო ყრუდ შემორჩენილი სინიდისის ქენჯნა.
რელიგიურ ომს სასახლისათვის საფარი წაეგლიჯა უეცარი ქარი-
ვით. გადაეთელა სამეფო კარი. ნაქარიშხლევზე მზემაც გამოანათა. ვინ
გაბზარულიყო, ვინ ძირიანად მოეთხარა გრივალს, სიზმარში იყვნენ,
თუ სიზმარი ენახათ? გაზაფხულის მოძრულ ყვავილებივით ფერი ეც-
ვალათ, სამოსიც თითქოს შემოსრესოდათ, გუშინდელი დიდება აწ გი-
ნებათ ჰქცეოდათ.

ბაზილევსს ტახტი ერყეოდა, ავგუსტა მმართველობის სადავეებს
ჩაფრენოდა. დიდებულნი ხელაპყრობილნი ულოცავდნენ ერთმანეთს გა-
დარჩენას. თითქოს მოძალადე მევალისათვის ჟუკანასკნელიც გაელოთ

საგანძურადან — ნახეს უძლეველთ თავის უსუსურობა, ცხოვრების ტალღებს აჰქონ-დაჰქონდათ ახლა ისინი. გამარჯვებული იყო სალხი და საზეიმო განწყობაც მას ჰქონდა.

პატრიარქად არჩეულ იქნა პაპა ცელესტინის ბავშვებზე მტკატკარი, პრესვიტერი მაქსიმიანე, დაბადებული და გაზრდილი ტრევიკტეპეტიოსანი, მაგრამ არაფრით გამორჩეული, სწორედ ისეთი, როგორც ახლა ესაჭიროებოდათ. მისთვის მთავარი იყო მშვიდობა. მას თავის სენიც ჰყოფნიდა სადარდებლად, — დღენიადაგ მუხლების ტეხვასა და წელის სატკივარს უჩიოდა, მკურნალის გარდა არავის მოიკითხავდა და მისი უღიმღამო ცხოვრებაც ავადმყოფურ ძილ-ღვიძილში მიედინებოდა.

თ ა ვ ი მ ე თ ე რ თ მ ე ტ ე

ა ვ ვ უ ს ტ ა

ნესტორიოსს თავისი გულუბრყვილობით ქვეყანა გაეკვირვებინა. საკვირველება იყო თქმა იმისა, რასაც ყველა იფიქრებდა და თქმას კი ვერ იკისრებდა და თუ მწყემსმთავარი, ნაცვალი ქრისტესი, ამას კისრულობდა, მის ნათქვამს ძალაც შესწევდა და სარწმუნოებასაც არყევდა.

მურვანის გონებაში კი მართლაც საკვირველი აზრები ტრიალებდა. თუ ნესტორიოსს მარიამი არ მიაჩნდა ღირსად ღვთისმშობლად აღიარებისა, მურვანს, საერთოდ, ადამიანი არ მიაჩნდა ღირსად იმისა, რომ ძე ღვთისა ჩამოსულიყო ქვეყნად მისი ცოდვების გამოსასყიდად.

— ავმალღდეთ სულით, ავიდეთ ღმერთთან, აჰ, ქვეყანაზე, იგი გამოუთქმელია: თეოსის! — გაღმერთდეს ადამიანი და არა ღმერთი იქცეს ადამიანად.

მურვანმა ხელშეუხებელს ხელი შეაპო და ღვთაებას უარყოფის ცნება მიუყენა, რითაც ღვთაება კიდევ უფრო მიუწვდომელი გახდა.

ღღეს სარდლობის კმაყოფილიც იყო, შით, რომ მას არ ევალეობდა საღმრთისმეტყველო სიტყვა ეთქვა. იგი მუდამ ღუმელს არჩევდა, ვიდრე იმის თქმას, რასაც არ იზიარებდა. მისთვის ქვეყანაზე უჩვეულო არა მომხდარიყო რა და სიტყვაგებითაც თავს არ იღლიდა.

კონსტანტინოპოლი ავგუსტას მოთავეობით ღვთისმშობლის სახელზე ისეთსავე მშვენიერსა და დიდებულ ტაძარს აგებდა, როგორც ეფესოს ჰქონდა. ყველას უნდოდა, ერთი ქვა მაინც თვითონ მიეგვირებინა, ავგუსტა კი ყოველ ქვას ისე გააყოლებდა თვალს, თითქოს ნესტორიოსის ჩასაქოლად მიჰქონდათ.

დღე თითქოს ჩვეულებრივად დაიწყო. პაპიასს, როგორც ყოველთვის, გასაღებების ერთნაირი ქლარუნით ჩამოეგლო და ყველა კარიბჭე მძიმედ გაეღო. კმაყოფილი თეოდოსი სანადიროდ გასულიყო. დედოფალი ჯერ არ ჩანდა. მურვანს დაემთავრებინა მითრიდატესთან სიბრძნის საათი და ჯარის საომარ ვარჯიშს უთვალთვალებდა.

ავგუსტაც მშენებლობაზე იყო. დარბაზ-ქალბატონი, „პატრიციელი ქამრით“, ჯვერდში ამოსდგომოდა და გამჭირდავ კილოზე და თავაზიანი გამომეტყველებით თბრობას არ წყვეტდა. ავგუსტაც განურჩეველი სახით ისმენდა. ბრუმალის ზეიმის ამბავი არც თუ ისე აინტერესებდა, მაგრამ სიტყვა შეეხო რა დედოფლის სარდალთან სიპალოვეს, ყურები ცქვიტა, „პატრიციელმა ქამრით“ ხმას დაუწია, მრავალმნიშვნელოვნად თვალებიც გადაატრიალა და თავისი სიტყვაცა თქვა. მაშინ ავგუსტამ შეაწყვეტინა, შენიშვნაც მისცა, უმნიშვნელო განკარგულება გასცა და „პატრიციელი ქამრით“ ადგილიდან მოწყდა. საგონებელში ჩავარდნილს ვერ გაერკვია, რა თქვა ისეთი, რაც არ უნდა ეთქვა! შესაძლოა, თავის თავზე მიიღო გადაკრულ სიტყვად, მას კი ამაზე სულაც არ ეფიქრა.

დიდი ხანია, ავგუსტას მურვანზე ჰქონდა თვალეზი გაისრული, მაგრამ ნესტორიოსთან მარცხმა, მასთან ანგარიშის სწორებამ, მმართველობის დაბრუნებამ, ერთხანს პირადი სიამოვნება დააეციყა, ახლა კი, მგონი, დაჰვეიანებოდა. პირდაპირ სასახლეში მობრუნდა. კარი გამოიკეტა, სახიდან განურჩეველის ნიღაბი ჩამოიხსნა, მეტოქის ნავარდით დასერილმა სარკეს გახედა; რა ვუყოთ, რომ დედოფალი მშვენივრებით სჯობდა! სარდალს, ჯერ კიდევ სულ ახალგაზრდას, შეიძლება უმანკოსაც, ნდომის ძალით ყველა ერთნაირად ლამაზი მოეჩვენებოდა. აშლილ ფიქრებს აჰყვა და დაჰყვა. საკუთარ მსწვერპლთა საწინებმა თვალწინ ჩაუქროლეს. რა უნდა ყოფილიყო ნესტორიოსთან მარცხის მიზეზი? ის, რომ მან დრო მისცა ნესტორიოსს გონს მოსულიყო. ახლა კი მოულოდნელი იქნება მისი იერიში და დედოფალი მურვანისათვის ლამაზ სურათად დარჩებოდა. თეოდოსისაც იხსნიდა თავსლათის დასხმისაგან — კეთილშობილური იყო მისი მიზანი, ღმერთიც ხელს მოუმართავდა. დღეს თუ მურვანი უძლეველად გამოიყურებოდა, როდესაც

სხეულთან ერთად სულსაც საფარი ჩამოეცლებოდა, ავგუსტა დაინახავდა ჩვეულებრივს, ადამიანური ვნებების მონას და მაშინ მის სულსაც დაეუფლებოდა... მაგრამ სურვილებმა ძალიან შორს შეტოქეს, იცოდა ვრძნეულმა, წინასწარი დარწმუნება მხოლოდ სანახევროდ თუ გაუშართლებდა, ამიტომ გონიერებას მოუხმო. საიდან, სიჭრელში უდგეს მურვანს?

ხელებს ისრესდა, თითქოს სწორედ ამ დროს აზრიც ეყინებოდა. და აი, მოცვივდნენ მასთან მიწისძვრისაგან დაქცეული ნიკომოდიელები, შეელას ითხოვდნენ მისგან.

„დაუყოვნებლივ ეცნობოს საიმპერატორო ჯარების სარდალს, — გასცა ავგუსტამ ფიცხელი ბრძანება, — სასწრაფოდ მიიღოს ზომები ნიკომოდიასში დამხმარე ჯარების გადასაყვანად! — თან დასძინა — თვითონაც გამოცხადდეს ნიკომოდიელთა სანუგეშებლად“.

მურვანი თეოდოსის განკარგულებასაც ელოდა. მაშინ ავგუსტამ თეოდოსისაც ურჩია სჩვენებოდა საბრალო ნიკომოდიელებს.

ჩვეულებრივ, ავგუსტა შემართული იჯდა ხოლმე თავის სავარძელში და ყველას ჭანურჩველად უსმენდა. ვერასოდეს შეატყობდი, სასიამოვნო იყო თუ უსიამოვნო მისთვის თქვენი მოსვლა. ახლა კი მურვანის შემოსვლისას ფეხზე ადგა, ერთ ალაგსაც ვერ ჩერდებოდა. მღვლვარებას ვერ ფარავდა და უნდოდა მურვანს ეფიქრა, რომ ქვეშევრდომთა უწყალო ბედს დაერღვია ავგუსტას მშვიდობა. მაგრამ ქალი ისე ახლოს, ისეთი მგზნებარებით წრიალებდა მურვანის გარშემო, რომ მისი ვნების ალი ვაჟს სწვდებოდა და იგიც უნებურად უკან იხევდა. ავგუსტაც თითქოს გონს მოვიდა, სავარძელს მიუბრუნდა, ღრმად ამოისუნთქა.

მურვანი ხვდებოდა, რომ ავგუსტას გულს უცხო რამ ფიქრები ჩაპვეოდა. დამშვიდობებისას ავგუსტამ ხელიც რომ მარწუხივით მოუქირა, მაშინ კი დარწმუნდა, რომ უქორწინების აღთქმის დადება სახელმწიფოს მმართველისათვის ჯერ კიდევ უბიწოებას არა ნიშნავდა.

თეოდოსი გულწრფელად იზიარებდა თავის ქვეშევრდომთა ბედს და იმ ღამესვე ყველანი ერთად გაუდგნენ გზას ნიკომოდიისაკენ.

გზაში მურვანი თეოდოსის ჯვერდიდან არ მოშორებია. ღუმლით მიჰყვებოდა. მისთვის დრო და მანძილი გამჭრალიყო, დედოფლის წერილს იხსენებდა:

„რა გიყი დღე იყო, რა ახლოს იყავი, სიზმრად ხომ არ ვნახე, არ გავდა არც ერთ დღეს, რაზედაც მიოცნებია ოდესმე.“

„შორიდან შენს თმებს მოპარვით ვუცქერდი, ვფიქრობდი: ვერას-
დროს, ისე როგორც ვარსკვლავებს, მე მათ ვერ შევეხებოდი, მათი
ცქერით ტკბობას ვერც კი ვბედავდი, რომ შენი სუნთქვა სულ ასე
ვიგრძენი. რამდენი ზღუდე გადაილახა ერთი შეხებით, რა სითბო ვი-
გრძენი, „შენ“ რომ მომესმა, ნაცვლად „თქვენ“-ისა, ^{მეც კლემ ზღუდე}
უქრობი ცეცხლის.

„თითქოს ინათა ელვამ, მასთან ერთად განიხვენ ცანი და გადმო-
იფრქვა სურნელება სამოთხის ბაღის.

„ისე ბრწყინავდი სათნოებისგან, რომ მე შენს სახეს ველარ ვხე-
დავდი, იმ სიმაღლეზე ასულიყავი, რომ შენი ხმაც კი აღარ მესმოდა,
მე ვგრძნობდი მხოლოდ შენი ქეშმარიტი არსების ძალას, ისევე რო-
გორც მწირი ლოცვის დროს არ არსებაში ამოიცნობს ღვთაების ნებას.

„მე მესმის მხოლოდ შენი სმა და ვსუნთქავ მხოლოდ იმ დღის გან-
ცდებით, ქვეყნის მიმართ ვარ დაყრუებული.

„სასიხარულო ნუშის ყვავილო, ატმის ყვავილის მშვენიება, ვაშ-
ლის ყვავილის სინაზვე, ვაზის ყვავილის სურნელება! როგორც მცენ-
ნარეს უმზისხივებოდ ყვავილები არ გადაეშლება, ისე ეს გული შენს
უხილველად სიხარულისთვის არ გაიხსნება და თუ ყვავილი სითბოს
გარეშე არ გვაძლევს ნაყოფს და ფუჭად ხმება, ისე შენს სითბოს მოკ-
ლებული ეს სიხარულიც გაუჭრება.

„აი ეს მთები, მინდორ-ველები, ყვავილთა ჯარი, ფრინველთა გუნ-
დი, ვარსკვლავნი ცაზე — ყველანი ერთად მემოწმებიან.

„მე შევიყვარე მცენარენი, ვარსკვლავნი ცაზე, რათა შენ სახის
ბრწყინვალეობას ვხედავდი მათში. მე აღარ მასსოვს ვნება ვისიმე, არც
არავისზე გული დამწყდება, ყველას გულწრფელად ვაპატიე დანაშა-
ული“.

მურვანი თითქოს მიწასაც აღარ ეხებოდა, მიწიერი კანონებიც მის-
თვის აღარ არსებობდა. სულიერი იყო მისი განცდა და სული მხოლოდ
განგების წინაშე აგებდა პასუხს. მაგრამ უხილავი ჭრილობა მაინც მი-
ეღო დედოფლისაგან. მისი ალერსიან სიტყვას საბრკე დაეგო ყურთა-
სმენისათვის, მისი თვალთახედვა ასდევნებოდა და დაუსრულებელი
ძალდატანება სჭიროდა მათ დასაძლევად. რაც არ უნდა ყოფილიყო
დაფარული მომხდარში, უდიდესი ნეტარება, თუ ოცნების მსხვერვა,
მიხვდა, რომ ასეთი რამ აღარასოდეს არ უნდა განმეორებულებო.

მ ო ჯ ა რ უ ლ ი ს ი ყ ვ ა რ უ ლ ი

ე რ ო ნ ე ნ უ ლ ი

ბ ი ზ ლ ი ო ტ ე ქ ა

სიამით მოქანცული დედოფალი თავისი საწოლი დარბაზის ყველაზე დაფარულ ადგილს, სიყვარულის ღმერთის პატარა ქანდაკის წინაშე დროდადრო მუწლს მოიყრიდა, სამსხვერპლო სამფეხს ლერწამს, ნაძვსა და დაფნას შეუნთებდა; აკმევდა მსხვერპლად საკმელს და თან კვამლს თვალს აადევნებდა, ეწადა გაეგო, ბედნიერებისა თუ უბედურების მომასწავებელი იყო ის ჯადოსნური ღამე, როდესაც მურვანის სახე მის გულს ასეთი სიამით ჩაესვენა. მაგრამ კვამლი იფანტებოდა და თუ რომელიმე ფრინველიც დაიჩხავლებდა, გული წუთიერად გადაუქანდებოდა, მაგრამ რა იყო აქ ღმერთებისათვის განსარისხი? თეოდოსიში ხედავდა ძმას, მამას, მეგობარს, მფარველს ყველას, ყველას. ფიქრით მხოლოდ იღუმალ შერწყმოდა მას, ვინც განგებას ყველა ღირსებით დაეჯილდოვებინა. უჩვეულო სიმსუბუქესა გრძნობდა, ისეთსავეს, როგორც მუზებთან გასაუბრებისას და ღმერთებს მიანდო თავისი ბედი, — ისინი უკეთ დაინახავდნენ მალლიდან.

ახლა კი მისი სიხარული იყო ბავშვური სრულყოფის, როდესაც ყველა კითხვა გადაწყვეტილია და მას ეწადა მხოლოდ ესმინა სარდლისათვის, როგორ იმარჯვებდა ელინებთან მჭევრმეტყველებაში, ეთქვა იმისთვის, რომ ეს უფრო მეტია, ვიდრე დაპყრობა ქვეყნების და თუ სარდალსაც წარმართობას აღიარებინებდა, მაშინ თვითონაც დამპყრობელი შეიქნებოდა.

ბაღიდან უჩვეულო სურნელება მოჰქონდა ნიავს, ფრინველთა გალობაში იღუმალი ხმები ესმოდა, ყველაფერს უჩვეულო იერი დაჰკრავდა. სივრცეს გახედავდა ზოლმე და თვალები შინაგან იყურებოდნენ — ალკეოს ცეცხლოვანება და სიღრმე იყო საჭირო, საბფოს ღვთაებრიობა და გულში ჩამწვდომი ძალა, რომ თავისი განცდების სიღრმე გამოეხატა.

ნიკომოდიიდან მობრუნებულთა ხმა შემოესმა, გამოფხიზლებულივით სწრაფად თავი შეამოსინა დიდი ხნის მომლოდინე შემოსავებს.

თეოდოსის კეთილ ღიმილში კმაყოფილება ამოიკითხა. ავგუსტას სალაშში თითქოს რაღაც უკეთურმა გაიელვა, მისი სახის ნაკვთების უსწორმასწორობა თითქოს მხოლოდ ახლა ენიშნა; გაფითრებულ სახე-

დაეთესვის გინებით — აღსდგების დიდებით, რაც დაეთესვის უძღურებით — აღსდგების ძლიერებით.

ღედა წარმოუდგა თვალწინ, სისადავითა და სიმდაბლით რომ იფარვიდა შინაგან სიმდიდრეს, ზნეობრივ სიმტკიცეს. აქ, ბიზანტიაში კი, ღვთისმოსავობა და სიმკაცრე იფარვიდა შინაგან სიმდიდრეს. ევედრა წმინდანებს:

„ვითარცა პირუტყვი განლაღებული შევირაცხები თქვენს წინაშე, ვითარცა მებავი, ვითარცა ავაზაკი, მეზვერე და უძღები, შემიწყნარეთ, შემიწყნარეთ უპოვარი“.

ლოცულობდა და ნიკომოღია ედგა თვალწინ. ხედავდა, როგორ ჩაძინებოდათ ნიკომოდიელებს ლოდებზე, ზოგიც ჩირაღდნის შუქზე ქვას ქვაზე ადებდა, მურვანის კარავში კი უეცრად ბნელს ვილაცის ჩრდილში შეერწყა, თან სუნამოთა სურნელება და ქალის ვნება შემოჰყვა. ორმა ბრწყინვალე თვალმაც შეანათა და ღვთაებრიობისათვის მებრძოლი სხეულის ტყვედ აღმოჩნდა. აშაედრებულ გრძნობათა შემოტევამ გონება დაუბნელა. თითქოს რკინის ლავამი, მძლავრი ხელით, პირს ამოსდებოდა და ვერ დაეძლია ხორციელის წადიერება, ცეცხლოვანებას ტანი შეეპყრო. სუნთქვა სუნთქვას შერწყმოდა და ვნებათა ტალღებს უმანკოება წარეტაცათ. სულის უდაბნო, თავისი სიმშვიდით, სურნელებით და ნეტარებით ჯანყმა მოიცვა. სიტკბოსთან შერწყმული სიმწარე სულ დაბლა, დაბლა ითრევდა და რისხვაც ნდომის ნაკადმა წალეკა.

ამოდ აღავლენდა ვედრებას წმინდანებისადმი — დაეიწყებას მიეცათ ცოდვა სიჭაბუქისა. თითქოს ავაზას ჩაეგლო კბილები და ღორღზე მიათრევდა. აგვუსტას შემოტევებისაგან თავს ველარ იცავდა, დაუცხრომელი ვნებები სულის ლამპარს გაქრობით ექადნებოდა. ველარ დასცემდა მურვანი ხორცთა სიმხურვალეს სამეუფეო სამოსელის ქვეშ ფიცხელი ფლასის ტარებით, ვერც ფრიადი მარხვით იმორჩილებდა გულის თქმათა და ვნებათ. ვნებათა მარწუხებში გმინაედა, დასძლევდა იგი მათ თუ დანებდებოდა? რას ნიშნავდა კათარზის? იანწმენდას დაძლევით თუ განწმენდას დანებებით? ხოლო ნისელივით არ მისტიროდა დაკარგულ უბიწოებას. მითრიდატესაც თითქოს ხელი შეეშვა ცხოვრების ზღვაში ცურვის დასაუფლებლად, მისჯდომოდა პროკლეს წიგნებს და მურვანისათვის სიუწეგემენას ადგენდა.

მურვანიც კითხულობდა „ექვსდღიურს“ ბასილი დიდისა, მაგრამ სადღა იყო გასაუბრება შემოქმედთან ჩააკვირდებოდა „განმარტებებს“ და არსს ველარ სწვდებოდა, გადაშლიდა დაბადებას თუ საბარებას და

აიშლებოდნენ ფურცლები ძველი და ახალი აღთქმისა — თითქოს სინ-
დიოფალა ჩაჰფრენოდა. ვნებათა ქარიშხალს უიალქნო ნავივით ქარის
სახეთქებლად ექცია. მისი სული ცეცხლწაკიდებულ ვნებებზე იდგენ-
თებოდა, ცეცხლის ალი კი მხოლოდ აგვუსტას სხეულს ანათებდა.

იმედის ალაგს შავი ფიქრები გამეფდა, არ უღებეს ქვეყნისა და
სინანულისა და იყო კაცი ვითარცა გამომცდელი ღვთისა.

მისი ბაგენი მხოლოდ ვნების აღმძვრელ სიტყვათ იმეორებდნენ,
სმენა მისი აგვუსტას დაბანგულ სიტყვას ისმენდა. „ვინა ვარ მე?
მორჩილი ვნებისა და დამვიწყებელი ქრისტეს ვნებათა. ვით წარვსდ-
გები ღვთის წინაშე, რომლისაგან ძრწიან ქერუბიმი და სერაფიმი და
რომელსაც შეუძლია ერთის წამის ყოფით მტვრად მაქციოს? საქმენი
უკან გამომიდგებიან და ვით უპოვარი წარვსდგები კარბქესა ზეცი-
ერისა. დავშვრე სულთქმითა ჩემითა, ცრემლით დავალბო ცხედარი
ჩემი. ბნელი მოვიდა მოშურნე ცხოვრებისა.

— იქნებ, — ფიქრობდა, — ბიწიერების აღძვრით სურს განგებას
მისი გამოცდა?

„ნათელი ჩემო, ქრისტე, გამომიბრწყინე ნათელი საცნაური. და-
აყენე ვნება, უფალო, კვალად მოვიდა ასპიტი. სად დახვალ, სულო,
გატაცებულო ველურითა კრთომითა?“

საბელმიბმული ფრინველივით ფართხალებდა. ისევ დედოფალს
წარმოუდგებოდა, რომ მის შემხედვარეს კურნება მიეღო.

და აი, დედოფალმა გაუწოდა თავისი ნახელავი, თვალმარგალიტით
ნაქარგი ენქერი:

— ეს სამახსოვროდ და, რაც შიგ არის, სასიხარულოდ, — უთხრა.
მურვანმა ენქერში დედის წერილი ნახა.

ღ დედა წერდა:

„შვილო მურვან, ჩვენც გილოცავთ წარჩინებას. ჩანს, ჩვენი ხვედ-
რი ყოფილა, ნებით თუ უნებურად, ბიზანტიას ფასვლაც და სარდლო-
ბაც.

„ბაკური განა თავისი ნებით დატოვებდა სამშობლოს — აიძულეს,
ფედაფებ რომ ვერ მიჰყვებოდა ქარის ხმას. ქრისტეანობაც ვერ მი-
იღო და დარჩა წარმართად, მაგრამ რომელმა მისმა თანამემამულემ,
მისმა თანამედროვემ დატოვა მასზე დიდი სახელი?“

„საქმე ის არ არის, შენ რა გწამს, საქმე ისაა, როგორ გწამს, სი-
წმინდეა მთავარი. ბაკურმა, როგორც ბიზანტიელმა სარდალმა, ფრი-
გიდუსთან ბრძოლაში ტირან ევგენიოსის წინააღმდეგ თავი ისახელა
სიმამაცით; რომელმა სატრაპმა, ბარბაროზ სარკინოზთა წინააღმდეგ

ომში, პალესტინის მწვერვალებზე ბრწყინვალედ გაიმარჯვა, მაგრამ თვით არ ასწავლიდა ისართა ტყორცნას და ოროლთა სროლას, ან ჯირითს მეზობელ ბარბაროსთა მსგავსად, არამედ ასწავლიდა მის, თუ როგორ გაიწვრთნან რიტორიკულ ხელოვნებაში.

„ლიბანიოსიც ბაკურს აი რას წერდა: „ზოგი აქვან შენს მშობლიანობას, იმასაც, რომ შენ დარწმუნებული ხარ, ~~ბაქტერიისა და სპარსეთისა~~ ღმერთებმა იციან და ხედავენ, ზოგი კიდევ აღიღებს შენს ზომიერებას და იმას, რომ უფრო მეტად მბრძანებლობ შენს ნება-სურვილებს, ვიდრე ჭარისკაცებს, სხვა კიდევ აქებს შენს სიბრძნეს, რომლის წყალობითაც იმარჯვებ ბრძოლაში. იყო ისეთიც, რომელიც ამბობდა, რომ შენს სულს არ მიჰკარებია არავითარი შიში საფრთხის წინაშე, მაგრამ მე შენ ღირსებათაგან ყველაზე უფრო მნიშვნელოვნად მიმაჩნია ის, რომ გიყვარს ლოგოსები და ისინიც, ვინც ლოგოსებს მისდევენ, რისთვისაც შენ სასურველი ხარ ღმერთებისათვის და ჩვენ რომ ასეთ ყვავილებში ვტრიალებდით, შენ იყავი მდელი“.

„და მეც მინდა, შეილო, შენც ყოფილიყო მდელი, რომელზედაც კვლავ უხვად დაჰკრეფდნენ სიბრძნის ყვავილებს.

„მეფე და სარდალი უპირველეს თავისი თავისა უნდა იყოს ადამიანი, ეს მეტია ქვეყნის მეფობასა და სარდლობაზეც“.

თითქოს დედის ხელმა აღვირს მოსწია და ვნებათა ქარაფიდან სიბრძნის მდელითავე აღვმოაგვივინა. მიჯაჭვულს ჯაჭვი გააწყვეტინა, მადლიერებით ცას გახედა და რაღაც აზრს ჩაეჭიდა. ენქერი გულში ჩაიკრა.

სულიერი ომით გაძაფრულს ვერც გაეგო სწეული პატრიარქ მაქსიმიანეს გარდაცვალება, ტახტზე სროკლე ასულიყო. პროკლეს უპირველეს მოეთხოვა იოანეს გადმოსვენება წმინდა ბასილისკოს ტაძრიდან კონსტანტინოპოლს და თეოდოსისაც გაეცა ბრძანება სამზადისისა.

პამპოს ისე გაუხარდა, რომ მალ-მალ წარმოსთქვამდა: „აწ განუტევე, უფალო, მონასა შესა...“

— დღესაც ზარივით სცემს ყურთასმენას იოანეს სიტყვა, — ეუბნებოდა პამპო მურჯანს, — „ისევ იროდიადა როკავს და თხოულობს იოანეს თავს; ისევ მძვინვარებს იეზაველსა და თხოულობს ილიას თავს“. ასე ამხელდა დედოფალ ევდოქსიას, მაგრამ რა იყო იოანეს სიტყვის სამართლიანობა დედოფლის სიძულვილთან, კეისრის უზრუნველობასთან და მტრების ვერაგობასთან! დედოფლის სიძულვილმა და კეისრის უზრუნველობამ იოანე განდევნა უდაბურ კუკუზაში, შურმა კიდევ უფრო შორს, თქვენს პიტუენტში, მაგრამ წამებული გზაში გარ-

დაიცვალა. მის ძალად შუბლს ეკლის გვირგვინი შევენოდა. მისი განდევნის დამეს სოფიოს ტაძარში იფეთქა ხანძარმა, იწვოდა ფორუმი, უშენდა სეტყვა, მაგრამ მშობიარე დედოფლის კვილი ცას წყნდებოდა, მკვლარი ბავშვი შვა, თავადაც მოკვდა და მხოლოდ მაშინლა დაცხრა ბუნება.

მურვანს პამბოს ყოველი სიტყვა განაჩენივით ზემოდასწრებდა და თითქოს გულის ბალღამი დანთხევას ლამობდა.

კონსტანტინოპოლი ღელავდა, თითქოს იოანეს ცოცხალს ეგებებოდა. დიდებულად მორთული ტირიშმა ქალკედონში იცდიდა. აქ იყო მთელი უმადლესი სამოქალაქო და სამხედრო ძალაუფლება, მთელი ჯარი სასულიერო მამათა. მურვანი თეოდოსის ჯვერდით შემართებული იდგა. ავგუსტა მალ-მალ მზერას ესროდა, მურვანს კიდევაც ეღიმებოდა, ავგუსტას მწყერს მიჩერებულ მიმინოს რომ მიამსგავსებდა. მისი მზერა აძრწუნებდა და კიდევაც ხიბლავდა, იხმობდა და კიდევაც უკუაგდებდა. ავგუსტას ეგონა, მურვანი მასთან შეჩერდებოდა, მაგრამ არ შეჩერდა, ეგონა, ეტყოდა რასმე, მაგრამ არაფერი თქვა. ავგუსტამ ყველაფერი ეს მხოლოდ დაიხსომა.

ზღვა, დაფარული ხალხით, სავსე უამრავი ხომალდითა და ნავით, ხმელეთს დამსგავსებოდა, ხალხმრავალი ქალაქი კი ზღვასავით ღელავდა. ბრწყინავდა წმინდა მოციქულთა ტაძარი კანკელ-ხატთ მშვენებითა და სანთელთ აღთებითა.

იოანეს ცხედარის გამოჩენაზე ხალხი ერთბაშად მოიცილა, პირქვე დაემხო. გაისმა მწყურხრის საგალობელი და ცხედარი ფიცარნაგზე დაუშვეს. თეოდოსიმ მოიხსნა პორფირი და ზედ გადააფარა, შევრდომილი ევედრა, დაევიწყებინა ბოროტება, რომელიც მისმა მშობლებმა მიაყენეს მას.

ხალხი ქვითინებდა:

— ჩვენო მამავ, შენს ტახტს დაუბრუნდი.

პამბო კი ყველას გასაგონად იტყოდა:

— აღსრულდა სიტყვა, მამანი ჰკლავენ წინასწარმეტყველებს და შვილნი ლუსკუმებს უგებენ.

მამხილებელი იოანე თვალაუხელადაც ამხელდა და მურვანისათვის უკვე შემზარავად გამოიყურებოდა პირმოთნეობა ღეთისმოსავისა.

პროკლეს სიტყვამაც ზარივით ჩამოჰკრა:

— ქრისტეს მოსაყდრეც, აიას დესპოტა, სწორუპოვარო პატრიარქო, მშვენებავ ეკლესიისა! ქედს ვიხრით შენს წინაშე და გთხოვთ პატიებას. უკეთესი იყო, მზეს ნათელი მოჰკლებოდა, ვიდრე გვენახა ოქ-

როს ბაგენი განწირულნი დუმილზე. დიდებულო ოქროპირო, შენ მოგანიჭა ლიბანიოსმა პალმა პირველობისა... შენ მტერთან შებრძოლება არა გჭიროდა, შენი დიდება მას თავისთავად ამარცხებდა.

განდევნილმა, კუკუზიდან მოაქციე ჯიუტი ზნის ფინიკი... შენ... ეწინაწარმეტყველე, ქერათმიან და ცისფერთვალებიან პარბაროსის ხელებში იქნებაო ბედი იმპერიის მომავალისა და აჰა, ვინ მონდგომია ჩვენს ზღუდეებს. „იქნებ, — ამბობდი, — დევნა, რომელსაც განიცდის ეკლესია, იგივეა, რაც ქარიშხალი პაერის გასაწმენდად, ზამთარი — თესლის მოსამზადებლად, ღამე — სხეულის გამოსაცოცხლებლად და უსამართლო განდევნა ღვთის წყალობად მიგაჩნდა.

ბოროტება არ არსებობს, ამბობდი, ბოროტებას ჩვენ თვითონ წარმოვქმნით...

აქ კი მურვანს გული გადაუქანდა, მზად იყო, ახლავე მოეყვანა სისრულეში თავისი გადაწყვეტილება; წარბები დაეკიმა, თავი მალა ასწია. მითრიდატემაც უფრო ახლოს წამოიწია, „ამინ“, თქვა და მურვანს გახედა.

„...ყველაფერი, რაც ვნებს სულის სიწმინდეს, რაც მას აბრკოლებს უმადლესის საწვდომად — ბოროტებაა. ჭეშმარიტებაა მხოლოდ ის, რაც ეხება მარადიულის არსს და ის, რაც მოქმედებს სხეულზე, წარმავალია, როგორც თვით სხეული... სამეფო კარის წინაშე შენ იდექი, როგორც მოუდრეკელი ბერი, მოუსვენარი დასის წინაშე — განდევნილი, სიმდიდრით აღზევებულია მიმართ იყავი ადამიანი, რომელიც ცხოვრების უბრალოებით იღიდებოდა.

„უკანასკნელად სოფიოს ტაძარში რომ მიდიოდი, გვიტხარი: წავიდეთ, ვილოცოთ და გამოვეთხოვოთ ტაძრის ანგელოსებს. დღეს კი ვახარებთ მას შენს დაბრუნებას, შენივე სიტყვებით: „დიდება უფალსა ყოველივესთვის, ამინ“.

პროკლემ დაუჩოჭა და ემთხვია, მასთან თეოდოსიმ და შემდეგ ყველამ.

„ისპოლაეტი დესპოტა“ გაისმა და ცხედარი დაასვენეს იმპერატორ არკადისა და დედოფალ ევდოქსიას გვერდით.

— მდევნელი და დევნილი ერთად განისვენებენ, — თქვა პამბომ, — ადამიანს რომ შესძლებოდა, შეეყვარებინა ღმერთი მთელი თავისი გონებით და გრძნობით, იგი დღენიადაგ ლოცვად დაემხობოდა, მაგრამ ადამიანის წინაშე სდგას უფრო მაღალი მოწოდება — რწმენითა და ღვაწლით მოიპოვოს ღვთაებრივთან ზიარება. მტევანი

ისრისება, როდესაც იწურება, სული ვიწროვდება, როდესაც მალ-
დება“.

პამბოს თვალთაგან ცრემლი სდიოდა. წვეთები სახეზე ანდამატე-
ბად გაიბრწყინებდნენ და მურვანი ისევ უმცირესში უდიდეს ჰაედავ-
და. ვნებათა ტალღებს ვერც ჩაეძირათ და ვერც სათანაოდ შეეცა-
სულიერ შთაგონებით აღჭურვილი.

რა არის ცულისმომწყვლელო სიღარიბე — ზნეობრივ საფარზე-
მოფლეთილთან შედარებით, სიბრალული — სირცხვილთან. რა არის
მონობა ადამიანისა ადამიანის მიმართ — საკუთარ ვნებების მონობას-
თან?

როგორც ნივთიერებები ერთმანეთში შერევისას იჩენენ თვისე-
ბებს, ისე ადამიანები ურთიერთით გვამცნობენ თავს. რკინა მხოლოდ
ცეცხლში იწრთობა, მაგრამ რკინა რკინობას ცეცხლში ვერ იზამს.

„რას არგებს ღარიბს სიმდიდრის სიმულვილი?! ან საქურისს რა
ღირსებად ჩაეთვლება ვნებათაგან თავისუფლება? მდიდარსა ჰმატებს
ღირსებას სიმდიდრეზე უარის თქმა, ახალგაზრდას — დათრგუნვა
ვნებათა, ვნებათა ცეცხლის დაქრობა, სხეულის ზუნდებისაგან განთა-
ვისუფლება.

ამ ფიქრებსა და განსჯაში იყო, რომ მოვიდა ამბავი მეფე ბუზმა-
რის გარდაცვალებისა. საკუთარ ჭირვარამად ჰქცეოდა ბუზმარს ჭირ-
ვარამი ქვეყნისა, მაგრამ ადამიანის სულმოკლეობას დაემსხვრია უზე-
ნავსით მოწოდებული მცნებანი და მხნე მეფისაგან შეიქმნა უმწეო
სასომძღდილი. დაბადებასა და სიკვდილს შორის მომწყვდეულ აზრს
ზეწარი სუღარად ექცია და ბაღნარი — სასაფლაოდ.

მურვანის შუბლი ცივმა ოფლმა დანაშა.

ისევ უკანასკნელი დღე სამშობლოსთან გამოთხოვების...

ლითამ ჩამოფარებული მამის მთრთოლვარება შეიგრძნო. მამის
ოცნება ახლა მაინც უნდა აღესრულებინა და ტახტი მიეღო ქართლი-
სა. დიდი იყო ძალა სამშობლოს სიყვარულისა, რომელიც მის ვალში
დარჩენილ მემკვიდრეს მთების ზიდვასაც დააკისრებდა.

ზღვიდან სუსხიანი ქარი ზუზუნებდა. ოქროს რქის ყურეში სავაჭ-
რო ხომალდი შემოდის. ბოსფორზე ქარიშხალი მძვინვარებდა, მაგ-
რამ იგი ნიავის ქროლად მიაჩნდა იმ ჯანყთან, რომელიც მის სულში
ტრიალებდა. უზღუდო იყო ახლა მისთვის ქვეყანა და მურვანი გარ-
ბოდა ნავსაყუდელისაკენ. გამოიკითხავდა, ხომალდი საიდან საით მი-
ემართებოდა. გარბოდა და ხედავდა, როგორ გაახარებდა ატირებულ
მცხეთას, დედას გლოვას დაავიწყებდა, ზუზოს სიხარულის ცრემლს

დაადენდა... მაგრამ სწორედ იმ ხომალდს ახალი ცნობა მოჰქონდა, ცნობა მოხუცი ბიძის, არჩილის, მეფედ კურთხევისა.

შესდგა მურვანი ზღვის პირად, ირგვლივ კი ყველა გარბოდა ქარიშხლისაგან. მურვანი თითქოს ვერც გრძნობდა, როგორ აწეჭდა, ცხოვრების ზვირთცემის დამანგრეველ ძალას ახლა წაპირებდა, უნდა გამოერიყა, მაგრამ არა უსულო გვამად... იგი კვლავაც გასტუმრავდა ახალი ცხოვრების, სამარადისოს მოსაპოვებლად.

სამშობლოში თუ ველარ დაბრუნდებოდა, ველარც კონსტანტინოპოლს დარჩებოდა. დღესვე, დღესვე თავის განზრახვას შეასრულებდა და ჭერ კიდევ წვიმისაგან შეუშრობელი, მთლად ოფლად დაღვრილი, სახედარული თეოდოსის წინაშე წარსდგა მთხოვნელი, წასვლად პალესტინას.

თეოდოსიმ სმენადაც არ იღო, უარის ნიშნად ყოველ მის სიტყვაზე თავი იქნია. იზიარებდა მის მწუხარებას, მაგრამ ვით ღვიძლ შვილს, მასაც ვერ შევლოდა.

მურვანს დაეინება არ გამოუჩენია, უსიტყვოდ შემობრუნდა, მაგრამ მისმა გამოხედვამ და იმ დარწმუნებულმა ნაბიჯმა, რომლითაც მან დარბაზი დაავდო, თეოდოსის აფიქრებინა, ეს თავის ნებითაც წავაო; მეთვალყურე აადევნა და მის სამყოფელსაც საგანგებო მცველები მიუჩინა.

მურვანს მართლაც ისეთი დაჭერებული სახე ჰქონდა, ბურგაკასმა და მითრიდატემ იფიქრეს, ალბათ, თანხმობა მიიღოო, მაგრამ რა გაიგეს უარი, ამ სიმანევრეში გადაწყვეტილების სიმტკიცე დაინახეს, გაინახეს, ერთი დღეც დაუდგებოდათ და მძიმე ტვირთს ჩამოიხსნიდნენ.

მურვანი ჩვეული მოხდენილი სისწრაფით, შთამაგონებელი სიტყვით, ახალი იერით, ახალ ცხოვრებისაკენ იხედებოდა. სამშობლოსათვის დაკარგული, საღმრთო ფიქრებთან გაყრილი, ვნებით პყრობილი, ახალ კალაპოტში ჩავარდნას ლამობდა. ძარღვდაკიმული ბგერები ისმოდა მის ხმაში, მაგრამ მებრძოლი მშვიდად შესცქეროდა ბედის უკუღმართობას.

— თუ მისაღებია ღვთისათვის ჩვენი ზრახვანი, შემწეც იქნება, — ამბობდა მითრიდატე.

იმ ლუსკუმო ღამეს, ჰპოვეს რა მარჯვე უამი, მონის ტანისამოსით ბოსფორს მიაშურეს, მარჯვედ მონაქანს ნავი. ბურგაკასი კლდეზე მიბმულ საბელს მოეკიდა და ნავი კლდისაკენ მიიზიდა:

— ასე მგონია, კლდე მოდის ჩვენსკენ, — დაიძახა.

— ასეა ღვთაებაც, — გამოეხმაურა მითრიდატე, — როდესაც თავისკენ გვიზიდავს, ჩვენ გვგონია, მას ვიზიდავთ.

უბიძგა ბურგაკასმა და დაიძრნენ კიდევ.

— როდესაც ვუბიძგებთ, ჩვენც ეშორდებით მას, ვეფხვენიკო, ჩვენ არა გვშორდება, — ახლა მურვანმა განმარტა.

ნამწყვედევ მიმინოებოვით შეიბერტყნენ და იალქნებიც აუშვეს.

თ ა ვ ი მ ი ც ა მ ი ტ ი

„წმინდა პეტრეს ხუნდებში“

სასახლის ხეივანში მზე ზოლებად იჭრებოდა, შუქსა და ჩრდილს ბილიკები დაესერა, დედოფალი ყვავილებს ესაუბრებოდა, მურვანის ლტოლვილების ამბავი რომ მოვიდა. სახეზე გამოუთქმელი ნალვლიანი ღიმილი ჩამოეყინა. მშვიდი და დაბალი ხმით იკითხა:

— რას იქმს კეისარი?

მოახსენეს: კეისარს მდევარი აედევნებინა, მდევარი კვალში ჩასდგომოდა, მაგრამ წასულს კვალი დაეფარა.

თეოდოსი არ განრისხებულა, მურვანი არ გაუმტყუნებია, მოუწონა კიდევ მამაცური შეუბოვრობა.

დედოფლის თვალებში წარმართმა გამოიხედა, ყოვლისშემძლე კეისარს მძევლის გაქცევა ვერაფერ დამსახურებად ჩაუთვალა.

თეოდოსიმ დედოფალში დედობრივი წყრომა დაინახა, დამშვიდებისაც ეცადა, მაგრამ ამაოდ. ამ დღიდან დედოფალი განურჩევლად, მოწყენით გახედავდა მას, ველარ შერწყმოდა მას სურვილებში, ვერც მის აზრებს იზიარებდა, მისი ფიქრები შორს იყვნენ თეოდოსისაგან, შორს, სანატრელ ჭაბუკთან, რომელიც საკუთარ ვნებებს გაჰქცეოდა. მანიაკის თვალს რომ გახსნიდა, ლაწვებით ეხებოდა მურვანის თმებს, იმ ღამეს რომ თავის მკერდიდან აეკრიფა და მაშინ მურვანის სუნთქვას, მის თვალთახედვას გრძნობდა, უნდოდა ერწმუნა, რომ მურვანს დაიბრუნებდა.

ამ ფიქრებში იყო, რომ ცნობა მოვიდა რავენიდან — ვალენტინიან მესამის კონსტანტინოპოლს გამომგზავრებისა, იგი თეოდოსის ქალიშვილ ევდოქიასთან ჯვარის დასაწერად მოდიოდა.

ქალიშვილის დასავლეთის ტახტზე ასვლით გახარებულმა დედოფალმა ფიცი დასდო: „ღვთის სამადლობელოდ წმინდა ადგილები მოენახულებინა“.

სიხარულით სავსე დღეებს ნეტარების დაბრუნების შემდეგ ცვლიდა.

კეისარი დედოფალს ქათინაურებით ავსებდა ქრისტიანული გულმოდგინებისათვის.

ავგუსტას აღზნებულ ცეცხლს ალი განელებოდა. ყველაფერს კრიჭაშეკრული უცქერდა; შური და ეჭვი ერთად შერწყმოდა, ფიქრები ემღვრეოდა, შებოჭილი თავისუფალს ხედავდა. ხუთთავე ვნებას: გულსთქმას, წყრომას, ურვას, შიშსა და მწუხარებას ერთბაშად ეფეთქა, მაგრამ მის შეფურ სახეზე ამაო იქნებოდა შეურაცხყოფის ანარეკლის ძებნა, მან ღიმილიც კი აათამაშა გაყინულ სახეზე.

დედოფალს ფრთებს ასხამდა ბრწყინვალე ქორწილი და მღელვარე სამზადისი წმინდა მიწის მოსანახულებლად.

ორი სამეფო კარის უშუალობა ქვეყანასაც ახარებდა, სასაზღვრო ფარგლები ფართოვდებოდა, ვალენტინიანი თეოდოსის განკარგულებაში გადასცემდა მთელ ილირიკას, მიიღეს „კოდექს თეოდოსიანუს“ და აღიარეს ორი საპელაგოზი ენის თანასწორობა.

დედოფალი ყოველივე ამას გულწრფელი სიხარულით იზიარებდა და ავგუსტას კუმტ შხერას თავის კრიალა ღიმილს აგებებდა. იღუმალ ხარობდა, ახლოვდებოდა დღე, როდესაც იხილავდა მას, ვისი თვალთახედვაც ცნობიერებას აკრთობდა.

გარემოცული დიდებული ამალითურთ ხომალდი დაიძრა და დედოფალი ზღვას შეერწყა თავის მღელვარებით.

გზად ანტიოქიას შეჩერდა. უზარმაზარი კლდეებით შემორტყმული ქალაქი ფერდობიდან გადაპყურებდა ხეობას. მდინარე ორონტას კუნძულზე აღმართული საიმპერატორო სასახლე საუცხოო ტეტრაპელონით, ქალაქს სიმყუდროვეს აძლევდა. ქანდაკებებით შემკული დახურული ტალანები, რომელთა მსგავსი საიმპერატორო რომსაც ვერ შეექმნა, მნახველს აოცებდა. აქ იყრიდნენ თავს მოქალაქენი წლის ყველა დროს და ყველა ამინდში, აქ პოულობდნენ მეგობრები ერთმანეთს და აქ იჩენდა თავს ანტიოქელის შეუდარებელი ტალანტი ადამიანის სასაცილოდ აგდებისა.

ყვავილებით მოფენილ დიდებულ ქუჩებში ხალხი დედოფალს ხოტბითა და შეძახილებით ეგებებოდა:

„ღვთისაგან ფარვილო, კეთილი იყოს შენი მოსვლა, ყველასათვის სასურველო“.

დედოფალმა არ დატოვა ათენი ანტიოქიის ვალში და ბაბასუხო სიტყვა წარმოსთქვა:

— მე სიტყვას ვამბობ მხოლოდ იმისთვის, რომ არ დალოქმდეს ჩემება. აქ ჩამოსულს, შენით მოჯადოებულს ავიწყდება ვინ, ან საიდან მოსულა. თუ ელევზისის საიდუმლოებაში განდობილნი ელიან მშვენიერსა და ნეტარ საიქიო ცხოვრებას, ანტიოქია სიცოცხლეშივე განგვაცდევინებს სამოთხის მშვენიერებას. აქ გადმოაფრქვია მომზიბ-ვლელობა აფროდიტემ, აქ იზიარებდა ღამეს ჰეფესტოსთან, ეროსი აქ დაიბადა. პოსეიდონმა აქ ნახა თავისი ბინა, დემეტრემ აქ იზეიმა თავის მოწოდება... აქ ნიადაგი, წყალი და ამინდიც ერთმანეთს ეტოქება. ნაყოფთა სიუხვესა და სილამაზეს სადღესასწაულოდ დიონისეც აქ მოუყვანია. აქ ზევსი არ აგზავნის არც სეტყვას, არც თოვლს, არც ნიაღვარს, რომ დაარღვიოს თქვენი მყუდროება. თუ დემეტრემ ელევზისში პერსიფონა იპოვნა, მე ანტიოქიაში ჩემი სამშობლო ვსცანი. თუ დემეტრემ და პერსიფონამ პურით დაასაჩუქრეს ელინებიც და ბარბაროსებიც, ანტიოქიამ მკვერმეტყველებით გაამდიდრა მთელი ქვეყანა... მშვენიერო ანტიოქიავ, ვის შეგადარო? ზოგს სჯობიხარ სიდიდით, შენზე დიდებს კი სილამაზით, თერმებით, სჯობიხარ კეთილშობილებით, ელინური განათლებით და სიტყვის ხელოვნებით. შენთა მოქალაქეთა ნატიფი ზრდილობით და ვინ შეედრება ანტიოქელს ადამიანის სასაცილოდ ავდებაში. მშვენიერთა შორის უმშვენიერესო! რომელმა გვირგვინმა შეგამკოს? შენი მშვენება მუდამ დასჩრდილავს თვალმარგალიტის ბრწყინვალეებას. რა ლირამ და კითარამ გიმღეროს! რომელმა ორფეოსმა შეგამკოს და რომელმა შენმა საამაყო შვილმა, ლიბანიოსმაც შეგამკოს, შენი ღირსება ყველა შესხმაზე მალა იდგება მუდამ, და მე ვამაყობ, რომ შენი გვარისა და სისხლის ჩამომავალი ვარ.

ჰომეროსის სიტყვებით დაამთავრა.

წარმატება იყო ბრწყინვალე. დადგინდა: დედოფლის მიერ ანტიოქიის მონახულების უკვდავსაყოფად დედოფლის ოქროს ძეგლი აღმართულიყო სენატში, ხოლო ბრინჯაოსი — მოედანზე. ანტიოქიამ კი დედოფლისაგან მიიღო „ოქროს კარები“, სწორედ ისეთი, როგორიც ჰქონდა კონსტანტინოპოლს და საგანგებოდ დაამშვენებინა ანტონიოს ქანდაკება.

დედოფალმა მოინახულა დაფნის ქალა. ტყით დაფარულ მთების

ჯაჭვებს შუა ორონტას ხეობა ყველა ფერის ყვავილით დასაჩინებდა. დიდებული იყო დაფნებისა და ცვიპაროსების ტყე. ტაძრები ჰელიოსისა. ამბობდნენ: რაც ქალწული ნიშნა დაფნის ხედ იქცა, მასზე შეყვარებულ ჰელიოსს ყველა ხეზე მეტად დაფნის ტყე უყვარდაო. დიადოხების დროს აშენებული დაფნის დიდებული ტაძრის სვეტები უკვე სისპეტაკით აღარ ბრწყინავდნენ; იულიანეს დროს დამწვარი ტაძრიდან მხოლოდ ნანგრევები და რჩენილიყო; ოდესღაც ბრწყინვალე, გარემოცული მხევალთა გუნდით და ქოროებით, ახლა მიტოვებულ სასაფლაოს დამსგავსებოდა. ცივი წყაროები უხმოდ, ნალვლიანად მიედინებოდნენ, მთის შროშნებს შავი ფარავნები ქორისუფლებივით დაჰფარფატებდნენ. სუმბული სურნელებით ათრობდა არემარეს. დედოფალმა გარუჯულ საკურთხეველში გუნდრუკი ჩააგდო, მოწიწებით თავი დააბარა და ანტიოქიელნი კიდევ უფრო აღაფრთოვანა, გამოთხოვებამ კი გულწრფელად დააღონა.

ოდესღაც მშვენებით სახსე გზა იერუსალიმისაკენ პირქუშ უდაბნოდ ქცეულიყო. შემზარავი იყო მკვდარი ზღვა, რომლის ფსკერზე ამაყი სოდომი და გომორა მოქცეულიყო... სასტიკი იყო შურისძიება განგებისა. მკვდარი იყო ზღვა და მასთან მწერიც ვეღარ ხარობდა, მასზე ნავი ვერ გასცურავდა, მისგან არა მდინარე არ ერთვოდა ზღვას. მკვდარი ზღვა ყველას ერთნაირად აფრთხილებდა, არ დაეკარგათ ზომიერება, შემოქმედი არ დაეწიებოდათ. და დედოფალს რატომ უნდა შეეცნო მასში ავის მაუწყებელი, როდესაც ყველა ჩვეულებრივად ჩაუვლიდა, სვედის მომგვრელი ფიქრები ერთი შერხევით გადაიყარა, მაგრამ იერუსალიმის მისადგომებთან უკვე აღარ იცოდა, რანაირად შეხვდებოდა აწ პეტრედ ხმობილ მურვანს, რას უსაყვედურებდა თუ მოუწონებდა, რისი თქმა სურდა? მეტად სათუთი იყო გრძნობა და სიტყვებით გამოთქმისას იმსხვრეოდა. თითქოს მხოლოდ პალესტინას მოსულს შეეცნო, რაოდენ საბიფათოდ გამოიყურებოდა მისი გადაწყვეტილება, უსიტყვოდაც ამკარად შიშვლდებოდა მის წინაშე, მაგრამ განა აღმზრდელს აღზრდილის მონახულება ცოდვად ჩაეთვლებოდა?! დედოფალი კრთებოდა, შეაწვედრას არ იჩქაროდა, ამით მოლოდინის სიამესაც იგრძელებდა.

რომიდან გამოქცეულ მეფე პიპინოსა და დედოფალ მელანიასთან ისურვა დავანება..

პალესტინა ყურს არიდებდა კონსტანტინოპოლის რელიგიურ ბრძოლას და ალექსანდრიის თარეშს, კრებიდან მობრუნებულთ რომ მოუსმენდნენ, უმალ თავიდან მოიცილებდნენ. მშფოთვარე ფიქრებს

და მონასტრის სიმყუდროვეს შეეფარებოდნენ. პირადული კი მათ გულისხმიერებას აღაგზნებდა და რა გაიგეს დედოფლის მონობა, ყველა დაფაცურდა პეტრედ ხმობილი მურვანის დასაძალად. დარწმუნებულნი იყვნენ, რომ მას, როგორც ლტოლვილ მძევალს დააღებდნენ. ყველაზე მეტად კი ზაქარიად ხმობილი მურვანის ვაჟი შეშინებული და გაფაციცებით აღევნებდა თვალს დედოფლის მსახურთ.

პეტრედ ხმობილმა მურვანმა შორით თვალსაწიერზე გაარჩია დედოფალი თავისი ამალით და შორით შეხედვა უმაღლესი იყო, რის ნებასაც თავს მისცემდა. იგი საგონებელში ჩააგდო დედოფლის მოულოდნელმა გამოცხადებამ. გულის სიღრმეში კიდევაც საყვედურობდა, რომ ასე უწყალოდ ურღვევდა მყუდროებას, იცოდა, მეორედ ჩადგომა ცოდვაში პირველზე უარესი იქნებოდა. გაეჭანა მაიუმის მახლობელ დაბაში წინასწარმეტყველ ზენოსთან რჩევისათვის. ზენომ ერთი უთხრა: „იხსენ, იხსენ თავი შენი“ და პეტრემ იერუსალიმი დატოვა.

მელანიას მყუდრო ცხოვრება დედოფალს ერთი შეხედვით კიდევაც მოეწონა, მაგრამ სამეფო კარის დათმობა და ცხოვრებაზე ხელის აღება ღვთის სამსახურისათვის გაუგებარი დარჩა. მათ გმირებად პრაცხდა სიტყვით, გულში კი ებრალებოდა, ფიქრობდა, ასეთ ნაბიჯზე მხოლოდ ცხოვრებაში დამარცხებული წავიდოდა.

ერთგულს ოლიმპოს ღმერთებისა, კრძალულებით თავი მოემდაბლებინა და ყველა წმინდა ადგილს მოილოცავდა. მელანია კი სულწასული ელოდა, როდის მოიკითხავდა პეტრეს. ღუმილი პეტრეზე მის ეჭვებს აძლიერებდა, ფიქრობდა, ლტოლვილებისათვის მძევალს ბერად აღკვეცაც აღარ იხსნიდა სასჯელისაგან და მელანია რალას არ მოიფიქრებდა სათქმელად, რომ დედოფალი პეტრეზე სასაუბროდ გამოეწვია. ერთ დღეს კი დედოფალმა თავად გამოსთქვა სურვილი პეტრედ ხმობილ მურვანის ნახვისა.

მელანია ირწმუნებოდა სინანულით, რომ მისი ნახვა საქმელო იქნებოდა, შეიძლება შეუძლებელიც: ერთი რომ, უკვე კარგა ხანია იერუსალიმში არ უნახავთ, მეორეც — თვითონაც გაუბოდა აალობელთ, როგორც ბერს შეჭფეროდა. იმ დღიდან, რა დღიდანაც შავი ანაფორა ჩააცვს და შავი კამილაკა დაახურეს, მას აღარა ჰყავს ნათესავები და ყველა ძმად და დად ეკუთვნის, — მოწყალე ღმერთით შეანათებდა მელანია კეთილ თვალებს.

დად ხსენება დედოფალს თითქოს არ ეამა მელანიასაგან და ახლა
კი ვასცა ბრძანება პეტრეს მონახვისა. ძიება უშედეგო აღმოჩნდა: დე-
დოფალი მაინც არ ცხრებოდა და ყველა ღონეს ხმარობდა. ბოლოს
მიაგნეს კვალს—მაიუმას. რაკი იგრძნო დედოფალმა პეტრე დაესა-
რიდებდა, მით უფრო ეძალებოდა ნახვას და ამბობდა: *პეტრე ვინაა?*

— თუ იგი არ მოვა, მე თვით მივალ მასთან.

და ხომალდი მაიუმას მოადგა.

ფაზლობდნენ მაიუმელებიც და პეტრედ ხმობილი მურვანი დე-
დოფალმა ვერც აქ ჰპოვა. ისევ მელანიას დაუბრუნდა ახლა უფრო
მომთხოვნი.

მელანიამ დედოფლის ასეთი დაჟინება სასიკეთოდ არ მიიჩნია. გა-
დაწყვიტა ჩამოერთვა სიტყვა, რომ არ გათქვამდა, არ შეარცხვენდა
პიპინოს მეფეს მოძღვრის წინაშე, რომელმაც მურვანის აღსარება გა-
ანდო მას. დედოფალმა თანხმობის ნიშნად თავი დახარა, თვალნიც და-
ფარა, სუნთქვა შეეკრა. მელანიას შიშნარევე ხმაში სალმობელი იგრძ-
ნო.

— მე ყველაზე დიდ ცოდვად აღთქმის დარღვევა მიმაჩნია, — შო-
რიდან დაიწყო მელანიამ და დედოფალს თითქოს სისხლის დინებაც
შეუჩერდა, — ფიცის გამტეხი პასუხს ღვთის წინაშე აგებს, ცოდვის
დათრგუნვისათვის კი, სულის გადასარჩენად, განგება მოწყალებას გა-
იღებს. ავგუსტას მედიდურ წმინდანობას მე ცოდვილობას ვამჯობი-
ნებდი... პეტრე გაქცა ავგუსტას აჯარცობას, რომელიც მის სულს
დაღუპვას უქადდა, ღვთის სამსახურში ჩადგა. მისი ცოდვა ავგუსტი-
ზეა, მას ბრალი არ დაედება, იგი ქების ღირსია, ჩვენ საკუთარ სამე-
ფოზე უარი გვითქვია სულის გადასარჩენად, მაშინ როდესაც ჩვენ თა-
ნამდებანი ვიყავით ქვეყნისათვის გვეპატრონა, მურვანმა კი მხოლოდ
უცხო ქვეყნის სარდლობაზე თქვა უარი, — ამბობდა მელანია და სი-
ტყვა თანდათან უწყდებოდა, დედოფალს სახე რომ უბნელდებოდა.

პირბაკმიანს კამარა შეეკრა. ნაძალადევი, საკუთარი თავის მბასრა-
ვი ღიმილით გარინდებული ისმენდა. ყურადსაღები იყო მელანიას ყო-
ველი სიტყვა მით უფრო, რომ მათი მნიშვნელობა მელანიას არ ეს-
მოდა. მაგრამ დედოფალს რომ სახე ექუფრებოდა, მელანია იბნეოდა,
აღარ იცოდა, რა უნდა ეღონა. იფიქრა, ეგებ ავგუსტას ავად ხსენება
არ მოიწონა, რადგან მისი წყალობა იყო დედოფლის ტახტზე ასვლა...
შესაძლოა, ფიქრობს, სიცრუეს ვამბობ, რადგან ცნობილი იყო მელა-
ნიას სიძულვილიც ავგუსტასადმი და კიდევ ერთხელ გაიმეორა:

— ეს ჭეშმარიტებაა, რადგან პეტრემ მოინანია მთელი გულის-

წყრომით, ამიტომ ავგუსტასაც შეუმსუბუქდება, თუ ისიც უნანიებს, თუ მისთვის ცოდვა ჩვეულებრივ ამბად არა ქცეულა.

მელანიას ყოველი სიტყვა გულს მახვილად სვდებოდა. იმედის გაცრუება თავის თავში რწმენას აკარგვინებდა. სინამდვილისა და მოჩვენებითის განსარჩევად ფიქრები ეჯარვოდნენ. წამონაკრობით არსებობა უაზროდაც ეჩვენა, დედოფლობა ლანდად ექცა და დაიპყრებულ გულს ფიქრთა ხროვა შემოესია.

იმ დღეს დაიფლითა მურვანისათვის ნაგოგმანები წერილები, ერთი შებერვით გაქრა მანიაკიდან მისი შევერცხლილი თმები. გულს ცეცხლი ჩაუღველფა და სურნელება კვამლად ექცა, ყვავილოვანი მდელიო მგზნებარებისა ცეცხლს მოეცარა და უსიცოცხლო მიწა შემზარავად გამოიყურებოდა. ხედავდა, როგორ იფანტებოდა დამწვარი პერგამენტის ფერფლი.

„როდესაც კარგავ პირველობას მის გულში, ვინც შენთვის ყველაფერია, შენ უკვე მკვდარი ხარ“, — ფიქრობდა და ესმოდა ავგუსტას სატანისებური 'აარხარი.

იერუსალიმის პატრიარქმა საგანგებო წირვა დანიშნა დედოფლის პატივსაცემად და, იაიგო რა დედოფლის სურვილი პეტრეს მონახულებისა, პეტრე გამოიხმო დედოფალთან შესარიგებლად.

პეტრეს სისუსტე მორჩილებად ჰქცეოდა, თავგანწირულობა — მამაცობად. მასში ახალ-ახალი ძალა იღვიძებდა, რომელსაც ჰქვია სიყვარული, 'ანუ განვითარება და სიწმინდემდე ვითარდებოდა. და თუ ოდესმე ყოფილა ცდა დასაძლევად მიწიერისა, ასეთი განცდით დაუძლევიათ, ასეთ ჯებირებს გადურჩენიათ, როცა მიწიერს მოუხეტქია; დავიწყებით მათი წყალობით ტანჯვა მიწაზე მიჯაჭულისა და ნეტარება, ვარამის დედა, გადაჰქცევიათ იმ კეთილშობილ განწყობილებად, როცა სავსებით ავიწყდებათ თვით ნეტარება და მასში გრძნობენ მხოლოდ საწყისს ზნეობის ამაღლებისა, როცა რწმუნება არ საჭიროებს არც ხელით შენებას და აღარც თვალის მოწმობას.

დედოფალმა შორიდანვე ჰკიდა თვალი პეტრეს და დავიწყებულ სიზმარავით იგონებდა ყველაფერს. პეტრეს მოახლოვებისას კი, მის სევდიან გამოხედვაში გულის იდუმალი მოძრაობა ამოიციწო, დუმილი მეტად მეტყველებდა. ნათელი იყო — მურვანის ფაქიზი სული ბიწიერებით კმაყოფილებას ვერ მიიღებდა, მაგრამ ჰეშმარიტება მაინც დაფარული იყო. იმედი, რომელიც მისგან მოშორებულს ასულდგმულებდა, მის სიახლოვეს ქრებოდა. ნაღველს სიღრმეში ფარავდა და

წინააღმდეგობათა სპეტაკად ნაქსოვი სული ნადვლიან ღიმილში მო-
მაჯადოებლად გამოიყურებოდა.

პატრიარქმა მონასტრების მონახულებისა, თუ დიდ შეწირულება-
თა სამადლობლოდ დედოფალს პეტრე მოციქულის ჯაჭვი მივარუვა
პეტრედ ხმობილი მურვანის ხელით.

პეტრემ დედოფალს თვალი გაუსწორა და ზეჯად წამოსული ყი-
ნული დამდოვრებულ მდინარედ აქცია, იღუმალების ზღვას შეერწყა
და მღელვარე ზღვა მშვიდ ნავთსაყუდლად იქცა. ჯაჭვი მოციქულისა
ტყვეობის ხუნდებზე მეტყველებდა.

— რომ შესაძლო იყოს, ღირსება მქონდეს, ამ ჯაჭვს მკერდით ვა-
ტარებდი. კეთილი გზა ავირჩევიათ, ჩემთვისაც ილოცეთ, — თქვა დე-
დოფალმა ჯაჭვის მიღებისას და თითქოს მძიმე ტვირთიც მოეხსნა.

თ ა ვ ი მ ი თ ო თ ხ მ ი ტ ი

კ ა ლ მ ს ტ ი ნ ა შ ი

„მადლობა უფალსა მშვიდობის ღამისა და ნათელი ღლისათვის“, —
წარმოთქვა პეტრედ ხმობილმა მურვანმა, როგორც კი დაიძრა ხომალ-
დი კონსტანტინოპოლისაკენ და ხომალდთან ერთად მის გულსაც მო-
ეხსნა ღუზა. ამდენი ხნის სიფრთხილით გაწამებულმა ზაქარიად ხმო-
ბილმა ბურგაკასმაც სული მოითქვა. მოუთმენლად ელოდა პეტრეს
სიტყვას, გრძნობდა კონსტანტინოპოლში მურვანისადმი დედოფლისა
და ავგუსტას უცხო განწყობას. დედოფლის ჩამოსვლამ იერუსალიმს,
ყველაფერში ცხადად დაარწმუნა, მაგრამ აოცებდა მურვანის სიმ-
შვიდე.

— ებრაელთა თარობანი იტყვიან, პე, მხნეო ზაქარია, — აზრახებ-
და უდაბნოსაკენ გზად მიმავალი პეტრე ზაქარიას, — ფრიადის სიმ-
შვიდის მიერ ღირს იყო მოსე ღმერთის გამოცხადებისა და ღმერთის-

* ნაწილი ჯაჭვისა ვაგზავნა რომში, სადაც იგივე მისთვის საგანგებო ტაძარი და
დღემდე იქ არის, ტაძარიც ასე იწოდება: „წმინდა პეტრეს ხუნდებში“. — S. Petrus
in vinculis.

მხილველობისა. სიმშვიდემ დავეით ღმრთის მოყვარე ყო, იობ უმან-
კობით განმართლდა, იოსებ — მზაკვარებასა ძმათასა ზრას შეიგებდა
და აბელ — ძმის მკვლელსა თანამავალობდა... აღვისილხეთ მის
ბრწყინვალეების მიმართ, რაოდენ ხედვად შესაძლებელ არს, რაოდენ
ჩვენგან მისაწვდომელ, რაოდენ...

— ...რაოდენ დასატევნებელ არს, — მიაშველებდა ზაქარია პეტ-
რეს მის საყვარელ სიტყვას.

— რაოდენ დასატევნებელ არს, — გაიმეორებდა ღიმილით პეტ-
რე, — რაოდენ გვეძლოს განვიცადნეთ სიწმინდით იგავითნი გამოჩი-
ნებულნი ზეცის გონებათა წესნი, რომელნი უმსგავსოთაცა სახეთა
მიერ გამოჩნდებიან და განბრწყინვებულნი საიდუმლოებისა ხელოვ-
ნებითა ღმრთის მოქმედყოფად შემძლებელ ვიქნებით...

— უკეთეს საკვირველი მოსე, — შეესიტყვებოდა გულმოწყვლილი
ზაქარია, — საღმრთო იგი სჯულისმდებელი განეშორა ყოვლისაგან
კაცობრივისა ხედვისა და დაუტევნა ღელვანი საწუთროსანი და ყოვე-
ლი სიზრქე ნივთიერი განიყარა, რათა განიწმინდოს მხედველობითი
ძალი სულისა და ჰყოს იგი საღმრთოთა ხედვათათვის, ენამძიმედ
უწოდდა თავსა თავისსა, ვითარცა ვერ შეუძლებდა მსახურყოფად სა-
ღმრთო განსაზღვრას. არა ლიტონად ებრძანა მას, რათა უპირველესად
თვით განწდეს და შემდგომად ყოვლისავე განწმენდისა ესმა მრავალი
სმა საყვირთა და იხილნა ნათელნი მრავალნი სიწმინდით ელვა-
რენი და მრავალ შარავანდედად გარდაფენილნი. მე კი, გრემოცულმან
ყოვლითავე ბიწითა და ცოდვითა, მრავალ სამფოთო გულის სიტყვათა
ფოფინებითა, არც გონება და გული განმიწმენდია სარკეყოფად საღმრ-
თო ხედვათათვის, ვითარ მეტყველ ვიქმნე სიტყვათა აღმაღლებულთა
ყოვლისავე კაცობრივისა დაბადებულებისა და ქმნულებისათვის, ვი-
თარ დაბნელებულნი განანათლებენ!

— რაოდენ გვეძლოს, რაოდენ დასატევნებელ არს, — ისევ ღიმი-
ლით განუმეორებდა პეტრე და, ვიდოდენ რა გრძელ გზად, მოიგონებ-
დნენ იმ ლუსკუმო ღამეს, ნათელსა და მზიანს, კონსტანტინოპოლს რომ
ტოვებდნენ.

მორევი და წყლის დინება, ხმაურით რომ ეხეთქებოდა ზღვის ტალ-
ღებს, მათთვის მშვიდი რხევა იყო. ქარი იღბლად ზურგისა ჰპერავდა
და მშვიდობით გასცურეს. ხმელეთზე ეგონათ, სამშვიდობოზე გამო-
ვიდოდნენ, მაგრამ მდევარი კვალში ჩასდგომოდათ და ქალაქის შესას-
ვლელთან შეიბყრეს და შესხეს საპყრობილეში: „ვიდრე თქვენი მაძი-
ებელნი არ მოვლენ, არაფერს გიზამთო“, მაგრამ ბურგაკასი მაინც შე-

ბორკეს და თავლასთან შიამებს. „ღვთის ხელშია ჩვენი ბედო და არა კეისარისა“-ო, ეტყოდა მურვანი ბურგაკას, — ღვთის ნებითა ხარ შენ მანდ გაკრული და უნდა ბედს დაემორჩილო.

— ღვთის ნებით რომ ხდებოდეს ყოველი, ქვეყანა არ შეებრძოლებოდა მტერს, ხელაპყრობილი შეიგებებოდა ბურგაკასი.

მოქანცულთ დილეგში ჩასთვლიმეს, რომ მოულოდნელად აირია სტიქია. ელვა ჰეჰა-ქუხილთან ერთად ანათებდა, თითქოს ზედ თავზე ატყდებოდათ ვეხის ტეხა, შექანდა ბედშავი დედამიწა, შეინძრა საპყრობილე და გრგვინვასავით გაისმა კედლების ნგრევა. დაბნეული მცველები გარბოდნენ თავის საშველად. ელვის სისწრაფით შეხსნა მურვანმა თავლას მიბმული ბურგაკასი, ხელში აიტაცა და მითრიდატე კი გზადაგზა უხსნიდა ხელ-ფეხს. მითრიდატეს მხნე ხმა ზარივით რეკდა, პირჯვარს იწერდნენ სასწაულის წინაშე, ქალაქისათვის თავ-ზარდამცემი აღრევა განგების წყალობად ევლინებოდათ. მათ აღარავინ სდარაჯობდა, უკან მოუხედავად გარბოდნენ, დასცაო წვიმამაც და უფრო დაბნელდა. უგზოუკვლოდ მარბენალნი ათას ხიფათს აწყდებოდნენ, ხროვა უქმი და უსარგებლო ძაღლებისა შეუწყვეტელი წყავ-წყავით, ყეფითა და ყმუილით აღევნებოდათ. ლტოლვილთ აღარაფერი აღონებდათ, ზღვის ხმაურს მიჰყვებოდნენ, რომ მისკენ გზა გაეკვლიათ.

— ჩვენთვის სიკეთე სხვას ბოროტებას არ მოუტანს, — სიხარულისაგან კიდეცაც მსჯელობდნენ, თუმც წვიმა და ქარი სახეში სცემდათ.

აფოფრილი ზღვა ნაპირზე მიბმულ ნაგებს რამოდენიმე ადლის სიმაღლეზე ისროდა, არაბი მენავეები კი მზად იყვნენ სამსახურისათვის, თუ კარგ გასამრჯელოს მიიღებდნენ. ესროლეს სავსე ქისა და ჩახტნენ ნავში. ტალღები მთებად იზვირთებოდნენ, ერთმანეთს ეხეთქებოდნენ, ერთნი კლდეებზე იმსპვრეოდნენ, მეორენი ინგრეოდნენ აზვირთებულნი, მთელი ზღვა კი ქაფისაგან გადათეთრებულიყო. მენავეები ოსტატურად არიდებდნენ ნავს წამოსულ ტალღას.

იაფფიდან ქარიც საპირისპირო იყო და მთელ ღამეს იბრძოდნენ. სიცივისა, წვიმისა და თეთრად გატეხილი ღამისაგან გათოშილნი, სიმხნევეს მაინც არ პკარგავდნენ და დანთქმისაგან გადარჩენისა და საპყრობილედან ხსნისათვის სამადლობელო ლოცვაზე დადგნენ. როგორი შვებით გასცქეროდნენ გადაჭიმულ მიწებს ისრაელისა!

ზაქარიას ისიც ახსენებოდა, დამსკდარ ფეხის გულებიდან სისხ-
ლი როგორ სდიოდა, გზაზე ყვალს ტოვებდა და მტვერს აყრიდა სო-
მე, მალ-მალ უკან იხედებოდა, მღევარი არ წამოსწევდა და თან სა-
მალავს ეძებდა. სულ სიზმრად ეგონა თავი. ეგონა, გაელვიძებოდა და
ისევ თავლასთან მიბმული იქნებოდა. პეტრე კი რძელებს წამენ
აკვედუკთან ლელეზე გადებულ ერთ პატარა ქვისაგან ~~გამოვიღე~~ ~~მად~~
ზე შემდგარიყო და წყალში კენჭებს ისროდა, თითქოს სამშობლოს გა-
რემოში სალაღობოდ გამოსულიყვნენ. როგორ ახარებდათ გზა ვენა-
პებსა შუა, ეკლიანი ბუნქნარი, ტიალი ოღროხოღროც კი ბაღნარად
ეჩვენებოდათ. მზე გადახრილიყო და მთებსა და ზღვას მალ-მალ ფერი
ეცვლებოდა, სხივებში აელვარებული იერუსალიმი რომ გამოჩნდა.
როგორ ხარობდა ოცნების აღსრულებით მითრიდატე!

იერუსალიმი ჯერ კიდევ სავსე იყო მოგონებებით მაცხოვარზე. ის
ადგილნი, რომელნიც ნაკურთხნი იყვნენ ქრისტეს ყოფნით, დაფარუ-
ლი იყო მონასტრებით, მაგრამ პალესტინა ეს ის ძლიერი და მდიდარი
სახელმწიფო აღარ იყო, დავით და სოლომონ მეფეს რომ შეექმნათ.
ასურთა და ბაბილონელთაგან მოხიზრებული, შემონგრეული გალავ-
ნით, სევდიანად გამოიყურებოდა. მისი მკვიდრნი, გადახიზნულნი და
გაყიდულნი, გაფანტულიყვნენ ეგვიპტესა, საბერძნეთსა თუ რომში.
კონსტანტინე დიდის დროს კვლავ აშენებული იერუსალიმი კი ჯერაც
უგალავნოდ იდგა და მცირერიცხოვანი სახლები და მობინადრენიც
მეტად ღარიბნი იყვნენ.

— ჰკრთებოდეს ფეხი ჩემი ამ საკვირველ ადგილს, — იტყოდა
მითრიდატე.

გაცქეროდნენ ნაზარეთს, სადაც აღზრდილიყო ქრისტე, ხედავდ-
ნენ მთა თაბორს, სადაც მაცხოვარს ფერი ეცვალა და სადაც თავადაც
ფერის საცვლელად მოსულიყვნენ.

ნარგიზები, ტიტა, ტვია, აკანთო თავს იწონებდნენ, ჩვენც აქა ვარ-
თო. როგორი ბავშვური ხალისით ეკურთხნენ აღდგომის ტაძარში,
ქრისტეს საფლავზე. მურვანი შეიქმნა პეტრედ ხმობილი, მითრიდა-
ტე — იოანედ ხმობილი და ბურგაკასი — ზაქარიად ხმობილი.

ის, ვინც მოინდომებდა სახარების მიხედვით ცხოვრებას, უარ-
ჰყოფდა ცნებას საკუთრებისა, თავისი ხელის ნაშრომით უნდა ეცხოვ-
რა: „ვინც არ შრომობს, იგი ნუცა ჭამს“ მოციქულ პავლეს ეთქვა...
ამის შემდეგ კი სულ მალე ანასტასი პატრიარქმა პეტრე და იოანე
აკურთხა ხუცად. წინამძღვარი გერონტიოსი, რომლისგანაც მიიღეს
ხელდასხმა, ჰკვირობდა მათი წარმატებით ღვთისმეტყველებაში.

ჩინებად, ხსენება მისი სახელისა ბოროტ მესიტყვეს სიბოროტეს ბაგეზე შეაშთობდა.

უდაბნო ხვდებოდა მათ უსიტყვო აღერსით, ვარსკვლავიანი ღამეების ბრწყინვალეებით, დილა-სალამოს ჩუმი დოლით და აბზინდის სურნელებით. აქ ცა ხედავდა და დედამიწას ესმოდა. აქ სწრაფობდა წმინდა სულისა გამოჰკრთოდა. სამარადისოს მისსაუფსუხსა და მისსულ ადამიანს საწუთრო გულგაღებელი ეგებებოდა, უთვალავ სახეთა და ფერთა მეჯლისით ხვდებოდა. ცოდვათა მრიდენი თითქოს სამოთხის ბაღს შეხიზნებოდნენ.

— ნეტარ არიან, ვინც შეისმინა სიტყვის უსუსურობა, ვინც შეისმინა, რა ძნელი არის ღვთის შეცნობა და მის წინაშე გალობს ვითარცა კითარა, — იტყოდა პეტრე.

სალამოს ისეთი სიხარულით ხვდებოდნენ ერთმანეთს, თითქოს გვეყანა შემოევლოთ, შემოსეული მტერი მოეგერიებინოთ და დაბრუნებულიყვნენ ტვირთითა სათნოებათა.

ცვარის წვეთები ყვავილებზე ლურჯად, მწვანედ, ალისფრად კი აფობდნენ და პეტრე უმცირესში უდიდესს ხედავდა, უმდაბლესით უმაღლესს სწვდებოდა; წარმავალის საშუალებით კი მყარსა და მუდმივს მოიპოვებდა.

ეწვივნენ ფინიკიას, მოინახულეს ვინმე მებოსტნე, დიდად ცნობილი კაცი თავის სიწრფოებით. ხალხი ამბობდა:

„რა მოვიდა პეტრე მებოსტნესთან, იმ ღამეს მებოსტნეს ჰქონდა ჩვენება. მან იხილა კაცი ვინმე, რომელიც ადგილს მიუთითებდა მისი ბოსტნის მახლობლად და ეტყოდა: ამ ადგილს არიან წმინდა მარტვილნი, ამოთხარე და მიჰგვარე პეტრე ქართველსაო. მებოსტნემ განთიადს აუწყა სიზმარი პეტრეს. პეტრე კი მათ ეპისკოპოსს შეეკითხა, როგორ მოქცეულიყვნენ. ეპისკოპოსმა უმაღლ შეკრიბა ერი, ჰყო ლიტანია და დიდის პატივით ამოიღეს მიწიდან წმინდა ნაწილები. მაშინ პეტრემ მებოსტნეს უთხრა, ილოცოს, რათა სახელებიცა წმინდა მარტვილთა ეუწყოთ და ილოცა კეთილმა მებოსტნემ. ღამით კი იხილა სამი კაცი, გვირგვინოსანნი, ბრწყინვალენი, რომელნიც ეტყოდნენ: სახელნი ჩვენნი არიან: ლუკა, ფუკა და რომანოზ. სპარსეთს ვეწამენით ქრისტეს სარწმუნოებისათვის და ძმებმა აქ გადმოგვიტანესო.“

პეტრემ მათ სახელზე ააშენებინა ეკლესია.

გაიგო მთავარმა პეტრეს იქ ყოფნა და მოისურვა მისი ნახვა. სწული იყო, უსაზრდელობისაგან უკანასკნელ სულისთქმამდე მისულიყო, პეტრემ გამოჰკითხა, რას სჭამდა, რას — არა და არწმუნა, რომ

თუ მას მორჩენა სურს, უნდა ჰამოს ახალი თევზი. უჭმელობა რე გან-
მრთელსაც ავნებდა, ავადმყოფს რა სიკეთეს მოუტანდა! მთავარმა და-
უჯერა. პეტრესავე დაჭერილი ახალი თევზი შეჭამა. ჰამის დროს თვა-
ლებში შესცქეროდა, ჩანდა, მისი სიტყვისა უფრო სჯეროდა, ვიდრე
თევზისაგან განკურნებისა. თავი რომ უკეთ იგრძნო, პეტრე თევზი უფე-
რო ხალისიანად შეჭამა. შიმშილისაგან დასუსტებულმა თვალში გა-
მოიხედა და სულ მალე ფეხზე წამოდგა. ამაზეც იტყოდნენ:

„სიტყვითა ჰკურნავს და თევზს მხოლოდ იმისათვის სთავაზობს,
რომ სიტყვის ძალა დაფაროს, რათა დაფარული მეტად მოჭმედებს“.

სასწაულად ჩაუთვალა მთავარმაც განკურნება და რაღა არ მოიგო-
ნეს: უწვიმრობას მეყსეულად წვიმიან ჰყოფს, უშვილოთა შვილიერ
ჰყოფს, სნეულს — კაცსა თუ ვენახს — განკურნავს, მეთევზურთ გა-
უშმარჯვებს, საპურესა და საღვინეს ლოცვით ადავსებს.

პეტრე სდუმდა, სდუმდა, რადგან იცოდა იუდაველებს ისევე სჭირ-
დებოდათ სასწაულის რწმენა, როგორც ელინებს სიბრძნე. მისთვის კი
ყველაზე დიდი სასწაული იყო ბუნების კანონზომიერება. ♣

მთელს დაბას მოსდეს პეტრეს ამბავი და აღარ ჰქონდა პეტრეს
მოსვენება ავადმყოფთაგან.

დატოვეს ეს ადგილი და უკაცრიელ უდაბნოსაკენ გაუდგნენ.

გზად ერთ მთავართან შეისვენეს. გულფიცხი მთავარი ერთთავად
თავის სახლეულთ რისხავდა, რისხავდა და თან პეტრეს უზიარებდა
თავის გაჭირვებას. პეტრემ ვერ გაუძლო ამ შფოთს, უკეთურ სიტყვათა
მთქმელისა და მსმენელისაგან ერთნაირად იგმობოდა ღვთის სახელი
და გაშორდა აქაურობასაც. მას ყოველ შესაწირავზე უმაღლესად გო-
ნების სიწმინდე მიაჩნდა.

გზად დაალამდათ და ერთ სალოცავს შეაფარეს თავი. კვირა დღე
იყო, ეამის წირვისათვის საკურთხეველის შემზადება სთხოვა პეტრემ
ზაქარიას.

ზაქარიამ მიიხედ-მოიხედა. ხედავს, ირგვლივ კერპები დგანან, ყვე-
ლა კუნჭულში წარმართული ღმერთები დაბადებულან. არსად ჩანს
მაცხოვარი, არსად — ჯვარი, არც ღვთისმშობელი.

— ქრისტიანისათვის შეუფერებელია ეს ადგილი სალოცავად, შე-
უძლებელია აქ წირვა, — განუცხადა პეტრეს.

— ღმერთი ყველგანაა, — თქვა პეტრემ. — ლოცვა მოგვიხდება
სახლში, ეკლესიაში, ქუჩაში, თუგინდ წარმართთა სამლოცველოში,
სულ ერთია, ლოცვა შინაგანი კავშირია ზეციერთან და ყოველ გარე-
მომში ერთნაირად ფასეული. მთავარია ჩვენს თავში ჩაღრმავება, რა-
მეთუ სული თავის შემეცნებისას, შეიცნობს ღმერთსაც.

მაშინ ზაქარიამ გამარჯვებული სახით გახედა გარუჯულ კერპებს და საკუთხეველი შეამზადა.

მარტივად სწამდა ღმერთი ზაქარიას. ის არ იძიებდა, თუ როგორ იქცა ღმერთი ადამიანად, არც იძიებდა, როგორ იბამდა ვაზი მტევანს. მან იცოდა, როცა სასოებით ლოცულობდა, თუ მოწყვსის სახეებს — საყეთეს იქმნოდა, თავს ბედნიერად გრძნობდა, ვაზიც მისთვის მარტობდა. მისი რწმენა იყო გულუბრყვილო; ეჭვი არ ეპარებოდა ბედნიერების საყრდენში და დაღუპულად სთვლიდა მას, ვინც არ იტანჯებოდა თავისი იჭვებით და ბუნებრივად მიაჩნდა ურწმუნოება.

— შემიწყალეთ, წმინდანო, შემიწყალეთ და სასოებასა ჩემსა ნუ არცხვენთ, ყოვლად უბადრუკი ზაქარია გევედრებით, — მოუწყინებლად რეკდა.

ბევრი სმენოდათ ტავროსის მთებში დაბინავებულ წმინდა ალევთეროზის ღვაწლმოსილებისა და ერთ დღეს პეტრემ თავისთან გამოიხმო. ბალნიანი, მცენარის მკამელი მეუღაბნოე მონადირეებს პირუტყვად მიაჩნდათ. სათნოებით მორჭმული წელმაგარი იყო. ამღვრეული თვალებით შესცქეროდა ალევთეროზ პეტრეს. მას სიზმრად ეგონა თავი. ვერ დაეჭვრებინა პეტრეს წინაშე ღგომა, მეორე პეტრედ, პავლედ თუ მოსედ რომ ელიარებინათ. ბევრი საოცარი გაეგონა მასზე, მაგრამ ხალხში მცხოვრების წმინდანობა მაინც ვერ დაეჭვრებინა. ახლა კი, მის შემყურეს ყველაფერი ერთად ერწმუნა:

— გულპრობი ვარ, ვითარმედ შენში აღმოვაჩენ საღმრთოსა ცეცხლის ნაკვერცხალსა, რომელიც დაუშრეტელ ჰყოფს ძალასა ცეცხლისასა და მოუკლებელ წყალთა მდინარეობასა, — თქვა ალევთეროზმა.

ალევთეროზ პეტრეს სიტყვას მაღლიდან ბრძანებად მიიღებდა. გაუმეცარდა ბავშვობიდან მკალისა და ველური თაფლით მსაზრდობელი, რომ პეტრეს შეთავაზებულ ხორცზე უარს ვერ იტყოდა და ჰამდა. არწმუნა პეტრემ იგიც, რომ ჭვეყნის ცდუნებისაგან თავის დასაღწევად არ არის აუცილებელი უდაბნოდ განდგომა და მით უფრო — გაველურება.

ამის შემდეგ კი ალევთეროზი აღარ დაბრუნებულა ტავროსის მთებში, მათთან დარჩა. აუგეს მონასტერი, ჩააბარეს ალევთეროზს მისი მოვლა-პატრონობა, განუჩინეს საზრდელი და სამოსელი, ალევთეროზ სიძნელეებსა და დაუღალავ შრომაში, ამ ნებით ტანჯვასა და დაღლაში განცხრომას და სიამეს განიცდიდა.

პეტრეს მისდევდა ერი მრავალი, თაყვანსა სცემდა თავისი უძლუ-

რების შეგნებით. მრავალ სახესა და მრავალფერსა აზმნობდნენ მისი სიტყვანი და მრავალთა მიიზიდავდნენ.

ზაქარია კი მოიჩქაროდა იერუსალიმს, ვით დღელა თავის ჩვილ ყრმას, თავის ვენახს დიდ ხანს ვერ მიატოვებდა.

ვაზის ნაირგვარ ჯიშებს დარგავდა, უამინდობას უზრუნველყოფდა გადურჩებოდა, ამინდი კი ნაირგვარ ღვინით უზრუნველყოფდა იყვნენ ჩვეულნი უღვინობით შეჭირვებას. ჭებული სამონასტრო ღვინო პურთან ერთად ხშირად ყველაფერს სცვლიდა.

უღვინოდ ვერ ჩაივლიდა სამონასტრო დღესასწაული, ალაბი შემომწირველის მოსახსენებლად, კარგადებული ალაბი — ურიცხვ გლახაკსა და უბოვარს ტრაპეზს დაუმშვენებდა, უღვინოდ არც სამშობლო და არც განსვენებულნი მოიხსენიებოდა.

თავანკარა, კამკამა ღვინო კეთილი და გემოიანი დგებოდა. უზადო და სალი ღვინო ცინცხლად ჩაედინებოდა სასმისში და კედლებსა და ფსკერზე კვალს არ სტოვებდა. ზაქარია ჯერ მზეზე გახედავდა, ფერს გაუსინჯავდა, შემდეგ დაყნოსვით სულს შეუმოწმებდა და ბოლოს გემოს. ზედაშეს მარანში შესვამდნენ. ღვინო შეისმოდა წმინდა სათნო-მყოფელთა სადიდებლად, მოსახსენებლად და თაყვანსაცემად. მაგრამ ნაყოფიანებითა და სასმელით თავს არ იწუხებდნენ, რომ თავიც და თვალიც ფხიზელი ჰქონოდათ.

თეოდულას სადღეგრძელოს მხოლოდ მაშინ შესვამდა ზაქარია, როცა სასმელი მოერეოდა, როცა გონება აღარ კარნახობდა, თავის თავს ხმამალა გაესაუბრებოდა. თეოდულას ეტყოდა: „სიყვარულო, შენ ხარ ვენახი, ჩამალულ მტევანივით რომ გვხიბლავ, სიმწარესაც გვაგემებ, მღელვარებით მოგვიცვავ და ნამდვილ ფერსა და სურნელუბას სიძველეში გვაგემებ. სიყვარულო, შენ ყველას ზვედრი ხარ, სიყვარულო, შენ ლოცვა ხარ!“

აგონდებოდა, როგორ იდგა უკანასკნელ დღეს მის წინაშე თავიამოგდებით, თეოდულა კი არ ეშვებოდა: „აკი მოგიტაცებო?!“ ზაქარია არწმუნებდა, მონაზვნად აღკვეცა საუკეთესო საშუალებაა პასიონისაგან განსათავისუფლებლად და სინიდისთან მოსარიგებლადაცო. თეოს ეცინებოდა: — მაშინ შენ, როგორც მონაზვნის შეურაცხ-მყოფელს, მაგ ლამაზ ცხვირს მოგაჭირიანო და უცხვირო სახეს წარმო-უდგენდა. ბურგაკას ახლაც ეცინებოდა, მაგრამ თეო მაინც ებრალებოდა. თუ განეშორებოდა სიცრუეს, შესავალი დაეხშობოდა გულში ყოველგვარ ცოდვას და ბურგაკასსაც ცხვირი ადგილზე დარჩებოდა.

✓ უდარდულობის ეშინოდა, რათა უდარდულობა თუ თავად არ იყო

მანკიერება, მას თან მოჰყვებოდა უამრავი დაუძლეველი უბედურება, ამიტომ მუდმივმა მცდელობამ, უჯათ შრომამ და ყურადღებამ მის გონებას მედგრობა მისცა, მაგრამ მაინც ვიდრე თვით არ განაჩინებდა თავის თავზე, სხვისი რისხვა და შეგონება მხოლოდ აყოვნებდა. იცოდა, ადამიანს მეტად ამშვენებს ის, რასაც თვით მოიჭრის; ~~და ამიტომ~~ იყო თავისი განცდების განცხადებაშიც; მუდამ ახსტვდებოდა: ~~„მეტი~~ სიწმინდესა ძალთა, ნუცა დაუფნთ მარგალიტსა თქვენსა ღორთა, ვაი თუ დათრგუნონ იგი ფეხითა მათითა და მოიქცენ და განგბეთქონ თქვენ“.

ღამით თუ წიგნები იწერებოდა, იმკობოდა და იკინძებოდა, აღიონიდან სამონასტრო ბაღ-ვენახებში ოფლი იღვრებოდა. ზაქარიას საფიქრალი ერთი იყო — რქა კარგად შემოსულიყო, ყურძენი კარგად მოწეულიყო; ავოჯვა თუ მოსთვა ვაზებისა, პირმშოს სიყვარულითა და აღერსით იცოდა, თავს შემოეველებოდა მტევნებად ჩამოჯავნილ ვაზს. ერთი იყო, რომ აქ ბაბილო არ ხარობდა. ბუნებას თითქოს მისი სამშობლოსათვის საჩუქრად მიედგნა ეს ვაზი, ასე უზრუნველად და უშრომლად რომ ხარობდა მაღალ ხეების კენწეროებზე გასული. აქ ვაზი მიწაზე გართხმულიყო და ღვინოსაც მიწის გემო მოჰყვებოდა, თვინიერ წყლისა არ დაილეოდა.

წინოს ჯვარიც ხომ ნასხლევისაგან ვაზისა იყო, ვაზი სამშობლოსთან აახლოვებდა, მათ საქურველსა და მორთულობასაც თავთავთან ერთად ოქროს მტევან-ფოთლიანი ვაზი ამკობდა.

✓ — ზომით განგვიყოს უზომოება თვისი და რაოდენ დასატევნებელ არს ჩვენთვის, გამოგვეცხადების და გვეჩვენების ღმერთი, — ეტყოდა ხშირად საღამო ქამს პეტრეს ზაქარია.

თ ა ვ ი მ მ თ ხ უ თ მ მ ტ მ

ბ რ ა კ ო ლ ა უ ზ ლ ე ბ ე ბ ი ს ა თ ვ ი ს

მოგზაურობიდან სულ სხვა გუნებაზე დაბრუნდა დედოფალი. სამეფო კარის დახვედრაც უფერული ეჩვენა, უფერულად ეჩვენა ყვავილნარიც კი, ანტიოქიის შემდეგ ნათლად შეიგრძნო მალლიდან დაბლა ჩამოსვლა, მაგრამ მაინც გამარჯვებულის, კმაყოფილებით დადლილის სახით, ნახულით აღფრთოვანებას გამოთქვამდა, თან ავგუსტას შეპარ-

ვით თვალს შეავლებდა; ნიშნის მოგებით ელიმებოდა, როდესაც ავ-
გუსტას სახეს ჩრდილი მიადგებოდა, ან კიდევ უფრო ზეიმობდა, რო-
დესაც ავგუსტა მის გაუთავებელ შთაბეჭდილებათა თხრობას გულწრ-
ულად და უსიტყვოდ სტოვებდა ხოლმე.

სამაგიეროდ ყოველ ცისმარე დილას ხრიზანფი ქვეყნის უმჯინე-
ტით შეუდგებოდა როგორც დედოფლის, ისე ავგუსტას მამოძირებლად,
თავის კეთილ სურვილებში მოხერხებულად რომ ჩაახვევდა საზრისიან
ფანდს.

— აღტაცებული ვარ თქვენი კეთილშობილებით, — ეუბნებოდა
ავგუსტას, — მსხვერპლად მოგაქვთ თავი თქვენი ძმისა და რძლის
ბედნიერებისათვის. გაცეხული ვარ, გაცეხული, თქვენი თავგანწი-
რულობით! ისინი თავიანთი გატაცებებით ცხოვრობენ, თქვენ კი მთე-
ლი ქვეყნის ჭირ-ვარამი აგიკიდიათ. — იცოდა ხრიზანფიმ, რა მოხვედ-
ბოდა გულში დიდების მოყვარულს. ავგუსტასაც სწორედ ისეთად
მოჰქონდა თავი, როგორადაც მას ხრიზანფი ხატავდა, რადგან მის დი-
დებას სწორედ კეთილშობილება და თავდადება აკლდა. თუ სიმდიდ-
რე საფასეს მორეწვით შეიქმნებოდა, დიდება დიდების უარყოფაში
მოიპოვებოდა. ხრიზანფიმ ისიც იცოდა, რომ ხარბად შესმული ფილა
ლიქნისა გონიერსაც უგუნურად აქცევდა და იგი არ ზოგავდა არა-
ფერს, თან იმდენსაც ახერხებდა, რომ პირფერად არავინ სთვლიდა. აქ
უკვე თეოდოსი არ ცდებოდა, როდესაც ხრიზანფის ადამიანების გაგე-
ბის უნარს მიაწერდა.

დედოფალთან კი ხრიზანფი გულწრფელ სინანულს გამოხატავდა:

— რამდენად მოიგებდით, ხალხის თვალშიც, სახელმწიფოს სათა-
ვეში რომ უდგეთ! როგორ გაუგებარია, რომ დედოფალს პრეპოზიტი
არა გყავთ!

დედოფალი მას უპასუხოდ სტოვებდა, მაგრამ მისი სიტყვები არ
ავიწყდებოდა. უკვირდა, აქამდე ამაზე რატომ არ ეფიქრა. გრძობდა
დედოფალი თავის უპირატესობას, მაგრამ შორს იყურებოდა ელინის
თვალი. იცოდა, მბრძანებელ მულსა და სუსტი ნებისყოფის ქმართან
ასე ადვილად ვერას გახდებოდა. პავლინიც ახლა საჭირო ხდებოდა და
მაშინაც კი უღიმოდა, როდესაც სრულიად არ ელიმებოდა. იმედდა-
კარგული პავლინი კი იბნეოდა და იმ გარდაუვალ კანონს აწერდა ამ
წყალობას, რომელიც დასაუფლებლად მებრძოლს ხელიდან უსხლტე-
ბოდა და მიანებებდა რა თავს, თვითონ გეტანებოდა.

დედოფლისა და ავგუსტას შეხვედრები კი თანდათან სულ უფრო
ხანმოკლე ხდებოდა, საუბარი არაბუნებრივი და მოულოდნელი გაცი-
ნებით წყდებოდა.

დედოფალი თავის ბედს უფიქრდებოდა: რატომ უნდა მიეჩნია დედოფლობა ავგუსტას წყალობად? ეს ხომ წინასწარმეტყველებით იყო მისთვის განკუთვნილი და უფლებებიც თეოდოსიზე ნაკლები რაღა აქვს! ერთი, რომ დედოფლად კურთხევა წინ უსწრებს ქორწინების ცერემონიალს, ე. ი. ყოვლის შემძლე ძალაუფლებას უჭირავს ვაჟი გოგორც ბაზილევსის თანამეცხედრე, არამედ, როგორც კანქელეტიუსისა, ხალხსაც არა ბაზილევსი წარუდგენდა საზეიმოდ აღიარებისათვის, არამედ თვით წარსდგებოდა თავის ამალით და კურთხევაც დედოფლისა ხომ მეტი საიდუმლოებით ხდებოდა, ვიდრე ბაზილევსის. თანასწორი ძალაუფლებით, გონების გამჭრიახობითაც აჯობებდა მას.

მელანიას სიტყვას დიპსიდას შხამივით ემოქმედა, — რაც დრო გადიოდა, ძლიერდებოდა წყურვილი: შურისძიებისა, იავარდის კოშკის დანგრევისათვის.

დედოფლის მეგობრები დღითიდღე გავლენიანნი ხდებოდნენ, — კირს მიენდო აღმოსავლეთის განმგებლობაც, რაც არ ექაშნიკათ კლირიკოსებს და მით უფრო ავგუსტას. ეს იყო მხოლოდ დედოფლის პირადი ტრიუმფი, რითაც არკვევდა, ვინ იყო მტერი და ვინ მეგობარი. დედოფლის წყნარ სიტყვაშიც უკვე ბრძანება გაისმოდა.

დადიოდა ხმები, რომ მმართველობის ადგილები იყიდებოდა, მექრთამეობა იმპერიას აღონებდა, მაგრამ თვით მექრთამე და ადგილის გამყიდველი დედოფალს ხელში არ უვარდებოდა, მოიკითხავდა ათას საქმეს, ხრიზანდის ჩაეკითხებოდა და ქამლეონზე საოცარი არ იბნეოდა, მხილება მას ხელს არ აძლევდა, რადგან ერთ-ერთი მსხვერპლთაგანი თვითონაც იქნებოდა.

— აი, რარიგ საჭიროა დედოფლისათვის პრეპოზიტი! ახლა საქმეებში ჩახედული იქნებოდით. სამეფო საქმეებში არ ვერევი, მაგრამ არ შემიძლია არ ვთქვა, რომ მხოლოდ ავგუსტობის ტიტული არ იძლევა უფლებას პრეპოზიტის ყოლისა და ეს მხოლოდ თქვენი თავმდაბლობის და დიდბუნებოვანების ბრალია, რომ თქვენ პრეპოზიტი არა გყავთ. არ ახსოვს ბიზანტიას დედოფალი, რომ ძალაუფლება დაეთმოს ვისმესათვის, ისიც მულისათვის, ჩვენი დედოფლები ბაზილევსის უფლებებსაც კი ითვისებდნენ. ყველაფერ ამას კი, თითქოს ქრისტე მიდგას და მკარნახობს. ავგუსტას ჭეშმარიტად ეშმაკი აქეზებს, რომ თავის უფლებებს საზღვარს არ უდებს.

ენაგაქნილი ცეცხლს მუგუზხალს მუგუზხალზე უკიდებდა, ზედ ზეთს ასხამდა და ერთ დღეს დედოფალმა სრულიად მოულოდნელად თეოდოსის განუცხადა:

— რატომ არ მყავს მე პრეპოზიტი?

— საოცარია, მზე ნაღვლობდეს უღრუბლობას! — თქვა წყნარად თეოდოსიმ, — განა არ გახარებხ, რომ მთელი დრო შეგიძლია მთახმარო შენს საყვარელ პოეზიას? პრეპოზიტი ან შენ უნდა გყავდეს, ან პულქერიას. შენთვის, ვფიქრობ, ძნელიც იქნებოდა, მესუფის ტყეებს ჩვეულებრივი, შესისხლხორცებული მოვალეობაა, რეჟიმით მეს პრეპოზიტზე უარს.

დედოფლის თვალებში ელვამ გაანათა ავგუსტას შექებაზე და უკვე წყრომით თქვა:

— მე მომბეზრდა შეშინებულ მონასავით ჯდომა დღესასწაულებზე. შეურაცხყოფად მიმაჩნია ისიც, როდესაც მესმის: „ბაზილევსი — კალიგრაფია, დედოფალი — პოეტი“.

თეოდოსიმ ერთი კი გახედა გამომცდელი თვალით, თითქოს ნაცნობში უცნობი დაინახა.

— არ მესმის, არ მესმის, რა სახარბიელო უნდა იყოს საჯახირო საქმეები, რომელნიც სულიერად სცემენ ადამიანს და ჰეშმარიტებასაც აცდენს. ბაზილევსი ვარ და სახელმწიფო საქმეებს თავს ვარიდებ, ვფიქრობ, სულის ამალგებაზე ზრუნვა უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე ათასგვარი საურავით თავის დატვირთვა, — თქვა და ისევ ჩახედა თვალებში.

— ავგუსტას არ უშლის ხელს საჯახირო საქმეები, მას ლამის წმინდანად აღიარებენ და შენ კი მბრძანებელს არ გსურს მბრძანებლობა?! ამ დღეს საბოლოოდ წააგო თეოდოსიმ დედოფლის თვალში.

თეოდოსიმ სცადა ალერსით გაქარწყლება, მაგრამ მისი ალერსი უკვე აუტანელი იყო დედოფლისათვის. დაღონდა თეოდოსი. არ უნდოდა დაეჯერებინა არც ყურთასმენისათვის, არც თვალთახედვისათვის და მომღიმარი სახით დედოფალს სავარდენში ჩაჰყვა.

დედოფალი მოერია თავს და სერიოზულიდან ხუმრობაზე გადავიდა.

— გახედე, ყვავილთ დედოფალი ბაღის გულშია და არა ორღობის ჩრდილში. მისი მზე ციდან ანათებს, ჩემი კი ხალხის გულიდან ამოდის. უპრეპოზიტო დედოფალს და უღონო მბრძანებელს საზეიმოდ ოთახის ყვავილებივით რომ გამოგვამზეურებენ, ესეც დიდი წყალობაა ავგუსტასაგან, არა? — ახლა უკვე თვითონ ჩახედავდა თვალებში თეოდოსის, რომელსაც ეგონა, უავგუსტოდ ყველა საქმე აირეოდა. დაღვრემილს თვალებში შიში ჩასდგომოდა. დედოფალს კიდევაც შეებრალა, ხელი ჩაჰკიდა და მზრუნველი დედასავით სიცილით უთხრა:

— ახლა მე და შენ სასწრაფო საქმე უნდა დავიწყოთ. პრეპროტი ჰყავდეს ავგუსტას, ჩვენ კი ხალხს ვაჩვენოთ, რომ მარტო კალიგრაფია და ლექსების წერა არ გვინტერესებს.

— მაინც, რა მოიფიქრე? — მოსულიერებულმა ჩემმა მამამ

— სასაზღვრო კედელს კედელი უნდა მივაშენოთ. ჰუნები ისე გაძლიერებულან ატილას წყალობით, აღარავის არ ინდობენ და თავდაცვაზე უნდა ვიფიქროთ.

თეოდოსი ისევ განცვიფრებული შეჰყურებდა, მასში ნამდვილად უცხო ადამიანს ხედავდა, მისი ყველაფერი მოსწონდა და თანაც ამინებდა, აღარ იცოდა, ეს წამოწყება უნდა გახარებოდა თუ სწყენოდა.

— რატომ იტვირთავ თავს ასეთი საურავეებით? ამისათვის არის სარდალი, არის პრეფექტი, შენგან დიდად პატივცემული კირი, — მრავალმნიშვნელოვნად გადახედა, — აბა, იმათ რაღა დავავალოთ?

— დავავიწყდა გეთქვა, არის ავგუსტა, რომელმაც ყველაფერზე და ყველაზე უნდა იურვოს, ჩვენ კი საღმრთო სჯული ვიზებოთ.

— ყველაფერი ისე იყოს, როგორც გენებოს. გამოვიხმოთ ხუროთმოძღვარი და დღესვე დავიწყოთ, კმაყოფილი ხარ? — მოსიყვარულე თვალები შეანათა მეუღლეს, — ვაჩვენოთ ხალხს ჩვენი საქმენი. კარგი რამ განგიზრახავს.

გეგმები, რჩევები, ადგილზე შემოწმებები ახალისებდა თეოდოსი-საც. ამჯერად ესეც საკმარისი იყო ავგუსტას ასაფორიაქებლად. როდესაც დედოფალი ხუროთმოძღვართან ერთად მშენებლებს თავს დასტრიალებდა, თეოდოსი იქვე რომელიმე ბერთან ქვაზე ჩამოჯდებოდა და ღვთაებრივ საკითხებზე მსჯელობდა, შორიდან დედოფალს თანაგრძნობით გახედავდა ხოლმე, დედოფალი ქალაქისათვის გალავნის შემორტყმით ავგუსტასაც ალყას არტყამდა. მალე თეოდოსი ორ ცეცხლს შორის აღმოჩნდა. რწმუნება იმისა, რომ ეს ავგუსტას დასახმარებლად ხდებოდა, უაზრობა იყო. გამჭირახი ხელისუფალი ასე ადვილად არ ტყუვდებოდა. კედლები, რომელიც ქალაქს გარეშე მტრისაგან იცავდა, შინაგან მტერს აძლიერებდა და მასსა და დედოფალს შორის გაურღვეველი კედელი აღიმართებოდა, დღითიდღე მალღდებოდა და ავგუსტას გულზეც ლოდი ლოდს აწვებოდა.

თეოდოსისათვის კი ისევე გაუგებარი იყო ავგუსტას გაბოროტება, როგორც დედოფლის მომთხოვნელობა, და გამწვავებული ურთიერთობა იმდენად აუტანელი იყო, რომ დედამიწამაც ველარ გაუძლო და ერთი რომ დაიგუგუნა მრისხანებით, მუქარით შეანძრია სატახტო ქალაქი; შემზარავმა მიწისძვრამ ახლად მიშენებული კედლები ქვების

გროვად აქცია. ხალხი შიშის ზარმა მოიცვა. მხოლოდ ავგუსტა ხარობდა გულის სიღრმეში; ამ ნგრევაში თავის ძლიერებას ხედავდა, განგების რისხვაში — შემწეს. დამხობილი ჯვარცმის წინაშე მდებარე მადიდებელს წარმოსთქვამდა.

ღვთის მოშიშმა ხალხმა კი ამ ნგრევაში თავისი ცოდვებისათვის რისხვა დაინახა, სტიქიის წინაშე თავის უსუსურობის შეგრძნებამ შეაძრწუნა და თეოდოსი დედოფალს ყრუდ საყვედურობდა, ავგუსტასადმი მეტის ნდობით იმსჯელებოდა, მაგრამ თავის გრძობებს ვერ ამხელდა. ხალხი მინდორზე გადიოდა ფსალმუნებითა და გოდებით. თეოდოსი უნდობისა და უპოვარის ტანსაბურავში შემოსილი, უხამური ხალხს არ ჩამორჩებოდა. დედოფალი არ ტყდებოდა, სტიქიასაც შემართებული ხედებოდა, რადგან მის სულში არა ნაკლები სტიქია ბობოქრობდა.

პატრიარქი პროკლე ზემთაგონებით მიღებულ ახალ საგალობელს აგალობებდა: „წმინდაო ღმერთო, წმინდაო ძლიერო, წმინდაო უკვდავო, შეგვიწყალენ ჩვენ“. გოდების ზარი ზეცას სწვდებოდა და მისი ნახმევი — საუკუნეებს.

პროკლეს შთამაგონებელი სახე, საგალობლის ძალუმი გუგუნი და დედოფლის მხნეობა თეოდოსის იმედს აძლევდა და საგალობელს შეუწყვეტილად იმეორებდა.

მთელი ქალაქი ეკლესიას დამსგავსებოდა, ლოცულობდნენ ყველგან, ვზაჯვარდინებზე, მოედნებზე, სადაც კი მოუხდებოდათ. შეწყდა მიწისძვრა, მაგრამ სამუდამოდ შეწყდა პროკლეს მგზნებარე ხმაც. ისევ დაღონდა ქვეყანა, ისევ მწუხრი დაეუფლა, ხალხი თავის მწყემსს მისივე საგალობელით ეთხოვებოდა: „წმინდაო ღმერთო, წმინდაო ძლიერო, წმინდაო უკვდავო, შეგვიწყალენ ჩვენ“.

დედოფალი შენებას ხელახლა შეუდგა, თეოდოსი კი ჩამოშორდა ამ წამოწყებას და თითქმის გაუჩინარდა.

პროკლეს ანდერძით საპატრიარქო ტახტი ფლავიანემ დაიკავა.

ხრიზანფის პროკლეს პატრიარქობა ვერაფრად გამოეყენებინა და იმ ოცნებაში იყო, მის შემდეგ თავისი ნათლია ევტიქი ეკურთხებინათ. ამ მოულოდნელობამ კი გაბოროტებით ააწრიალა. ფლავიანეს დასამხობად ყველა ღონეს იხმარდა. მას ეკლესიის მშვიდობა მხოლოდ აღონებდა და არ ასვენებდა. არქიმანდრიტ ევტიქის მონახულებას მოუხშირა. თუ ნესტორიოსის მხარეზე იყო ერობა, ევტიქის მხარეზე იყო მთელი ბერობა. ევტიქი არ იყო სწავლული და არც სხვის განსწავლულობას აფასებდა, მაგრამ ხრიზანფი ფიქრობდა და ამბობდა მაინც,

რომ მის აზრებს ტიარას ბრწყინვალეობა კიდევ უფრო დაამყენებდა. ევტიქით აღტაცებულ ხრიზანფის თეოდოსი ც აღტაცებაში მოჰყავდა და იმდენი ეცადა, რომ ნესტორიოსის თაყვანისმცემელად ევტიქის მგზნებარე მიმდევრად აქცია.

ფლავიანე, კეთილშობილი, მკაცრი, განდგომილი ამა ქვეყნიურისაგან, ერთგული იყო მასზე მინდობილი ეკლესიისა. კემმარიტად მართლმადიდებელი არ უთანაგრძნობდა არც ნესტორიოსს, არც ევტიქის. მისი მოძღვრება შემარიგებელი იყო და ცხოვრება კი — სადა.

ხალხს უნდოდა ენახა მისი პატრიარქი ბრწყინვალედ შემოსილი, მონაწილე დიდებულ ზეიმებისა, მეტოქე კონსულებისა, პრეფექტებისა და მხედართმთავრებისა, ფლავიანეს კი მხოლოდ ამინებდა ხმაურიანი, მრავალსაურავიანი სამწყსო, აღონებდა დაუსრულებელი ბრძოლა სულმდაბალ ადამიანებთან.

ხრიზანფიმ თეოდოსის მოათხოვნინა, ფლავიანეს სამადლობელო გამოეგზავნა ესოდენ დიდი პატივისათვის.

ფლავიანემ სამადლობელოდ ნაკურთხი ევლოგია გამოგზავნა.

კმაყოფილმა თეოდოსიმ ნიშნის მოგებით ევლოგია ხრიზანფის მიაწოდა, რადგან იცოდა, ხრიზანფი ძვირფას საფასეს რასმე ელოდა.

ხრიზანფისათვის ევლოგია საწყენად დარჩა და მასზე მეტად კი ის, რომ ევლოგია თეოდოსიმ კმაყოფილებით მიიღო. ამიტომ ევლოგია უკან დაუბრუნდა და თეოდოსის უკითხავად შეუთვალა ფლავიანეს მეფე ოქროს თხოულობს სამადლობელოდო.

ფლავიანე გაკვირდა, ოქროს მოყვარულად არ სცნობდა თეოდოსის და შემოუთვალა:

„მე არა მაქვს ბაზილევსისათვის გასაგზავნი ოქრო, თუ არ გამოვიყენე ამისათვის წმინდა ბარძიმი“.

ხრიზანფიმ ამის შესახებ თეოდოსის არაფერი გააგებინა, ფლავიანეს კი ყველგან ყურისმიმგდებნი ჩაუსაფრა, რომ რაიმეში ბრალი დაედო.

ერთხელ ნადირობისას თეოდოსის წინ გადაუდგა ჩამოგლეჯილი, ერთი ზორზობა ბერი ვინმე, ხელი უტაცა ცხენის სადავეს და ბრძანებით უთხრა, ძირს ჩამოსულიყო.

შეშლილი ეგონათ და შეუტიეს, მაგრამ ერთმა მხლებელთაგანმა იცნო ვარსუმა, ანიშნა, მოეუსმინოთო. ჩამოქვეითდნენ და მოკრძალებით მოსთხოვეს კურთხევა.

ვარსუმამ თავმომწონედ გახედა თავდახრილ დიდებულთ და თეოდოსის მიმართა:

— ნესტორიოსი უნდა გადასახლო ბევრად უფრო შორს, ეგვიპტის უდაბნოში, თუნდაც იბისში, სადაც საპყრობილე თვითონაა დარაჯი თავისი მსხვერპლის, ქვიშის ცხელი ქამარი კედელია მისი.

თეოდოსის ნესტორიოსი აღარც ახსოვდა და ადამიანზე სასჯელის დადებაც ყველაზე მეტად უმძიმდა, ღვთის შიში ჰქონდა, უარესად მიელო სამაგიეროდ. უკმაყოფილოდ მობრუნდა ვარსუშამ უარის ნიშნად და ყველას ანიშნა ამხედრებულიყვნენ.

— ნესტორიოსს საკმაოდ დიდი სასჯელი აქვს და მეტს აღარას დაუმატებ, — განუცხადა ვარსუშამ.

ვარსუშამ ისევ მშვიდად განუმეორა, თეოდოსიმაც მშვიდად უპასუხა და თან დასძინა:

— თუ ნესტორიოსის აზრები ღვთაებრივზე არ არის ქეშმარიტი, იგი თავისთავად უკვე დასჯილია და, ადამიანი რომ თავის თავს დასჯის, მას ბაზილევსის სასჯელი ვერ შეედრება.

ვარსუშამ თითქოს არც უსმინა, მესამედ გაუმეორა. მესამედაც უარი მიიღო და მაშინ კი თავს დაესხა შეჩვენებით, თეოდოსიზე განკვეთა წარმოსთქვა.

თეოდოსის მიწის ფერი დაედო. შეშფოთებულმა, შეურაცხყოფილმა, დაპყარვა ნადირობის ხალისი, ბრძანა სასახლეში დაბრუნება, მაგრამ ვარსუშამ განკვეთის სიტყვები ვერ დაევიწყებინა.

სასწრაფოდ მოუხმეს ფლავიანეს განკვეთის მოსახსნელად.

— არა ყველასაგან უნდა ეცნა მას განკვეთა, — განუმარტა ფლავიანემ და თავისი ძალაუფლებით თეოდოსის შეუხდო.

თეოდოსიმ შეება მაინც ვერ მიიღო, ვერ მოისვენა და განაცხადა:

— შენდობა მისგან მინდა მივიღო, ვინც განმკვეთაო.

ფლავიანე გააოცა მეფის ასეთმა მოთხოვნამ, მაგრამ წინააღმდეგი მაინც ვერ წავიდა.

ეძიეს, მისდიეს კვალს, მონახეს ვარსუშა, აღუთქვეს ნესტორიოსის გადასახლება და სთხოვეს, დაედო პატივი მეფისათვის და ხლებოდა.

ვარსუშამ ბერძნული არ იცოდა, მხოლოდ სირიულად მეტყველებდა და მოენედ ავგუსტა მოითხოვა.

გამარჯვებული ვარსუშა თეოდოსის შემართული წარუდგა, თეოდოსი კი მოკრძალებით იდგა მის წინაშე.

ავგუსტა აღშფოთებული უცქეროდა ამ სამარცხვინო სანახაობას, მაგრამ რა გაიგო ვარსუშა ნესტორიოსის სასჯელის გაძლიერებას ითხოვდა, სიამოვნებით უმალ დააწერინა ბრძანება იბისში გადასახლებისა და ვარსუშამაც მოხსნა თეოდოსის განკვეთა.

ვარსუმას ნაბიჯმა, მებრძოლმა სულისკვეთებამ თეოდოს კიდევაც მოხიბლა და თხოვა, კვლავაც მინახულყო.

ფლავიანემ ყოველივე ამის შესახებ მკმუნვარებით მოისმინა. მეფეში მეფური ვერა დაინახა რა.

— სჯობდა ვარსუმა გადაგვესახლებინა და ქვეყანა რუსეთში წაგვბრუნებოდა, — სინანულით თქვა.

გაიგო ეს ხრიზანტიმ და თეოდოსის თავისებურად მოახსენა: „ფლავიანე ბრძანებს, თვით განსაკვეთი განკვეთას ხსნის ბაზილევსსაო“.

თეოდოსიმ ამაზე არაფერი თქვა, მაგრამ იცოდა ხრიზანტიმ, თუ რას ნიშნავდა ეს დუმილი. ვარსუმასაც მალ-მალ ქებას ასხამდა, სჯულის ხმალამოღებულ დამცველად სახავდა და დროდადრო ახვედრებდა კიდევ მეფეს.

ცნობა მოვიდა ალექსანდრიიდან კირილეს გარდაცვალებისა, საპატრიარქო ტახტზე დიოსკორეს ასვლისა.

იცოდა ხრიზანტიმ, მონასტერი აირეოდა და კირილეს ქონებას ყადაღა დაადო. დიოსკორესთან შეთანხმებას მიაღწია და კირილეს სიმდიდრე გაიყვეს. ამით ხრიზანტიმ დიოსკორეს გული მოიგო. დიოსკორეს სძულდა კირილე და მისი ქონება სიამოვნებით მიითვალა.

ამ დროს ავგუსტას ფეხმძიმობა გაცხადდა. ზოგი გაკილვით, ზოგი აღმფოთებით, მაგრამ ყველა ქალწულების აღთქმამიცემულის სითამამეზე ლაპარაკობდა, მხოლოდ ეს მითქმა-მოთქმა თეოდოსის ყურამდე არ აღწევდა. მაშინ დედოფალმა თეოდოსის პირდაპირ განუცხადა:

— როდესაც ჩვენ არ ვკიცხავთ დანაშაულს, ეს ნიშნავს, რომ ვიზიარებთ მას.

თეოდოსი ამ მოულოდნელობამ ისევ იმ სიძნელის წინაშე დააყენა, რომელიც ყველაზე მეტად აშინებდა და ერთხელ ნაცადი სიმწარე მეორედ აღარ უნდა ეგემა. მაგრამ გამოსავალი ერთი იყო, — ეკურთხებიანათ ავგუსტა დიაკონისად, როგორც ქალწულების აღთქმადღებული. ფლავიანეს დაავალეს ამის მოწესრიგება.

ფლავიანე დავალებამ მეტად დააღონა, ნაძალადევი კურთხევას რა მადლი ექნებოდა. ლოცვად დადგა, ღმერთს შემწეობა თხოვა და ავგუსტას საიდუმლოდ აცნობა, არ გამოცხადებულყო ტაძარში, ნურც მე მიმიკარებო, რომ იძულებული არ გავხდე რაიმე წყენა მოგაყენო.

მიხვდა ავგუსტა ფლავიანეს გაფრთხილებას. ხედავდა სვე შეუტრიალდა და ქედუდრეკი მბრძანებელი ბრძანებას შორჩილებდა. დედო-

ფალს პრეპოზიტი გაუგზავნა, განდგომა განაცხადა და სამეფო დასასვენებელ სასახლეს, ევდომს შეეფარა.

განრისხდნენ მეფე და დედოფალი ფლავიანზე, საიდუმლოს გაცხადებისათვის და გაჰკიცხეს.

მოხდა ისიც, რომ ფლავიანემ ევტიქი ამხილა ერეტიკოსად და განკვეთა. ხრიზანთიმ დიოსკორეს გამოსთხოვა და მარტო ევტიქის დაცვასა და ფლავიანეს დამარცხებაში. გადაწყდა კრების მოწვევა. კრება ეფესოში დაინიშნა, რომელსაც დიოსკორე თავმჯდომარეობდა. თეოდოსიმ კრებას ხმის უფლებით დაასწრო ვარსუმა და თითქოს ცეცხლზე თივა დააყარა. უგუნურებით მოცინარე ვარსუმა ვეება დაღესილ კბილებს ყველას სახეში უკრეჭდა; ვითარცა პირუტყვი საგლეჯს, აურზაურს ელოდა.

ხალხის მღვრიე მორევში სამსჯავროს გესლი ინთხოდა. კრება აურზაურით დაიწყო. ერთი მეორეს აზრის გამოთქმას არ აცლიდა. დიოსკორემ, უპირველესად, ევტიქის წარმოათქმევინა მრწამისი და გაამართლა; ფლავიანეს არც მოუსმინეს, ისე წარმოსთქვეს მასზე ანათემა, იქვე დაამხეს იძულებითი ხელის მოწერით. ფლავიანე სიტყვას ითხოვდა, ხელით ანიშნებდა, კვერთხს სწევდა, მაგრამ წამოშლილი ხრო ბერებისა აღრევას აძლიერებდა, ხალხის ტალღა ტალღას ასკდებოდა, ფლავიანე წაიქცა, გაისმა ვარსუმას ყურისწამლები „მოჰკალით, მოჰკალით“, და ვით მგლები აშლილი ხროვა ვარსუმა თავისი ჯგროთი გადათელილ ფლავიანეს ფეხით შესდგომოდა. საკუროთხეველი მწყემსის სისხლით იღებებოდა.

ფლავიანეს სისხლი ჯერაც არ იყო ამბიონიდან ჩამორეცხილი, რომ ხრიზანთი ევტიქისთან იჯდა და ახალ საპატრიარქო გეგმებს აწყობდა დიოსკორესაგან გათამამებული. ყოველივე ამას თავის გამჰრიახობას მიაწერდა და მალ-მალ თავისივე ნაამბორევე ხელს შუბლზე იკრავდა; რა სახელმწიფო მოღვაწე ვილუბები უგვირგვინოთო. მაგრამ ასევე გამარჯვებულად პრაცხდა თავს დიოსკორე და დასაგვირგვინებლად კონსტანტინოპოლის პატრიარქად აკურთხა ეგვიპტელი დიაკონი ანატოლი.

ანატოლის დანიშვნა ხრიზანთისათვის სიკვდილის განაჩენს უდრიდა. ანატოლი ხრიზანთის სიახლოვეს არ გაიკარებდა. ანატოლიმ იცოდა, რას ნიშნავდა კონსტანტინოპოლის პატრიარქობა — დიდებას, პატივს, ფუფუნებას და ბრწყინვალე ცხოვრებას. ამიტომ თავიც ღირსებით ექირა, მას დედოფალი და ბაზილევსი თვალეში შეჰყურებდნენ.

კრებას კი შეარქვეს „ეფესოს ძარცვა“.

რ ა ა რ ი ს ბ ო რ ო ტ ე ბ ა ?

ქ რ ი მ ნ ო ლ ი

მ ი გ ლ ი მ თ ე ქ ა

„ტახტი უთქვენოდ აღარად მივიჩნე, — წერდა მურვანს დედა, დედოფალი ბაკურდუხტი — განზე განვუდექ მის ოხვრა-მრავალ ბედნიერებას. მონაზვნებად აღვიკვეცეთ მე და ზუზო. ერთად ვართ ჩვენსავე აგებულ მონასტერში და შენც გიგზავნით განძეულს, რათა მანდაც აღაშენებდე ჩვენს მაგიერ.“

ბიძაშენი არჩილი, დღეს მეფე ქართლისა, დიდებულთა დაქინებით დაქორწინდა ახალგაზრდა ასულზე, არ შეწყდეს სამეფო შთამომავლობაო, მაგრამ ხანდაზმულს შვილი მაინც არ შეეძინა. ყველაზე სატანჯველი ის იყო, რომ ახალგაზრდა ცოლის დალატი გაცხადდა. დედოფალმა მოინანია, მეფემაც აპატია, მაგრამ ყველაფერი ეს ისე გვამძიმებს, რომ ღვთისაკენ აღპყრობილი ხელები უღონოდ ძირს გვეშვება. ღვთისმოსავმა არჩილმა კი სასახლე ეკლესიას დაამსგავსა — მგალობელნი და მემუსიკენი გარს ახვევიან დღემუდამ.

დიდი იყო ჩვენი ცოდვა, ალბათ, რომ მიწისძვრამ სვეტიცხოველიც დააქცია.

შენ ახლა ყველაზე უფრო საჭირო იყავი საშობლოსათვის, მაგრამ ღვთის სამსახური უმადლესია და დეე, იყოს ნება ღვთისა. რაც საქმე ხელთ აიღოს კაცმა, გაუთავებელი არ უნდა დაადგოს. საიქიოს ყველა საქმე გაცუდდების, სამის მეტი: შენება საყდრისა, კაცთაგან რამ სარგებელი მიხვდეს, კაცსა და გაზარდოს შვილი სათნო და ღვთის მადიდებელი.

ილოცე შენი მონატრული დედისა და აღმზრდელისათვის. თუ ღვთის ნება იქნება, ვიხილავთ ურთიერთს სამარადისოში“.

მურვანს ნაღვლიანი ფიქრები შემოესივნენ, მანძილითა და დროით დაშორებულს ფიქრი აახლოებდა სამშობლოსთან, დედის მოსიყვარულე თვალები თითქოს მის სავანეს ანათებდნენ.

ავედრა შემომქმედს მშობლები და სამშობლო. დღიდან წიგნის მიღებისა ტაძრის შენებას შეუდგნენ იორდანის პირსა, ადგილსა უდაბნოსა. ბეთლემის ძველი ბაზილიკის ნანგრევებიდან ქვა მოზიდეს. იოანედ ხმობილი მითრიდატე მეთვალყურედ დაუდგა. მოვიდნენ მშენებელნი, გათხარეს საძირკველი. მომიჯნე ვინმე ერის კაცი იყო და შე-

ედგა საზღვრისათვის. არ დასთმო იოანემ. მთავარი აღუშფოთდა და ხეტქა იოანეს სახეში, მშენებელნი გაუყარა.

იოანე სახეზე ხელაფარებული მოვიდა პეტრესთან.

— საკვირველი იქნება, თუ ამაღამ ის კაცი არ მოკვდება, — მშვიდად თქვა პეტრემ.

მართლაც, მეორე დღეს შეიტყვეს, ის მთავარი პეტრესგან გაიქცა და დაიღუპა. გაკვირდნენ ამ ამბის შემტყობნი და სასწაულმოქმედად აღიარებული პეტრე ახლა წინასწარმეტყველად შეირაცხა.

პეტრემ იოანე აღარ მიუშვა მშენებლებთან და თვით ჩაუდგა სათავეში საქმეს. მშენებლებთან ერთად ქვას ეზიდებოდა, ტრაპეზს იზიარებდა, ღვინოს შესვამდა, გალადღებოდა, მათთან საუბრით არ მოიწყენდა და ქებასაც ასხამდა.

სვეგამწარებული ქვრივი მთავრისა კი პეტრესა სთვლიდა მიზნად თავის უბედობისა, გაბოროტებული თვალს არ აცილებდა მათ საქმიანობას და მათ გასაგონად იტყოდა:

— დამვრა და შეჩერდა შენება, განსვენებას მიეცა საზრდელითა და სასმელითა. ვერ ეძლოს ტაძრის აშენება.

პეტრეს თითქოს არც სმენოდა.

მაშინ ქვრივმა თავის მამასახლისს ათქმევინა:

— რა დროს დასვენებაა საზრდელითა და სასმელითა! ამოდ დამვრი და არა გაქვს მადლი, ამისათვის ვერ შესძლებ მის ზედგომასაც.

— სასოწარკვეთილი თვითონ ხარ, აქედან გამეცალე, — მიუგო პეტრემ.

ქვრივი არ დაცხრა და ახლა თვით მიეჭრა:

— სამეუფეო მამული დაგიტოვებია და ისეც არა კეთილად ცხოვრობ. მეფის წულს არ შეენის მაგდენი პატივი და თავმდაბლობა მდაბიო კაცისა.

— როცა საქმე თავმდაბლობით წახდების, ნუმც მქონია მსგავსი მისი სიმდიდრე და ნურც ამპარტავანებით მომიხსენიებენო, — უბნო პეტრემ მოუსვენარ ქვრივს.

— ასეთი რა გაგიკეთეს, რომ ამოდენა ქება შეასხი? — მაინც იშოვა ქვრივმა სათქმელი.

— ყველა საქმეზე რომ დატუქსო ადამიანი და არაფერი მოუწონო, ვერას გააწყობ, — დინჯად მიუგო პეტრემ.

— დატუქსვით არ ვიცი რას აკეთებთ და შექებით რომ ეკლესიას ვერ ააშენებთ, ეს არ არის საიდუმლო.

ქვირვი იმდენი და ისეთი რწმუნებით აზრახა, რომ პეტრეს შიში შეეპარა და სავანეს მოსულმა იოანეს შესჩივლა.

ახლა იოანემ დაამშვიდა:

— არავის წარწყმედს უფალი შრომაში, ისეც რომ მოხდეს და მართლაც ვერ დავამთავროთ, უფალი განსჯის არა სჯებებით, არამედ წინასწარ განზრახვათათვის; უფალი ცხელს ცხელს არა შრომათათვის, არამედ მოგონებათათვის. არა ქვირვიმან, არამედ განწყობელმან იქვლისა ცხოვრებისამან მოგვანიჭოს მოთმინება. სიწყყნარემ ყოველი საქმე დაამშვენოს და სიჩქარემ მრავალი დაამარცხოს.

დამშვიდდა პეტრე და იმ დამეს ჩვეულებრივზე მეტ ხანს ლოცულობდა, ისე დიდ ხანს, რომ შეერდომილს ლოცვაში წასთვლემოდა. ძილ-ღვიძილში ეზმანა ზეცად ტაძარი მშვენიერ შემკობილი და ბრწყინვალე. შინაგან მის ერვასისნი კაცნი მგალობელნი, იხილა ქრისტე მაუწყებელი:

„აჰა ეკლესია, რომელიც ავიშენებია. აწ უკვე სულმოკლე ნუ იქნები, არამედ იხარებდე, რათა საუკუნო დიდება გელის შენ“.

წამოიჭრა პეტრე. სად იყო სიზმარი, სად — სინამდვილე? გააღვიდა იოანე, ზაქარია და ახარა:

— მე ვნახე, ვნახე ტაძარი, როგორსაც ავაგებ.

დილაუთენია გარბოდა მშენებლებთან. თვით დასახავდა, ხოლო ივინი აღმოჰკვეთდნენ და აღაშენებდნენ. სულ მალე თაღებს მოხატული და მოოქროვილი კესონები ავსებდნენ, იატაკებზე ისხმოდა ნაირფერი სეფი; საოსტიგნე, სამზარეულო, ყურძნის საწნები, ზეთის გამოსახდელი, ბაგები, ეკვდერი, ეზოს კი სვეტებიანი ტალანი დაამშვენებდა. რა დაამთავრეს და მოხედეს მესაზღვრეს, მთავრის უნუგეშო ქვირვის შენება მიეტოვებინა. პეტრეს კი ეწადა მისთვის მადლობა ეზრახა, მის მოუსვენარ შეგონებას მიაწერდა ქრისტესა და ტაძრის ხილვას.

წავიდნენ უდაბნოს, შეკრიბეს მოღვაწენი, ძმანი მრავალნი და მოიყვანეს. განუჩინეს მათ წესი და კანონი, დაუდგინეს წინამძღვარი, კაცი ღმერთშემოსილი და დაარქვეს მონასტერს „ივერთა მონასტერი“.

მეთვალყურედ ზაქარია დაუდგა. ყოველ დღეს უკანასკნელად მიიჩნევდა. მას უქმად მყოფი დროის მკვლელად მიაჩნდა, მიზნისაკენ გზის მომჭრელად. დროის დენას უდარდელად არ აჰყვებოდა, არც ფერფლწაყრილ წარსულს მისჩერებოდა, დღევანდელ დღეს ჩასკიდებოდა და ხვალინდელს უთვალთვალედა. ყოველ დღეს, თუ საათს რაიმეს გამოჩინებოდა: „რაოდენ ძალგვეძლოს, რაოდენ დასატევნებელ არს“, — პეტრეს სიტყვა არ დაავიწყდებოდა.

სხვის წრთობაში თვითონაც იწრთობოდა. დიდ დღესასწაულების წინა ღამის თევა ლოცვაში, წირვის მოსმენა ბოლომდის, გაღვიძება ცისკრისათვის, მითქმა-მოთქმითა და კიცხვა-ბასრობით მისი შემყურე ვერ მოიქანცებოდა.

— ვისაც სასჯელი არ უნახავს, არა ჯერ არს მისევეც მოსვენება. ჯერ დაღლა და მერე მოსვენება. ხელი მშრომელისა, ცხელი წყლით წყურველი შრომილი დაშთების და მკმუნვარება მუდამ სჯობს განხალღებას, — დღე მუდამ შეახსენებდა ძმათ.

პეტრეს სიხარული დიდი იყო ბრწყინვალე ტაძარს რომ შესცქეროდა. არც ქვრივს, არც ავგუსტას ბოროტად არ მოიგონებდა. ჩვეულებრივზე მეტად მზრახველი იყო. საუბარს პირველი წამოიწყებდა:

— «ქვეყანა ამოცანაა: ყოველი ადამიანი, ცხოველი, მცენარეც კი გამომცდელია შენი. რას შეიყვარებ, ან ვით შეიყვარებ — ეს პასუხია ჩვენი. ცდუნებას ვერ ასცდება ვერც ერთი სულიერი, რათა მთელი ცხოვრება ცდუნებაა და ადამიანის დანიშნულებაც სწორედ ცდუნების დაძლევაა.

სიკეთის თვისებაა მარადიულობა და რაც არსებობს მარადიულად, იგი არ შეიძლება იყოს ბოროტი, რადგან ბოროტება არის ნგრევა, მოსპობა, დასუსტება, შეუფერებლობა, დაბნევა, უმიზნობა, უმიზეზობა, უსაქმობა, უწესობა, უკანონობა.

ბოროტება არის დაკარგვა ძალ-ღონისა, უკმარისობა სიკეთისა. ბოროტებას აქვს შემთხვევითი ხასიათი, რადგან იგი რისამე გამო წარმოიქმნება და არა აქვს საკუთარი დასაბამი. მას აქვს მრავალი მიზეზი, მაშინ, როდესაც სიკეთე წარმოიშვება ერთი და საყოველთაო მიზეზისაგან, ჩვენ ჩავდივართ ბოროტებას მაშინ, როდესაც სიკეთეზე ვნაღვლობთ.

ვითარცა ხილული მზე არცა განიზრახავს, არცა წინა აღირჩევს რასმე, არამედ ყოველსავე გარდაჰფენს ბრწყინვალეებასა თვისსა შარავანდედთასა და ყოველი მიიღებს მას ძალისაებრ მისისა, აგრეთვე უხილავი ღმერთი, ყოველთა მიმართ განეფინება და ძალისაებრ თვისისა მიიღებენ ნიჭთა, რაოდენ ძალუძთ; ხოლო რომელი რა ვერ მიიღებს ნათელსა მისსა, ესე არს უძლურება ნათელთ მიმღებელისა, ვითარცა უმეცრება არს შეცთომილთა.

განფენა შარავანდედთა მზისათა ადვილმისაცემლობით მიიწევს უგამკვირვალესთა მიმართ და უსაჩინოესად გამოაბრწყინებს თვისთა კამკამებასა, ხოლო მოეფინოს რა უზრქესთა ნივთთა, უმცირეს აქვს თვისთა მომცემლობათა საჩინოება უმარჯობისაგან საგნისა.

კვალად მზურვალებასაცა ცეცხლისა უმეტეს მიიღებენ უახლოესნი მისისა მიმართ, ხოლო წინააღმდეგომნი, მოშორებულნი — ან სრულებით არა, ან მცირეოდენ მიიღებენ.

ზოგნი სიკეთეს მიიღებენ მარადიული ათვისებით, ზოგნი — დროებითი ათვისებით. მიმღები ცვალებადია, ამის გამო ცვალებადია ათვისებულიც. რაოდენ გვეძლოს, მოსწრაფე ვიქნეთ. შევჩინებამო ღმრთისა მიმართ, ძალისა და დატევნებისამებრ მიუღრეკვალად აღვიხილვებოდეთ საღმრთოთა გამობრწყინვებათა მიმართ. ბნელი უჩინო იქნების ნათელითა, უმეცრება — მეცნიერებითა.

ზოგი დროის უზუნაესია, ზოგი — დროის შესატყვისი. დროისათვის ყოველმხრივ დაქვემდებარებული არსება განელთვის მარადიულობისათვის ყოველმხრივ დაქვემდებარებულს და შეუძლებელია დროული არსებანი შეუერთდნენ მუდამყამიერ არსებათ, რათა ისინი მათი დაგვარნი არ არიან.

ხოლო ყოველითა სახითა დაკლებული, უნაწილო კეთილისაგან, არაოდეს არსადა იბოვოს, არცა ყოფილ, არცა იყოს, არც ყოფად შესაძლებელ არს: თუნდაც ტრფიალი სიძვისა დაკლებულ არს კეთილისაგან პირუტყვულითა გულისთქმითა, მაინც სიკეთესთანაა შეერთებული სიყვარულის მცირე ნახმევით. რისხვა, რამდენადაც მიისწრაფვის გამოასწოროს ის, რაც ეჩვენება ბოროტებად — მონაწილეობს სიკეთეში.

რისხვა პირუტყვული, გულისთქმა უგუნური — ბოროტებად გვესახება, მაგრამ წარწყმიდოს რა ლომმა სიმხნე და მბრძღველობა, არღარა იყოს ლომი; უკეთუ ძალდი ყოველითა მშვიდ იქმნეს, არღა რა იყოს ძალდი, რამეთუ ძაღლისა არს მყეფარობა, ჰლიქნიდეს თვისთა და სდევნიდეს უცხოთა.

უკეთუ არსნი ყოველნი სახიერებისაგან არიან, რამეთუ ბუნება სახიერისა არს დაბადება და ცხოვრება, ხოლო ბოროტისა განხრწნა და წარწყმედა, არა რა არსთაგანი არს ბოროტისაგან, და უკეთუ სახიერებისაგან არს, არა ბოროტი არს რამეთუ არცაღა ყინვა ცეცხლისაგან არს.

სახიერება სახიერს დაჰბადებს, მაგრამ რამეთუ უძლურ იქმნეს დაცვად თვისისა მთავრობისა — ბოროტად იწოდების. ბოროტია, ვინც ისმენს სიბრძნეს და უძლურია რწმენაში.

კეთილი ერთისაგან ოდენ არს, ხოლო ბოროტი — მრავალთა მიზებთაგან.

უგანცხადებულესად, უქეშმარიტესად გვიტყვამს: ბოროტება უკეთურება, უგუნებობა, უქმობა. ბოროტ არრავისა იყოს მშობელ, მზრდელ, მაგრამ ყოვლითურთ მოკლება სიკეთისა ყოვლად შეუძლებელ არს, რამეთუ ყოვლად მოკლება კეთილისათა ვეროღარა ეგონება.

ზაქარიასათვის ჩაუწვდომელი იყო ესე სიბრძნე და იკითხავდა:

— ვითარ ბოროტი მოქნენ იყოს კეთილისა? ვითარ სურის ყოველსა მშვიდობისათვის? რამეთუ მრავალნი არიან, რომელთა უხარის განსხვავებულობა, გაყოფა და არაოდეს ინებებს ნებსით მყუდროებას. რამეთუ კენესის უმანკოება, როდესაც დანაშაულება პატივით იმოსება.

— ჩვენც ჰაერსა დაბნელებულად ვიტყვი, მოკლებითა ნათლისათა და ყინვაც ხომ მოკლებაა სითბოსი?! „სიკეთე სინათლეთ წარმოიდგინება. არც უმაღლესნი აღწევენ მის სრულქმნილებას და არც უმაღლესნი დარჩებიან მის გარეშე. ხოლო რომელნი ვერ მიიღებენ ნათელს, ეს არც უძლურებაა, არც სიმცირე სინათლის მომცემელისა, არამედ ბრალია, მიმღებელის უმარჯობისა, ისევე, როგორც ერთი და იგივე ბგერა ერთნაირად არ მიიღება ყველას მიერ“.

მისტიური ბურუსით მოცული მალაღმარდოვანება სავსე იყო საიდუმლოებით და ზვიადობით. ზაქარიას ისედაც ფართოდ გახილული თვალები უკვე შუბლის დაპყრობას ლამობდნენ:

— რაოდენ დასატევებელ არს ჩვენთვის, — თქვა ზაქარიამ და ღრმად ამოისუნთქა.

— ბოროტება არ არსებობს, — ისევ გაიმეორა პეტრემ, ხოლო ხმას დაუწია, — უბრალოდ მინდა ვთქვა, რომ ბოროტება არ წარმოიქმნება სიკეთისაგან, როგორც ყინვა ცეცხლისაგან და როგორც ცეცხლი ვერ შეგვამცივნებს, ისე სიკეთე ვერ გაგვაბოროტებს.

ზაქარიამ გაუბედავად, მაგრამ მაინც წარმოსთქვა:

— ამდენი რამის შემქმნელი ბოროტების წარმოშობის შესაძლებლობასაც მოვსპობდი.

— ნუ ავყვებით ბრბოს მოუფიქრებელ სიტყვებს, რომ განგებას ჩვენის ნების გარეშე უნდა მივყავდეთ სიკეთისაგან. განგების თვისებას არ შეადგენს ძალადობა, განგება ყველაზე ერთნაირად ზრუნავს, ხოლო ყველა ვერ ღებულობს ერთნაირად, ღებულობს იმდენად, რამდენადაც დასატევებელ არს მისთვის, რამდენადაც მზად არს სიკეთის მისაღებად.

— უსაკვირველესად შერწყმია სიტყვა ბუნებას, ქეშმარიტად იღუმალი ხმა გსმენია, — უთხრა ზაქარიამ.

ნათლისლების დღე იყო, დღე შემოსვათა, კონსტანტინოპოლის ქუჩები და მოედნები სადღესასწაულოდ იმოსებოდა. მხოლოდ დედოფალს ვერ მოენახა ფიქრთა სავანე. მკმუნვარებით სივრცეს გაჰყურებდა, ბალს აცქერდებოდა. რამდენი საამური დღე გაეტარებინა ყვაველებთან, ვარსკვლავებთან; ახლა კი თითქმის მის თავზე ქორი ირავს ჰკრავდა, ან იქნებ ყარყატი იყო — ღვთის ფრინველი, დარბაისელი მაინე ბედნიერებისა?

და თეოდოსიც შემოვიდა, შესთავაზა წირვაზე წასვლა, მაგრამ დედოფალმა მწუხარედ გამოიხედა და წასვლაზე უარი უთხრა.

თეოდოსი, როგორც ყოველთვის, ფეხით ვიდოდა. ბაზილევსის სავალი გზა მწვანითა და ყვაველებით იფინებოდა. დიმარხები თავის დიშებით ხოტბით ხვდებოდნენ. და, აი, ვინმე ფრიგიელი გლეხი თეოდოსის გზად გადაუდგა. მიწამდე მდაბალი სალამი მისცა და ნიშნად ქვეყნის დოვლათიანობისა, უჩვეულო სიდიდისა და სილამაზის ვაშლი მიართვა. თეოდოსი გაკვირდა ნაყოფით, გლეხი უხვად დააჭილდოვა და სევდიან დედოფალს გაუგზავნა ეს საკვირველება საამებლად.

დედოფალი დაჭრილი არწივივით გამოიყურებოდა, ვერ აფრინდებოდა და მიწაზე ფორთხვაც არა შეენოდა. უსიყვარულოდ სული კვდებოდა სხეულთან ერთად, მაგრამ თუკი მზე აღარ უნათებდა, ჩირაღდნებს დაინთებდა, სიხარული არ ჰქონდა — სიამოვნება უნდა ეძია.

ფიქრით პავლინს დააცქერდებოდა, რომელსაც თავი წაეგო გადაშეტებული სიყვარულით და სევდას დაესნეულებინა, მისი წარმატებანი გაცილებით უმნიშვნელონი აღმოჩნდნენ, ვიდრე ელოდა და უიმედობას აჩრდილს დაემსგავსებინა. ქარისაგან გამოფიტულ კლდეს, დამშრალ მდინარის კალაპოტს ჰგავდა და დედოფლის ფიქრთათვის კი — შიშველ მთის ძირას მიტმასნილ დაღვრემილ ნავსაყუდელს. დედოფალს თუ თავისი ბედნიერება დაჰკარგოდა, ხომ შეეძლო პავლინისათვის სევდა სიხარულად ექცია, ქრისტეანებიც ხომ ამბობდნენ — ჭემ-მარიტი ბედნიერება სხვისი გაბედნიერებააო...

ამ ფიქრებში იყო დედოფალი, რომ მოართვეს საკვირველი ვაშლი. დედოფალს მართლაც სევდის ღრუბელი გადაეყარა, ვაშლის და-

ნახვამე უეცარმა აზრმაც გაუელვა და უმალ დარბაზ-ქალბატონს მო-
უხმო.

ცაში თუ ველარ გაინავარდებდა, მიწაზე მაინც ფრფუტსკე აფერდებო-
ლებდა, ვერ გაინარებდა—სხვას გაახარებდა და ვაშლი პავლინს გაუფრ-
ზავნა, თან დასძინა, არ გაეცხადებინა ვინ აგზავნიდა. იფიქრა: ჯერ სა-
ნახაობით აამებდა, შემდეგ კი, როდესაც გააცხადებდა თავს, იმედის
სხივითაც გაათბობდა.

წირვიდან მობრუნებულმა თეოდოსიმ უპირველესად ავადმყოფი
პავლინი მოინახულა. კარების შეღებისთანავე დღესასწაულის მილოც-
ვებით მიესალმა; სჩანდა, თეოდოსი დიდად კმაყოფილი იყო და შე-
უჩერებლივ იზრახებოდა. ჩამოუჯდა სარეცელთან და დაუყვა თავის
აღტაცებებს ბრწყინვალე დღესასწაულით, პატრიარქის შესანიშნავი
ქადაგებით, ხალხის უზომო სიყვარულით და, ის იყო, უნდა ეთქვა
ფრიგიელ გლეხზე, რომ პავლინმა აღარ აცალა და ვაშლი უჩვენა:

— ბევრი აღსაფრთოვანებელი გიხილავს, მაგრამ ამაზე საოცარს
ვერას იხილავდი.

თეოდოსი თვალებს არ უჯერიდა, გაკვირვებით ხან ვაშლს, ხან
პავლინს აცქერდებოდა, აღმაცერად შეაჩერდებოდა.

— ალბათ, მეც ასეთი სახე მქონდა, ხა, ხა, ხა, — გაეცინა პავ-
ლინს, — როგორც კი შემომიტანეს, მაშინვე აზრი გამიჩნდა შენთვის
მეჩვენებინა, რომ მენახა, როგორია ჰეშმარიტად გოაცებული სახე. —
პავლინი წამოიწია.

— საიდან? — ჩავარდნილი ხმით იკითხა თეოდოსიმ.

— თვითონაც არ ვიცი. ისე გავოცდი, რომ ველარ ვიკითხე ვისგა-
ნაა...

პავლინს სიტყვა გაუწყდა, თეოდოსის სახე რომ მთლად ჯანყს მო-
ეცვა და ნაძალადევი ღიმილით თქვა:

— ისე მაკვირდები, თითქოს ეშმას ნაფრჩხილვეი შეგენიშნოს.

— შენ გეცინება, არა? ხო, მეც მეცინება, ხა, ხა, ხა...

შეშლილივით გაიცინა თეოდოსიმ. რალაც აზრმა გადასერა უცებ
და სახე ჩამოუბნელდა. ვაშლი მოსწრაფებით ჩაბლუჯა:

— ჩემთვის გინდოდა, ხომ ეს ვაშლი? — ერთხელ კიდევ თვალი
გაუსწორა პავლინს თეოდოსიმ, — გამბედავი რომ იყავი, ვიცოდი,
მაგრამ თავზე ხელაღებულიც თუ იქნებოდი, აღარ მეგონა, — თქვა
თეოდოსიმ და სწრაფად შემობრუნდა. დაუმშვიდობებლად დააგლო
იქაურობა.

პავლინმა შეშფოთებით წამოიწია, ადგომაც კი დააპირა. მაგრამ თავბრუ დაესხა და ულონოდ სასთუმალზე მიეშვა.

თეოდოსიმ სწრაფად გაირბინა დარბაზები, დედოფლის საწოლ დარბაზში ვაშლი ფრთხილად ფარდის უკან დამალა და დედოფლის წინაშე ხელცარიელი წარსდგა.

დედოფალი ღიმილით მიეგება, დღესასწაული მიულოცა, საოცარი ვაშლისათვის მადლობა შესწირა და გულწრფელის მადლიერებით ეამბორა.

თეოდოსის წუთიერად შერცხვა თავისი თავის, ოფლმა დაასხა და თავადაც შუბლზე ეამბორა, დარწმუნებული, დედოფალი იტყოდა, ვაშლი პავლინს გავუგზავნეო, მაგრამ დედოფალი აღარაფერს ამბობდა.

— მერე, — ველარ ითმენდა თეოდოსი, — სად არის ახლა ის ვაშლი?

ეკითხებოდა და თან მის სახეს აკვირდებოდა, არ გამოჰპარვოდა სულის ის პირველი მოძრაობა, რომელიც ყოველთვის უტყუარია პირველი და მოულოდნელი შეკითხვისას.

დედოფალი წუთიერად დაიბნა, თითქოს სიტყვა ვერ მოენახა გამოსათქმელად და თეოდოსის ხედვამაც რომ შეაკრთო, უცებ მიაბიტად თქვა:

— მე იგი შევქამე.

თეოდოსის სხეულში თითქოს ცხელი ლავა დაინთხა, თვალბში სისხლი მოაწვა, ისევ დააცქერდა, „ვაი თუ არ ხუმრობს“, გაიფიქრა და მუდარით გაეცინა, თვალები კი აემღვრა. თითქოს თავსაც უქნევდა, კარნახობდა ეთქვა: ვაშლი პავლინს გავუგზავნეო. და როგორც კი ამას გაიგონებდა, მყის დაემხოზოდა მის წინაშე მომნანიებელი და თავისი უხამსი ფიქრებისათვის პატიებას გამოსთხოვდა, ამდენი ხნის ნაგუბარ ბალღამს სინანულის ცრემლად აქცევდა, როგორც ცილისმწამებელი შენდობას მოსთხოვდა, სასჯელსაც მორჩილებით მიიღებდა. ჩქარა, ოღონდ ჩქარა, ნულარ დააყოვნებდა, თორემ ცეცხლის რკალი იკვროდა და მთელს მის არსებას წაეკიდებოდა.

— სიმართლე, გაფიცებ, თქვი სიმართლე, გაფიცებ, რაც კი შენთვის უძვირფასესია, — ემუდარებოდა.

ასეთი ჩაიციებისათვის უკვე უკმაყოფილო დედოფალმა წყენით გახედა, არ შედრკა და გაუმეორა:

— გითხარი, შევქამე.

თეოდოსის საზარელმა აზრმა სახე დაუღარა.

— და ეს არის შენი უკანასკნელი პასუხი?

კიდევ უფრო ახლოს ჩახედა თვალეებში, მოხეტყილ ბაღდამს გაფითრებინა ანთებული რისხვა.

— ეს არის, — უკვე გამომწვევად თქვა დედოფალმა

მაშინ თეოდოსიმ მოსთხოვა დაეფიცა — კიდევ სადღაც იმედის უკრთოდა, თავს ველარ ფლობდა და შიშჩამდგარი სავარძელში ჩაეშვა.

— ვფიცავ შენს გადარჩენას, ის ვაშლი მე შეეჭამე, — ახლა უკვე შეშინებულმა წარმოთქვა, ველარ გაერკვა, თეოდოსის რა ემართებოდა.

მაშინ თეოდოსი მძიმედ წამოდგა, ფარდა გადასწია და ვაშლი დაანახა. რისხვაზე უსასტიკესი იყო თეოდოსის საზარელი ღიმილი.

დედოფალმა თვალეებზე ხელეები აიფარა.

გაისმა ბაზილევსის სმენის წამლეები კივილი:

— პავლინს, პავლინს გაუგზავნე შენ იგი და რისთვის, რისთვის, გეკითხები, რისთვის დაფარე?

თითქოს მიწამ პირი უყო დედოფალს ჩასანთქმელად, ქარიშხალი იყო მისი ღრიალი, სიტყვა — ნალვერდალი და სულთქმა — სიკვდილი.

— მოდი, შენი კუროები ჩამოგითვალო, — თეოდოსის ნაპერწკლები სცვიოდა, — კირი, პავლინი, ხრიზანფისაც, მგონი, ვაჰკარი კბილი, მურვანს შვილად ვზრდიდით და შენ, შენ აიძულე იგი... ოხ, უგუნურო გადარჩენლო, სიღორე არჩიე სიწმინდეს...

თეოდოსის არსება ისეთი ძალით შეძრულიყო, რომ ამოტივტივდნენ დაძირული ექვები, აემღვრა გონება და დედოფალის წარსულმა, ყველაფერმა, დანაშაულებრივად გამოიხედა.

— არ შეენის მეფეს რისხვაში ემსგავსოს მონას, — სცადა დედოფალმა გონიერებისაკენ მოეწოდებინა, — ცილისწამება ყოველ სასჯელზე მძიმეა, — და აქვითინდა.

მაგრამ მათ შორის უკვე ყველა ხიდი იწვოდა, სასახლეც თითქოს ალაგს აღარ იდგა. თეოდოსი ერთი ხელით რომ თვალით იფარვიდა, მეორეთი განშორებას ანიშნებდა. გასაღდა უცებ, მშვიდად იტყოდა:

— ნუთუ უბედურება იმდენად მწარე არ არის, რომ კიდევ ტირილი შეიძლება?! — წამოდგა თეოდოსი და თვით დააპირა გასვლა.

— გახსოვს, — შევრდომილი მიჰყვებოდა, — გახსოვს, ამბობდი, შენდობა ყველაზე დიდი მადლია, თუ შენ არ შეუნდობ, ზეციერმა როგორ შეგინდოს, — ხედავდა დედოფალი, თეოდოსი საშინელ აზრს მიჰყვებოდა. აკი ამბობდა, ღმერთი თავისთვის იტოვებს უფლებას შეურაცხმყოფელის დასასჯელად. მე თუ უნებლიედ შეურაცხგყავ, დამ-

საჯოს ღმერთმა, მისი სასჯელი უფრო სასტიკი იქნება, ოღონდ ნუ დამსჯი შენ. იწამე, ღვთის გულისათვის, იწამე შენი თანამეცხედრის სიწმინდე... რამდენი სიკვდილმისჯილი გიხსნია, დამიხსენი მეც...

თეოდოსი წუთიერად შეაქანა ცრემლების ნიაღვარმა, ქრისტეანულმა მოწოდებამ, სცადა წამოეყენებინა შევრდობილი, მაგრამ რა დადუმდა დედოფალი, მისი სიტყვები ავლივით გაქრა, გაავცნობებულნი თეოდოსი ისევ შეუვალი გახდა.

— ღვთიური ახსნა ვნებისა! ევდოქსია — ადოქსია! * რა ახლოა ერთმანეთთან! — საკვირველი ღიმილით თქვა თეოდოსიმ.

აქ კი მოიკრიბა გონება დიდი ლეონტის ქალიშვილმა:

— ეს თქვენ დამარქვით ევდოქსია, ათენაის არის ჩემი სახელი.

— ო, ეს კი მართალია, — შემოუბრუნდა თეოდოსი, სიპართლის ნატამალი რომ შენიშნა, — ჩვენ შეგარქვით ევდოქსია, ჩვენ გაგაპატიოსნეთ. შენ კი წარმართი იყავი და წარმართად დარჩი... რა უბედური აღამიანი ვყოფილვარ! — ნიშანი მისცა მხლებელს შემოსვლის და ავგუსტა ახმობინა, — მოვტყუვდი ერთში თუ ორში! ერთბაშად ყველაში!

— ნუ გაახარებ შენს დას ჩემი უბედურებით, ნურც პავლინს მოიძულებ, მან არც იცის, თუ ის ვაშლი მე გამოვუგზავნე, სულგრძელ იქმენ, გეფიცები ღვთიურ სიწმინდეს მის მიმართ.

— კმარა, გათავდა უკვე ჩვენს შორის ყველაფერი. ცრემლი აღრე იყო საჭირო, აღრე უნდა გაჰქცეოდი ცდუნებას, რომელმაც ეს მწუხარება შვა.

ავგუსტას შემოსვლაზე თითქოს მდინარეებიც მის დასახრჩობად გადმოსკდნენ. ბედის მოღერილი ისარი ვერ აიციდინა და ვერა, განგების შურისძიება იმდენად საშინელი იყო, რამდენადაც მოულოდნელი. ფრთამოტეხილი სასიკვდილოდ განწირულს ჰგავდა. რა ადვილი იყო შეჩერება და რა ძნელია დაბრუნება! ერთ უთქმელ სიტყვას სიტყვათა ნიაღვარი ვეღარა სცვლიდა.

ბოროტად ამრეზილ ავგუსტას მისკენ გესლიანად მოედრიცა სახე.

„ასეთი იქნებოდა მელეაგრეს დედა, მუგუზალის დაწვასთან ერთად შვილის სიკვდილსაც რომ ელოდა“, — გაიფიქრა დედოფალმა.

ავგუსტას წინაშე სინანულიც სასაცილო იქნებოდა და დედოფალმა მეფური ნაბიჯით დააგდო დარბაზი.

„დაგვლიჯონ ძაღლებმა, — უნდოდა დედოფალს ეთქვა მისთვის, —

* პატიოსნება — უპატიოსნება.

რომ შენი ბოლო ძაღლებისაგან სიკვდილი იყოს, როგორც უღმრთოსი“.

თეოდოსი უაზროდ გაჰყურებდა ბაღს. ბაღიც თითქოს გაძარცვულიყო, თითქოს სეტყვის ღრუბელი ჩამოწოლილიყო და მსრლულსახლა გაახსენდა, რომ ავგუსტა განდგომილებიდან გამხდნის და მისი მხედრა წამოსასხამამოშლილს, თითქოს მხოლოდ ახლა შეიტყო მისი ფეხმძიმობა:

— შენც, შენც დაარღვეე ფიცი, ღვთის წინაშე განდგომილი ხარ! წადით, განშორდით, ღვთისა და ადამიანების მოღალატენო.

მოტყუებული მეუღლეში, შემცდარი მეგობარში, დის სიწმინდეში, თეოდოსი სასოწარკვეთას მისცემოდა და თავისთავად გამარჯვებული ხრიზანფის ნუგეშინისცემის ამარა დარჩენილიყო. პამპოს წინაშე კი თვით გრძნობდა თავს დამნაშავედ, მისი კეთილი გამოხედვა და თბილი სიტყვა თავის თავსაც შეაძულებდა.

დედოფალი სარკმლიდან ხედავდა ევდომისაკენ ჩქარის ნაბიჯით მიმავალ ავგუსტას და თითქოს შვებასა გრძნობდა. მხეველნი, მსახურნი, ვით ფრინველნი ქარიშხალის წინ, იფანტებოდნენ, ვეებერთელა მონები, პაფლაგონელები გარბი-გამორბოდნენ.

— ვინც უნდა იყო შენ, მიუწვდომელო ღმერთო, შენ მიხსენი სიბრცხელისაგან, რათა შენთვის ყველაფერი შესაძლებელია, — ლოცულობდა დედოფალი.

ბედის სავალი ბილიკი უბედობას შარაგზად ექცია. ღამეს ბოლო არ უჩანდა და დღეს დღეობა არ ეტყობოდა. დედოფალს უბრძანეს, გამოეკეტილიყო კოშკში. ბაღნარში გამოსვლა, თუ აბაზანებზე წასვლა, ბაზილევსის უნებართვოდ აეკრძალა, ვერც მასთან მივიდოდა ვინმე ნებართვის გარეშე. მის მხეველთაც კენჭის ყრით სხვადასხვა მეუფენი გაინაწილებდნენ, მაგრამ დედოფალს საბოლოო დამარცხება მაინც ვერ დაეჯერებინა, იმედის ნაღვერდალი არ იფერფლებოდა, სწამდა, ღმერთები თავისი ნებით ნაბოძარს ასე უბრალოდ არ წაართმევდნენ, ოლიმპოს ღმერთები ქრისტეანულის სისასტიკით არ განსჯიდნენ და მხოლოდ ნაფიქრალს ცოდვად არ ჩაუთვლიდნენ. ყველაზე უფრო კი თავისი სუსტი ნებისყოფის თანამეცხედრის იმედი ჰქონდა.

თეოდოსი თავს ებრძოდა, გოდებდა, რატომ აღრე არ მიღალატეს, რომ ამდენი წელი ასე ფუჭად არ დამკარგოდაო. სევდას თითქოს ჰვარტლი ასდიოდა, ირგვლივ ჩამობნელდა. თეოდოსი ველარავის სცნობდა, ვერც თავის თავში ერკვეოდა და ამიტომ ველარც მას სცნობდნენ. მშვიდობიანსა და მოსიყვარულეს მკაცრი მბრძანებელის

წილაბი აეკრა. საუკუნეობით მიღებული ძლიერების საფუძვლები წუ-
თებში აერბინა: კანონიერი მონაცვლე და პირდაპირი შემკვიდრე თო-
მის იმპერატორებისა, სარდალი იმპერიისა და კანონმდებელი ქვეყნი-
სა, ბაზილევსი — მეთაური ელინიზმისა, მეტოქე მონათქვამისა და ქრი-
სტიანობის წყალობით კი ნაცვალი ღვთისა, ერთდამცვე — დროსა მმეჭ-
რატორიც და სწორი მოციქულთა.

ჩავარდა შუაში მოსარიგებლად მღვდელი სევეროს, კაცი გონება
გულისხმის მყოფელი, და უბნო თეოდოსის:

— გარეული ფრინველი ბადით დაიჭირების, კაცი წყალობით ინა-
დირების, წყალობის საბმური გულზე დაედების და ველარ აეშვების.
გაკითხვის დღეს ცოდვილ კაცს ღვთისაგან შენდობა დაეჭირვების და
რაც უფრო დიდია თანამდებობა, მეტიც მოეთხოვების. მოთმინება
ფესვი არის სჯულისა და გაგულისება კი მეწინავეა ბელიარის ლაშქ-
რისა. კაცთაგან უმაღლესი ის კი არ არის, ვინც მრისხანებისას სხვა კა-
ცი დასცეს, უმაღლესი ის არის, რომელიც მრისხანებისას თვით და-
ეცეს და რა ვინდ გაძლიერდეს ცეცხლი ჯავრისა, მოთმინებით დაინე-
ლოს, თავის ბუნებას თვით უპატრონოს. ვინ ქვა გკრას, შენ, ვითარცა
ხემან მსხმოიარემან, ხილი აგემე, რამეთუ მრავალ დროს წყრომას
დათმობა სჯობს, ორსავ ალაგი აქვს და ხელმწიფემან ორივ მის ალაგი
უნდა იცოდეს.

— თუ მოგმართავთ როგორც ბაზილევსს — ერთია, და თუ რო-
გორც ქრისტეანს სხვაა, — თქვა ბერების თაყვანისმცემელმა თეოდო-
სიმ.

— ორსავ მოგმართავთ, ორსავ ერთად, — უბნო სევეროსმა და
მკმუნვარებით გაიფიქრა, — ნეტავ გონება რალა გასაყოფია!

— როგორც ქრისტეანი, მე მას ვაპატიებ, მაგრამ როგორც ბაზი-
ლევსი, თანამეცხედრე მისი, ტახტზე ვერ დავაბრუნებ. ბედნიერება
ზნეობრივ ღირსების შეუსაბამოდ ადამიანს არ მიეზღვება, — თქვა
ისევ თეოდოსიმ და თავი დახარა, რაც სევეროსს წასვლას ანიშნებდა.

— ჭეშმარიტი ბედნიერება დაძლევაა უბედურების, — მაინცა თქვა
სევეროსმა და ისე დააგდო დარბაზი.

თეოდოსი კი ნაუბარს ჩაჰფიქრებოდა:

„თუ ბედნიერება ადამიანს ზნეობრივი ღირსების შესაბამისად მი-
ეზღვება, რატომ ვარ დღეს მე უბედური? მე ხომ მხოლოდ ზნეობრი-
ვი სიწმინდისა და ღირსებისათვის ვიღწვოდი? იქნებ სევეროს მართა-
ლიც არის, რომ „ბედნიერება დაძლევაა უბედურების“.

როგორც ყოველთვის ასეთი ყოყმანისას, ბაზილევსი დემოკრატს შე-
ეთათბირა. გადახსნა წმინდა წერილი თვალდახუჭულმა:

„1-ლი პეტრესაგან: ნუ მიაგებთ ბოროტებასა ბოროტებისათვის,
გინებასა — გინებისათვის, პირიქით, აკურთხეთ, იცხადეთ ნუაწარმ
თქვენ მოწოდებული ხართ დაიმკვიდროთ კურთხევა“

შეუვრდა თეოდოსი ლოცვად, მაცხოვრისაგან გამოითხოვა სუ-
ლის სიმშვიდე, ხსნა იჭვებისაგან, სიძულვილისაგან. ცრემლით მოილ-
ბო გული. ებრძოლა თავს და გადასწყვიტა შეუსრულოს დედოფალს,
რასაც სთხოვდა და მისწერა:

„რამეთუ ასეთი ვითარება დიდ ხანს არ ძალმიძს გაგრძელდეს, გა-
მოსთქვით თქვენი სურვილი და ბაზილევსი მოისმენს“.

ამ წერილით ბაზილევსი თითქოს შენდობას მოიღებდა, დედოფა-
ლი კი ბოდვის ელოდა. თუკი გონს მოეგებოდა და თავს დამნაშავედ
არ სცნობდა, არც ქედს მოიხრიდა, მაგრამ თუ ბაზილევსი თავად ეახ-
ლებოდა, მზად იყო ეპატიებინა, ახლა კი, როდესაც ხედავდა სინკლი-
ტი თავს იყრინდა, დომესტიკი, დრუნგარი, ყველა ფეხზე იდგა, ისეთი
სისწრაფით ტრიალებდა ამბები, თავს ველარ ართმევდნენ, ვის რაზე
უნდა ეფიქრა თუ გაეკეთებინა. მაგისტრების წითელი წამოსასხამები
ისედაც დაზაფრულ სასახლეს საგანგებო იერით აელვარებდა, თითქოს
ცეცხლს აელანძა სასახლე, დედოფალი სწერდა იმას, რაზე ფიქრისაც
კი ეშინოდა:

„თუ თქვენს კეთილშობილებას ჩემი პატიმრობაც აღონებს სასახ-
ლის კედლებში, ნება მიბოძეთ, ქალიშვილთან რავენაში გავემგზავრო“.

თეოდოსიმ უმალ თანხმობა გაუგზავნა, კმაყოფილი იყო — ასეთი
გამგზავრება განშორებას არ მოასწავებდა, შერიგების შესაძლებლობა
კიდევ წინ რჩებოდა. ამიტომ სინკლიტმა დედოფალს ამ დღეს ტახტზე
უარი არ უთხრა, რადგან თეოდოსიმ საერთოდ აღარაფერი თქვა მას-
ზე და სამეფო კარი საგონებელში დასტოვა.

პატივხადილმა დედოფალმა წასვლის დასტური სიმწარით მიიღო.
მისგან ჯერ კიდევ შორს იყო ქრისტიანული მადლიერება უდანაშა-
ულოდ დასჯილისა და სასახლეს სტოვებდა ბოლომდე მოუსმენელ
ზღაპარით.

მღვდელი სევეროს კი სწორედ ახლა ხედავდა ცხოვრების დასა-
წყისს და დედოფალი რომ თავის ხვედრს სიმწარით ლებულობდა, გუ-
ლის ტკივილით ეტყოდა:

— ილოცეთ, ილოცეთ.

— ჩემი ლოცვა მხოლოდ სუსტი ნიავია ქარიშხალის წინააღმდეგ.

— მორჩილად დასთმეთ ის, რაც გერთმევათ და რაც გეტყვით წაგერთმევათ, მით მეტი მოგეცემათ.

გადაწყდა: მღვდელი სევეროს და დიაკონი იოანე დედოფალს თან გაჰყვებოდა სხვებთან ერთად. სევდამორეულ, დაუწყნარებელ დედოფალს მათი მოსმენა უჭირდა, არამც თუ მათთან *ესეულს: ყრფნსა მავრამ* სევეროს დაუდუმებლად ლაღადებდა:

— სასოწარკვეთა იარაღია მაცდურისა. თუ უცოდველს გდებენ ბრალს — ბედნიერი ხარ, ღმერთი ხედავს შენს სიმართლეს და ათას წილ მოგიზღავს მორჩილებისათვის, თუ ცოდვილი ისჯები, გწამდეს შენი ცოდვა თან არ გაგყვება, აქ მოგეხსნება და სხვისი ცოდვებისათვის კმუნვარება კი რითი გაგვიმართლებს?

დედოფალს არ სურდა ყოფილიყო ვისიმე შესაბრაღისი, თუნდაც ღვთისა. ძილს იგი ლოცვისათვის არ დასთრგუნავდა — მას ფიქრისაგან არ ეძინა; არც შიმშილი გადაეწყვიტა მარხვისათვის — საზრდელზე გული არ მისდიოდა. გულზე შემოწოლილ სევდის ლოდს სიბრძნეც ველარ დასძრავდა. წარმართი იყო და თავის გამართლებას უპირველეს ამ ქვეყნად ითხოვდა. ქრისტეანებს ადამიანების აჩრდილებად სთვლიდა. შავი სამოსი რა სიწმინდესაც იფარვიდა, მასზე უკეთ ვინა ხედავდა ავგუსტას შემხედვარე.

სევეროს თითქოს ხვდებოდა მისი გულის ნაკვესს და ეტყოდა:

— ქრისტეანობის საზომი ადამიანები არ უნდა იყვნენ. ქრისტეანობის მაგალითი თვით ქრისტეა და ქრისტეანებად მაშინ უფრო უნდა ვიყოთ, როდესაც უსამართლობას ვხედავთ, სულმოკლეობისათვის გვებრაღვოდენ და სულგრძელობით განვსჯიდეთ.

მაგრამ დედოფლისათვის ეს ლიტონი სიტყვები იყო, რადგან მისი ბედის გამცუდებელნი სწორედ ქრისტეანები იყვნენ.

— ო, მრისხანეც და პირქუშო დღევ, რომელმაც შესცვალე ნათელი ღამეები, ო, წყვილიადო ღამევ, რას მიქადის ეს უკანასკნელი დღე?! სირცხვილის ცეცხლშია სული ჩემი, რომელსაც ღამპრები ანათებდნენ, — გოდებდა დამწყვდეული მშვენიერება, — გტოვებთ, ჩემო მესაიდუმლეებო, ვარდებო სიამაყისა, სუმბულო სიხარულისა. თქვენ სურნელებას ფიქრთა დუმილი შვენოდა, თქვენი სიყვარული თან მიმყვება, ვარსკვლავებიც თან გამომყვებიან. გტოვებ შენც, მშვენიერო სასახლევ, გტოვებთ, ველებო და ტყეებო, მაცნენო ქვეყნის საიდუმლოებისა. ო, ეირენევ, უმშვენიერესო უკვდავთა შორის, მე ვნახე შენი გაზაფხული, შენი ფერხულები მხიარული სიმღერებით, შენი ყვა-

ვილებით მოგვირგვინებული ნადიმები. იქნებ შენ ვერ მაპატიე მიღება ქრისტიანობის?

მანდილოსნები სარკმლიდან, ფარდებს მოფარებულნი, გასცქეროდნენ მიშავალ დედოფალს, იცრემლებოდნენ, გზას ულოცავდნენ, სინანულით იტყოდნენ: „ალარ იქნება დედოფალი, ალარ იქნება ღონისძიება“.

ხომალდი მძიმედ დაიძრა პროპონტიდისაკენ. *ბიზნიუსი*
ჰელესპონტის ვიწრო სრუტე თავის ერთფეროვანებით მომამეზრებელი იყო და, როგორც კი გააპო ხომალდმა ეგეოსის ზღვის ტალღები, დედოფალი ბაქანზე ამოვიდა. ვერაგი ზღვა ტალღების ლაქვარდში ელავდა.

— ჰელესპონტო, შენ გაჰყარე ერთმანეთს ქვეყნები, შენ დააშორე ერთმანეთს და-ძმა, დღეს ერთმანეთს გვაშორებ თანამეცხედრეთ. ეგეი! დაგვიფარე და დაგვიცავი შენი.

მრავალ ზღვათა შემცველი, მრავალ სრუტეთა მფლობელი ჰელესპონტი საოცარი მრავალფეროვანებით კიაფობდა. პომეროსისათვის ეს იყო ნეტართა ზღვა სავესე ჰიმნებით; ევრიპიდესათვის აქ ნერეიდები ფერხულს უვლიდნენ; აქ, დელოსზე, იშვა აპოლონი და არტემიდა, მათთვის ეს არემარე ჰარმონიით იყო აღსავსე! ჩემი სმენა გულისა კი დახშულია იდუმალისათვის — ფიქრობდა დედოფალი.

უკაცრიელ კუნძულთა სამყარო კი რაიმე საიდუმლოების ამოცნობას ჰპირდებოდა. კუნძული კუნძულსა სცვლიდა და თითქოს სიმრავლისაგან თავის დაღწევა შეუძლებელი იქნებოდა. „იქნებ, — გაიფიქრა, — ეს კუნძულები ჩაძირული მთაგრეხილის მწვერვალებია“. როგორც ცა მოკაზმულ ვარსკვლავებით, ისე ეგეოსის ზღვა კუნძულებით ბრწყინავდა და ვარსკვლავების ნოხს ჰგავდა. დედოფალსაც აზრი აზრს წამოეწეოდა, მოგონება მოგონებას ამოჰყვებოდა. ხედავდა, როგორ იხრებოდნენ მის წინაშე დროშები ტახტზე ასვლისას, ბრბო პირქვე ემხოზობდა, მანჭია მასხარები კი თითქოს ახლაც თვალეზში შეჰყურებდნენ და იცინოდნენ, მათ უკვე მაშინ იცოდნენ, რომ მარგალიტებით მოოჭვილი წითელი ვაშლი, დედოფლის წინ რომ მიჰქონდათ, სიმბოლოდ სიყვარულისა, ერთ დროს იქცეოდა სიმბოლოდ სიძულვილისა... თუ მამისაგან განწირულს, უნუგეშოს ბედმა დედოფლობა არგუნა, დედოფლობამ სირცხვილი და სულის სიობლე მოუტანა. მაგრამ ოხვრა, ხელთაპყრობა და მუხლების ტყუილუბრალოდ გარჯა ახლა არაფერს მოუტანდა, გამოსავალი მოქმედებაში უნდა ეძია.

და როგორც ერთ დროს ეგეოსის ზღვამ ერთბაშად ამოზიდა ფსკერიდან ეს კუნძულები, ისე დედოფალში უეცრად ინათა აზრის ნაპერ-

წკლებმა და დამსხვრეული იმედები ზღვას გადასტყორცნა, საჭე პალესტინისაკენ ააღებინა, თითქოს ვილაყას გაულიმა და სახე გაეშათდა.

სევეროს ზღვას გაპყურებდა და თვალებს არ უჭერიდა, ბარჯვარს იწერდა, ღმერთს მადლობას შესწირავდა სასწაულისათვის. დიაკონ იოანეს მეზღვაურებთან მხიარულ საუბარში მადგა. **გაბრიელისა და საზრდელით ღონეს იკრეფდა.**

ზღვის ტალღებს გაეტაცათ სევდა და მასთან ერთად წლები. სევეროს ჰაბუკად გრძნობდა თავს, დედოფალს ქალწულება დაბრუნებოდა, გალაღებული იოანე დიაკონი ზღვას ყრმასავით შეხაროდა.

დიადი იყო ზღვა და სიდიადეს აღვიძებდა. დედოფალი, თითქოს ბიზანტიის ტახტზე რომ მისძინებოდა, ღღეს ფხიზლდებოდა.

— ვინ იცის, — ესაუბრებოდა ტალღებს, — მურვანსაც ასე უსამართლოდ ედებოდა ბრალი. ვის ძალუძდა ეთქვა მისი შერისხვის ნამდვილი მიზეზი? — მის წინ გადაშლილ ზღაპრულ ნისას გაპყურებდა.

ლესბოსის სრუტეს რა გასცდნენ, სმირნას უბეში შევიდნენ. მთებში მომწყვდეული ზღვა საოცარი სანახაობა იყო. ნეტარი ღამე... ჯაჭვით ხელში პეტრეს ღრმა და სევდიანი გამოხედვა... ეს ღუმილი რამდენი რამის მთქმელი იყო! იგი უფრო შეიგრძნობოდა, ვიდრე აიხსნებოდა.

ღამე სმირნის უბეში გაატარეს. დილას ისევ სიმშვიდე. თვალს აამებდა ფერდობზე დაყრილი ფერად-ფერადი სახლები, ტყე კვიპაროსებისა.

— სასუფეველი ღმრთისა გულთა შინა არს ჩვენსა... — იტყოდა სევეროს და ახლა უკვე თანაგრძნობით შეხედავდა დედოფალი.

გაიარეს როდოსი და ხომალდი მიაღდა ხმელთაშუა ზღვას. გამოჩნდა ხიოსი, სამშობლო ჰომეროსისა.

— აქ რომ გადაგდეს იონა წინასწარმეტყველი და შთანთქა იგი ვეშაპმა, მაშინ მღელვარე ზღვა დამშვიდდა... — სცადა სევეროსმა თხრობის დაწყება. თავის ქადაგების ძალას აწერდა დედოფლის შემობრუნებას პალესტინისაკენ, მაგრამ დედოფალი სდუმდა. სჩანდა საუბარი არ სურდა, ზღვას გასცქეროდა, ფირუზის ფერი თვალს აამებდა. ერთი დღის წინ კი ფიქრობდა, ზღვის ვერაგ ტალღებში შთანთქმა ერთადერთი ხსნა იქნებოდა მისთვის.

შორიახლოს მოკრძალებით მდგომ სევეროსს გამოესიტყვა:

— მიზეზი ჩვენშია და არა ჩვენს გარედ, ეს გინდოდა გეთქვა, სევეროს, არა?

სევეროსმა თანაგრძნობის ნიშნად თავი დახარა.

— შენ გცოდნია ამ საოცარი ზღვის ზღაპარი, მითხარი, რომელ ნავთსაყუდელს ვუახლოვდებით ახლა?

— ტრიპოლს მივადგებით საცაა.

— ეს ხომ გადასახლების ადგილია პატიმართათვის? — შეშფოთდა თითქოს დედოფალი.

— ჩვენ ღვთის ტყვეები ვართ, შორით ჩაუვლით მას. ლხინის მთებს გავხედავთ, — თქვა დიაკონმა იოანემ, რომელიც მათდა შეუმჩნევლად გვერდით ამოსდგომოდათ და დაბალი ხმით ღვთის ფსალმუნს ამბობდა:

— მართალი ვითარცა ფინიკი აყვავდეს და ვითარცა ნაძვი ლიბანისა განმრავლდეს...

დედოფალმა მოუხედა:

— რამდენჯერ მეც მიგალობია ჩემს პატარა მულეებთან ერთად ეს ფსალმუნი, მაგრამ ახლა თითქოს პირველად მესმის.

პალმებითა და ყვავილებით დაფარული კუნძულებიდან წამოიშალა ხმაურიანი გუნდი ასკატებისა. შრილებდნენ ხილის ბალები, მშვენიერი წალკოტები ნარინჯებისა, თურინჯებისა და ვენახებისა.

— აჰა, მოვედით ბეირუთსაც, — თქვა სევეროსმა, — აქ შევისვენებთ, ვემთხვევით ამ კურთხეულ მიწას.

ბეირუთს, რა გაიგეს დედოფლის მობრძანება, ჰკრეს სიმანდრასა და შემოკრბენ მონასტრისანი.

ექვსი დღის მოგზაურები ზღვის სუნთქვას შერწყმოდნენ, ზღვას თავის ყოვლისშემძლე მღელვარებით გაემხნეებინა და ახლა ნაპირთან ტალღების წყნარ რხევაში რაღაცას ეჩურჩულებოდა.

ირგვლივ ლედვისა და ზეთის ხილის ბალები ესალმებოდნენ, მაჩრდილობელნი კვიპაროსნი და ალვის ხენი თავისკენ იხმობდნენ; დამატრობელი სურნელება მინდვრის ყვავილებისა სიამით ავსებდათ და ღვინო ქებული, ხენდრო ბერძნული, სილიადეს, სილადეს ჰმატებდა. მონასტრის ბერის სათნო სახემ დედოფალი მოხიზლა:

— რა ბედნიერია სასულიერო აღამიანი, მაგრამ მძიმეა ალბათ მისი ტვირთიც, მე ვერასოდეს ვიკისრებდი.

— ვინ იცის, იქნებ კიდევაც ვიკისრიათ! — იტყოდა ბერი, — სასულიერო არის ის, ვისაც საიდუმლოდ სული განათლებია, ვინც იმდენად ამალმებულა უსაზღვრო სამყაროში, რამდენადაც მორჩილებით დადაბლებულა, ვისაც გული წმინდა ჰქონია.

დედოფალი გაბრწყინებული თვალებით უცქერდა ყველასა და ყველაფერს.

მოინახულეს ადგილი, სად წმინდა გიორგიმ დალაშქრა ვეშაპი.

— გიორგი კაპადოკიელების წმინდანია. — თქვა ბერმა.

დედოფალი დააცქერდა თეთრ ცხენზე ამხედრებულ წმინდა გიორგის და გაიფიქრა:

— რა ნათლად გამოხატავს წმინდანში ერი თავის სახეს, თითქოს მურვანსა ხედავდა თეთრ ცხენზე სარდლად კურთხევისას.

— ვაეკაცური სული, სილამაზე, სწორუბოვრობა, ყველაფერი ერთმანეთს შეხამებული. ვეშაპში კი ავგუსტას სახეს ამოიცნობდა და ელიმებოდა.

— კაპადოკიელი ცხენოსანი, — ამბობდა ბერი, — მხედართმთავარი დიოკლეთიანე მეფისა, რომელმაც დალაშქრა ვეშაპი, გადაარჩინა მეფის ასული და ხალხს სასმელი წყალი დაუბრუნა, ქრისტეს სჯულის აღიარებისათვის, წამებულ იქნა დიოკლეთიანეს მიერ...

„შემწყალებელი რომ ყოფილიყო ხელისუფალი, ვერ ჰპოვებდა საუკუნო აღიარებას გიორგი კაპადოკიელი“, — ფიქრობდა დედოფალი, როცა იაფფას გასცურეს. იაფფიდან ცხენებით იერუსალიმს მიადგნენ.

თ ა ვ ი მ ი თ ვ რ ა მ ი ტ ი

ი მ რ ო თ მ ო ს

ხომალდი ჯერ კიდევ ბეირუთს იდგა, რომ იერუსალიმში პატრიარქის სარკმელთან წერილშებმული მტრედი ჩამოჯდა. წერილი დედოფლის მობრძანებას იუწყებოდა. ცნობა უმალ მოედო ქალაქს. დედოფლის შერისხვის ამბავი აღრევე სცოდნოდათ, და ახლა გაცხოველებით ალაპარაკდნენ. იცოდნენ, სამეფო საქმენი ხალხის წინაშე სიმართლით არ გაცხადდებოდა და ყველა თავისებურად ხსნიდა განხეთქილების მიზეზს. მაგრამ არავინ უგულვებელყოფდა ავგუსტას ხელს, რომლის ევდომში განდგომა საიდუმლოებას აღარ წარმოადგენდა. ყველას უნდოდა ერწმუნა, რომ დედოფალი აღძრული იყო წმინდა ქალაქის სიყვარულით. მოექძულა დიდება ამა სოფლისა და ზნეობის სრულყოფის სამყაროში სიმდაბლის საძირკველზე ააშენებდა სასახლეს სათნოებისა.

იერუსალიმი შეუდგა სამზადისს დედოფლის მიღებისათვის.

გაოგნებული პეტრე დავითის სარკმელთან იდგა. ვერც შედიოდა ტაძარში, ვერც თავის მონასტერს უბრუნდებოდა. მოგონებები თავს ესხმოდნენ და სიმშვიდეს სტაცებდნენ. გრძნობათა ალი, როგორც კი გაჩნდა საშიშროება მხილებისა, შეუცნობელ გამომეტყველებას ანიჭებდა. იმისათვის, რომ დედოფალზე ეფიქრა, არ იყო საჭირო შეწვევლები და ნებისყოფაც სათნოების სადარაჯოზე ფხიზლობდა. აფორი-აქებულ ზაქარიას ერთილა მოეფიქრებინა:

— ძმანი დიდად მოწადინებული არიან უდაბნოდ გასვლას, მონახულებას მონასტრისას, იორდანეს პირისასა, — თქვა მან.

— შორს, შორს იერუსალიმიდან და კიდევ უფრო შორს ფიქრებისაგან, — თუ დედოფალი შერისხულია ღალატისათვის, — ინგრეოდა წარსული, თუ ნებით სტოვებდა ტახტს და პეტრეს თანაგრძნობას ეძიებდა — მომავალს ემუქრებოდა. თანხმობა მისცა ზაქარიას, რომელმაც გადასცა უსტარი მეფე არჩილისა:

„მნათობო პალესტინისა, უფროსო ყოვლისა სოფლისა! ვითარცა წერილ არს — სიკეთე ადამიანსა, რომელსაცა ნათესავი ეგულის სიონსა, ხოლო ძენი სახლისა — იერუსალიმს, როგორცა გვყავხარ შენ, ამად მოთხოვნელი ვარ, ძეო ჩემო, ილოცვიდე ჩემთვის, რათა ლოცვითა შენითა ვპოვო სიმშვიდე“. ლოცვა მეფე არჩილისათვის, დედოფალ ბაკურდუხტისათვის, ზუზოსათვის, ბუზმარისათვის, აცოცხლებდა ბავშვობის დღეებს: პირგათხუპნულ ყეენის წყალში ჩაგდება, აპრილებულ თივაზე ხტომა — „ალი კუდიანებსაო“, მაგრამ სამშობლოს სევდამორეულთათვის აღარ გარბოდნენ კუდიანები იალბუზზე ტარტაროზთან, შავ კატებზე გადამსხდარნი.

იოანედ ხმობილ მითრიდატესათვის ეამთა სიმრავლეს და ცხოვრების სიძვეს არ მოეტანა არც სიმწარე და არც იმედების გაცრუება. სახით მყუდრო, გონებით წრფელი და მდაბალი, სულით განათლებული იყო მარადის. მის მოძღვრებას ფესვები გაედგა და ახალი ყლორტებით ხარობდა.

უდაბნოთა შინა მოქალაქობა, ღვაწლმოსილი ცხოვრება, სიმდაბლე და სიმშვიდე ზეშთააღმატებული, შრომით განკაფული, წარტოლვილი გულის სიტყვათაგან, შინაგან ბრწყინვალეობით განანათლებდა მითრიდატეს. უმეტეს ლოცვად იდგა და ერთი ლოცვისას, როდესაც ჯერ კიდევ ტაძარში იდგა ყველა, იოანეს თვალნი დაუფარავად მიპყრობილ იქმნენ ზეცისაკენ და ვერ ეძლო სიტყვა, სახე კი უბრწყინავდა მრავალი გამოუთქმელით. ცნეს რამეთუ ჩვენება რამე იხილა.

პეტრე მოუთმენლობით ელოდა ექსტაზისაგან აპურობილის ხილვის თბრობას, მაგრამ როგორც კი დააპირა იოანემ სიტყვის თქმა, პირსა დაესხა ურვილი და ჭამდა პირსა მისსა და მიუღებდა ნათელსა თვალთა მისთასა და რცხვენოდა მისვლად კაცთა თანა და ეფარვედა პირსა მისსა.

პეტრე თავისი მალამოებით ვერას გახდა, წაიყვანა ქრისტეს ნაფლავზე. ილოცეს იქ და აღარ დარჩა კვალი წყლულების. მაგრამ რა დააპირა იოანედ ხმობილმა მითრიდატემ კვალად თბრობა ხილვისა, კვლავ დაესხა ურვილი, კვლავ წაერთვა ენა, მაგრამ სახე მაინც უბრწყინავდა, ბაგეზე ღიმილი უკრთოდა, ხალხი კი ამბობდა, აღარ განიკურნებაო. ღამე ლოცვაში გაათენეს. დილას იოანეს ისევ დაეწმინდა სახე და პეტრემ უბნო:

— ადექ, ძმაო, და შესწირე მსხვერპლი სამადლობელოდ ღმერთსა. იოანემ ხელით ანიშნა, რომ ხმას ვერ ვიღებო.

— შენ არ გესაჭიროება ხმამალა ზრახვა, — თქვა პეტრემ, — შინაგან წარმართე ლოცვა შენი. ოდესცა ჩვენ ვსდუმდეთ, ღმერთი ისმენს ჩვენსას, დუმილი უფრო შვენის ღვთაებრივ კავშირს. თუ სასურველი იქნება მეუფისათვის შესაწირავი შენი, ხმის მოცემაც შენთვის არ იქნება შეუძლებელი.

ხოლო როგორც წარსდგა იოანე წინაშე საკურთხეველისა, მოეცა ხმა უკეთესი... „მშვიდობა თქვენდა“, — წარმოსთქვა და იწყო თბრობა ხილვისა.

იმდენი რამ საიდუმლო ენახა, იმდენი რამ საოცარი, რაც ადამიანის ენით არ გამოითქმოდა.

მან იხილა ცანი განხმულნი, ქვეყანა ანგელოსების საფეხურებით, ავსილი ქერუბიმებითა და სერაფიმებითა, ვიდრე თვით ღმერთამდე. ისმოდა ღვთის მადიდებელი საგალობელი. იერარქიის საფეხურებზე ერთნი განიწმინდებოდნენ, მეორენი განწმენდნენ, ერთნი ნათლდებოდნენ, მეორენი განანათლებდნენ, ერთნი სრულიქმნებოდნენ, მეორენი სრულქმნიდნენ, ყველანი კი ღვთაებისადმი მიმსგავსებისა და მასთან შეერთებისათვის ილწვოდნენ... ნახა ქრისტეს მრისხანე და დიდებული მეორედ მოსვლა: ესმა უკანასკნელ განჩინების საყვირის ხმა. იძროდა მიწა, მოხდა სტიქიათა აღრევა, — აღსავსე ცეცხლითა და ნგრევის შიშით; რყევითა და ძრწოლით აპურობილთ ანგელოსები მოუძლოდნენ ზეციური მხედრობისა: არქანგელოსები, მპურობელნი, მფლობელნი, სახელგანთქმულთა რიგები წმინდა მოციქულებისა, წინასწარმეტყველებისა, წამებულთა, მართალთა, ქერუბიმთა, სერაბიმთა და

ყველა მათ შემდეგ ჯვარი ქრისტესი. და როს გამოჩნდა ძელი ჯვარისა, მაშინდა დაჯდა მსაჯული. მსაჯულსა და მის გარემოს იყო სიძრაველ ურიცხვ ანგელოზთა და მთავარანგელოზთა. საყდარზე მსხდომარენი წმინდა მოციქულნი, წინასწარმეტყველნი, ყოველნი წმინდანნი, ნოქო პეტრე და იოანე ისხდნენ საკურთხეველის წინ და მათს განცემას სიძრაველ მონაზონთა, რომელნიც მათ მიერ იყვნენ შეწირულნი ღმრთისათვის. მან წარადგინა მონაზონნი წინაშე ქრისტესი და ჰხედავდა რომელნი მიეცემოდნენ ცეცხლსა და უშრეტელსა და რომელნი მიიღებდნენ გვირგვინსა და უჭკნობელსა.

— უწყით, — იტყოდა, — ვითარმედ ვერ ძალგვიძს აღწერად საღმრთოთა მათ ხედვათა, ვერცა გამოვსთარგმანებთ, გინა ვიტყვით გამოუთქმელთა ღმერთისა მეტყველებათა, რომელიც არც ვისიმესადმი კეთილ არს და არც — ძვირ. არა იგივე და ერთ არიან ყოველნი ზეცისა შემკობილებანი. ანგელოსებად ღირს იქმნებიან უზენაესი დასი უხორცოთა, უმახლობელესნი ღვთისა, რომელნი უსრულეს არიან ღმრთისა მსგავსებით. მთავარანგელოსნი თანამოდასენი არიან ზეცისა მთავრობისა. შემდგომად ღმრთისა ცეცხლებრივი თვისება განწმენდებლობისა სერაბინსა მიაჩემა, ქერუბიმნი განფენად სიბრძნისა და ყოველი ესე არცა სათქმელ, არცა გასაცემელ უმეცართათვის საღმრთონი საიდუმლონი.

— შენ ხარ ტაძარი ღვთისა, იეროთეოზ, აგიტატოს იეროთეოზ! — აღტაცებით შესძახა პეტრემ. შეუვრდა და სიხარულის ცრემლებით მუხლებზე შემოეხვია, — სინათლე და სიკეთეა ეს საფეხურები იერარქიისა, რომელსაც ღმერთამდე აყევართ. თეოზის, თეოზის! გაღმერთდეს უნდა ადამიანი და არა ღმერთი გაადამიანდეს. ავიდეთ ღმერთთან, ავმალდეთ სულით, აჰ, მიწაზე იგი გამოუთქმელია.

ველარ იტევდა სიხარულს ქვეყნის სევდის დამტევი და უსამართლობის დამთმენი, რომ იოანე უცნობი შეიქმნა, კვლავ დაესხა ურვილი, კვლავ წაერთვა ენა და ახლა უკვე მისი თვალნი სააქაოს მაცქერალნი აღარ იყვნენ, მათ მარადიული ბინდი გადაეფარათ. აღესრულა წმინდა და ნეტარი იოანე, წარვიდა წინაშე უფლისა მხიარულითა პირითა.

— იეროთეოზ, ტაძარი ღვთისა, ნაცვალო სამშობლოსა, ნუგეშო მშობლისა, იმედო ხსნისა, — პეტრე გოდებდა.

— განსვენებ წადილისაებრ შენისა, — თქვა ზაქარიამ. იქ იყვნენ ყველანი: ესაია, თეოდოსი, თეოდორე, მამა აბრამ ატირებული და იტყოდნენ:

— იყოს ბაგენი ჩვენნი საპყრობილედ ენისა ჩვენისა.

— თანამზრახველ, თანამზობელ ყოვლისა, თანაგამკვირვებელ გონებითა ღმრთისმხედველითა, რომლისაგან ისმინებოდა, იხილვებოდა და იცნობებოდა, — ამბობდა პეტრე, — თვით ძალგაძრულთ, სხვასაც ძლიერებას ანიჭებდა, თვით ბრწყინვალე შინაგან ცეცხლით სხვასაც უნათებდა. მწიგნობარი, დამოწაფებული სასუფეველსა ცათასა, მსგავს არს უფლისასა, რომელმან გამოიღოს საუნჯისაგან თვისისა ძველი და ახალი და თავისა თვისისა საზრდელი უხვადა ჰპოვოს... აღრიცხვა მოღვაწებათა მისთა ვის ძალედვას? რამეთუ ყოველივე ფარულად აღესრულებოდეს მის მიერ. იგი წარვიდა წინაშე ღვთისა, ნათელსა მას მიუჩრდილობელსა და მეოხ არს ცხოვრებისათვის სულითა ჩვენთასა წინაშე სამებისა წმიდისა. უმეცრებსა ყოვლისაგან განწმენდილი და აღვსილი საღმრთოთა გამობრწყინვებითა... ვინ შეიყვარა ესრეთ სათნოება, ანუ სიბოროტე მოიძულა? ვინ შეიყვარა ესრეთ გლახაკნი და უცხონი, ვინ იქმნა ესრეთ თანამებრძოლ წმინდანთა მიმართ ცხოვრებისა, ვინ მოაკვდინა ასონი ქვეყანისანი და განმწინდა თავი თვისი და ტაძრად ღვთისა ცხოველისა ყო იგი? მისი სიტყვანი ვითარცა ცხოველმყოფელი — წყალი, აღმაღორძინებელი — ვითარცა რძე, განმაფრთხილებლობისათვის ღვინოს ვაღარებ, განწმენდისა და შემცველობისათვის — თაფლად შეგვევრებოდეს... ღმერთი სიბერით პირველთაგანობას მოასწავებს, სიჭაბუკით — დაუბერებლობასა, ხოლო ზოგად ორთავე — გვასწავებს წინსვლას. მოხუცებულობით უპირატესობას ჟამთა გვასწავლის, ხოლო სიჭაბუკით მქონებლობასა რიცხვისა უდასაბამიერობისასა.

წაიკითხა ანდერძი იოანედ ხმობილ მითრიდატესი, რომელსაც იმ დღიდან იეროთეოზად მოიხსენიებდა:

„ესე ყოველი მრავალთადა არა სათქმელი და შენდა საცნაურნი, შენ დაგიტევენ ღვთისმეტყველებითნი თხრობის შენივეთბანი“. ეტრფიალე სახიერს და დაგიცვას შენ, გარემოიზღუდე იგი და აღგამაღლოს შენ. ქეშმარიტი ტრფიალება უფროს არს სიყვარულისა და არსნი ყოველნი მით არიან უფროს და უმცროს, რაოდენ სახიერებისა მიმღებელ არიან და უქამობაც ჟამიერთა მხოლოდ ამ ქვეყნად მოიპოვება“.

ამბორი უყო დაძინებულსა, შემდეგ მისისა ყველანი მუნ მყოფნი ეამბორნენ. ნაძვის ტოტით ზეთი აცხეს დაძინებულსა და ლოცვიით „ყოველთათვის“ დასდევს გვამი სახლსა შინა პატიოსანსა.

* თხრობის შენივეთბანი — მოძღვრებანი.

თაღებს მწუხრი ჩამოსწოლოდა. შეუწყვეტელი გალობა ტალღებ-
ნებისა, შემწედ მომწოდებელი ზეცისა ძალთა, მოატებელ რისხვისა,
მცველ მცნებისა, ვითარცა მზე ნათელმყოფელი, ვითარცა წყალი
განმწმენდელი, ვითარცა ცეცხლი მქანდაკებელი, ვითარცა მიწა ნა-
ყოფთმღებელი და მზიარულმყოფელი, იყო მწუხრისა დღესა.

ხალხი მოჯარდა, შემოჰკრბენ სამღვდელთა მწყობრნი და ვითარ-
ცა პატიოსანთა მონაზონთა თანააღრაცხული, პატიოსანსა სამღვდე-
ლოსა ადგილსა მიაწვინეს. წარიკითხავდნენ საღმრთოთა სიტყვათა სიწ-
მიდით აღდგომისათვის. აღასრულებდნენ საიდუმლოთა წარმოთქმათა,
ითხოვდნენ პირველ დაძინებულ წმინდათა თანა აწ აღსრულებული-
საცა თანამოდასეთა მათთა გამოჩინებას. და დამარხეს იგი დიდითა
დიდებითა მონასტერსა მას ქართველთა.

— აწ იტყვიან იყო ოდით ვინმე ადგილსა მშვენიერსა, ვის ღვთივ-
გაბრძნობილმა ხედვამ ცამდე კიბე მიგვაბჯენინა, — ამბობდა მწუხა-
რებით შეჭირვებული ზაქარია, — ყველა ქრისტეანი რომ ასეთი სპე-
ტაკი ყოფილიყო, მაშინ ჰეშმარიტების მაძიებელნი ასე მწარედ არ
წაიბორძიკებდნენ ქრისტეანობის სისხლით მორწყულ გზაზე.

ცას გახედავდა, უნდოდა რწმენოდა, რომ ჰეშმარიტად მღვთის
გზით ანგელოსები სულს საიქიოს კარამდე მიაცილებდნენ. „ხილული
ესე საწუთრო არს, ხოლო არა ხილული იგი საუკუნო“, „არა არს და-
ფარული, რომელი არა გამოჩნდეს, არცა საიდუმლო, რომელი არა
გაცხადდეს“.

თ ა ვ ი მ ი ც ხ რ ა მ ი ტ ი

თეოდოსი და აბტილა

კიდევ ერთხელ მოტყუვდა თეოდოსი — დედოფალი იერუსალიმში
წავიდა ნაცვლად რავენისა. თეოდოსი დაუნანებლად გაეყარა დედო-
ფალს, პავლინი გადაასახლა კაპადოკიის კესარიისაში, კირი — ფრიგიის
პროვინციაში. მოგონებანი ბედნიერ ცხოვრებაზე გაუუფერულდნენ
და ბოლოს სავსებით გაუქრნენ. ახლა საკუთარი თავი ახალ-ახალ აღ-
მოჩენების ასპარეზად ჰქცეოდა, თურმე სახელმწიფოს მართვასაც შეს-
ძლებდა, საამისო გამოცდილება რომ ჰქონოდა, ადამიანების ცნობაც
არ გაუჭირდებოდა, რომ სიტყვებს იქითაც გადაეხედა აზრის ამოსაც-

ნობად; მლიქვნელობა გულახდილობად არ მიეჩნია და მხოლოდ — მტრობად. არ ცდილიყო მხოლოდ დაფარვას თავისი ეჭვებისა და თავის გარემოს უფრო გამომცდელი თვალთ ჩაჰკვირებოდა. თავის თავში რწმენა ეკარგებოდა, თუ არ შეაქებდნენ; გრძობდნენ ქვეყნადომნი, ხრიზანფიც არ იყო უმოკმედოდ, მაინც ვერ ~~კმარებოდა~~ და თუ უწინ მოწყალე გულით გახედავდა ხოლმე მის ფერხთით მონურის კრძალულებით გართხმულ ლოგოთეტს, ახლა ყველაფერში ლიქნს ხედავდა და მრისხანებით იკსებოდა.

ერთადერთი პაპი იყო, მის წარსულს დიდების სხივს რომ უნარჩუნებდა და ისიც გაქრა, გაქრა როგორც სანთელი, დაუნდობელ ჟამისა და ცხოვრების სიმუხთლით დაცემული. მის შემდეგ თეოდოსმა სიმარტოვეს რომ ველარ უძლებდა, შეიყვარა ჭირითი, გარეულ მხეცთა ჭიდილი.

სადავეებისათვის ისე მძლავრად მოეწია ბაზილევსს, რომ სისახლე შექანებულყო, ყველა კუნჭულიდან ცვიოდნენ ბრალიანი და უბრალონი. ნდობა აღარავისი იყო. ნიფსიტარიები, ფეხაკრეფით რომ დაიარებოდნენ, თვალებსაც ხუჭავდნენ, ვითომ ამით უფრო შეუმჩნეველი ვიქნებოთ.

დამარცხებული თეოდოსი საკუთარ კოშკში გამაგრდა. იგი არ იყო მეფე დიდსულოვანი გმირებისა... უძილობის გამო მიღებას აღრე იწყებდა და ისინი, ვინც მოშორებით ცხოვრობდნენ, უნდა ამდგარიყვნენ უთენიაზე, აევლოთ ჭუჭყიან ქუჩებზე მძიმე და ცხელ ტოგაში. თეოდოსი ახალ მოხელეთ ვერ იხსომებდა ნომენკლატორის გაუხსენებლად, არ ამახსოვრდებოდა მომჩივანთა საქმეებიც და მულამ თავიდან უხდებოდა ყოველი საქმის გარჩევა.

ხრიზანფი მახრხობელასავით გარს ეხვეოდა, რომ უმისოდ ვისიმე შთაგონებით ისეთი რამ არ მოემოქმედა თეოდოსის, რასაც ხრიზანფი დიდი ხანია იმსახურებდა და რისაც ეშინოდა.

ინდოეთის მეფემ რომ მოისურვა თეოდოსისათვის რაიმე საამო გაეკეთებინა, მოშინაურებული ვეფხვი გამოუგზავნა.

თეოდოსი აღაფრთოვანა ინდოეთის გონებამხვილობამ. ჭეშმარიტად ნადირის ბრდღვინვა ერჩია ალერსს აღამიანისა. ვეფხვს პაპი შეარქვა, რადგან პაპი იყო ერთადერთი, რომელშიაც არასოდეს მოტყუებულა და მისი სახელი სანუგეშებლად ესმოდა. ვეფხვი თანამესუფრედ გაიხადა. ამბობდნენ, ვალენტინიან პირველსაც ჰყოლოდა დათვი „მიკა“, რომელიც მასთან ერთად ღებულობდა საზრდელს, გვერდიდან არ იშორებდა, მაგრამ იტყოდნენ იმასაც, რომ მათი მსგავსება მხოლოდ ამით განისაზღვრებოდა.

ჯარი აღარ სჯერდებოდა სადღესასწაულო საჩუქრებსა და ორმაგს ითხოვდა.

„გააერთიანეთ მამაჩემის მოსაგონარი დღე და ჩემი კუროთხევის დღე, გააერთიანეთ სხვა დღესასწაულებიც და ისე გყავყავთ დღეებით ჯარი“, რაზედაც იტყოდნენ, რომ სოლომონ ბრძენიც, უპყველესი მეფეც დასწყევტდა, მაგრამ ალექსანდრიამ რომ ველარ გაუძლო დიდ გადასახადებს, ამბობებულთაგან ერთმა მაწანწალამ თეოდოსის ძეგლს ქვა რომ ესროლა, გააფთრებულმა ბრბომ ქანდაკება ძირს დაანარცხა, ათრია ქუჩებში და დაამსხვრია. რა გაიგო ეს თეოდოსიმ, ველარ გამოიჩინა სოლომონისებური სიბრძნე, ვერც კონსტანტინე დიდით შესძლო ეთქვა მშვიდად: „საოცარია, რომ მე არავითარ ზიანს არ ვგრძნობ“-ო. მისმა ეჭვებით პერობილმა გონებამ უდიდეს შეურაცხყოფად მიიღო ძეგლის დამსხვრევა; დაისაჯა ლოგოთეტიც კი, ამის მოხსენება რომ გაბედა, ალექსანდრიას შეუთვალა: „არ იყავი ღირსი ჩემი ძეგლისა და თქვენს მოქიშპე ანტიოქიაში უკეთესს დაედგამო, ალექსანდრია ის ქვეყანაა, რომელიც სხვისი სიავით ხარობს, რომელსაც წყევლისა არ ეშინია და ლოცვისა არა სჯერა. მაწანწალას, რომელმაც პირველმა ისროლა ქვა, სიკვდილით სასჯელი მოედანზე, აქ, კონსტანტინოპოლს, რომ მეც ვიხილო“.

შეუთვალა, მაგრამ შეყოყმანდა კიდევ თავის მსჯავრში და როგორც კი აცნობეს დამნაშავე მოჰყავდათ თავის მოსაკვეთად, ქალაქის კარიბჭესთან პროცესიას მაუწყებელი დაახვედრა ბაზილევსის პატივებით.

ქვეყანას უამი მოედო. ხანძარი ქალაქებს ანადგურებდა. შიმშილით აღზნებული ხალხი ქუჩაში მიმავალ თეოდოსის ქვებს უშენდასაზღვარზე სპარსეთის მეფე შემოდგა, სარაციენები ძარცვავდნენ ზღვის სანაპიროებს, ვანდალები აფრიკას თავის სახელმწიფოდ აცხადებდნენ, გენზერიხი მეფედ დაეყენებინათ და კართაგენიდან გამანადგურებელ თავდასხმებს ახდენდნენ ხმელთაშუა ზღვის კუნძულებსა და სანაპიროებზე.

ის იყო, სიცილიიდან გენზერიხი მოიგერიეს, რომ თრაკიას თავს დაესხა გაონავრებული ატილა, ჰუნების ყველა ურდოების მბრძანებელი, ატილა, რომელმაც განაცვიფრა თანამედროვენი თავისი სამხედრო წარმატებებით. დაიპყრო მრავალი ქალაქი, დაამარცხა რომაელი მხედართმთავრები, ხელში ჩაიგდო აურაცხელი ნადავლი, უთვალავი ტყვე და რა მიადგა კონსტანტინოპოლს, თეოდოსი იძულებული შეიქნა ეთხოვა ზავი.

საზღვარზე ოქრომ შესცვალა იარაღი. თითქოს ზავის პირობების შესრულებით, მშვიდობა უნდა დამყარებულიყო, მაგრამ რაკ მკტი ოქრო გადიოდა, მით ნაკლებ მყარი იყო მშვიდობა — ატტილას მოთხოვნებს საზღვარი არ უჩნდა. მოულოდნელად მოითხოვედა თანასწორ უფლებებს საფარდულეში ვაჭრობისა, მოისურვებდა თავისი მოხელისათვის მსახურისათვის სიკეთეს, მდიდარ საცოლეს თავისი მოხელისათვის გავზავნიდა თეოდოსისთან, იცოდა, შეშინებული რომაელები თხოვნის შესრულებასთან ერთად უხვადაც ასაჩუქრებდნენ.

ატტილა ვერ ისვენებდა და რომაელების მოთმინების ფიალაც ივსებოდა. ერთხელაც, რომ მოითხოვა გაეცათ ლტოლვილნი, სინკლიტმა დაადგინა: რომაელები არ გასცემენ მათ, ვინც ითხოვა თავისაფარი, და გადასახადების გაცემაზეც უარი განუცხადა.

ამაზე გაბოროტებულმა ატტილამ წაავლო ხელი თრაკიას, საკვანძო ქალაქი ნაისი ნანგრევების გროვად აქცია და ჯარით მიადგა მრავალრიცხოვან რატიარაის. შიშით მოცული სახელმწიფო მმართველნი დათმობას ითხოვდნენ თეოდოსისაგან. ამ დათმობამ კი დააკარგვინა დუნაის ნაპირები, ხოლო მოსახლეობაზე მძიმე გადასახადებმა სასწრაფო კონტრიბუცია და გალატაკება გამოიწვია.

ატტილა ისევ არ სჯერდებოდა ზავით დადებულ პირობებს, აღებულ გონებას საჩივრები არ ელეოდა.

ერთხელაც გაბეზრებულმა თეოდოსიმ, მის წინაშე სკვითი ედიკონი რომ იხილა მომჩივანი — დაპყრობილი მიწების დამუშავებას რომაელები განაგრძობენო, ისტერიულად იკვილა და ხრიზანთიმ რომ სკვითს მოარიდა, თავის თავზე აიღო მათთან მორიგება.

ატტილას მოთხოვნით მასთან მოსალაპარაკებლად გაიგზავნა წარმომადგენლები, ცნობილნი თავიანთი კეთილშობილებით, თავისუფალნი ბრალდებებისაგან, საჯარო გაკიცხვისაგან, გავლენიანი და ნდობით აღჭურვილნი: პრისკე პანიონელი და მაქსიმიანე დიდებული.

ღროზე ადრე მობრუნდნენ, თანაც შეშფოთებულნი.

სჩანდა პრისკე თავადაც მხოლოდ ახლა ერკვეოდა მომხდარში, ისე ჩაკვირვებით უთხრობდა თეოდოსის:

„სარდიკში, — დაიწყო პრისკემ, — სერობისას, როდესაც ბარბაროსები ატტილას თქვენს უავგუსტებას აღარებდნენ, რომაელებმა არ მიიჩნიეს დასაშვებად შედარება ღვთაებრივისა ადამიანურთან, რომ ატტილა უბრალო ადამიანია და თეოდოსი კი ღვთაებრივი, მაშინ ჰუნებმა თქართქარი შეწყვიტეს, შეინძრ-შემოინძრნენ, გაცხარდნენ. ვფიქრობდი, შესაძლოა ეს აცნობეს-მეთქი ატტილას, შესაძლოა ატტილა საერ-

თოდ ვერ იტანს ვერავითარ წარმომადგენლობას და ამისათვის ბყო-
ნებს ჩვენს მიღებას; მაგრამ როდესაც გადავეცით სოფელი და მოგახ-
სენეთ: „თეოდოსი გისურვებთ თქვენ და ყველა თქვენიანებს ჯანმრთე-
ლობას“, ატილამ ხმალივით შემოგვიბრუნა სიტყვები: „~~არა მინდა~~“
მოუვიდეთ ის, რაც მათ ჩემთვის უნდოდეთ“-ო. თქვენთვის: „როგორ
ბედავ თქმას, რომ რომაელებს არც ერთი ლტოლვილი არა
ჰყავთ“-ო და თავისიანებს წააკითხა ლტოლვილთა სახელების დაუს-
რულებელი სია.

„მწყემსის სამოსში, ვეებერთელა მელოტ თავზე უანგიანი გვირგვი-
ნით, პატარა ბრწყინვალე თვალეზი და ჩაჭყლული ცხვირი — საზა-
რელი სანახაობა... ცეცხლმოკიდებული თვალეზით გადმოგვხედავდა,
თან კი ვერცხლის ჯამებსა, წითელ ტყავებს, ინდურ პილპილს და ფინი-
კის ნაყოფს მოუთმენლად სწვდებოდა და ხარბად თავისკენ იყრიდა,
ვიფიქრეთ, გვეშველა, მაგრამ სწორედ მაშინ განგვიცხადა, რომ წარმო-
მადგენლებად მასთან უნდა დაინიშნოს რომელიმე სენატორი, თუ არა
და, უთანხმოება გადაწყდება იარაღითო, შემდეგ კი წვეულებაზე მიგ-
ვიწვია: ახლა იმის იმედი მოგვეცა, რომ ტაბლასთან ბარბაროსს რითი-
მე მოვინადირებდით, მაგრამ იქაც ვერაფერი მოხერხდა. ამასობაში
დაკითხეს ვიგილა, თარჯიმანი, გადაუწყვიტეს შვილის მოკვლა, თუ
მართალს არ იტყოდა და ვიგილამ აღიარა, რომ მისი თანადასწრებით,
კონსტანტინოპოლს ყოფნისას ხრიზანფიმ სკვით ედიკონს აზრახა ატ-
ტილას მოკვლა, რისთვისაც მისცა მას ქისა სავსე ოქროთი. ატილამ
ერთი იმდენი კიდევ მოსთხოვა ვიგილას თავის გამოსახსნელად და
ნაცემებივით გამოგვიშვა“.

პრისკე ამთავრებდა სიტყვას, რომ თეოდოსის წინაშე წარსდგნენ
მწყრივში გაჯგიმული ბარბაროსები, მოთავეს ყელზე მძიმე ქისა ეკიდა,
რაზეც ხრიზანფის თვალის ჩაკვრით ანიშნა:

— გეცნობათ, თუ არა თქვენ ეს? — და ლირფი მზერით გამსჭვალა-
ხრიზანფის მიწის ფერი დაედო, მოძუძუელი ვითარცა ძალდი კე-
დელს ეკვროდა. ბარბაროსში მას მხოლოდ რეგვენი დაენახა, რომელ-
საც ძვირფას ნივთთა ბრწყინვალეობა სინარბით თვალეზს უჭრელეზდა
და აზრახა ატილას მოკვლა დიდი საფასეს ვალეზით, ეს ქისაც მას
მიეცა საწინდრად, სკვითი კი თავისი ბატონის ერთგული აღმოჩნდა,
შურის მაძიებელს ხელს რომ უწვდიდა, თავზე დაცემას უპირებდა.

თეოდოსი საგონებელში იყო, რით უნდა დაემსახურებინა ბარბა-
როსს ეს უადგილო ნდობა, რომ ხრიზანფის მისთვის ატილას მოკვლა
ეზრახა!

ბარბაროსი ხრიზანფის ფაცხაში შეგდებულ ჯოჯოსავით შექირვე-
ბულს რომ ხედავდა, თავმომწონედ შეღერილი თეოდოსის მიმართავდა:

— ატილას სიტყვებს მოგახსენებ: შენ, თეოდოსი, დაბადებულხარ
კეთილშობილ მშობელთაგან, ატილაც კეთილშობილ, წინამორბედსაა
და მემკვიდრეობს რა თავის მამა მუნდიუსს, შეინახე კეთილშობილება
მთელი სიწმინდით, შენ კი, გახდი უღირსი შენთა წინაპართა ღირსებისა,
რომ დათანხმდი ხარკის გაღებას, რითაც მონის საფეხურამდე ჩამოხ-
ვედი და ამიტომ შენ პატივისცემით უნდა ეპყრობოდე მას, ვინც შენზე
მალლა დგას პირადი ღირსებებით და ბედის წყალობით, შენ კი ყურ-
მოჭრილი მონის მსგავსად შეთქმულებას აწყობ შენი ბატონის სიცოცხ-
ლის წინააღმდეგ. ატილა არ მოიშლის შენს გამტყუნებას, ვიდრე
საჭურისი ხრიზანფი არ გაიგზავნება ატილასთან დასასჯელად.

თეოდოსის ყოველი სიტყვა ქვასავით ხვდებოდა. ხან წარმომადგე-
ნელს, ხან ხრიზანფის გახედავდა. მიჩვეულს საზეიმო პატივსა და დი-
დებას, ბარბაროსის შეჩვენება თითქოს სიზმარი ეგონა, სკვითი კი
იღიმებოდა, იცოდა, დიდად დასაჩუქრებული, პატივით გაბრუნდებოდა.

მოუხმეს მარტიალს. ხრიზანფის საშინაო პატიმრობა მიუსაჯეს.
საქმეს საქმე მოჰყვა, იოანე ტირანის მკვლეელიც ხრიზანფი აღმოჩნდა,
ხრიზანფის მიზეზით იყო ფლავიანე დაცემული და აურაცხელი სახელმ-
წიფო ქონება განიავებული.

— წარხდეს უბადრუკი სული მისი, ქუჩა იყოს სავანე მისი, კედელ-
თა ჩრდილი სადგომი მისი, ქვესკნელის ღმერთნი უსმენდნენ მას, ვინც
ჩამავდო მე ამ დღეში, — არ სცხრებოდა თეოდოსი წყევლით.

ხრიზანფი კი, წელში გაწყვეტილი, უხსენებელივით ყველას წინაშე
იკლავებოდა.

„მომაცალეთ, არ დამანახოთ“, — კიოდა თეოდოსი.

რაც მზაკრობას მოეტაცა, ახლა შიში აბრუნებდა. ბარბაროსული
წამებით სიკვდილს თვალეში შესცქეროდა, დასვამდნენ პალოზე და
მისცემდნენ ფრინველთ შესაჭმელად. ხრიზანფი ბედს შეეშოდა, ყვე-
ლას ემუდარებოდა. დიდებული ნაბიჯი სათრეველად ჰქცეოდა. საწამ-
ლავს წყევლა-კრულვით იღებდა და თან შველას ითხოვდა. თუ სკვი-
თებს გადაურჩებოდა მთელი თავისი ქონების გაღებით, სამუდამო პა-
ტიმრობა არ ასცდებოდა და პატიმრობასაც ისე ითხოვდა, როგორც ეს
მხოლოდ მათხოვრებს სჩვეოდათ.

ხრიზანფის დამცველებიც გამოუჩნდნენ, მას ხომ მეფის ერთგულე-
ბამ შთააგონა ატილას მოკვლა და ბარბაროსის მძვინვარების დასა-
ოკებლად დიდძალი ოქრო ეგზავნებოდა ატილას, თეოდოსის უცოდ-

ველობაშიც არწმუნეს და ხრიზანფისათვის პატიება გამოითხოვეს. გადურჩა ხრიზანფი ბარბაროსულ სიკვდილს და სიხარულით მიიღო საშუალო პატიმრობა.

თეოდოსი კი თავს იწუგებდა, იტყოდა: რამდენე ქვეყნე ვეწინე უგუნურებს გაუბრყეებიათო და გამოსცა კანონი, კრძალეს საჭურისებს ეკრძალებოდათ პატრიკიოსის ღირსების მიღება.

ატტილას საზეიმო შეხვედრა მოუწყვეს საზღვარზე. ჰუნი თითქოს მიჯაჭვული იყო ცხენზე, სჭამდა თუ სვამდა, დღე და ღამე ცხენზე იჯდა, დაეგებოდა რა ცხენის წვრილ ჯიდაოს, ღრმა ძილს მიეცემოდა, მოლაპარაკებასაც რომის წარმომადგენლებთან ცხენიდან ჩამოუხტომლად აწარმოებდა. ამპარტავენებით იტყოდა ატტილა:

— მე ღვთის უბედურება ვარ, ურო ქვეყნისა, იქ, სადაც ჩემმა ცხენმა ფეხი შესდგა, ბალახი აღარ იზრდება, — მაგრამ თავმომწონემ ხალხის ერთგულებით, გულუხვობითაც თავი გამოიჩინა — რომაელები ცხენებითა და მხეცების ტყავებით დაასაჩუქრა.

ატტილა სიამით გასცქეროდა მის ფეხქვეშ გაგებულ რომის ძლიერებას, ფიქრობდა, თუ დღეს მხედართმთავარს უწოდებდნენ, სულ მალე მას იმპერიის მბრძანებლადაც აღიარებდნენ.

თ ა ვ ი მ ე ო ც ე

ახალი ელენე

დედოფალს იერუსალიმში სულის სიმშვიდის მტრები თან მოჰყოლოდა: სინანული დაკარგულ დიდებაზე და სურვილი თავის მართლებისა უძილო ღამეებში ერთთავად ვისმე წარუდგებოდა აღსარებად, ერთავად იმის საგონებელში იყო, რით შეეხსნა ბორკილები სულისა. მას არ მიაჩნდა, რომ იერუსალიმზე განსაკუთრებულის სავსეობათ ყოფილიყოს გადმოფრქვეული სული წმინდა, რომ ღმერთი უფრო ახლოს ყოფილიყოს იერუსალიმლებთან. იერუსალიმის ქათაქის თავი იყო სატურნელი, რომელმაც მოჰკვეთა თავები სევეროსა და იოანეს, როგორც დედოფლის ლტოლვილების თანამზრახველთ, აგვისტა პულქერიას საიდუმლო მბრძანებით. ამისათვის იერუსალიმი დედოფლის თვალ-

ში სათნოებით ვერ გაიბრწყინებდა და არც იგი დარჩენილა ცალში, ის ღამე სატურნელს არ გასთენებია — დედოფლის მიერ-მისყიდული მკვლელის ხელით დაეცა იგი.

ეს პირველი დარტყმა რომ ასე ვაყვაცურად მოიგეჭვებო, დედოფლის თავადაც აოცებდა, მაგრამ იერუსალიმელებმა ამაყი ვაწყებეს ქელი დიანახეს, განგება შემწე იყო მისი ლტოლვილებისა და კრთებოდნენ რა სასწაულის წინაშე, დედოფალს აღიდებდნენ, როგორც ღვთისაგან ფარვილს.

დედოფალი მაინც შებებას ვერ გრძნობდა. რწმენის საკითხში გონება ეჭვებოდა და ყველაფერს ანგრევდა:

— სიკეთისათვის ქრისტე ჯვარს აცვეს, — იტყოდა, — სამოთხის კარის გამღებს ლახვარი უგმირეს, უკვდავების მათუწყებელს ეკლის გვირგვინი არგუხნეს! ვინც ბოროტ აზრს ატარებდა, შესდგებოდა გოლგოთაზე თუ მთაზე ელეონისა, ილოცებდა ტაძარში აღდგომისა, მაინც ისევე შორს იქნებოდა ქრისტესაგან, როგორც ურწმუნო რწმენისაგან.

მას უნდოდა ჰქონოდა სასოება, მაგრამ არ ჰქონდა; უნდოდა შეეცნო თავისი მოწოდება, მაგრამ ვერ გაეგო; შეჰნატროდა მათ, ვისაც უბრალოდ სწამდა, თვით კი ვერას იწამებდა, თუ გონებითაც არ არწმუნებდა. წინააღმდეგობებით იყო აღსავსე ცხოვრება — დაცემაში აღამიანი მალღებოდა, თავის დამცირებით იდიდებოდა, ტანჯვაში განცხრომას ეძებდა, გაცემით მდიდრდებოდა, თავის უარყოფით ღვთაებამდე გზას იკვლევდა.

დედოფალი, რომელმაც ზღვები და ქვეყნები გადალაზა მურვანის სანახავად, ახლა მას აღარ ელტვოდა, მელანიას ნახვაც არ ისურვა ავდარი სევდის გზირად ევლინებოდა და მზე ნუგეშს ველარა სცემდა. მისთვის, რიტორიკის ბრწყინვალე მცოდნისათვის, გაუგებარი იყო მეტყველების გადასაჩვევად პირში ქვის ტარება, გაუჩაღხავი, ლიტონი სიტყვები ქრისტეს მოძღვრებას მხოლოდ აღარბებდა. ქრისტეს სჯულის გამავრცელებელნი, მოციქულებად აღიარებულნი, იყვნენ უბრალო ურიანი, ლატაკი მეთევზენი; მკვიდრნი ყველასაგან სასაცილოდ აღებული გალილეასი. გრძნობდა, რომ ქრისტე სოკრატეზე მაღლა იდგა, მას შეეძლო გაენათლებინა არა მარტო ფილოსოფოსნი, უმდაბლესნიც, — არავინ არ მოინდომებდა სიკვდილს სოკრატეს რწმენისათვის, ათასობით აღამიანი უშიშარი გულგრილობით, ფსალმუნთა გალობით ხვდებოდა სიკვდილს ქრისტეს რწმენისათვის. „პორტენზია“-ც კი თავისი წარმტაცი ენით დედოფალს სულში ველარას გარდაუქმნიდა, პლა-

ტონი მას სევდას თუ გაუნელებდა მხოლოდ, ვეღარ ანუგეშებდნენ მწუხარებაში ვეღარც დიოგენი და ვერც პოსეიდონი.

თავის მოძღვრად ეგვიპტელი ბერი, ახლა სახელგანთქმული თეოდოსი, იერუსალიმელად ხმობილი, აირჩია. სმენოდა უწყვეტად განსჯადელი შეემთხვეს ვისმე, მიელტვოდეს თეოდოსისა. *ეს დედოფალია* მასში ენახა მეოხ წინაშე უფლისა.

თეოდოსი იერუსალიმელი, წარმოშობით კაპადოკიელი, ანტიოქიას წამოსულიყო მთა საკვირველზე, სვიმეონ მესვეტესთან. სვიმეონ მაღალ სვეტზე დგომით იღწვოდა. ოდესღაც მწყემსი ანონის მთის ველზე, ახლა განდევნილი ტალანისის მთაზე. მასთან რჩევისათვის მოდიოდნენ ძლიერნიც ამა ქვეყნისა. სვიმეონს თეოდოსის დანახვაზე მეცხეულად ეთქვა: „კეთილად მოხვედ, კაცო ღვთისაო, თეოდოსი“. ეს კი იგივე იყო, რაც მარიამ ეგვიპტელის წინასწარმეტყველება ზოსიმესი და თეოდოსი ღვთაებრივ სიხარულით აღეგზნო, ვითარცა თივა შეხებითა ცეცხლისათა და იქვე თავისი ხელით მონასტერი ააგო, თვით კი ქვაბსა დაეყუდა. საზრდელად ცერცვი დამბალი და დანაკის კული, ანუ კერატი, კმა იყო მისთვის. პურის გემოს არ იხილავდა და მხოლოდ კვირა ღდეს მიიღებდა სებისკვერს. უფამკარნოთ, უკვერთხოდ დაიარებოდა; ხელთ საცეცხლური ეპყრა და სადაც ნახშირს წაეკიდებოდა, იქ მონასტერს ააგებდა, მონასტრის ირგვლივ თავს იყრიდა მონაზონთა სიმრავლე. თეოდოსის ერთი სავედრებელი ჰქონდა: „მოჰმადლოს ხილვა უხილავისა“.

ტრიბუნი ელიას დედოფლის შინაურ კაცად ქცეულიყო. ელიასს დედოფლის ყურადღება მითაც დაემსახურებინა, რომ პეტრეს უახლოესი თაყვანისმცემელი იყო, ადრე დაყრუებული პეტრეს განეკურნა და სმენა დაებრუნებინა მისთვის. დედოფალი ელიასში თითქოს პეტრეს ანარეკლს ხედავდა, პეტრეზე საუბარს არ მოიწყენდა, მაგრამ მასთან შეხვედრას აღარ ეძებდა, თუმცა მისი ადგილ-სამყოფელი, მოღვაწეობა მუდამ უნდა სცოდნოდა.

დედოფალი ლოცულობდა გოლგოთაზე, საფლავზე უფლისა, ბეთლემს; იორდანში ფეხითაც დგებოდა, ელეონის მთის ძირას, გეთსიმანის ბაღში დიდ ხანს დაჰყოფდა ხოლმე, ყველა მონასტერს შემოუვლიდა, მაგრამ მისი ფიქრები შორს იყვნენ ამ ადგილებიდან. დედოფალი ეზრდებოდა ვაკეს რომ გასცდებოდა, განმარტოვებულ თაბორის მთაზე ავიდოდა, აქ დედოფალ ელენეს აგებულ ტაძარში ლოცვად დგებოდა. ვით ზეცის აჩრდილი, მღუმარე თალი დაჰყურებდა, წმინდანების მკმუნვარე დასსაც ჩასთვლემოდა და ზეცისა და მიწის სპეტაკ

მაშველად აღმართულ სვეტებს მიეყრდნობოდა. შემდგომ გენერალის ტბასთან შეჩერდებოდა — აქ იყვნენ არჩეულნი მაცხოვარის მიერ მოციქულნი, ეს იყო ადგილი წმიდათა წმიდა და გასართობიც. სარკის მსგავსი იყო ტბის ზედაპირი, ხალხი მრავალი ირგვლივ დასხდებოდა წყალში ბანაობდა, მახლობელ მთიდან რომ გადმოსჩქვდა ტბას ერთვოდა. ბანაობდნენ ტბის ცივ წყალშიც, ზოგიც ნავეებით სეირნობდა და აქვე მოდიოდნენ უკვდავების წყლის შესასმელად. „ვარდის ღელე-ში“, აიაზმისათვის ვარდის კრეფაში ქალებს წაეშველებოდა, ახალ-გაზრდობას იხსენებდა, მათთან ერთად გაიხარებდა, მისი მომნიბვლე-ლობა გასაოცარი ხდებოდა და გზათ მიმავალ მორჩილთ თუ მათ ზედა-მხედველთ, თვალი მისკენ გაუბრუნდა.

იგი ხედავდა ღმერთს ვეებერთელა მთების სიდიადეში, ხედავდა მინდვრის უმცირეს ყვავილშიც, რომლის სრულქმნილებაც შემურდებოდა და იტყოდა: „ბედნიერი ხართ, ლამაზებო, თქვენ თავისთავად იფურჩქნებით და სურნელებას აფრქვევთ არემარეს, მე კი მუდამ ფიქრად და სევდად მაქვს ქცეული, — რა არის ჩემი მიზანი. ღმერთს ბალახშიაც, ცაზეც ვხედავ, მაგრამ იგი ვერ ვიპოვე ადამიანთა შორის.

პერგამენტს გაანდობდა თავის გულის ზრახვებს, პეტრესათვის წერილს დასწერდა, რომელსაც არასოდეს გაუგზავნიდა:

„რით დავაყუჩებ ამ ძახილს დაკარგულისა, რით დავიფარავ ცეცხლს თივაში, ან დაძრულ ყინულს რით შევაჩერებ? ვით ბეჭედი თვალდაკარ-გული, ისეა ცხოვრება ჩემი გაძარცვული რად არ დავცხრები, თავს არ ვანებებ ოცნების ძებნას სინამდვილეში! დამტოვა მუშამ და მეც ვმუნ-ჯდები... წყვილიადში ჩაფლულს თვალთა ახილვა მომინდომია, უსასრუ-ლობის, ოცნების სხივი კვლავ სანუგეშოდ გამომიხმია, მაგრამ უიმედო-ბის ცივ ლოდს დაცივებით გაუღივია.

„შენ რომ იცოდე, რა ძნელი არის, როცა მძინარე, ოცნებით მთვრა-ლი, ყველას ჰგონიხარ უსულო გვამი! ცოცხლად გამარხავენ, გონს ვერ მოსულხარ, ველარცა ტირი, ველარც ღმუიხარ, სიკვდილს ინატრებ, არც მას ახსოვხარ, ყველაფერს იტან, ო, სულო ჩემო, — შენ წარმარ-თი ხარ“.

მგზნებარე, მომქმედი ბუნება დედოფლისა თავისი ძალების გამო-სავალს ეძებდა, შინაგანი ტვირთის სიმძიმისაგან განთავისუფლებას ითხოვდა, ნადვლისაგან ვანწმენდას ცდილობდა.

„პასუხს ადამიანი უპირველეს თავის წინაშე აგებს. იგი საკუთარი რწმენის დედაც უნდა იყოს და დედოფალიც, ტახტი არ ჰქონდეს და დედოფალზე ძლიერი იყოს“.

ახლა შეუძლია შური ეძია ევდომში გამოკეტილ ავგუსტასზე, რისთვისაც მთელ თავის ძალ-ღონეს, სიმდიდრეს, ხალხს მოახმარა, უარს იტყოდა თავის თავზე, რომ ხალხის სიყვარული და აღიარება მოეპოვებინა, ხალხის გულში ჩაიხედავდა, რომ თავისი სახე დაენახა, დასძინებოდა ვაერკვია.

ისევ პერგამენტს გაენდობოდა:

„უდასაბამიერესნი და უძველესნი უფრო ახლოს იყვნენ ღმერთთან; კაცობრიობა კი ახალ საფეხურზე აშენებს ქვეყანას. სიტყვითა და საქმით ურთიერთ სიყვარულს ქადაგებს, მკვდრეთით აღდგომას აღიარებს. თუ სიბრძნეში შესავალი კარი გაკვირვება იყო, სარწმუნოების კარი თავის უარყოფაა, სიმდაბლით სიმაღლის წვდომა“.

ეს წუხილი კი იყო წყურვილი, რომელიც ადამიანის დანიშნულების გაგებით წარმოიქმნებოდა.

დედოფალს თითქოს კარიც შეეღო, ზღურბლზე გადაებიჯა, მაგრამ ქეშმარიტების წინაშე ვერ წარმდგარიყო, ვერ დაენახა დიდება იქ, „სად ძირსა ჰყრიან სკიპტრანი და დახრილ არიან გვირგვინნი“.

ხალხმა კი მიიჩნია რჩეულ მორწმუნედ, ლოცვებში მის სახელს უპირველეს იხსენიებდა. მათი რწმენა კი დედოფალს ნუგეშინს უღვივებდა, ამიტომაც მეტ ღროს მათთან ატარებდა. ელიასი იმასაც იტყოდა — პეტრე დედოფალისათვის ლოცულობსო.

„ილოცეთ თქვენც, — ეტყოდა ელიას, — ღმერთი სულია და სულიერს მოგანიჭებთ“.

თეოდოსი იერუსალიმელიც არ სცხრებოდა:

— რაც გვწამს და შეგვიძლია, ის გავაკეთოთ, რისთვის? ნუ ვიკითხავთ. ხომ არ იცის ყვავილმა ნაყოფს რისთვის გამოიღებს, რისთვის გაიფურჩქნება.

დედოფალმა საქმეს მოჰკიდა ხელი. მიწისძვრისაგან დაქცეული, უბატონოდ მიტოვებული მონასტრების შეკეთება რომ მოათავა, მონახულა ის ადგილი, სადაც პირველწამებული სტეფანე ქვებით ჩაქოლეს და მის სახელზე ააგებინა დიდებული ტაძარი. მის კედლებში კი თავის საფლავის ადგილზე მიუთითა. მას არ სურდა მისი სხეული გადაეტანათ კონსტანტინოპოლს, სადაც მისი კანონიერი ადგილი იყო: „რა უნდა ჩემს გვამს სამეფო ქალაქში, იქ, სადაც აღარავის შეუძლია ჩემზე იტიროს“.

ტაძრის აგება სარწმუნოების სიყვარულს ნიშნავდა, ეს აღიარება კი ხალხის სიყვარულს, რაც აღაფრთოვანებდა იერუსალიმს და ეს აღფრთოვანება კი დედოფალს რწმენასა და ძალას მატებდა. იგი შეიქნა პრო-

ვინცის დედოფალი და ლატაკთა დედა. მისი გულუხვობა სწავებოდა ყველაზე დაშორებული უდაბნოს განდეგილებს.

იერუსალიმის მადლიერ, აღფრთოვანებულ ხალხს მისი, სახელი — ევდოქსია მოაგონებდა წინასწარმეტყველურ აზრს: „მესტენ დაჟმობის ფსალმუნისა; და როდესაც დედოფალი რომაელებს მსაჯულნი უკრძალვი იერუსალიმის კედლებს აღაშენებდა, ერთხმად უგალობებდნენ:

„უფალო, შენის კეთილის ყოფით აღიმართებიან კედლები იერუსალიმისა“.

ღირსების მხრივ ეს იყო უმაღლესი, რითაც შეეძლო წმინდა ქალაქს დაეჯილდოვებინა თავისი დედოფალი.

ახლა კი დედოფალი რწმუნდებოდა, რომ კონსტანტინოპოლის კედლები კი არ უნდა ეშენებინა, რომელთაც აშენებისთანავე სტიქია დააქცევდა, არამედ იერუსალიმის კედლები, რაშიც ღვთის განგებასაც ხედავდა. მისი სიხარული იყო სიხარული ჭეშმარიტი მორწმუნისა, რომელსაც თავისი სავანე მოენახა.

კედლების შენების დასრულების დღე საგანგებო წირვით აღინიშნა. გუნდრუქს დედოფლის საპატიოდ აკმევდნენ. დედოფალი არაამქვეყნიური მშვენებით ელავდა საკურთხეველთან, რომ ხალხით გაქედნილი ტაძარი უეცრად მოიცილა, საკრებულოს დაღადისმა გადაურბინა: „პეტრე“, „დიდი პეტრე“, „ბრწყინვალე პეტრე“, ისმოდა. კრებული გზას უკაფავდა პეტრეს საკურთხეველისაკენ და ყოველი ცდილობდა მისი სამოსის ფესვს ოდნავ მაინც შეხებოდა.

პეტრეს სალაში იყო მდაბალი. სევდას ღიმილი შეენოდა, თავის წიაღში ჩაფლულ საუნჯეს რომ იფარვიდა. მაღალი შუბლი და გამჭრიახი თვალები დიდების ღირსებით შეენოდნენ მის ფერმკრთალ სახეს.

თითქოს მზემ ნისლი გაჰფანტა. მისმა ერთმა გამოხედვამ წამის ყოფით არწმუნა დედოფალი იმაში, რაც ამდენი წუხილითა და განსკითვერ ერწმუნა. მანძილს ვერ დაეშორებინა, ვერც დროს მოეკლა გრძნობა. კეთილ ნიადაგში ჩაფლული თესლი ცრემლს მოერწყა და ერთგულელებს მზედ ენათა. სული სულს შეეხო და ზეცის ლაღი კამარა აასხივოსნა. დედოფლის სახეს ქალწულებრივი სიწმინდის ბრწყინვალეობა მიმოუქროდა, როს აღავლენდნენ „ლოცვას უფლისა“.

ელინი ქრისტეანის სამოსში თავისი სიმძლავრით, ზომიერებით, ხიბლავდა პეტრეს და მხოლოდ მის ყურთა სმენის მისაღწევად იზრახა:

— ასი წლის წინ უნდა დაბადებულყოფიყავით, წმინდანად გველიარებინეთ და ჩვენ ყველანი ვილოცებდით თქვენზე, დღეს კი მე ვილოცებ

იმისათვის, რომ დაიძინოთ წარმართის ლოცვაში და აღსდგეთ ქრისტიანად.

დედოფლის თვალებში წამკითხველი ამოიკითხავდა:

„ანგელოსების ხმა გვესმოდეს, ყოველი საიდუმლოება წყალობით, წინასწარმეტყველნიც ვიყოთ, — არაბანი ვართ უსხვეტრე“

„დეე, — ფიქრობდა, — მიწიერი სიხარული ავგუსტას რგებოდა. სხეული, რომელიც ყოველდღე კვდება, მისი განცდებიც განქრება, მიწიერი მიწასთან დარჩება; სული კი მარადის ვითარდება და მარადიულს ეზიარება. მარადიული მსხვერპლითა და ღვაწლით მოიპოვება. უნდა დავჯერდე სურნელებას საზრდელისა, რომელსაც ვერ მივიღებ, დავტყბე სილამაზით მშვენიერებისა, რომელსაც ვერ შევხებდვარ“.

და თუ იერუსალიმი კედლების აღმართვას ზეიმობდა და მასში კეთილის ყოფას ხედავდა, დედოფალი პეტრეში ხედავდა კლდეს, რომელზეც თავისი რწმენა უნდა განემტკიცებინა, რომელზეც მისი ცხოვრება აშენდებოდა.

წუთიერი იყო სიახლოვე, მაგრამ ჩაუწვდომელი. ეს იყო საიდუმლო ქორწინება ღვთაებრივისა; საგალობლებით აღტყინებულნი, ციური ემხით დამთვრალნი წუთიერ განსვენებას იგემებდნენ.

პატრიარქმა დედოფალს უწოდა ახალი ელენე და იყო კრებულის დიდი აღფრთოვანება, სადიდებელს დააგუგუნებდნენ, შეძახილები გაისმოდა. ამ დღიდან კი დედოფალი შეიქმნა „ახალ ელენედ“ ხმობილი.

იმ დღეს დედოფალს თავის სავანეში შემოესივნენ მუზები, მუზები, რომელთაც ასე დიდხანს ელოდა. მეტად დიდი იყო განცდილი, მოზღვაებული გრძნობა მუზებსაც კარიბჭეს ვეღარ უღებდა. ჳერი აღმაფრენას ვეღარ იტევდა, ვეღარც სხეული უძლებდა ახალგაზრდობის ფრთონას და სიბრძნის ძველი ფოლიანტები ჳებირად შემოეგებნენ, ბუნების კალთას ჩაეკრა, — მობიბინე მოლსა და ნათელი მზის სხივებს.

ბიზანტიის დიდი ღამე წმინდა ქალაქში თენდებოდა. ტირიფი ნაცრისფერ ფოთლებში ირხეოდა, ცაში წეროები მიფრინავდნენ, ბუჩქებში ყანჩების კრიახი ისმოდა და ტბასთან ცალფეხზე გარინდებული ძენძერუკი მასთან ერთად ბუნების იღუმალ ჰანგებს ისმენდა. ვეება საქორწილო კარავსა ჰგავდა მთა მოხასხასე ყვავილებით. იყენენ ყვავილნი ათასფერნი და სურნელებით ათრობდნენ მას. დედოფლის აღმაფრენას მხოლოდ ცა მისწვდებოდა, მის ყოვლისშემძლეობას კი მიწა იზიარებდა. დედოფალს ეწადა გაეზიარებინა ყველაფერი ის, რითაც პეტრე სულდგ-

მულობდა; ალი მოედო ქრისტეს სიყვარულისა, ბუნებასავით გამოეთქმელი, დიადი იყო მისი განცდა.

შემოქმედების ნაკადი ელოდა ამ გამოძახილს, რომ მოლოდინის შავი კლდე ერთის მოძალავით გაერღვია, ხმაურით ჩაჯარღნადა და ვაგებულსა და სურნელოვან მიდამოებში. პერგამენტის და კალამის აღარ შეელოდნენ, ქნარი დავითისა უნდა ჰპყრობოდა, რომ გამოეთქვა აღტაცება.

„შორსა ვარ ჩემი მშობლიური ათენიდან, შორს — ერთადერთი შვილისაგან, მაგრამ მუხებს ვუყვარვარ და მწუხარებას მიმსუბუქებენ“, — ეტყოდა ელიასს.

ვითარცა თესლი ნაოშ მიწაში, ღვიოდა, გრძობდა ქეშმარიტების ძალას, რომ ვისაც დაცემის საშინელება არ განუცდია, იგი ვერც აღმაფრენის სიხარულს განიცდიდა.

წარმართი ქრისტიანობას ნებდებოდა. ჰომეროსის ლექსით ამკობდა ქრისტეს ცხოვრებას — სწერდა ჰომეროკენტრას, თარგმნიდა ძველ ალთქმას — მოსეს წიგნს, იესო ნავინს, მოსამართლეებს, რუფის წიგნს და დაბადებაში ახალ-ახალ აზრებს აკვლევდა.

იგი სიმშვიდით უსმენდა და სიწმინდით უცქერდა ყველას. მას უყვარდა ყველაფერი ის, რაც აღარასოდეს დაუბრუნდებოდა.

ამ ბედნიერი დღის უკვდავსაყოფად, როდესაც მას მშვილობა დაუბრუნდა, იმ ადგილს, საიდანაც საუკეთესოდ მოსჩანდა უდაბნოში გაფანტული საკნები, სადაც მეფობდა სიწყნარე, ააგებინა ტაძარი წმინდა პეტრესი და ჯაჭვიც თვით პეტრესი იქ მოათავსა.

პეტრესა სწერდა:

„მშურს იმ ხეების ბედი, შენს ტაძარს რომ გარს აკვრია. მშურს იმ მოლის ბედიც, რომლის ამწვანებასაც შენ მუდამ ელი, ამწვანებული მიწის მადლიერება კი გავიწყებს უმადურებას ადამიანის, მაგრამ ყველაზე უფრო კი მშურს იმ ყვავილების ბედი, შენ რომ დღე მუდამ ეტრფიალები, მათ კი არ იციან, ვინ არის პეტროს და მე მინდა ვუთხრა შენს ლამაზებს, რომ მათ დღეშია დედოფალიც, როცა ესალმუნება მას მსოფლიო აზრი.

„რა ვიცოდი, რომ განგება ხელ-ფეხს შებოჭილს, სრულქმნილების წინაშე წამაყენებდა, ახალგაზრდობის გაუშლელ ყვავილს უჩვეულო სურნელებას დაადინებდა, მით დამათრობდა და წუთიერი თავდავიწყებისათვის განსაცდელს მიმცემდა, მწყურვალე პატიმარს წმინდა წყლის შესმას ცოდვით ჩამითვლიდა! მეც შესმული წყლის წვეთებს დავაქვევ ცრემლად და ამ ცრემლიანი სიხარულით გავლევ ჩემს გზას, ოღონდ ის

გრძნობა, რომლითაც ჩვენ უჩინრად შევეერთებულვართ, ბრალდეს
გათიშულიყოს მარადიულისაგან.

„გრძნობებმაც თურმე უდაბნო უნდა გადაიარონ, რომ მიიღწიონ
აღთქმის ქვეყანას და დაინახონ, რომ მიზანი გონებრივი და სწეობრივი
სრულქმნილებაა“.

ქართული
საბჭოთაობა

თ ა ვ ი ო ც ლ ა მ ე ი რ თ ე

მ ა რ კ ი ა ნ ე

თეოდოსიმ სირცხვილისა და სიმუხთლისაგან თავის დასაღწევად
სასმელს ხელი წაუწია. ადრე სასმელის სუნიც კი არ ეამებოდა, ახლა
კი ბრუყის ძალით სიმხნევე და შვება რომ იგრძნო, ბევრი უსიამო რამ
დაავიწყდა.

იმ დღეს თავს საუკეთესოდ გრძნობდა, ნადირობისას ცხენს მხნედ
შეუძახებდა. ზაფხულის მცხუნვარე დღე იყო. ცის უდაბნოში იადონის
ქვითინი ისმოდა- მეუდაბნოეს წინა ღამით სიზმარი ენახა და დილიდან
გაიძახოდა:

— კონსტანტინობოლს დაეცა მართლმადიდებლობა და არ არის
ჭირისუფალი, რომ დაიტეროს.

ყველა მღვდარებით ისმენდა გაურკვეველ ძახილს, თავის უმეცრე-
ბას აწერდა, თუ კი რასმე ვერ ჩასწვდებოდა.

თეოდოსის ცხენი დაოთხილი გარბოდა, ახალ გახედნილი იყო და
ეურჩებოდა, მყის განჰკრთებოდა მხლებელთა თვალთაგან, ხან აქ, ხან
იქ ეკვეთებოდა და ერთხელაც რა შესდგა ყალყზე, ლიკას ტალღებს
ესროლა თავისი მხედარი. მხლებელთ არ დასთმეს კეისარი მდინარის
წასაღებად და უმალ გამოიყვანეს, მაგრამ დაცემისას გადატეხილი ხერ-
ხემალი საბედისწერო აღმოჩნდა შაინც.

სულთბრძოლა მოკვდავისა წუთებს ითვლიდა- ავგუსტა იხმეს ევდო-
მიდან. დის ხმამ გრძნობამიხდილი გონს მოაქცია, მაგრამ აღსასრული
მის თვალეში უკანასკნელ ზარსა სცემდა, სიკვდილის აჩრდილი წა-
სდგომოდა.

ავგუსტამ მარტოდ დარჩენა ინება მასთან. მისი ფიქრები ერთი
წერტილიდან არ იძვროდა, თითქოს უცდიდა, როდის დახუჭავსო თვალს.

მომაკვდავის გმნივაზე და-ძმობა იღვიძებდა, დას ძმის ბავშვობა ახსენ-
დებოდა, სულ ახალგაზრდა, 50 წლისა, ჯანღონით სავსე ისე სტოვებდა
ამ ქვეყანას, თითქოს არც ეცხოვრა.

თეოდოსი ტკივილისაგან სიტყვას ვერ სძრავდა, ავგუსტამ არას
ჰკითხავდა, „თქმას ყოველთვის მოასწრებ“, ეტყოდა: ~~ამ შვილს ბიძა~~ თა-
ვად კი შიში იპყრობდა, არავინ მოეხმო ანდერძის დასტოვებას, ისქ-
თი რამ არ დაებარებინა, რაც მის ბედს გზას არ გაუხსნიდა.

— მე ვკვდები, — ძლივს აღმოხდა მგმინავ თეოდოსის.

აღვზნებულ-ანთებული ავგუსტა შეუვრდა, ევედრა მშვიდად ეთქვა,
თუ რამ სათქმელი ჰქონდა, თვალ-ყური კი კარებისაკენ ჰქონდა.

— მე, უღირსს წინამორბედთა, შემომსუბუქებთ ტანჯვას, თუ მარ-
კიანეს მოუხმობთ, იგი შეუწარჩუნებს სახელმწიფოს ძლიერებას... ამ
ნუგეშს თან წავიტან... დიდ ძალაუფლებას დიდი ცოდვებიც ახლავს.
არ იფიქრო, თუ ბედით ყველაზე მალლა დგეხარ, ყველას ჰკუთნაც
სჯობინარ... ქებას მხილება გერჩიოს, მადლიერებას — საყვედური... ეს
პორფირა — იაფფასიანი ჩვარია, თვალმარგალიტი კი არა, ეს ზღვის
კენჭია. სკიპტრა სიმბოლოა ბრწყინვალე მონობისა. რის თქმაც ვერ
მოვახერხებ, ქვეყნის შემქმნელმა შთაგაგონით, ილოცეთ უბოვარისათ-
ვის...

და სულთან უღონო შებრძოლებით დასტოვა საზღვრები მიწიერისა-
ავგუსტა შეერთა. როგორ ჩაიგდებს ძალაუფლებას ხელში?

თუ მარკიანეს ტახტზე მოუხმობს, იგი უთუოდ მას განზე დასტო-
ვებს და თვალების დასახურავად გაშლილი თითები უმაღლ მჯიღად
ეკვროდა.

კარი მძიმედ გააღო... და ყველას ცნობისმოყვარე კითხვაზე: „თუ
მოასწრო, თუ შესძლო რაიმეს დაბარება?“, უარის ნიშნად თავს მწუხა-
რედ, უსიტყვოდ გააქანებდა.

ტახტის ბედს სამეფო კარი მოუშზადებელი შეხვდა ავგუსტამ ხელი
უტაცა სადავეებს. განკარგულებებს განკარგულებებზე სცემდა ჩვეუ-
ლის მბრძანებლობით. მის ხელს შეჩვეულთ კიდევაც გაიხარეს, მაგრამ
აქა-იქ გაისმა ხმები: „ტახტს მამაკაცის ხელი ესაჭიროება“.

შესაძლო იყო ავგუსტას წინააღმდეგ შეთქმულებაც მოეწყოთ, კი-
დევაც განედევნათ და მაშინ ევდომიც სანატრელი ექნებოდა. თვითო-
ნაც იცოდა ბიზანტია მარტოხელა ქალს ტახტზე დიდხანს ვერ მოით-
მენდა, ცხადი იყო ისიც, რომ მართლაც, ამ დროისათვის საჭირო იყო
მამაკაცი, მტკიცე და ომში ნაცადი მარკიანე კი სწორედ ასეთად გამო-
იყურებოდა.

ავგუსტას აზრების ქარიშხალი უტრიალებდა, ხან განწითლებების კლდეს მიახეთქებდა, ხან ბრძოლით უტევდა, ვიღას და რაღას არ აწყდებოდა, რომ უეცრად ჩადგა ქარიშხალი და მშვიდობის მხრემ გამოანათა. მშვიდად გადახედა სამეფო კარის შემადგენლობას და ისევ მარკიანეს დააჯჭურდა. მარკიანე ქვრივი იყო, არც თუ ახალგაზრდასა, რომ მოცდათევესმეტი წლისა. ახოვან მეომარს გაბეჭდვლივს კიდევ უფრო აახალგაზრდავებდა. ავგუსტამ კიდევ ერთხელ გადაავლო თვალი სენატისა და კარის პირად შემადგენლობას; ბევრს შეატრიალ-შემოატრიალებდა, რა აუცილებელი იყო მაინცა და მაინც მარკიანეზე შეჩერება, თუკი ანდერძს არ გაამხელდა, მაგრამ მარკიანე ყველაზე შესაფერისი იყო მაინც, სინიდისმაც უბიძგა და მარკიანეს მოუხმო.

ავგუსტამ მსყიდველის თვალით ახედ-დახედა და შორიდან შემოუარა:

— თეოდოსი დიდად ვაფასებდა, როგორც ღირსეულ მხედართმთავარს; მეც ვფიქრობ, თქვენში მოვიპოვებ იმპერიისათვის შემწეს და მეგობარს მძიმე საქმეში, მეგობარს განმგებლობაში და არა მეუღლეს, რადგან დავარღვევ რა ფიცს უქორწინებისა სახელმწიფოს კეთილდღეობისათვის, სიწმინდის აღთქმას არ ვუღალატებ, რომელიც მე ჩემის ნება-სურვილით დავდე და ახლა იძულებით ვარღვევ.

გამოცდილმა მხედართმთავარმა არ შეიმჩნია გაცემა სიწმინდის აღიარებით, არც აღფრთოვანება გამოუხატავს ქვეყნისათვის თავდადებულის, არც თუ გაურკვეველმა ავგუსტას ბუნებაში, ნიშნად მადლიერებისა, ცალ მუხლმოყრილი ეამბოროა. აღუთქვა შემწეობა და მეგობრობა, დაცვა სიწმინდისა, რამაც ავგუსტას ქალური თავმოყვარეობა გაჰკაწრა კიდევ და იმავ დროს ვნებით აღაგზნო მომავალი იმპერატორის შემყურე. არც ეს დარჩა მარკიანეს შეუმჩნეველი.

თავისი საზრიანობით კმაყოფილი ავგუსტა, როდესაც სინიდისიც მშვიდად იყო ანდერძის შესრულებით, დედოფლობის წყურვილიც მოკლული, მშვიდად ისმენდა ნაღვლიან ფსალმუნების გალობას, კელატრების ალის რხევასა და დამდნარი ცვილის ნაღვერდალის სურნელებაში.

უტრემლოდ ეთხოვებოდა ბიზანტია თავის კეისარს, მისკენ არც იხედებოდა, ისე იყო შეჭირვებული იმპერიის ბედით.

თეოდოსის გარდაცვალებიდან ერთი თვის შემდეგ პატრიარქ ანატოლის არ გასჭირვებია პირმოთნე ღიმილით შეესრულებინა ფიცისაგან განთავისუფლება და ქორწინება. ეს ბედნიერი შემთხვევა იყო მისთვისაც, ავგუსტა სამუდამოდ დავალებული ეყოლებოდა.

მეომრის ტახტზე ასვლით სენატი დიდად კმაყოფილი დარჩა. ავგუსტას გონება მახვილობამ აღაფრთოვანა, ავგუსტას პატივი და ნობა მოემატა. „ვინც რა ბუნებისაა, იმნაირსავე ბედს ეწევა“-ო, — ამბობდა ხალხი.

მარკიანესთან ნაბრძოლი ჯარისკაცები გაიხსენებდნენ წარსულს წინასწარხედვით:

— როცა მარკიანე სპარსელებთან ომში უბრალო ჯარისკაცად მოვიდა — ამბობდნენ, — მან შესცვალა ჯარისკაცი, რომლის სახელიც იყო ავგუსტი; ბრძოლის დროს მინდორში რომ ჩაეძინა, ფრთაგაშლილი არწივი დაეშვა და თავისი ჩრდილით მზის სხივებისაგან იფარვიდა; ასევე აფრიკაშიც — მიწაზე გაშოტილს რომ ჩაეძინა განაჩენის მოლოდინში, იქაც ფრთებგაშლილი არწივი მზეს უჩრდილებდა, მაშინ გენზერისმა მოიხმო მარკიანე და უთხრა: „არუსპიციის მეცნიერება მაცნობს, რომ შენ ოდესმე იმპერატორი იქნები და არ მინდა ლეთის განგების წინააღმდეგ წავიდე, განთავისუფლებ იმ პირობით, რომ არასოდეს არ იბრძოლებ ჩემ ხალხთანო.“

და უკვე იმპერატორ მარკიანეს ქეშმარიტად ცხებულ მეფედ რაცხდნენ.

ერთ და იმავე დროს ლმობიერიც და მბრძანებელიც, მრისხანეც და კეთილიც, არც ისე დაიმდაბლებდა თავს, რომ დაებრიყვებინათ და არც ისე ამაღლდებოდა, რომ შესძლებოდათ. ომიანობას გაურბოდა, ომი მხოლოდ უკიდურეს გარემოში მიაჩნდა გამართლებულად, მაგრამ როგორც მხედართმთავარი, საომრად მზადყოფნის საჭიროებას მუდამ მოაგონებდა ყველას.

ატტილა გამალებით თავს უყრიდა ჯარს დუნაის ველზე. კაცობრიობა თრთოლვით ელოდა მის გადაწყვეტილებას, თუ რომელ იმპერიაზე მიმართავდა თავის მოუგერიებელ იერიშებს. ზღვიდან ვანდალები იმუქრებოდნენ. თითქოს ზღვა და ხმელეთი შეთქმულიყო რომის სამყაროს დასაქცევად.

ჭუნებს კბილები დაეკრიჭათ. თავხედური იყო ატტილას მომართვა ხარკისათვის და მარკიანეც მოურიდებლად უპასუხა:

— მე არა ვარ ვალდებული თეოდოსის ნაკისრი ხარკი ვიხადო. თუ ატტილა მომმართავს, როგორც მეგობარს, მე საჩუქრებს გაუუგზავნი და თუ მომმართავს, როგორც მოხარკეს, დამემუქრება ომით, მაშინ მე მაქვს მისთვის იარაღი და მყავს მასზე არა ნაკლები ჯარი.

ატტილა გააცოფა ასეთმა პასუხმა და ახლა უკვე ორივე სამეფო

კარს — რავენასა და კონსტანტინოპოლს — წარუგზავნა თავისი მოთხოვნები:

„ატტილა გაიძულებთ არა მარტო იმ ხარკის გადახდას, რაც ერგება, არამედ იმ საჩუქრების გაღებასაც, რასაც იმპერატორი ჰპირდება“.

მარკიანემ აღარაფერი უპასუხა, მხოლოდ თვით გავიდა საზღვარზე და საომარი მზადყოფნა შეამოწმა. თვალი გადაავლო ქალაქსაც და რანახა ახალგაზრდობა გატაცებით ჰბაძავდა ჰუნებს გარეგნობაში, მათებრ უსწორ-მასწოროდ რომ დაიარებოდა, აკრძალა ჰუნების მსგავსად თავის გაპარსვაც, ტარება ვიწროსახელოებიანი და განიერბუფებიანი სრული ტანისამოსისა, ნაქარგი ფართო წამოსასხამისა და ფეხსაცმელისა.

ჰუნებმა კი, რა დაინახეს საზღვარზე მედგარი იმპერატორი, შეტორტმანდნენ და იერიში უპირველესად დასავლეთზე მიიტანეს.

იმ ღამეს მარკიანეს სიზმრად ენახა ატტილას გატეხილი მშვილდი — ჰუნების იმედი.

კატალუნის ველზე გაჩაღებულ ფიცხელ ომში მარკიანემ დასავლეთელებს ჯარი მიაშველა. გაერთიანებულმა ძალამ ატტილა რომთან დაამარცხა. დამარცხებულმა თავის ახალ საცოლესთან მაინც იქორწინა. ქორწილში ჰარბად დამთვრალს რომ ჩაეძინა, ძილში დაიღრჩო.

ატტილას სიკვდილის შემდეგ უმეთაურო ურდოები დაიბნენ. დროდადრო კიდევაც მოაწყდებოდნენ ხოლმე აღმოსავლეთს, მაგრამ საზღვარზე ვერ გადადიოდნენ. იმპერია აღარ იყო მოხარკე, იკლო გადასახადებმა და ქვეყანამ მშვიდად ამოისუნთქა.

დაირბა ალექსის პოვნის ამბავი და ერთი ახმაურება კიდევ აახმაურა იმპერია — ჩვიდმეტ წელს ედესს ეღვაწნა განდგომილებაში. ერთ დღეს კი, ვითარცა გლახაკი, მამის კარს მოსდგომოდა, თავშესაფარი ეთხოვა, მამის კარზეც ჩვიდმეტ წელს მლოცველად მდგარა და მხოლოდ სიკვდილის დღეს გაიგეს მშობლებმა, რომ მათი შვილი ყოფილა. წერილი უნახეს თავისი ცხოვრებისა, ხელში რომ სჭეროდა.

ეს ახმაურებაც მალე მიწყნარდა.

პატრიარქი ანატოლი შიშნარევი პატივით შესცქეროდა მეომარ იმპერატორს და საზეიმო ლოცვებზე მასთან ერთად ფეხით ვიღოდა, აღარ აძლევდა ნებას ხელით ეტარებინათ.

იმისათვის კი, რომ თვალსაჩინო ყოფილიყო ბაზილევსისა და დედოფლის რწმენასთან ერთსულოვნება, იპეიდან კონსტანტინოპოლს დიდის პატივითა და დიდებით გადმოსაცენეს ცხედარი ფლავიანესი,

იოანე ოქროპირის გვერდით დაკრძალეს და ამით ერეტიკოსების დაგმობაც აღნიშნეს.

მაგრამ ეკლესიის შინაგანი განხეთქილებანი მაინც ვერ დაუდრეხეს თუ კონსტანტინე დიდის დროს გაირკვა სამების სკივლდობის ერთ-ერთ გორც სამი ღვთაების პირის ერთარსისა, ახლა უნდა გარკვეულიყო ხორცშესხმის საიდუმლოება.

ყველგან გაისმოდა ერთ არსში ორი ბუნების თანაარსებობაზე დავა. მთელი ქვეყანა ღვთისმეტყველებდა: მღვდელი თავის კათედრაზე, მეცნიერი თავის სამყოფელში, ხელოსანი თავის სახელოსნოში, უქმად მოხეტიალენი საფარდულესა და მოედნებზე. პურის გამყიდველი პურს რომ სწონიდა, გეტყობათ, ძე დაიბადა არაფრისაგან, თერმებში იკითხავდით, წყალი თბილია თუ ცივიო და გიპასუხებდნენ: მამა მეტია ძეზე.

მაგრამ სწორედ მას, ვისაც ევალეობდა აზრის გამოთქმა, სდუმდა, ფიქრობდა: ვაი თუ ავად გაგებულს გამოეწვია ყოყინა ერეტიკოსებისა, ერეტიკოსობას თან მოჰყვებოდა დამხობა, დამხობას განდევნა არ ასცდებოდა და განდევნაში კი შეჩვენებით სიკვდილი ელოდა.

ხალხი კი ღელავდა, მეუფეთ ქადაგებას აწყვეტინებდა, გზად აჩერებდა, განმარტებას მოსთხოვდა და მათ რომ ვერა უხერხეს რა, იჩივლეს იმპერატორთან.

ქვეყანა საომარ მზადყოფნაში იყო. ჩასაფრებული სპარსეთი ფხიზლობდა, ბიზანტიის შინაურ აღგზნებას უთვალთვალეობდა. მარკიანეს სპარსეთისათვის თვალი გაესწორებინა, მაგრამ გრძნობდა იმასაც, რომ ხალხისათვის საჭირო იყო განმარტების მიცემა. დასთანხმდა კრების მოწვევაზე, ხოლო ნიკეაში დანიშნული კრება სიახლოვისათვის ქალკედონს გადმოიტანა.

გზები დაიფარა საზოგადო ეტლებით, სავსე მტკიცე და მერყევ მართლმადიდებლებით. კრება ყველაზე მრავალრიცხოვანი აღმოჩნდა.

სამუხადისის ჩოჩქოლში ვილაცამ იყვირა:

— ანათემა ვარსუმას! ფლავიანეს მკვლელია.

და მთელი ხალხი მისკენ მიიქცა.

დამფრთხალი ხრო ველური ბერებისა გასასვლელს მიაწყდა. გაიქცა კიდევ, მაგრამ ამბობდნენ, დაეწივნენ და ჩაჰქოლესო, ნახვით კი აღარავის უნახავს შემდეგაც.

ამასობაში გამოჩნდა ტრიუმფალური ეტლი, შებმული თეთრი ცხენების გროთი. გამოცხადდა იმპერატორი.

მარკიანემ კრებას განუცხადა:

— ვესწრები არა იმისათვის, რომ ძალმომრეობა გამოვიჩინო, არამედ იმისათვის, რომ განვამტკიცო მეუფეთა გადაწყვეტილებანი.

კრებამ უპირველეს დიოსკორე და ევტიქი დაამხო ^{ქვეყნის} კონსტანტინების უფლებები სარწმუნოების საკითხების გამოკვლევის, ევფემ სანდრიის პატრიარქად პროტერი დააყენეს, მაგრამ განხორციელების საიდუმლოება მაინც სადავოდ დარჩა. ერთმანეთში ერეოდათ ერთარსი, მსგავსება, იპოსტასი, არ გაეგებოდათ, რა ეწამათ და რა არ უნდა ეწამათ, მალ-მალ წამოიძახებდნენ: „უფალო იესო ქრისტე, მოეხმარე ჩვენს უგუნურებას“.

მეომარი იმპერატორი მოთმინებიდან გამოვიდა და ბრძანა:

— თუ ეს საიკთხი დღესვე არ მოგვარდება, კრებას დახურულად ვაცხადებ.

იმპერატორის მუქარას წყველა აქარწყლებდა და ახლა ერთმანეთს დაერივნენ. მაშინ მარკიანემ გააცხადა, — დანდობოდნენ წმინდა მოწამე ევფემიას მსჯავრს.

ქალკედონის კარიბჭესთან ბორცვზე აღმართულ ევფემიას ტაძარს შემოესივნენ. დახურულ ტალანში შთამბეჭდავად გამოიყურებოდა ფილოსოფოსის მუქ წამოსასხამში მბრწყინვალე სილამაზის ახალგაზრდა ქალის გამოსახულება. ევფემიას „აზრი“ მიიღებოდა უცილობელად. პერგამენტის ხვეულები თავ-თავიანთ მრწამსით მეუფეთ ჩასდევს მის ლუსკუმაში, დაბეჭდეს და მთელ ღამეს ლოცვად დადგნენ.

მაგრამ იყვნენ ისეთებიც, რომელნიც სინამდვილეს თვალს უშიშრად უსწორებდნენ და მბრძანებლის ხელს უფრო შეიგრძნობდნენ, ვიდრე ევფემიასი. თავ-თავისი მონასტრებისაკენ გაუჩქარეს.

დილით კი ევფემიას ტაძარში საკვირველი რამ იხილეს — ევფემიას ხელთ ეპყრა ერთი ხვეული, მეორე კი ფეხ ქვეშ ეგდო უკუგდებულნი.

მართლმადიდებლურ სიმბოლოდ მიიღეს, რომელიც ხელთ ეპყრა მოწამეს და მრწამისს დაურთეს:

„ქრისტეში უცვლელად, განუყოფელად და შეურწყმელად შეერთებულია ორი ბუნება“.

ამით აღინიშნა ალექსანდრიელთა ოცნების მსხვრევაც.

დასძახეს „მრავალყამიერ სენატს, მრავალყამიერ იმპერატორს“ და, როგორც იქნა, ყველანი დაიშალნენ.

თეოდოსი იერუსალიმელმა პირველმა დასტოვა ქალკედონი. მას თან გამოჰყვნენ მონაზონნი, რომელნიც არ იზიარებდნენ ქალკედონის დადგენილებას და პალესტინაში დაბრუნებულნი ჩიოდნენ სარწმუნოებრივ დალატზე და ხმამაღლა ყვიროდნენ: „კაც-ღმერთად შექმნეს ღმერთ-ნაკაცარიო“. თეოდოსიმ აღაგზნო დედოფლის გულმოდგინება, რომლისთვისაც სულ ერთი იყო ერთ თუ ორბუნებოვანია ქრისტე, დროში შობილი თუ ზედროული — ეს მხოლოდ ავგუსტას წინააღმდეგ ვალაშქრებას ნიშნავდა და თავს იდგა მღვლვარების მოთავეობა.

პეტრე ამბობებს არ იზიარებდა, ირწმუნებოდა, რომ ჭეშმარიტება კრების დადგენილებებით არ იცვლება, რომ ის, რაც ჭეშმარიტებას არ შეიცავს, თვით დაეცემა. მაგრამ აღგზნებულ იერუსალიმს ყური სმენად აღარა ჰქონდა. პეტრე თავადაც გარდუვალ ზღუდეს მისდგომოდა, ფიქრობდა: თუ არ არსებობს ბოროტება, არ არის საჭირო ცოდვის გამოსყიდვა, თუ ცოდვის გამოსყიდვა არ არის საჭირო, ქრისტეს მოსვლაც გაუმართლებელია... ეს კი არამც თუ ერეტიკოსობას, თვით ქრისტეანობის უარყოფასაც ნიშნავდა, რასაც მართლმადიდებელი ეკლესია არ შეიწყნარებდა და მღუმარედ დასტოვა იერუსალიმი, კვლავ ბუნებას შეეხიზნა.

დედოფალი კი თეოდოსის მოსაგრედ იქცა. მან დაუგზავნა მოწოდებანი ყველა იმ მონასტერს, განდეგილს, ვინც მისი გულუხვობით ცხოვრობდა. მის ძახილზე ყველა გამოიბოდა მადლიერებით, თაყვანისცემით, თუ პატივმოყვარეობით. გამოიბოდნენ მორჩილნი სენაკებიდან, ბერები გამოქვაბულებიდან, დაყუდებულნი მღვიმეებიდან და ეს ბრბო, — ყოველგვარი წარმოშობისა და ჩაცმულობისა, ავსებდა წმინდა ქალაქს ფესანგოვანებით. ლოცვისათვის შექმნილი ბერ-მონაზვნობა ამხედრებულყო წმინდა ომში საბრძოლველად.

დედოფალი მოუწოდებდა და აქეზებდა საეროთაც. თვით ანაწილებდა და ამოწმებდა მცველებს კედლებზე და კარიბჭესთან, თვით იყო მთავარი დამხდური ქალაქში შემომსვლელთა.

კომიტი დოროთე ამ დროს მოავიტების ქვეყნის საზღვარზე ბარბაროსებს ებრძოდა, მისი ჯარი ქალაქში არ იყო, მაგრამ გამოჩნდნენ

პატრიარქ იუბენალის ერთგულნიც და საიდუმლოდ აცნობეს მისი დაბრუნების აუცილებლობა.

იუბენალს ისეთი არეულობა დახვდა, ეგონა, ბარბაროსებს აეღოთ იერუსალიმი. ისინი, ვინც ქალკედონის დადგენილებას იცავდნენ, ზოგი გაექცევიანათ, ზოგი მოეკლათ, ზოგიც თვით გაქცეულყუთ, თავის საშველად. როგორც კი შევიდა იუბენალი აღდგომის ტაძარში, მის შემოესია მრისხანე სახეები ბერებისა, მყვირალა, შფოთიანი საზრავლე ხალხისა, რომელიც ნდობას აღარ იმსახურებდა და არა წმინდად გამოიყურებოდა. იუბენალს მოსთხოვეს უარყო ქალკედონის დადგენილება და ანათემისათვის გადაეცა. ხედავდა იუბენალი, მისი სიცოცხლე საფრთხეში იყო და ანიშნა ხელით თანხმობა. მაგრამ რა შემობრუნდა საკურთხეველში, წარმოსთქვა მათზე შეჩვენება, გადაიცვა მონის ტანი-სამოსი და საიდუმლო გასასვლელით კონსტანტინოპოლს გაიპარა.

რა შეიტყვეს იუბენალის გაქცევა, უმალ თეოდოსი აკურთხეს პატრიარქად იერუსალიმისა, უმალ შეუდგნენ გადაყენებას და დანიშნეს ახალ ეპისკოპოზთა.

ამ დროს გარდაიცვალა მაიუმას ეპისკოპოზი. მოცივდნენ მაიუმელნი და დაქინებით აცხადებდნენ: „ჩვენ პეტრე ქართველის მეტს არავის მივიღებთ“-ო.

უმალ მოიძებნა პეტრე. ავი ცოლივით შეშურდა ცხოვრებას პეტრეს მყუდროება და ქარიშხალივით შეიჭრა მასთან. პეტრემ სთხოვა მოსულთ, ეცლიათ მისთვის ლოცვა და რა შებრუნდა საკანში, ურდულით გადაირაზა. ერთხანს მოთმინებით უცადეს. შეაგვიანდა და შეშფოთდნენ, ერთმანეთს გადახედეს, მორიდებით გამოეხმაურნენ პეტრეს, კარებზეც მიუკაკუნეს, მაგრამ ერთმა ეჭვი რომ გამოთქვა გაქცევაზე, ერთბაშად აწრიალდნენ, საიდუმლო გასასვლელები დაძებნეს, ვერ მიაკვლიეს და კარი შეამტვრიეს. შეამტვრიეს და ზღურბლზევე შედრკენ შერცხვენილნი, პეტრე მართლაც ლოცვად იდგა. თავადაც მუხლი მოიყარეს, მაგრამ რა წამოდგა პეტრე და უარი განუცხადა, მაშინ კი ყველა წამოიშალა, გარს შემოეხვია. ხვეწნით და მუდარით რომ ვერას გახდნენ, შეიპყრეს, შეჰკრეს, ხელში აიტაცეს და ისე გამოიყვანეს.

გზაში ღამის სათევად დაბა სოხასთან შეჩერდნენ. პეტრე მალდა სართულზე მოათავსეს, მაინც უიშობდნენ არ გაჰპარვოდათ.

ითხოვა პეტრემ:

— გამხსენით მწუხრზე და განთიადზე ისევ შემკარითო.

შეუსრულეს თხოვნა, მაგრამ როგორც კი ყველას ჩაეძინა, პეტრემ იფიქრა ვერავინ შემომხედავსო, გაქანდა სარკმლისაკენ: „თუ მოვკვდე-

ბი, ხომ კარგი და დასახიზრებული მაინც უვარგისი ვიქნები საეპისკოპოზოთათა“ და ვილაციის მძლავრმა მკლავებმა შეიპყრო: „რას შერებო“, დაუძახა.

ისევ შებოქვს, ისევ გარს შემოუსხდნენ.

დალილ პეტრეს ჩასთვლიმა და ეზმანა ქრისტე-მწიგნობარს: „არ გექნება წილი სამკვიდრებელსა ჩემსა, უცხოვარსა ცხოვარნი ჩემნი“.

პეტრემ დააღო თვალები, მიიხედ-მოიხედა, არავინ იყო. უცებ გაახსენდა მითრიდატეს თხრობილი ნაზიანზინელის კონსტანტინოპოლის პატრიარქად იძულებით კურთხევისა, როდესაც მას მტრულად ხედებოდნენ როგორც უცხოელს და შორს მდგომს ბერძნებისაგან და ინუგეშა თავი იმით, რომ ნაზიანზინელივით ერთ დღეს თავადაც დასტოვებდა ტახტს, დაუბრუნდებოდა თავის სიმყუდროვეს, თავის აზრებს, წიგნებს და სიყვარულით, ვედრებით შემყურეთ თანხმობა მისცა.

ამ ფიქრებით მიჰგვარეს თეოდოსის იერუსალიმში. სადაც უკვე თავი მოეყარათ წარჩინებულთ, მოძღვართ, რათა მიეღო პეტრეს მეუფება მაიუმას სამწყსოზე.

თეოდოსის სახე გაუბრწყინდა პეტრეს დანახვაზე, მას კარგად ესმოდა პეტრეს ღირსებების მნიშვნელობა და ღიმილით აზრახა:

— არ ივარგებს შენი ხუცად დატოვება.

— მე არ ვფიქრობ, რომ რაკი არ ვარგივარ ხუცად, დაბადებული ვარ მეუფედ, — შეაგება პეტრემ სიტყვა და რა ნახა თეოდოსის მხოლოდ გაღიმა, პირდაპირ განუცხადა:

— არა ვარ ღირსი ამ დიდი წყალობისა, ფრიად ცოდვილი ვარ.

— არავინ არს წმინდა ბიწისაგან. შენ იქნები ეპისკოპოზი მაიუმი-სა, — ბრძანებით თქვა თეოდოსიმ.

— მე მწვალებელი ვარ, ერეტიკოსი, — ამხედრდა პეტრე.

თეოდოსიმ გაცვირვებით შეხედა:

— ჩემი სარწმუნოება, ისევე როგორც შენი სარწმუნოება, ქრისტესათვის ცნობილია. ჩემსა და შენს შესახებ მსჯავრი დაიდება ქრისტეს სამსჯავროს წინაშე.

მამინ შეშფოთებულმა პეტრემ თქვა:

— ღმერთმა დამიფაროს, რომ მე მწვალებელი ვიყო, ერეტიკოსი არა ვარ, მაგრამ ცოდვილი ვარ.

— ქრისტე არს ჩვენს შორის, — თქვა პატრიარქმა თეოდოსიმ.

— არის და იქნება, — თქვა პეტრემ.

თეოდოსიმ ხალხს მიმართა:

— ვაქებ რა პეტრეს, ვაქებ სათნოებას, ვაქებ რა სათნოებას, ვფიქრობ პეტრეზე. ვის, თუ არა შენ, — პეტრეს მიუბრუნდა, — მტკინდოს სნეული ეკლესია, ვის, თუ არა შენ, თანამოსაგრესა და თანამოყვასსა სიწმინდისა ცხოვრებისა, მოგმართოს გზააბნეულმა? ვინ, თუ არა შენ, ყველაზე უწინ დაინახოს, რა უნდა ამოქმედდეს ქვეყნის დასამშვიდებლად?..

სინჯილი

მაიუმის მთავართ კი ეტყოდა:

— კეთილსა მწყემსსა მოგცემთ თქვენ უფალი ღმერთი, დაემორჩილეთ მას, ვითარცა ქრისტეს და შეუდევით ყოვლითა სულითა თქვენი-თა.

მაიუმა ეგებებოდა კერეონებითა და ქებითა, გალობითა და შესხმითა, გზას დაუფენდნენ რტოებითა.

ენოს დაზელი ხელგაშლილი შემოეგება: „იხარებდეს ცა, უხარიან მიწას“, იტყოდა.

პეტრემ ხალხს სიტყვით მიმართა:

— მეუფენი უნდა იყოს მაგალითი ყველა სხვა ქრისტიანეთათვის, იგი უნდა იყოს არა მარტო უმანკო, არამედ ისწრაფვოდეს სათნოებათა სრულკმნილებისათვის. ვინ აღწერს, რაოდენ დიდი უნდა იყოს ცოდნა ადამიანის სულისა, რა ღრმად უნდა ესმოდეს მას ყველა ქრისტიანული ქეშმარიტება, რა დაუცხრომელი უნდა იყოს მისი გულმოდგინება! იდექით მტკიცედ მართლმადიდებლურ გზაზე. ზრუნავდეთ ზორცისა და სულის სიწმინდეზე, რომლის გარეშე ღმრთის ხილვა შეუძლებელია. ერიდეთ ზედმეტ თავისუფალ ლაპარაკს შინაურებთანაც კი, რადგან ზედმეტი თავისუფლება ადაგზნებს ვნებათ. ღმრთის წვდომისათვის კი მთავარია დუმილი და არა დაღადისი... უპირველესად მოვიგოთ სიყვარული, სიმდაბლე და სულგრძელობა. უძრახსა, შურიანსა, ცილისმწამებელსა, სხვის განსაცდელით მოხარულსა, შფოთის ჩამომგდებსა, ბოროტად შუამავალსა, ღვთის მაფიცარსა და მქცევარსა, ქრისტიანი ვარო არ ეთქმის. ის კი არ იღიდების, ვინც თავს იღიდებს, არც ის, ვისაც ხალხი ადიდებს, იღიდების ის, ვინც ადიდებს...

მაიუმა ამ ტყბილ სმენაში იყო, დოროთემ რომ ბარბაროსები გააქცია მოავიტების ქვეყნიდან და გამარჯვებული მოადგა იერუსალიმის კარიბჭეს.

დედოფალმა მოსთხოვა დოროთეს, პატივი ეცა ყველაფრისათვის, რაც მის იქ არყოფნისას ბერების კრებას და იერუსალიმის ხალხს დაედგინა.

დოროთეს არ უნდოდა წმინდა ქალაქში სისხლის ღვრა დედოფალს

პასუხი არ გასცა და უსიტყვოდ გაბრუნდა. კონსტანტინობოლიც გრძნობდა, რომ პალესტინის აღგზნებული გონებანი საჭიროებენ უფრო დანდობას და მარკიანემაც ჯარის მაგიერ წერილი გამოგზავნა, წერილი კი თითქოს ხმლით იწერებოდა. ეს ხნეირი ჯარისკაცი, ბაზილევსი/რომის იმპერიისა, რომლის წინაშე ატილა უკან იხევდა, ცხადსმეტყველურ ახსნა-განმარტებებს აძლევდა უმცარ ბერებს, და აღმწერებდა ყველა ამბოხებულთა მიმართ:

„მე ხალისიანად გაპატიებთ თქვენ, — სწერდა, — მაგრამ იმ პირობით, რომ ამიერიდან გაიწაფებით მხოლოდ ლოცვაში და თქვენს მიერ დადებულ აღთქმაში.“

ყველაფერი თქვენ ჩაიდინეთ არა იმისათვის, რომ გინდოდათ სარწმუნოების დაცვა, არამედ იმისათვის, რომ თქვენ იღვწოდით სამღვდელთა თანამდებობისათვის, რომლის ღირსიც თქვენ, რა თქმა უნდა, არა ხართ, რისთვისაც თქვენ პასუხს გასცემთ ქრისტეს.

თქვენ ამბობთ, რომ მოძღვრებამ ორი ბუნების შესახებ გაგაოცათ. მაგრამ იცოდეთ, რომ თქვენი საქმე არ არის ქრისტეს ბუნების გამოკვლევა, რადგან თქვენ არა გაქვთ უნარი ასეთი ფაქიზი საგნის გაგებისა. ჩვენც არავის მოქცევა არ გვინდა ძალადობით ქეშმარიტების გზაზე“.

დედოფალი მარცხს უდრტვინველად და მშვიდად შეხვდა, რამეთუ მან გააკეთა ყველაფერი, რაც ძალუძდა და თითქოს ჯერ კიდევ რადაციის იმედი ჰქონდა. თხოვნა და მუდარა ქალიშვილისა, ვალენტიანიან მესამისა, თვით იმპერატორ მარკიანეს რწმუნება — ჩამოსცილებოდა ერეტიკოსებს და დაბრუნებოდა მართლმადიდებელ სარწმუნოებას, უშედეგო რჩებოდა, რათა დედოფალს არ სურდა მომნანიებელი დამნაშავე ყოფილიყო იმ საბრძანებლის წინაშე, რომელსაც ოცი წლის მანძილზე განაგებდა და უთვლიდა:

„მე მართლმადიდებელი არასოდეს ვყოფილვარ, არც გავხდები და, თუ წარმართმა ერეტიკოსობა მივიღე, ეს დიდი მიღწევაა ჩემთვის“.

დედოფლის ერთადერთი ლოცვა იყო: არ გაიხაროს მტერმა ჩემზე. ეს მტერი კი იყო მხოლოდ ავგუსტა.

მარკიანეს წერილს თან მოჰყვა ბრძანება: უსისხლოდ აეღოთ იერუსალიმი, შეეპყრათ თეოდოსი, იერუსალიმის ახლად ნაკურთხი პატრიარქი, განედევნათ მის მიერ დაყენებული მეუფენი, დაესაჯათ მათი თანამოაზრე მონაზონნი თუ საერონი; დედოფალზე კი, როგორც ამბოხების მოთავეზე, იმსჯელებდნენ საგანგებოდ. ავგუსტას საიდუმლო განკარგულებით პეტრე ქართველი ხელშეუხებელი იყო.

მოკლენები ერთმანეთს დიდის სისწრაფით სცვლიდნენ. დროთეს
ჯარებით ალყაშემორტყმული იერუსალიმი თავის დაცვაზედა შრტნა-
და დედოფალი მომავლის ამოსაცნობად სიზმარივით გამქრალ წარსუ-
ლის დღეებს ჩაჰკვირვებოდა. დიდებაც და შერისხვეაც მას დაუმსახუ-
რებლად მიეღო, ცხოვრებას თითქოს ბრმად ასდევნებდა. კრტი-
ბის ბედნიერება შემორჩენილიყო და შერისხვის სემქნა უკმარის-
ყო. სამუდამოდ თვალთაგან მოფარებული თეოდოსი ახლა მის გულს
მიახლებოდა. თეოდოსის მოსიყვარულე თვალები, ოდნავ გაღიმებული,
სწორედ ისე უტკერდნენ, როგორც პირველ დღეს. მისი სიკვდილის
დღე ღარიბთა საგოდებელზე გაეტარებინა და ახლაც იქ მოესურვა
ჩამოჯდომა. კრთებოდა მიცვალებულებთან საუბარში: „დღეს შენა
ხარ ისე, როგორც მე ვიყავი გუშინ, ხვალ კი შენ იქნები ისე, როგორც
მე დღესა ვარ“. „სიკეთეს ჩავდივართ და გვსჯიან, დასჯილნი კი ვხა-
რობთ, რადგან რამდენად დიდია სასჯელი, იმდენად ძლიერია უკვდა-
ვების იმედი. ჩვენ ღარიბები ვართ, მაგრამ ვამდიდრებთ ქვეყანას“, —
ეპიტაფიით იუწყებოდა მიცვალებული. ბალახით დაფარული სასაფ-
ლაო უამთა სვლისაგან დაღეწილი ლოდებით სიახლესაც გამოსთქვამდ-
ნენ. არ ტყდებოდა დედოფალი, დროის ხელს გადაეწმინდა ცხოვრების
მტვერი, მხოლოდ სიკეთე ეღვარებდა აზრის სანთელად და თუ სიკეთე
და ქრისტეს სიყვარული საწინდარი იყო მარადიული ცხოვრებისა,
იგი მას მოიპოვებდა.

მარკიანეს მუქარით შეშინებულმა ხალხმა თეოდოსი იერუსალიმი-
ლი, წინა ღამესვე, სინას მთაზე გააპარეს. სინას მთაზე ამოსულიყო
ელურიც. მაიუმაც და ღაზაც ამბოხებას მოეცვა. ხანძრისა და უწყსრი-
გობის მსხვერპლი შეიქნა სევერო — სქიზოპოლელი ეპისკოპოსი. მხო-
ლოდ პეტრე იყო მაიუმაში დამშვიდებით გამოკეტილი. მხოლოდ სე-
ვეროს სიკვდილით შეძრწუნებული გამოსულიყო სენაკიდან და, რა
ნახა მრავალი მოკლული და წამებული და შეიტყო იერუსალიმის ბედი,
მეფის მოხელეებმაც პირმოთნე და დაბალი სალამით რომ აცნობეს
ავგუსტას ბრძანებით მისი ხელშეუხებლობა, პეტრე აღშფოთდა, თით-
ქოს ქრისტემაც გულში ჩახედა და უსაყვედურა: „მე, ჩემს ერთგულ
მსახურთა სახით მდევნიან, შენ კი მშვიდ ფიქრებში ხარ გართული“.
შინაგანი ძახილით აღგზნებული, აღსავსე სინანულით, თეოდოსისთან,
სინას მთაზე გაქცევას ღამობდა. ვიწრო ქუჩით მიმავალს მოწაფე შე-
მოხვდა, რომელიც ქალკედონის მწვალებლობით იყო გაღვივებული,
პეტრეს ფეხებში ჩაუვარდა, მიესალმა და კურთხევა მოსთხოვა. — შენ
ის არა ხარ, სარწმუნოებას რომ იცვლი? მოვიწვევ ზეციურ ცეცხლს,

რომ დაგქანცოს შენ. — უნდოდა ეთქვა პეტრეს, მაგრამ ასეთ დროს მოერიდა და აკურთხა. იმ ღამეს კი სიზმრად იხილა მანდორი, სადაც თავი მოეყარა ყველა წმინდანს, მათ შორის იდგა ქრისტე. თავიანთსცა პეტრემ ქრისტეს, ხოლო ქრისტემან პირი იბრუნა და ვიდრე ყველა წმინდანი არ ევედრა ეპატიებინა პეტრესათვის, მისცესაჲ სიზმრუნდა. პეტრემ გაიხსენა ნისელის სიზმარი. ნისელს მთელს ქრისტესწამანდნებისა აღუდგა, რომ არ დაეშვათ დღესასწაულზე, რომელზედაც არ წასულიყო წინა ღამით და მხოლოდ ერთი წმინდანის თხოვნით გადაურჩა ქრისტეს რისხვას. თუ ნისელი შიშს მოექცია, პეტრე წმინდანების ღმობიერებას უნდა გამოეფხიზლებინა.

— უდაბნოში, უდაბნოში, შორს ხალხის მაცდურებისაგან, — ამბობდა და სინას მთისაკენ მიიჩქაროდა. სინას მთაზე კი მოელოდნენ მის გამამხნეველ სიტყვას, ვით მზის ამოსვლას.

— მილანოს ედიქტს ნუ დავივიწყებთ. მასში ყველა თავის ღმერთს ხედავს. ნუ დავივიწყებთ კონსტანტინე დიდის თანაარსს, კომოუსიოს, დავკმაყოფილდეთ მით, რადგან წმინდა სამების საიდუმლოების გაგება აღემატება უნარს ადამიანის გონების. მხოლოდ უგუნურებას შეუძლია გაბედოს გამოძიება იპოსტასისა. ჩვენ, რომელთაც გაგვჭირვებია შეცნობა საკუთარი თავისა, უგუნურთ—თავის უგუნურებითა, გვაქვს განაუფლება, ვიკვლიოთ ხორცშესხმის საიდუმლოება?

თქვენ თვალნათლივ დაგინახავთ, თუ როგორ დაცვივა შემოდგომის ფოთლებივით, რაც ჭეშმარიტებას არ შეიცავს, — იტყოდა პეტრე სინას მთაზე ასვლისას.

თ ა ვ ი ო ც ღ ა მ ე ს ა მ ე

ა ლ მ ქ ს ა ნ ღ რ ი ა

გულდამძიმებული, იმედგადაწურული დედოფალი იატაკს ჩაშტერებოდა, როდესაც მის სავანეში ცნობამ იელვა: სრულიად ჯანმრთელი, 55 წლის ასაკში, ავგუსტა პულქერია უეცრად გარდაიცვალა.

დედოფალმა მტრედის თეთრ კისერს წერილი ნატვრის თვალისით შეხსნა, პირჯვარი გადაისახა, სასწაულის წინაშე იდგა. ავგუსტა გარდაიცვალა სწორედ იმ დროს, როდესაც შეეძლო ეზეიმა მეტოქის დაცე-

მით, სამსჯავროს წინაშე წაყენებით, შეეძლო პეტრეს იძულებით გამოხმობა, როგორც მწვალებლისა. ახლა კი მშვიდობის საყვირის ხმა ესმოდა დედოფალს, ხმა, რომელიც სულ უფრო და უფრო გარკვევით ისმოდა, ამხელდა წარმავლობას, უსუსურობას ამა ქვეყნის გატაცებათა.

დედოფალი გარინდებული მოვიდა ტაძარსა წმინტაქმანდრუკის ტირონელისა და სასოებით ლოცვას აღავლენდა: *მეც ვინავენი ვართ*

„უფალო, მე აღვსდექი იმისათვის, რომ შენსკენ წამოვსულიყავი, მე ვეძიებდი იმისათვის, რომ შენ მეპოვე, მე შევიყვარე მხოლოდ იმისათვის, რომ შენ შემეცნე. ის, რაც შენ პეტრეს დაბადებითგან ღმერთით მიანიჭე, მე მოვიპოვე მძიმე შრომით, მრავალი ფიქრითა და განსჯით. მწუხარ ქრისტე ღმერთი, ჩვენთვის ჯვარცმული და მესამე დღისით მკვდრებით აღმდგარი“.

ეს იყო პირველი ქრისტეანული ლოცვა დედოფალისა. მაღალ ფიქრს შექსოვილი სიღარბაისლე მიწიერ ცნობისმოყვარეობას სტოვებდა საშუალოდ. მას განუსჯელი რწმენა დაუფლებოდა. კიდევ და კიდევ შესთხოვდა ამასიელ მოწამეს: „უმშვენიერესო და უღარესო, მოეხმარე ჩემს ურწმუნობას“.

დედოფალი შავი სამოსით და მას ზედა ჯვრით, ჩვეულებრივ მლოცველად გამოიყურებოდა, თუ მის მეფურ სახეს არ დაინახავდნენ.

ავგუსტა პულქერიას გარდაცვალების ამბავი სინას მთაზე ადრევე გაეგოთ. დევნა მეტად სასტიკი იყო ერეტიკოსებისა, რომელნიც იფანტებოდნენ. პეტრე და ელური ეგვიპტისაკენ წამოვიდნენ.

ვარსკვლავებით მოჭედულ ცაზე უმშვენიერესი იყო უდაბნო — მონასტრების შუქი კამკამებდა. თენდებოდა და ვერცხლისფერ არტემიზით დაფარული ევფრატის ნაპირები ბუჩქებისა და ბალახის საამო სურნელებას აფრქვევდა. ცაში ატყორცნილ ხეებს შორის დაკლაკნილი ღიანები და აყვავებული ეპიფატები, ქოქოსისა და ბანანის წარაფები, მწვანე თალებქვეშ პალმების ვეებერთელა მარაოები, მანგოს დიდებულები ხე, კეთილსურნელოვანი პალმა, ზეთისხილი, ვეებერთელა ხეები — მძიმე ნაყოფით ტოტებდაშვებული. ავიწყებდათ საწუთროს ჭირ-ვარამს. ბუნების სიუხვე და სიმდიდრე საწყალობლად აჩენდა ადამიანებს, რომელნიც სდევნიდნენ პეტრესა და ელურს აზრებისათვის, უდაბნოშიც არ აყენებდნენ, რომ ედიდებინათ იგივე და ერთი ღმერთი.

მეწამული ზღვის ქაობიან ნაპირებს რომ ჩაუარეს, პეტრე პაპირუსს შეაჩერდა, აქვე კალამუსს ხედავდა, ლოტოსს. განსაცვიფრებელი იყო ყველაფერი ეს ერთად, თითქოს ბუნება ადამიანის ენაზე ალაპარაკებულყო.

პეტრეს ცოცხალი აზრი არწივევით თავს დასტრიალებდა და თუ არწივი მარკიანეს ქვეყნის მეფობას უჭადრდა, პეტრედ ხმობილ მკრვანს აზროვნების მეუფეობას მიანიშნებდა.

შეებით სუნთქავდა ბუნების მეჯლისში, ცას გახედავდა — ცა იყო კრიალა ლაევარდი, ისეთი, როგორიც მხოლოდ აქ! შენაღწუნადა ყოფილიყო.

ბიზანტიონისკა

შემთხვევით არ რგებოდა მისრეთის ქვეყნის მემატიანეობა და, თუ საბერძნეთი და რომი თავისი კულტურის საუკუნეებს ითვლიდა, ეგვიპტის ისტორიის სიღიადე ათასწლეულებს მოიცავდა.

ქვა გამოიტყოდა ცხოველმყოფელობას მშვენიერებისა. უცხო რამ ჰანგები გაისმოდა, მყუდრო ნათელი სუფევდა. უდაბნოს სიღებში ამაყად აღმართული პირამიდები უგულვებელპყოფდნენ დროის განმანადგურებელ ძალას. გარეყრაზე ვარდისფრად ბრწყინვალე მემფისის პირამიდები, მზის ჩასვლისას, ცეცხლოვან ცაზე შავად მოსჩანდნენ. ხეოპსის პირამიდა წინაპართ ვოლიათობას იუწყებოდა, სფინქსს ელიმებოდა ადამიანის უსუსურობაზე, მის წინაშე ჰიანჰველად რომ მოსჩანდა. დიდებული იყო ფივა თავისი სფინქსების უგრძესი ხეივანით. „მკვდრების ქალაქი“ „ცოცხლების ქალაქზე“ ცხადად ლაღადებდა სიცოცხლის მარადიულობაზე.

და როდესაც პეტრე ზეზიდულ ძეგლებს, ვით საოცრებას, გაჰყურებდა, ელური ღიმილით ეტყოდა:

— განა შენ თვით არ ხარ ყველა საოცრებათაგან საოცრება!

უდაბნოდან ცხელმა სამხრეთის ქარმა დაჰბერა, ქვიშიანი ქარიშხალი იმუჭრებოდა, სილისა და მტვრის ღრუბლები ცასა და მიწას ფარავდა. გრიგალის მოახლოებისას ყველა ცხოველი თავშესაფარს ეძებდა — შავი, მომწვანო მორიელი, რომელსაც ყველა გაურბოდა, ახლა თვით იმალებოდა კედლის ნაპრალში, მხოლოდ ფიქრის ფალმა ხვდებოდა მედვრად შემოტევას და პეტრესა და ელურს არ აღონებდათ თავზე მცხუნვარე მზე და ფეხქვეშ გახურებული სილა.

ალექსანდრიას მოვიდნენ.

გზაჯვარედინებზე ბრმა მათხოვრები უძველეს ფარაონებზე გალობდნენ. ალექსანდრიის მზის კარიბჭის ჩრდილში კი უამრავ მათხოვარს შეეფარებინა თავი. ეკლესიებში წირვა-ლოცვისას გაქანებული ვაჭრობა მიდიოდა.

სარაპისის ტაძართან შეიცადეს.

— როდესაც მეფე პტოლემეაიოსს ალექსანდრიის კედლები უშენებია, — ამბობდა ელური, — სიზმრად უნახავს უჩვეულო სილაშის

კაბუჯი, რომელიც მოსთხოვდა ჩამოეტანა პონტოდან სარაპისის ქანდა-
კება, რაც მათ ბედნიერებას მოუტანდა. ასეთმა წინასწარხედვამ მეფე
პტოლემეაიოსი შეაშფოთა, გაიკითხ-გამოიკითხა ქურუმებში და ევერა-
ვინ უთხრა რამ ნიშანდობლივი, დროც გადიოდა და ნიშნობაც დავიწყ-
ყებას მიეცა. მაგრამ ჩვენება კვლავ მოვევლინა, უკვე მრისხანებით,
აუწყა მის სამეფოსა და თვით პტოლემეაიოსის დაღუპვა, თუ არ შეას-
რულებდა მის ბრძანებას. მაშინ ვაგზავნა პტოლემეაიოსმა ელჩები ძღ-
ვენით სინოპეს მეფე სკიდროთემიდთან წამოსადებად ქანდაკებისა.
სკიდროთემიდი საგონებელს მიეცა, ღვთაებისა და ხალხის შიში ჰქონ-
და, საჩუქრებზეც თვალი მისდიოდა და რა ეღონა, აღარ იცოდა. მაშინ
მრისხანე ჩვენება წარსდგა თვით სკიდროთემიდის წინაშე, მოითხოვა
მისგან სინათლის ღმერთის ნება-სურვილის შესრულება და რადგანაც
სკიდროთემიდი მერყეობდა, მას თავს ატყდებოდა ათასგვარი უბე-
ღურება. შეჰყარა ხალხი სკიდროთემიდმა და ყველაფერი აცნობა.
ხალხს შური აღედრა ეგვიპტისადმი, ღვთის შიშიც იპყრობდა და ლოც-
ვად დაემხოზოდა. მაგრამ არავითარი გამოცხადება არ ჰქონდათ ქანდა-
კების დასატოვებლად. მაშინ ეგვიპტელებმა თვით მოხსნეს ქანდაკება
და ზღვის ნაპირთან მიიტანეს. — ზღვიდან კი, — ამბობდნენ სინოპე-
ლები, — ქანდაკება თვით გადავიდა ხომალდზეო. პტოლემეაიოსმა რა
იხილა ქანდაკება, უმალ იცნო სიზმრად ნახული სარაპისი, ღმერთი
სინათლისა. მადლობა შესწირა განგებას და ააგო ეს შესანიშნავი ტა-
ძარი.

პეტრე დიდხანს იდგა ტაძარში, თითქოს სამშობლოდან მოსულ მაც-
ნეს უცქერდა. მასაც ხომ ღმერთი სიკეთედა და სინათლედ წარმოედ-
გინა, სამშობლოზე ფიქრებმა მოიცივა, დევნას შეებად განიცდიდა,
სამშობლოსათვის ფიქრებში დღეებს დაღვედა. დევნის წყალობა იყო,
რომ დღეს ამ ტაძარში სამშობლოს სურნელებით ტკბებოდა.

ეგონათ, ეგვიპტეში მშვიდობა დახვდებოდათ, მაგრამ შფოთიანი
სიმრავლე ხალხისა არაწმინდად გამოიყურებოდა. თავი ელეფანტინოს
შეაფარეს. აღარ იყო ავგუსტას მფარველობა და პეტრეს ძველსა და
ახალ ანგარიშებს ერთად გაუსწორებდნენ, მოსაკლავად არ დაინდობდ-
ნენ. ეგვიპტელნი შფოთავდნენ დიოსკორეს დამხობით და პროტერის
მის ადგილზე დაყენებით, ელური ეწადათ თავიანთ მეუფედ და გამა-
ლებით ეძებდნენ.

ელურს კი დიდება მეტად აშინებდა, ვიდრე დევნა და პეტრესთან
ერთად საიდუმლოდ ადგილიდან ადგილზე გადადიოდა ალექსანდრიის
შიდამოებში, სადაც მიმალულნი მათი თანამზრახველნი სიხარულითა

და სიყვარულით ხვდებოდნენ. მათი სიტყვა გაქვავებულ გულს აამოძრავებდა, ბიწიერებისაგან განწმენდდა ბოროტს, შემართულ იარაღს ხელიდან გაავდებინებდა. იმედოვნებდნენ, ხელისუფალთა ბედულებდნენ დაეცვათ ქვეშარიტება.

ტანად შორილი, საოცრად გამხდარი ელური, ქვეშარიტად აღიერეს განასახიერებდა. თავისი ღვაწლმოსილებით დიდად სახელგანთქმული, ერთ დროს იძულებით გამოხმობილი განდევილობიდან, პრესვიტერად იყო აღექსანდრიის პატრიარქისა. ბუნებას უხვად დაეჯილდოვებინა შთაგონებისა და სიყვარულის უსაზღვრო მგზნებარების უნარით.

აღექსანდრია ღელავდა. სიძულვილი პროტერის მიმართ აშკარა იყო. მღვრიე და მერყევი ბრბო თავისი უწესრიგობით მრისხანედ გამოიყურებოდა. აღდგომის წინა დღე იყო. ბავშვებს ნათლავდნენ. ელურთან მრავალი ბავშვი მოეყვანათ, პროტერთან კი მხოლოდ ხუთი და როგორც კი მიიღო პროტერმა ხელდასხმა, ტიარა დაიხურა, საშინელმა ხმაურმა დაარღვია ცერემონია. ჩოჩქოლით, წყევლით, დიოსკორეს მომხრენი ეცნენ ტაძარს. ქვებით, კეტებით, ცულებით თავს ესხმოდნენ პრეფექტურასაც და მალე მთელი ქალაქი ამბოხებამ მოიცვა.

ხელისუფლებამ პროტერს შეიარაღებული დაცვა დაუყენა — აღმოსავლეთის პატრიარქი წირვა-ლოცვას ჯარისკაცების დაცვით ასრულებდა, იმ ჯარისკაცებისა, რომელთაგან მრავალი წარმართი და ურწმუნო იყო. მოხდა საშინელი არეულობა, იელვეს მახვილებმა, მზის სხივის ანარეკლი ათამაშდა სპილენძზე რომაულ შუბებისა, მუზარადებისა და ფარებისა. გაისმა საზარელი ღრქიალი რკინისა და რომაელმა ლეგიონერებმა იშიშვლეს ხმლები. ხმლები სერავდნენ პაერს და კაფავდნენ ადამიანებს, სისხლში და ცეცხლში ინათლებოდნენ. ბრბოს ღრიალსა და ყიეინაში მშვენიერი აღექსანდრია შემზარავი ხდებოდა. რაზმის უფროსი დიონისე ამ დროს ზემო ეგვიპტეში იყო და ჯარი უმეთაუროდ დაიბნა, მოძალებულმა ბრბომ დაახევინა, დაახევინა და თავის საშველად გააქცია, გაქცეულებს მისდია და დანქრეულები სერაპისის ტაძარში შეცვივდნენ, გამაგრდნენ შიგნიდან. ბრბომ შიგნით რომ ვეღარ შეაღწია, ალყაშემორტყმულ ტაძარს ცეცხლი წაუკიდა. ლეგიონი ცოცხლად იწვოდა. იწვოდა სარაპისიც და მისი ალი საეპისკოპოსოსაც წვდებოდა. პროტერს ჩამოხეოდა ანაფორა, ეპიტრაბილი და გვერდშიც რომ მახვილი ჩასცეს, უსულო გვამს ბრბო დაეუფლა. გვამი იზოდრომზე ცეცხლს მისცეს, მისი ფერფლი კი ქარს მიჰქონდა. ბრბოს ღრიალმა ქუჩები წალეკა, მიწაც ღმუოდა თითქოს, რომ მზესავით ელურმა შემოანათა. ხელ-ფეხშეკრული მზარზე გაედოთ, რაკი ნებით არ

მოპყვებოდა, მიწაზე ფეხიც არ დააკარებინეს, ისე მიიყვანეს დიდ ეკლესიაში „კეისარისა“. შურისძიების ღრიანცელს სიხარულსა ურია-მული სცვლიდა, როდესაც ასევე იძულებით პეტრე და ეგვიპტე მთვე-ვანათ და დიდის ზემით აკურთხეს ელური ალექსანდრიის პატრიარქად ეპისკოპოზმა მათეოსისა — პეტრე ქართველმა და ეპისკოპოზმა პელუზიისა — ეგვიპტემა.

გაიხარა მოსახლეობამ და ბერობამ, ხოლო გაბოროტებულ ხელისუფალთ და პროტერის თანამზრახველთ აფრინეს მაცნენი კონსტანტინოპოლს:

„ძლივს ერთმა დღემ განვლო, — სწერდნენ მარკიანეს, — რაც საყვარელი პროტერი საეპისკოპოზო სახლში იყო, რომ ელურმა წაიყვანა თან ორი გადაყენებული ეპისკოპოზი, რომელნიც სქესორიაქმნილი იყვნენ და მიიღო მათგან ხელდასხმა. ეგვიპტის დიოკეზიდან კი არც ერთი ეპისკოპოზი არ ესწრებოდა, რაც წესით დაუშვებელია“.

მაცნენიც თავის მხრივ ელურს ჯალათად სახავდნენ, ამბობდნენ — ტახტს „ყაჩაღურად მართავს, არა აქვს არავითარი სამღვდლო ღირსება, და ნათლავს, შეურაცხყოფს მათ, ვინც ქალკედონის კრებას მხარს უჭერს“-ო.

მარკიანეც სასჯელი არ დააგვიანა და ორი ათასი ახალწვეული შემოერთყა ალექსანდრიას. ახალწვეულები ალექსანდრიელების ცოლებსა და ქალიშვილებს დაერივნენ, მოსახლეობა მთლად გაშმაგდა. ბრძანებაც ბრძანებაზე უსასტიკესი მოდიოდა. დანაშაულისათვის საჯაროდ ჯოხებით ისჯებოდნენ ხალხიც და ახალწვეულნიც, იწვოდა ერეტიკული წიგნები, შეწყდა ალექსანდრიისათვის უფასო პურის გაცემა, დაიხურა თეატრები, თერმები, უეცრად დაბრუნებულმა დიონისემ კი ელური ღამით ქურდულად დააპატიმრა.

დაპატიმრება ეგრე არ უნდაო, და ისეთმა აღრევამ იფეთქა, რომ ბრბო მმართველებს ქვებს უშენდა, ყველგან ცეცხლის ალი ბრიალებდა. დიონისე იძულებს ელური გაენთავისუფლებინა. ახლა კი ელურის დაბრუნებამაც ვეღარ უშველა საქმეს. ალექსანდრია შფოთავდა იმპერატორის სასტიკ ბრძანებაზე და ემუქრებოდა კონსტანტინოპოლს პურის მიწოდების შეჩერებით.

ამაზე მარკიანემ გასცა ბრძანება:
„პური შემოტანილ იქნეს არა ალექსანდრიაში, არამედ პელუზიაში ნილოსით და იქიდან ზღვით კონსტანტინოპოლს“.

ისევ აერიათ ალექსანდრიელებს ყველაფერი. დარჩნენ მშვივრები. სასომიხდილნი ეყარნენ ქუჩებში, მოედნებზე, აღარც ლოცულობდნენ.

ფლორს, რომელიც ახლა უკვე სამხედრო ნაწილების უფროსიც გამხდარიყო, თხოვნენ პურის გაცემის უფლებას, დიოკლეტიანეს თერმების გახსნას, სანახაობის დაშვებას, მაგრამ ფლორს ვერაფერზე ითანხმებდნენ.

ის იყო, ეგვიპტეში ჩამოსულიყო პრისკე და პეტროსთან ერთად ამ საშინელების მოწმე გამხდარიყო. პეტრემ ურჩია პრისკეს, მისულიყო ფლორთან. პრისკემ სთხოვა ფლორს, დაეთმო ხალხისათვის, რამეთუ მაძლარი ამ ზომამდე მისულიყო, მშიერი უარეს უბედურებას გადაჰკიდებდა ქალაქს.

ფლორმა დაუჯერა პრისკეს, მაგრამ საჭირო იყო იმპერატორის თანხმობაც, ესეც პრისკემ თავს იღო და გასცა ფლორმა უფასო პური, გაახსნენ თერმები, დააშვებინა სანახაობანი და რა ნახა ხალხმა ელურიც თავის ღირსებაში, დამშვიდდა.

ელურის წამებულ სახეზე ხალხის სიყვარული ბრწყინავდა, თუმც მისთვის პატრიარქობა ჯოჯოხეთში მოხვედრას უღრიდა, მაგრამ თუ კიდევ ეღირსებოდა განდგომილებას, ამ სატანჯველსაც ბედნიერებად ჩასთვლიდა.

პეტრე ჩვეულის სიმშვიდით ეტყოდა:

— ძალიანაც რომ გინდოდეს, კონსტანტინოპოლი არ გაგაჩერებს დიდხანს და ეს შენთვის თავდადებული შფოთიანი ბრბოც, შესაძლოა შეჩვენებით შემოგიბრუნდეს.

პეტრემ და პრისკემ ქალაქი გადაიარეს. შეჩერდნენ ისევ სარაპისთან. ტაძრიდან დამწვარი ჯარისკაცები გამოჰქონდათ და გარუჯული სერაპისის ქანდაკი საზარლად გამოიყურებოდა. სინათლის ღმერთი სიბნელეს მოეცვა.

— ადამიანის ხელშია ქანდაკის ბედი, — თქვა პრისკემ.

ქანდაკის ხელშიც ხშირად არის ადამიანის ბედი, — უბნო პეტრემ და დასტოვეს ალექსანდრია.

თ ა ვ ი ო ც ლ ა მ ე ო თ ხ ე

ბ უ ლ ის ს ა კ ლ ა ვ ი

დედოფალი მიეჩვია იმ მცირედით კმაყოფილებას, რასაც მისთვის ცხოვრება გაიღებდა. გულუხვობა ადამიანებისადმი პატივმოყვარეობით როდი ახარებდა. იგი, უბრალოდ, ბედნიერი იყო, როდესაც თავის საცოდავ სტუმარს წარჩინებული დიდებულებით ღებულობდა.

დედოფლის სტუმართა შორის ერთ დღეს ზაქარიამ შაგზამრსიან მონაზონში თეოდულა ამოიციო. თეოდულას ბურგაკასის ხილვამ სიხარულის ცრემლები აუკიაფა ხშირ წამწამებში. სიბრალულმა და სიხარულმა დააფიქრა ის წყენა, რომელიც ბურგაკასის მტრულ-წინააღმდეგობით დიდ ხანს იარად ჰქონდა და ახლა მტრულ-წინააღმდეგობდა საცოდავი პასარიონის უიღბლობაზე: ერთ მეუფეს შემთხვევით მიძიმე რკინებით დაჭედილი სანდალით ისე დაეძიებინა მისთვის ფეხზე, რომ პასარიონს ანტონის ცეცხლი გასჩენოდა, მას ფეხის მოჭრამაც ვერ უშველა და დიდის ტანჯვით გარდაიცვალა.

მტრედებივით მოღუღლუნე წყვილს ბევრი საამებელიც ავონდებოდა. დაქვრივებული მარკიანე დედოფალს ტახტს სთავაზობდა, მაგრამ დედოფალი დიდების სასახლეს ახლა უკვე მტერის სასახლედ პრაცხდა და თავის თავისუფლებას განმარტოვებაში დედოფლობაზე მალლა აყენებდა.

ცხოვრება კი თავის სიავეს არ იშლიდა. თავზარდამცემი იყო ამბავი ვალენტინიან მესამის მკვლელობისა, დატყვევება ქალიშვილისა შვილის შვილებით. თავის ტანჯვაში ძლიერი დედოფალი სუსტი აღმოჩნდა, სხვის უბედურებას რომ შეხედა. „აღბათ, — ფიქრობდა, — განგება წყალობაზე მსხვერპლად გულის საკლავსა მთხოვსო“.

ვალენტინიან მესამე უსაქმურებთან დროსტარებასა და სიახლის ძებნას ისე გაეტაცნა, — ამბობდა მაცნე, — რომ ეინმორეული ძალად დაუფლებოდა სენატორ მაქსიმიანეს ცოლს. მაქსიმიანეს ადგილზე უმსჯავროდ მოეკლა და მისი ქვრივი აეძულებინა ცოლობაზე დასთანხმებოდა. შურისძიებით გაბოროტებულ ქვრივს კი გონებამ უმტყუნა და მაქსიმიანესთან ერთად იმპერიაც გასწირა — ქომაგად გენზერიხს მოუხმო, გენზერიხს, რომელსაც ქალაქების დაუნდობელი ნგრევისა და ქვეყნების რბევისათვის ბარბაროსები ანნიბალად ადიდებდნენ. გენზერიხს ქურდულად ააღებინეს რომის ბუენი, ქალაქში შესვლისთანავე, რა განეწყო ჯარი ფორუმზე, ძარცვა-რბევით მოსახლეობა დააწიოკა. ხალხი უცებ ვერ გაერკვა მომხდარში და მაქსიმიანეს დასჯას ითხოვდა. შეშინებული მაქსიმიანე გაიქცა, მაგრამ გზაშივე მოკლეს. გენზერიხმა კი 14 დღის ბატონობის შემდეგ კართავენს გასცურა, ნაძარცვით დატვირთულ გემებს თან გააყოლა დედოფალი, მისი ორი ქალიშვილი და მათში გამოსასყიდს მოითხოვდა. გონს მოსულმა რომმა კი გადაწყვიტა, არ გამოესყიდა ვერავი დედოფალი. გენზერიხმა ერთი ქალიშვილი მიათხოვა თავის შვილს, გინერიკს, მეორე ქალიშვილი, დანიშნული წარჩინებულ ოლიბრიზე, უნუგეშოდ დარჩა, რადგან ოლიბრიმ მისი

ბედის გაზიარების ნაცვლად დატოვა რომი და თავი კონსტანტინოპოლს შეაფარა.

თუ რომი შურს იძიებდა დედოფალზე, მარკიანეს არ უნდოდა უგრძობლობა გამოეჩინა თეოდოსის შთამომავლობასთან შტამოვლ ღონეს იხმარდა დაებრუნებინა თავისუფლებას დაეცემის, მაგრამ ვერც თხოვნით, ვერც მუქარით, ვერას ხდებოდა, ვანდალი თავისას ითხოვდა: ვიქნებით ჩვენ ომში თუ მშვიდობაში, მე უნდა მივიღო რომიდან მზითვეი ჩემი რძლისათვის და გამოსასყიდი დედისა და დისათვისო.

დედოფალს მძიმე ფიქრები შემოაწვა. იწვოდა შვილის ბედით.

სვიმეონ მესვეტეს წერდა: „როგორ აღვაჯნე ღვთაებრივი შურისძიება ჩემს წინააღმდეგ და რა უნდა ვიღონო იმისათვის, რომ იგი ჩემგან განეშოროს?“

სვიმეონმა შემოუთვალა:

„სატანა ხედავს რა სიკეთეს შენი სიმდიდრისა, გამოგიტხოვს ღვთისაგან გასაცხრილად, როგორც ხორბალს. უბედური თეოდოსი იქცა ჭურჭლად და იარაღად ცდუნებისა. იქონიე სასოება ღმერთზე, რწმენა შენი არ მოგაკლდება, შენ გადარჩები. მაიციებს მხოლოდ, რომ მოდიხარ შორით ღარიბ წყაროდან სასესხებლად, როცა მანდვე გაქვს წყარო, რომლისაგანაც შენ გულის წყურვილს უნდა იკლავდე. ღვთის კაცს ექვთიმეს ჰკითხე რჩევა და რასაც გიბრძანებს ის გააკეთე“.

არქიმანდრიტ ექვთიმეს ნახვა კი არც ისე ადვილი იყო. ექვთიმე მუდამ იცვლიდა საცხოვრებელ ადგილს, თანაც მასთან, ლავრაში ქალი ვერ შევიდოდა. სასწრაფოდ მის ლავრასთან გოდოლი ააშენებინა, იქვე დაიდო ბინა, რომ გზად მიმავალ ექვთიმეს დახვედროდა.

ექვთიმე კი, რა გაიგო დედოფლის განზრახვა, კიდევ უფრო შორს, უდაბნოს სიღრმეში მიიშალა.

მავინ დედოფალმა მოიხმო ექვთიმეს მოწაფე, ფეოქტისტე, აუხსნა თავისი გასაჭირი, გადასცა სვიმეონ მესვეტის წერილი და სთხოვა, თუ ექვთიმე არ ისურვებდა მასთან მოსვლას, შემოეთვალა, რა უნდა ეღონა შვილისა და შვილიშვილების დასახსნელად.

ექვთიმემ, რა ნახა სვიმეონის წერილი, მოწიწებით პირველი გადაისახა. იცოდა, დედოფალი მასთან შეხვედრას არ დაიქნებდა და თვით წამოვიდა მასთან.

დედოფალმა გოდოლის სარკმლიდან შორიდანვე იცნო პატარა ტანის, გადაქანცული, დროზე ადრე დაბერებული ექვთიმე და შევრდომილი შემოეგება:

— ახლა კი ღმერთმა მომხედა, ჩემი უღირსების მიუხედავად, —
უთხრა.

— შვილო ჩემო, — წამოაყენა ექვთიმემ, — ფრთხილად იყავი
ამიერიდან. იცოდე, რომ უბედურება თავს დაგატყდეს, თუ მომ
ცდუნებას აპყვევი. დაანებე თავი უგუნურ ბრძოლას, ~~მეჩვენებოდა~~ ~~მეჩვენებოდა~~ ~~მეჩვენებოდა~~.

დედოფალმა შვებით ამოისუნთქა. მას იუბენალთან შერიგება აღ-
რეც გადაეწყვიტა.

ამ შერიგებამ იუბენალი დიდად გაახარა, რადგან დედოფალს მრავალმა ბერმა და საერომ მიბაძა.

ამ დროს გარდაიცვალა იმპერატორი მარკიანე, ამბობდნენ, იპოდრომზე ეტლების ჯირითის დროს ფეხი დაუშავდა, რაც საბედისწერო აღმოჩნდა მისთვისო.

ახალმა იმპერატორმა, ლეონ დიდმა, პირველმა მოიკითხა დედოფალი. ანუგეშა, მარადიულ ნეტარებასთან ერთად შეპირდა შემწეობას ტყვეთა დასახსნელად.

ბრძოლაში დაქანცული სული სხვათა ნუგეშინში ჰპოვებდა შვებას. მისი გონება ყოველდღიური საურავით არ საზრდოობდა. მას უყვარდა ყოველივე ის, რაც აღარასოდეს დაუბრუნდებოდა.

მაგრამ ბევრი მუხლის მოყრისა და შიმშილისაგან 67 წლის ასაკში იგრძნო ძალ-ღონის გამოლევა. გადაწყვიტა, ექვთიმესათვის ანდერძით დაეტოვებინა მთელი თავისი ქონება, რომელიც აურაცხელი აღმოჩნდა. შეუთვალა, ისევ მოსულიყო მის გოდოლში, მაგრამ ექვთიმემ, რა გაიგო მიზეზი დაბარებისა, შეუთვალა:

„შვილო ჩემო, ნუ ჰფანტავ შენს ყურადღებას. მე ვფიქრობ, ღმერთი მალე მოგიხმობს თავისთან და ეცადე შენს თავს დაუკვირდე, მოემზადო. საშინელი გადასვლისათვის. აღარ მომიხსენო ამ ცხოვრებაში, მაგრამ როდესაც წარსდგები ღვთის წინაშე, აი, მაშინ მომიხსენებდე“.

ბედს დამორჩილებული დედოფალი ნაღვლიან ფიქრებს მოეცვა, როცა მის წინაშე წარსდგა ვინმე ბერი კომარ.

დედოფალი ვერც კი მისალმებოდა, ისე გაეოცებინა მის გარეგნობას. თვალს არ უჯერიდა, მოხრილი ჯაფითა და წლებით, მის წინაშე იდგა კირი პენტაპოლისელი. გულწრფელმა სიხარულმა დაარღვია ხელოვნური თავაზიანობა. წარსულ დღეების მკრთალმა ნათელმა კერა გააღვია.

— ელინიზმში ბრალდებული ეპისკოპოსად განმაწესეს ქალაქ კოტიეში. იქ, სადაც ოთხმა მართლმადიდებელმა ეპისკოპოსმა კოტიელების სიბოროტის წყალობით საკუთარი ხელით მოისპო სიცოცხლე, —

ამბობდა კირი. — ქრისტეშობის დღე იყო და უნდა მეტქვა ქაღალცი. ვერანობდი, ყოველი ჩემი სიტყვა მაცდუნებელი იქნებოდა. სიტყვაში თუ არა, გამოთქმაში მაინც დამდებდნენ ბრალს და ჩემდა უნებურად წარმოვსთქვი: ძმანო და მამანო, შობას უფლისა და მსხვერპლისა ჩვენისა, იესო ქრისტესი, დუმილით ვადიდებდეთ. სმენისა ჩემისა დედას სიტყვა ქალწულ მარიაში, მას დიდება მარადის, ამინ, წარმოვსთქვი და ხალხშიაც გაისმა „ამინ“. თითქოს ამოღებული ხმლები ქარქაშში ჩააგეს, ამღვრეული თვალეზი დაეწმინდათ და ის დღე იყო კოტიეს ცხოვრებაში მშვიდობის დასაწყისისა. ჩემზე საიმედო მათ აღარავინ ჰყავდათ. შემიყვარეს და მეც შევიყვარე, მაგრამ ამ სიცოცხლის მიწურულში განმარტოვებით ცხოვრება ვარჩიე, მენატრება თავისუფლება, რომელსაც ხალხთან ცხოვრებაში ვერასოდეს მოიპოვებ.

— როდესაც ჩვენ ვართ ნაწყენნი, — თქვა დედოფალმა, — ყოველთვის უფრო სასარგებლოა სიმშვიდე, მაგრამ როდესაც შეურაცხყოფენ ლეთაებას, მისთვის სიკვდილი გვმართებს.

და მთელი თავისი აურაცხელი სიმდიდრე დედოფალმა კირს უანდერძა.

კირის გამოჩენამ პეტრე მოიყვანა. დედოფალმა პეტრეს დანახვაზე უკვე უღონო ღიმილით წარმოსთქვა:

— ახლა კი აღსრულდა ჭეშმარიტად წინასწარმეტყველება — მე წილად მხვდა ბრწყინვალე ბედი რჩეულთა. მაგრამ როგორც კი გამიღო ჭეშმარიტებამ კარები, სიკვდილმაც ფეხი შემოდგა. გოლგოთის ანგელოსები დამიცავენ იმ ღმერთებისაგან, ჩემს სამშობლოში რომ დავტოვე. შენ კი, ვისაც ვიამბე ჩემი ცხოვრება, შენ უნდა მითხრა, შევძლებ თუ არა მოვალბო ქრისტეს გული, შეისმენს თუ არა ჩემს ლოცვას იგი?

— ქრისტე ხედავს და ისმენს, — თქვა პეტრემ, — ჩვენ განუყრელნი ვართ იქ, სად დღე და ღამე განუყრელია, სად ახალი და ძველი ერთნაირია, სად ყოველი მიიღებს, რაც დაუმსახურებია.

და დედოფალს მისი სიტყვები ესმოდა უკვე ლოცვად. მის ნათელსახეს შეჭირვების ღრუბელი გადაეფარა, თვალეზს დაეუფლა, წვეთები ცრემლებისა კი სარკმელში შემოჭრილ სხივებზე ბრწყინავდნენ ყვავილის ფურცელზე აელვარებული ცვარის წვეთივით, უმცირესში უდიდესი ბრწყინავდა. დედოფლის ბაგეთა ღიმილში დიდი ღამის გამოუთქმელი გამობრწყინდა, თითქოს სევდიან ქერუბიმთა თეთრი ფრთების შრიალი სმენოდეს. მის ღიმილში დედის ღიმილიც ბრწყინავდა, ლითამჩამოფარებული მამის ქვითინი ისმოდა და მისმა ჯერ კიდევ

თბილმა ხელმა ზუზოს ხელების ცახცახი აგრძნობინა. სულს მუნჯი სიდიადე სიკვდილის საშინელ დუმილს ეტოქებოდა, პატიოსან თვალთა კრთომას სისპეტაკე ჰფარავდა, დედოფალი წაქცეულ ქანდაკს ჰკავდა. ეს იყო მზის მწუხარე ჩაშვება.

— გათავდა ცხოვრების გაზაფხული, — თქვა პეტრემ, ნუღა გვაღვიანი ზაფხული, როდესაც გულდახეთქილი დედამისე კოწიწას აღარ იძლევა.

— ჭემმარიტად, სიცოცხლე სიკვდილია და სიკვდილი — სიცოცხლის დასაწყისი, — ამბობდა კირი, — ვინც ბრძოლაში კვდება, ბედნიერია.

წმინდა მიწის ღირსეულმა მოქალაქემ განისვენა იერუსალიმის კართან, მისსავე აშენებულ წმ. მოწამე სტეფანეს ლავრაში.

თ ა ვ ი ო ც დ ა მ ი ხ უ თ ე

პეტრე და ზაქარია

„მათ განსვენეს ერთად იერუსალიმში, თავისსავე აგებულ საფინის ჩრდილში და მარადიულ განსვენების ქვათა ქვეშ დაფარეს დიადი საიდუმლოება თავის საქმეებზე და დედა სამშობლოზე“.

შ. ნუცუბიძე

პეტრე და ზაქარია შეკედლებიყვნენ სევდიან და განმარტოვებულ, მაღალმთებიან თეზაიდას, სად მოხეტიალე არაბები თუ შემოიხედავდნენ. შორით, ვგვიბტეს ოაზისიდან ნესტორიოსი გრგვინავდა თავისი „აპოლოგიით“; ნესტორიანელობა ეფინებოდა ევფრატის მიდამოებს, სწვდებოდა არაბეთს, სპარსეთს და ინდოეთს ედებოდა. ალექსანდრიიდან მოციქულებრივი ქუხილი ისმოდა ელურის; ამბობდნენ: პეტრე და ელური კალაპოტიდან ამოვარდნილ ნილოსივით აპოხიერებენ ქვეყანასო.

იგრძნო ლეონ დიდმა, რომ დევნითა და ექსორიით მათი გავლენა მხოლოდ ძლიერდებოდა, და უფრო შორს აღარ ასახლებდა, ეღიძებოდა და მშვიდად ბრძანებდა: ელური მსჯავრის დასადებად შეუფეთ გადაეცეს, თანამზრახველთ მოკვეთონ ენა. პეტრეს კი სიკვდილის მუქარით ყველგან უსაფრდებოდნენ. ცილისმწამებელიც მრავალი გამოუხნდა, არც შურს ეძინა, მაგრამ პეტრე მშვიდად იტყუარდა:

— ღმერთმა პატივი დამლო და ყველა ავი და ცუდი ადამიანი ჩემი მტერი გახადა.

არ სცნობდა მტრებს ისევე, როგორც არ სცნობდა მათ, ვის შესახებაც არაფერი იცოდა. ხალხი იყო მისი ქომაგი და თავის ძლიერებასაც ხალხში ხედავდა. ჰმადლობდა მტერს, რომ თავიდან აცდენა პატივსა და დიდებას, ისედაც სახელგანთქმული იძულებით კურთხევას და ექსორიას უსაჩინოესი რომ გაეხადა.

ზაქარია ფხიზლობდა. მრავალგზის მომდგარ მტერს, ყრმის ავადმყოფობის მომიზეზებით, თუ თავშესაფრის სათხოვნელად მოსულს, ააცდენდა. მათ თვალთა ელვარებასა და მოსწრაფებულ ნაბიჯში უკეთურს ამოიცნობდა, პეტრეს საიდუმლო გასავალით აპარებდა, თვით დახვდებოდა, მათ შეკითხვებზე გარკვევით რომ არას იტყოდა, ბევრჯერაც სვეტთან მიუყრავთ, ყველა კუნჭული ჩირაღდნებით უნათებიათ და მუქარით დაუტოვებიათ იქაურობა. „რავდენნი გინებანი, რავდენნი შეურაცხებანი, ყვედრებანი მოიწეოდნენ ჩემზედა და მე გულში მელიმებოდა“, — ეტყოდა პეტრეს.

გაბეზრებულნი უსასრულო დევნით, მდევნელთა ძალადობით, ადგილიდან ადგილს იცვლიდნენ, კიდევ უფრო შორს იხვეწებოდნენ.

— იქნებ, — ამბობდნენ, — ამ ბობოქარმა ტალღებმა ისეთ ნაპირზე გამოგვიტანოს, ისეთი უვალი გზით გვატაროს, რომ კიბე ღმერთამდე მიგვაბჯინოს.

ოქსორინხოში, იქაურ კაცს, ვინმე მოსეს შეეხიზნენ, ვითარცა უნდო გლახაკნი, მაგრამ შეუძლებელი იყო დაფარვა საქვეყნოდ განთქმული პეტრესი, რომლის სხივი კლდესაც გააღწევდა. ამბობდნენ: ერთხაშად გაიგო ყველამ მისი იქ ყოფნა, ყველას მოუნდა მისი ნახვა, მოსმენა, რათა ყველა ერთნაირად ხედავდა მასში განმქარებულს, შემწესს, დამამშვიდებულს, მართლმორწმუნეობის საყრდენს.

შეკრბენ მკვიდრნი ოქსორინხოში, მოცვიდნენ მოსესთან, ეხვეწნენ პეტრესთან შეხვედრას, ქალკედონის დადგენილებათა განმარტებას. თხოვნით რომ ვერა გააწყვეს, ძალით შეიჭრნენ პეტრესთან, სიყვარულით შემოეხვივნენ, ხელში აიტაცეს და მიწაზე ფეხმიუჯარებ-

ლად მიიყვანეს მოედნის ყველაზე ამაღლებულ ადგილას, სადაც ადრე საყრდენი იყო კეისარის ძეგლისა. მოჯარულ ხალხთა სიმრავლე კი ხმაურით, ტაშით სთხოვდა სიტყვას.

ზაქარია არავისთან საუბარში არ ებმებოდა, პეტრეს თვალს არ აშორებდა.

ქრისტე

პეტრეს გამოკვეთილი ბაგენი ოდნავ შერხეოდნენ ~~ქრისტეს~~ ~~ქრისტეს~~, დიდრონი თაფლისფერი თვალები თანაგრძნობით უცქეროდა ყველას, მისი მშვიდი და ზომიერი სიტყვა ახლა ხმალივით ელავდა, ქალკედონის დადგენილებას თაფლისა და საწამლავის ნაზავს ადარებდა:

— რამეთუ რომელნი იგი არა მეწამულ არიან, იგი უეჭველად სპეტაკცა არიან, არცა რომელი არა ცხენ არიან, იგი უეჭველად კაც არიან... ქალკედონის დადგენილებაც იმას არ ნიშნავს, რომ ჩვენ მართალი არა ვართ და ამიტომ ნუ ვედავებით მას. თუ გინდათ მე დამიჯერეთ, ასე მოიქეცით — თავი დაანებეთ სხვის მხილებას. მე, დარწმუნებული ჩემი აზრების სიმართლეში, არ ვისწრაფი ელინებთან ან ვინმე სხვასთან კამათს. ჩემთვის უპირველესია ჭეშმარიტების შეცნობა და შემდეგ მისი გამოთქმა, რათა, როდესაც ჭეშმარიტების სიტყვა ითქმება მტკიცედ და დარჩება შეურყევლად, მიუხედავად სხვათა სიტყვების წინააღმდეგობისა, ყველაფერი, რაც მას არ ეთანხმება, თავისთავად დაეცემა. განმეორებით ვიტყვი — უკეთუ შენ ჭეშმარიტებით დასდვა მართალი სიტყვა და სხვათა ყოველთა მიმართ უმხილებელი დადგრე, ყოველივე თავით თვისით დაემხოს, მომხადლენ მე ღმერთმან პირველად ცნობად ჭეშმარიტებისათვის და მერმელა მის თქმათ, ვითარ საჭირო იყოს... ადამიანმა ძალიან ცოტა რამ იცის გრძნობად საგნებზე და ზეგრძნობადის გამორკვევის დაეინება რას უნდა ემყარებოდეს?! როგორ უნდა ვიმსჯელოთ ძალაზე, რომელიც ყოველგვარ გრძნობას აღემატება?!

ქრისტეს ვალიარებ ღმერთად, მარიამს — ღვთისმშობლად და არ ვიძიებ ზორცმესხმის საიდუმლოებას, რადგან იგი ადამიანის გონების შესაძლებლობას აღემატება... ვიღწვოდეთ სიკეთისათვის, სიწმინდისათვის, მოყვასის სიყვარულისათვის. უზაკველი მორჩილებით, განუკვეთელი ერთობით და მშვიდობით საწუთოს უშფოთველ ცხოვრებას ადვასრულებდეთ.

თავსაკიდურმან ყოვლისა აღშენებისა და დაშენებისამან, განვიმტკიცოთ სარწმუნოება თქვენი, ამინ!

— ამინ! — გაიმეორა ხალხმაც.

ოქსორინხოში პეტრეს ჭადაგებამ ისეთი ღვთაებრივი ჩირაღდანი

დანთო, ისეთი გამარჯვება მოიპოვა, ისეთი მგზნებარებით აღაგზნო ხალხი, რომ ყველა ისწრაფვოდა მისი მიმღევარი გამხდარიყო, მის მოწაფეთა შორის ეცხოვრა. მისი გამამხნეველი, შთამაგონებელი სიტყვა გულში ჩასწვდომოდათ, მისთა აზრთა სვლა რწმენას განუმტკიცებდა. მახარობლად აღიარებდნენ და ოქსორინს უხვად დასაცავად.

პეტრე კი შემოქმედების მწვერვალიდან გადახედავდა აღამიანურა არსებობის საზღვრებს და იკითხავდა: რა უნდა გამეკეთებინა, რაც არ გამიკეთებიაო.

ღრო თითქოს მისთვის არც არსებობდა, არც წარსულს მისჩერებოდა და აღარც მომავალზე ოცნებობდა, აწმყოს შერწყმობდა და მარადიულს მიჰყვებოდა, მისი აზრები ცხოვრებას ზე უვლიდა.

რომს შავი დღე დაუდგა — თავის თავზე გამოსცდიდა ყველა იმ უბედურებას, რასაც წარსულში სხვას აყენებდა. ახლა ბარბაროსები კარნახობდნენ იმპერატორების დანიშვნას. საზრისიან გენზერისს მიეღო რომიდან დიდძალი ქონება და დედოფალი თავისი ქალიშვილით კონსტანტინოპოლს დაებრუნებინა.

მოულოდნელი იყო პეტრესათვის ლეონ დიდის გარდაცვალებაც. ტახტზე ასულიყო ზენონ, რაც იმას ნიშნავდა, რომ დევნილი მეუფენი თავის კათედრებს დაუბრუნდებოდნენ.

ეგვიპტე ზეიმით ხედებოდა ელურს, მაიუმა ელოდა პეტრეს. ხალხს ადრევე შეეცყო პეტრეს გამომგზავრება და ქუჩებში გამოსულიყო დასახვედრად, მაგრამ ძლიერმა წვიმამ ხალხი გაფანტა. პეტრეს ახარებდა წვიმა — ქალაქში შეუმჩნეველად შევალო. მაგრამ ტალანებსა და საფარდულეებში შეფარებულნი ეტლის ბორბლების ხმაურზე ისევ გამოეფინენ ქრიაშულით. გარს შემოერტყნენ დალილსა და მღელვარეს, მხრებში ამოუდგნენ, ასწიეს და საეპისკოპოსო ტახტამდე ხელით ატარეს.

ეკლესია დამსგავსებოდა ცეცხლოვან მდინარეს უამრავ მანდილოსნებისა, თეთრად მოსილნი, ანთებული კელაპტრებით, სურნელოვანი მუჯამარებით.

ტაძარში ტევა აღარ იყო. პეტრე კვერთხით ხელში, გარემოცული მოკრძალებულ სამღვდლოთა ბრწყინვალეებით, თავის სამწყსოს წინაშე ქადაგებდა. ქედმოუხრელი, წარმოსადეგი, გრძელი ჰალარა წვერით, მთელი სიდიადით წარმდგარიყო სამწყსოს წინაშე. ფერმკრთალი ნატიფი სახე მგზნებარე თვალთახედვით ელავდა. მისი მშვიდი სიტყვა კი განაბნევედა შფოთსა და მღელვარებას, უიმედოს იმედს უბრუნებდა და

ხალხი თავის აღფრთოვანებას ტაშით, შეძახილით, ცრემლებით გამოსთქვამდა და მისი ოლარის ქვეშ ყველას შვებით ესხნებოდა ცოდვათა ტვირთი.

ეგვიპტელი ბერი ესაია, ცნობილი თავისი სიბრძნით, ხმოვანი იყო მეორე ესაიად. ესაია თვით პეტრეს „მეორე პეტრედ“ ატყობდა და ზას მახლობლად ცხოვრობდა და უპეტრეოდ დღე და ღამე უხსენებდა. ეს ორი მნათობი, ერთიმეორეს დარი მოკრძალებასა და სიმშვიდეში, ნიჭიერებასა და შორსმჭვრეტელობაში, ერთნაირად აღიარებდნენ სიკეთისაკენ მიმავალ გზას სინათლის გავრცელების გზად, რომელსაც სივრცე ვერასოდეს გაამრუდებდა, ხოლო ეს გზა — სიკეთისაკენ იყო გზა — უზენაესისაკენ. მათი გამამხნეველი, გამაჯანსაღებელი სიტყვა იზიდავდათ როგორც სქოლასტებს, ასევე მაღალი მდგომარეობის ხალხს, ჩვეულებრივ ცნობისმოყვარეთ და მათ ირგვლივ მუდამ ხალხმრავლობა იყო. ამიტომაც დროდადრო გამოიკეტებოდნენ. როდესაც ესაია ჩაიკეტებოდა, მის მაგიერ პეტრე პასუხობდა, პეტრე გამოიკეტებოდა და ესაია ავებდა პეტრეს მაგიერ პასუხს.

როდესაც ღაზის სანაპიროს ეკლესიის ჭირისუფალნი მოცვივდნენ აღშფოთებულნი ილოსისა და პამპრესიოსის აჯანყებით ზენონ კეისრის წინააღმდეგ და პამპრესიოსს ბრალს სდებდნენ ილოსის წარმართობისაკენ გადახრაში, ესაიამ თავისი მოწაფე ათანასეს პირით შეუთვალა:

„წარმართთა აჯანყება ღრუბელია, რომელიც ახლავე გაიფანტება“-ო.

არ დაჯერდნენ და პეტრეს მიადგნენ. პეტრემაც იგივე თქვა და მაშინდა ირწმუნეს, არ ღირდა აღშფოთებად.

კეისარ ზენონს ესმა ამბავი პეტრესა და ესაიასი, სცნო მათი მოღვაწეობის ძალა და ისურვა მათი კურთხევის მიღება. საჭურისი კოზმა წარმოგზავნა წერილითურთ და შეატყობინა, რომ დაუყოვნებლივ უკან დააბრუნებდა პეტრესაც და ესაიასაც.

ამ ცნობამ პეტრე და ესაიაც საგონებელში ჩააგდო. პირდაპირი უარით შესაძლო იყო კეისარი განერისხებინათ, იძულებით წაეყვანათ, თანხმობა მიეცათ, კეისრის წინაშე ქედის მოხრა მლიქვნელობად მიაჩნდათ, ეს მლიქვნელობა კი პატივს იმსახურებდა, რომელსაც ორივე გაურბოდა.

ჩაწვა ესაია ლოგინად და იწყო კვნესა. არწმუნა კოზმა საჭურისი, რომ მას სენაკიდანაც არ ძალუძს გამოსვლა, არამც თუ სნეულს შეეძლოს ზღვის გადალახვა.

— გზაში მოვეკვდები, კეისარი ვერ მნახავს და შენც გარკაცები ღვთისა და ხალხისაგან, რომ მკვდარი მატარე ქვეყნად. — ახრება ესაიამ.

ზაქარიამ კი სულაც არ გააკარა კოზმა პეტრეს, — *ქაქარაქანი* — ეტყოდა.

ბიბლიონიქს

პეტრე კი დამხობილიყო ვედრებად:

— უფალო, დამიხსენ ადამიანთა ძალადობისაგან. რა უნდათ ჩემგან? რატომ იტყვიან, თითქოს მე ვფლობდე ისეთ რასმე, რასაც არა ვფლობ; ისეთ რაიმეს გაკეთებას მავალებენ, რისი გაკეთებაც არ ძალმიძს. განმიცხადე, რა უნდა გამეკეთებინა ხალხის კეთილდღეობისათვის, რაც მე ჯერ არ გამიკეთებია?

მიხვდა ზენონ კეისარი და მოსწერა:

„ილოცეთ ჩემთვის, წმინდანო მამანო, და ნულარ მოეშურებით აქეთ“.

გაიხარეს ორივემ. ერთმანეთი სიხარულით მოიკითხეს, ესაიამ — ევლოგიით, პეტრემ კი თავისი დაჭერილი თევზებით.

წყნარი საღამო იყო. პეტრე და ზაქარია მოწაფეებთან ერთად მშვიდად განისვენებდნენ, როდესაც მოიტანეს ამბავი ესაიას გარდაცვალებისა. ამბავმა გააოცა და დაალონა ყველა, გარდა პეტრესი.

— რად გაკვირვებთ სიკვდილი მამისა ესაიასი? მოციქულნიც და წინასწარმეტყველნიც კვდებოდნენ, თვით უფალმა ჩვენმა, იესო ქრისტემ მიიღო სასმელი ესე, — თქვა პეტრემ.

მოწაფეებს კი ერთმანეთში შეექმნათ დავა სიკვდილზე.

— სიკვდილი მაინც ყველასათვის ერთია, გადაწყვიტეს.

— დაბადებაც ერთია, — უბნო პეტრემ, — მაგრამ ცხოვრება არ არის ერთი, სასწორი ყველასათვის ერთია, ასაწონი კი ათასგვარი. ზოგს რომ ჰგონია, ცხოვრებას იწყებს, იგი მაშინა კვდება, იფიქრებს, ვკვდებიო და მისი სიცოცხლე იქიდან იწყება. ესაია ახლა უფრო ახლოს იქნება ჩვენთან საპყრობილედან განთავისუფლებული. არასოდეს შევცდებით სიკვდილის საიდუმლოების გაგებაში, თუ მახლობლის სიკვდილის მერეც მოვიქცევით ისე, როგორც მის სიცოცხლეში მოვიქცეოდით, — ეს თქვა, მძიმედ წამოდგა და თავის საკანში განმარტოვდა.

— ჰე, ნეტარო და წმინდაო მამა ესაია, შენ დღეს მოჰკვდი და მცირე ხნის შემდეგ მეც მოსიკვდილე ვარ. აწ ნუ დასცხრები მეოხებად ჩვენთვის, წინაშე წმიდისა სამებისა, — სტიროდა პეტრე გაყრას, აწ გარდასულთა შორის მოხსენიებას.

ესაიას თავისი მოწაფეები პეტრესათვის ეანდერძა.

გარდაიცვალა ზენონ სკვითელი და მისი მოწაფენიც პეტრეს მოაღწენენ:

— ვინც პეტრე ქართველს შეუდგეს და ჰმორჩილებდეს, იგი ჰქმნა მარიტების გზაზე ვიდოდესო, — ასე გვიბრძანაო ზენონმა.

მაგრამ ესაიას სიკვდილის შემდეგ პეტრემ დასტოვა შაიუბა, სოქი და ბერიტს, ბერიტიდან — ტირს, სოფელ პატმოკონს, სადაც სცხოვრობდა ტრიბუნი ელიას.

ელიასთან მოსვლა ეს იყო გამზერა წარსულში. ძლიერ უყვარდა დედოფალს ცხოვრება და დედოფალზე მოგონებანი ცხოვრებასთან ძლიერ აკავშირებდა. განწმენდილთ ვნებათაგან, პეტრესა და ელიასს, ასაკიც რომ დაეწყებოდათ, გრძნობებში გასარკვევადაც სიტყვების შერჩევას არ საჭიროებდნენ, უსიტყვოდაც ესმოდათ.

მთელი ზაფხული ელიასის მამულში, მაგდალთუთაში გაატარეს. ველური და მქვეუნვარი ბუნება მაგდალთუთასი საოცნებოდ განაწყობდა. გრილი და ჰაეროვანი ადგილი შვებას მოუტანდა მის დაქანცულ სხეულს. ტბა წალკოტად აქცევდა არემარეს და პეტრე დღემუდამ თევზაობდა. ეს არემარე ყველაზე მეტად აგონებდა მცხეთას. აქ ისევ ატირებდა წყურვილი სამშობლოს მონახულებისა, აქ ფიქრები ქალაში უხამურს ანავარდებდნენ, ზუზის შთამაგონებელი ზღაპრების გმირები ცოცხლად ესახებოდნენ... გაშლილი იყო ბუნება, გზა — ხსნილი, მაგრამ მწყვდეულის სევდა მაინც არ სტოვებდა, ცხოვრება თითქოს ყოველ ნაბიჯზე საბრკეს უგებდა, განუქარვებელი სევდა ეუფლებოდა.

ზაქარია გამოიხმო და ადგილი გამოიცვალა.

აზოტას მახლობლად, ზღვის სანახებში, იმდენად დაუძლურდა, ანდერძი გაამზადა:

„წიგნის ბედი იმაზე არ არის, — ზაქარიას უბარებდა, — თუ შიგრა დაგვიწერია, არამედ იმაზე, თუ ვის დაუწერია. ჩემი წიგნების დამწერი მწვალებელია. ცეცხლს მისცემს ეკლესიას, რაც ზემთაგონებით მიგვიღია, შეაჩვენებს მას, რაც სამშობლოს დათმობით, საკუთარ თავის უარყოფით შეგვიძენია. დიონისე არეოპაგელს შეაფარეთ ისინი, დიონისეს მოციქულებრივი სახელი დაიფარავს მათ.

გაიგო ელიასმა და უმალ მათთან გაჩნდა; პეტრეს გამოუტყდა, მისი კურთხევის გარეშე სიკვდილი არ უნდოდა. გაიხარა პეტრემაც, ელიასს თითქოს დედოფლის ანარეკლი შემოჰყვებოდა, სიკაბუჯის ძალას შეიგრძნობდა.

„რა უამს აღსასრულად მივიწინეთ ცხოვრების გზასა, რომელთა წმინდა ცხოვრება გვქონდეს, — ეტყოდა პეტრე ელიასს, — საომროთა სიხარულითა უწყოდით ყოვლითურთისა აღდგომას, განცხადებულად ხედვენ მათსა უხრწნელებასა. უწყიან, ვითარმედ მრავებულნი იგი კეთილნი მტკიცედ და საუკუნოდ აქვთ და იწყებენ სჯულსა გზასა კვალად შობისასა. ხოლო საგსენი ბიწიერებითა, და უამს აღსასრულად მიიწინენ, განიცდიდნენ და ჰნატრიდნენ წმინდასა ცხოვრებასა, რომლისაგან უგუნურებით და ესრეთ საწყალობლად განიჭრნენ... ესე ვითარი ესმეს არა წმიდათა მათ, დიდად განიცინებენ, შეცთომილებისათვის ვებრალვით ჩვენ, გარნა არა ჯერ არს ამისათვის განკვირება, რამეთუ უკეთუ არა ჰრწმენეს, ვერცა გულისხმას ჰყოფენ; ხოლო ჩვენ ვთქვათ — არა პირუტყვულად შემოჰკრებს მღვდელთმთავარი მწყობრს თანამოდასეთა. მერმეცა უსაცინელესი — ვითარ მათ წილ სხვანი ჰყოფენ განშორებასა და წმინდა აღსარებასა! არა განფიცება უხმს შეცდომილთა ზედა, არამედ კრძალულებით ვთქვათ: არა ჩვენს ცნობიერების შინა შემოიწირების ყოველივე საღმრთო ძალი, არამედ აქვს უადრესი, ჩვენგან დაფარული მიზეზნი, რომელნი მხოლო უზეშთაესთა დასთა საცნაურ არიან და მრავალი რა უზეშთაესთა არსებთაც დაეფარვის და მხოლოდ იცნობების ყოვლად ბრძნისა და სიბრძნის მოქმედისა ღმერთ-მთავრობისა მიერ“.

ამბობდნენ, — პეტრესავით ვერავინ განმარტოს ზეციურ და ქვეყნიურ სამყაროთა ურთიერთობაო, მასსავით ვერავინ გამოჩახოს გზა ღმერთთან მისაახლოვებლადო.

ელიასმა დაუძღურებული პეტრე სამკურნალოდ ცხელ წყლებზე წაიყვანა, მოამჯობინა, ხალისი დაუბრუნა, მაგრამ არ იქნა მისი მოსვენება; მის სანახავად, მოსასმენად, სულიერ თუ ხორციელ კურნების მისაღებად მოეშურებოდა მრავალი. მოცვივდებოდნენ გვალვისაგან შეღონებული მეუღაბნონი მუდარით — ელოცა წვიმის მოსაყვანად. ბედზე თუ წვიმაც მოვიდოდა, ახლა თავისი აღფრთოვანებით დააღონებდნენ, კერბთაყვანისმცემელნი სასწაულმოქმედად მიიჩნევდნენ და განკვირვებულნი მრავალი მოიქცეოდა, პეტრესთან მონათვლას მოინდომებდა.

— ვით მოსე, ღმერთთან არს პეტრე დაახლოვებული, მაცხოვარი თვით ეცხადება — ამბობდნენ, „დიდ პეტრედ“, „ბრწყინვალე პეტრედ“ იხმობოდა და ვინც დიდებას გაუბრბოდა, დიდებაც მას მისდევდა.

ზღვის სანახებსაც გაერიდა. ესტუმრა სევეროს სიზობოლელს, მო-

წოდებების სულსა და გულს. გაიგეს მისი იქ ყოფნა დიდუბრიტებ-
მა და ისინიც იქ გაჩნდნენ.

— ჩვენ დავეხმაროთ ერთმანეთს, თუ როგორ ავიდეთ ღმერთთან,
მივწვდეთ თეოზისს, ზემთასიბრძენს, ზემთაბუნებანს, ზემთააღსებას,
უზემთაესს, — იტყოდა პეტრე და მისი სიტყვა ყველასთან გაჰყვებოდა.

აქედანაც წამოვიდნენ, იერუსალიმს უკვე გულმოწყვლილები შე-
მოვიდნენ. მონასტრის კედლებს ცრემლებით შემოევლენ, საფლავებს
შეუვრდნენ, მცენარეთ მიესიყვარულნენ. თავის მშობლიურ ენაზე
ლავრაში წარსთქვეს ეამნი და სამხრისა, წარიკითხეს, სამოციქულო და
სახარება.

მაგრამ ეს სიხარულიც უხანო აღმოჩნდა. საქართველოდან სამწუხარო
ამბავი მოვიდა.

ქართლის პიტიახშს, ვარსკენს, კტეზიფონში, ირანის მეფეთა მეფის
კარზე უარეყო ქრისტიანობა, მიეღო მახდებანობა, ცეცხლის თაყვანის-
ცემა. ვარსკენის სჯულის გამოცვლა კარგს არას მოასწავებდა სამშობ-
ლოსათვის.

დედოფალი შუშანიკი ვარსკენს განუდგა. ქვეყნის საქმისათვის
თავდადებულმა არ დასთმო ქრისტეს სჯული და მიიღო წამება. სენაკ-
ში დაბარკული მწყვედელი დნებოდა ვითარცა ავლი.

„ესე ყოველი ცხოვრება, ვითარცა ყვავილი ველისა, წარმავალი
არს, და რომელმან გასწიროს თავი თვისი, მან ჰპოვოს იგი, რომელმან
აღიღოს — თვით იღიღოს“, — სწერდა ბრძენი იაკობ ცურტაველი.

სულ მალე იბერიის მეფე ვახტანგმა სიკვდილით დასაჯა ვარსკენი,
ვითარცა მოღალატე სამშობლოსი, მაგრამ დამარცხდა ვახტანგიც. ვახ-
ტანგს უღალატა ყველამ: პუნებმა, სომხებმა და უმეტეს, თვით ქართ-
ველებმა.

სამშობლოს ვაება პეტრედ ხმობილ მურვანს გულს ყორანივით
უკორტნიდა, გულდასუდრული მაინც იტყოდა:

— ვაი მოღალატეს, თორემ ვახტანგი, ჭეშმარიტებისათვის ბრძო-
ლაში, სამარადისოში პატივით მიიღებოდა.

ლოცვად იდგა პეტრე, თვალნი განუხრელად ზე ჰქონდა აპყრობი-
ლი. მწუხარებით დადაღულ სახეზე სიხარული აკიაფებოდა. „ო, გა-
მოუთქმელო“, — აღმოხდა და დამსწრენი მიხვდნენ, ხილვა რამ ჰქონ-
და. ფეხაკრფით დასტოვეს ტაძარი და კართან შეიცადეს. ეგონათ,
პეტრე რასმე განუცხადებდათ, მათთან გამოვიდოდა, მაგრამ პეტრემ
ალარაფერი თქვა, არც კი ეჩვენა მათ და მღუშარე თავის სენაკს დაუბ-

რუნდა. მხოლოდ ზაქარია ხედავდა, მის ნაბიჯს თრთოლვით შეიზინებოდა.

უთენიას ათანასეს ტირილით გაეღვიძა, სიზმარს მოსთქვენდა:

— მოვიდა ჩემი მოძღვარი, მამა ზენონ და თქვა: შექარბენ ყოველნი წმინდანნი უფლისა და ევედრნენ: უფალო, ბრძანე პეტრე უბისკოპოსი ქართველი განვიდეს ხორცთაგან და დაემკვიდროს ჩვენთან, რათა ფრიად სტანჯნა ხორცი თვისნი შენის სიყვარულით და აწმოუძღურებულ არს. მაშინ ბრძანა მეუფემან, რათა შემდგომად ათისა დღისა შექარბენ ყოველნი წმინდანნი და მივიდნენ პეტრე ეპისკოპოსო ქართველთან და სული მისი მოიყვანოს წმინდამან პეტრე მოწამემან, პატრიარქმან ალექსანდრიისამან.

პეტრეს შემოესმა ტირილი და იკითხა:

— რაზე სტირი ასე მწარედ?

— ჰე, წმინდაო, ფრიად მეცნიერ ხარ, თავად იცი.

— უმეცარ ვარ, თქვი, — უბნო პეტრემ.

— ვიტყვებ სიობლესა ჩვენსა, რათა დაგვტოვებ.

— სიკვდილი შეძენაა, შეძენას რად უნდა ვტიროდეთ. ტირილით ვიბადებით და სიკვდილი გვიხაროდეს.

— ყველა კი კვდება, ისე არ გაუხარდება, — გაბედა ათანასემ.

— რომ გვიხაროდეს, გასახარელი რაღა იქნება! თესლი გაიხრწნება იმისათვის, რომ გაცოცხლდეს, ადამიანი დაიტანჯება იმისათვის, რომ განვითარდეს, სული დავიწროვდება იმისათვის, რომ ამაღლდეს... მე მინდოდა მეცხოვრა მხოლოდ თქვენი ხსნისათვის. მე თქვენ მიყვარხართ ისევე, როგორც თქვენ შემიყვარეთ. არ არის ჩემთვის სიხარული, არც სევდა, რომელიც არ იყოს თქვენიც, და როდესაც ერთი თქვენგანი იღუპება, მეც ვიღუპები.

ყველა ცრემლმორეული შეუფრდა მისი სამოსის საამბორებლად.

— რას შვრებით, რისთვის ამფოთებთ ჩემს სულს. ეამი ჩემი მოახლოვებულია. მცირეთა დღეთა შემდგომ განგეშოროთ და წავიდე გზასა, რომლითაც არასოდეს გამივლია. ხოლო თქვენ გაიხსენებდეთ სიყვარულსა ჩემსა; მესმოდეს შეილთა ჩემთა ჭეშმარიტებით სვლა. წადით და თქვენს სავანეებში მოისვენებდეთ, როცა საჭირო იყოს, მოგიხმეთ.

თავად კი ფიქრობდა: ამიერიდან აღარ გიხილოთ.

წასვლა არავის უნდოდა. მონასტრის კედლებს ვერ შორდებოდნენ. თითქოს სიკვდილის ზარი ჩამოჰკრესო, გარინდებულნი ეამის მიმოსვლას ყურს მიუგდებდნენ.

ზაქარია კი საკანში აჩრდილივით შეჰყვა პეტრეს. ძალგანუზომე-
ლი იყო ტკივილი განშორებისა. ბნელ კუნძულში მიმჯდარ-მიჭუქული
გასცქეროდა ზაქარია, როგორ ეამბორებოდა პეტრე ზუქებს. ზაქარ
პატარა ჯვარს, დედოფლის ენქარს დახედავდა და უღუნოთ საოცრულ
ზე დაეშვებოდა. მღუმარებდა, თითქოს ჩასთვლიმა კიდევ, მაგრამ ზა-
ქარიას ესმოდა, პეტრე რასმე იტყოდა. მის სარეცელთან თავჩამოგდებ-
ით შეუვრდებოდა. პეტრე თვალთ აუხილველად თავზე ხელს გადაავ-
ლებდა, იღიმებოდა:

— ისინიც ხომ ყველა საფლავებში სდუმან, მაშ, რად არის უცნა-
ური, მეც მარადიული დუმილი მეუფლებოდეს.

ზაქარიათ ცრემლის ნიაღვარი სდიოდა, თითქოს ჯავრში ცოცხლად
იმარხებოდა და ესმოდა:

— ბურგაკას, ხედავ, თავლასთან როგორ მიგაბეს, ხსნის იმედი კი
ვერ დაატყვევეს... ახლა კი გავრბივართ, გავრბივართ... ხედავ, მცხე-
თაში მოვედით... ბურგაკას, ბურგაკას, ქურციკი რად მოკალი, მე სი-
ცოცხლე ვაჩუქე... პართენოკელი სასთუმალს მიდგას, რას უბნობს,
ყური დაუგდე... ხედავ, როგორ აყვავებულა ჩვენი ბაღები, ბაბილოს
გახე, სად გასულა! ანათებს ზუზოს ჯვარი... არა, ღმერთი არ უნდა ჩა-
მოსულიყო, არ იმსახურებს ადამიანი ამ მოწყალებას. ავიდეთ ღმერთ-
თან, ავმადლდეთ სულით, აქ, მიწაზე იგი გამოუთქმელია... თეოსის,
თეოსის, იეროთეოს, იეროთეოს!

ეს იყო ამხედრება დიდი მხედართმთავრისა, რომელიც დიდ წყა-
ლობას დაუმსახურებლად არ მიიღებდა, ეს იყო აზვირთება კაცობრი-
ობის სულისა, რომელიც დამსახურებულად მიიღებდა საუკუნო აღი-
არებას.

და წმინდა მიწამ მიიბარა მეოხე ყოვლისა სოფლისა, სამკაული და
სიქადული ქართველთა. თავისსავე აგებულ მონასტრის კედლებში
იეროთეოსის გვერდით, მარადიულ განსვენების ქვათა ქვეშ დაფარეს
ღიადი საიდუმლოება თავის საქმეებზე და დედა სამშობლოზე.

ათცამეტი მოღვაწე მამა კი ტოვებდა ასურეთს და ივერიისაკენ
მოეშურებოდა.

ქართული

НУЦУБИДЗЕ КЕТЕВАН ЗАХАРЬЕВИძველი

Петр Ибер

(На грузинском языке)

Издательство «Сабчота Сакартвело»

Тбилиси, Марджанишвили, 5

1988

რედაქტორი ე. შიხწყრაფიშვილი
შხატვარი ნ. სულემენაშვილი
შხატვრული რედაქტორი თ. შარიფაშვილი
ტექნიკური რედაქტორი ზ. გვირაძე
კორექტორი ნ. შვედლიშვილი
გამომწვები ნ. მანავაძე

სბ 5189

გადაეცა წარმოებას 31.08.87. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 20.04.88.
საბეჭდი ქაღალდი № 1. 60×84¹/₁₆. გარნიტური ეენა. ბეჭდვის ხერ-
ბი ზღაღლი. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 11,16. პირ. საღ.-გატ. 11,63.
სააღრ.-სავამომცემლო თაბახი 10,57.
ტირაჟი 10.000. შეკვ. № 594.
ფასი 85 კაპ.

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“
თბილისი, მარჯანიშვილის, 5.

საქართველოს სსრ გამომცემლობათა, პოლიგრაფიისა და წიგნის
უაქრობის საქმეთა სახელმწიფო კომიტეტის ბეჭდვითი სიტყვის
კომბინატი, თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

Комбинат печати Государственного комитета Грузинской ССР
по делам издательств, полиграфии и книжной торговли, Тби-
ლისи, ул. Марджанишвили, 5.

22/9

ქართული
ბიბლიოთეკა